Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Cavling, Henrik.; af Henrik Cavling : Med 74 Helsidebilleder paa særligt Papir, flere hundrede Afbildninger i Teksten, samt et Koloreret Kort over Nordamerika.
Titel | Title:	Fra Amerika
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : Gyldendal, 1897
Fysiske størrelse | Physical extent:	2 bd. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

28, -185, -8°

nw. 3983

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130017619668

ARCH 223

FRA AMERIKA

AF

HENRIK CAVLING

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

5365

FRA AMERIKA

AF

HENRIK CAVLING

MED 74 HELSIDEBILLEDER PAA SÆRLIGT PAPIR

FLERE HUNDREDE AFBILDNINGER I TEKSTEN, SAMT ET KOLORERET KORT

OVER NORDAMERIKA

ANDEN DEL

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

P. PETERSENS BOGTRYKKERI (EGMONT H. PETERSEN)

1897

Trykt i 12000 Eksemplarer

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

INDHOLD TIL ANDEN DEL

SYDEN

Pag.

Mississippi..... 3

Vandenes Fader. Fra Minneapolis til New Orleans. Ti Døgn paa Floden. Livet paa en Floddamper. Flydende Købmandshuse og Varietéer. Flodens Poesi. Opland. Oversvømmelser. Den gule Feber. Flodens Fremtid. Halvmaane-Staden.

Halvmaane-Staden..... 10

Livet ved Havnen. En broget Vrimmel. Under Sydens Sol. New Orleans som Handelsstad. Konkurrerende Byer. Hotellerne i New Orleans. Det franske Liv. Færdslen paa Canal Street. Et broget Mylr. Smukke Damer. I de spanske Kvarterer. Italienske Mordere. Lynchninger paa Lygtepæle. Sygdomme. Kirkegaardene. Det franske Marked. Tenderloin Kvarteret. Natligt Selskab.

Key West..... 20

En god Cigar. Mellem Banditter. Amerikas sydligste Punkt. Palmer og Kokos. Svamp-Fisker. Hvad der hører med til Dannelse. Amerikas Flaade. Officerer og Menige. Den gule Feber. Et Hospital. Fiskeriet ved Florida. Amerikanske Korrespondenter. En Rabalder-Mølle. Oprøret paa Cuba.

Mellem Negre..... 30

Florida. Befolkningen. Nordens Pengemænd. Plantageejerne. Det hvide Proletariat. De Sorte. Negrenes Liv. Sammy og Aunty. Negrenes Forhold til Unionen. Deres aandelige Standpunkt. Negrenes Politik. Hvad vil Amerika gøre med de syv Millioner Negre. En gribende Fest. Den amerikanske Storhed.

Sydens Romantik..... 39

Jernbaner og Hoteller. Urskoven. Røverne. En dansk Mands Rejseeventyr. Vittig Røveranfører. Revolveren for Næsen. Lynchninger. Sydens Opfattelse. Rædselsfulde Lynchninger. Sydens Natur. Findes der Naturskønhed i Amerika? Floder, Bjerge, Prærie og Urskove. Millionærernes Hoteller. Hos en dansk Telegrafist. Et sørgeligt Telegram.

Pag.

Atlanta 47

En Udstilling i Syden. Amerikas Amager. Naar Amerikanerne gaar paa Udstilling. Bomuld. Høsten og Fabrikationen. Udstillingens politiske Betydning. Det gamle Had. Sydens Literatur. Sydens Betydning for skandinaviske Emigranter.

DE DANSKE

Skandinaverne 59

Hvor mange Skandinaver er der i Amerika? Udvandringen fra Norden. Forskellen paa Nordens og Sydens Udvandring. Emigrationens Historie. Hvad fristede Skandinaverne? Over 10 Millioner Emigranter i 25 Aar. Ud i Vestens Kornkammer! Skandinavernes Forhold til de politiske Partier. Førere. Knute Nelson. Hans Historie. En dansk Kongresmand. Skandinaverne i offentlige Embeder. Hjemve. De hurtige Bevægelser. Arbejdet og Lønnen.

Over Havet 70

Den store Folkevandring. De første Passagerdampere. Rivende Udvikling i Transportmidler. Ti Millioner Mennesker over Atlanterhavet. Fragtskibe. Livet om Bord. Rekorder. De hurtigste Rejser. Konkurrerende Selskaber. Thingvalla Linien. Fem danske Kaptejner. Et natligt Syn paa Havet.

Ellis Island 81

New Yorks gamle Castle Garden. Udvandringskontorerne flyttes til Ellis Island. Hvorledes Emigranterne modtages. De skærpede Bestemmelser. Øens Embedsmænd. Frugtsommelige Piger. Scener fra „Barselstuen“. Giftermaal paa Ellis Island. Jøder og Italienere. Indvandringen siden 1820. Lidt Statistik. Vil Indvandringen standse? Gribende Billeder. Danskerne paa Ellis Island. Forskrækket Husmand. Mormonerne. En lille Emigrant.

Danskerne... 94

Hvad Friheden betyder. Dansk og amerikansk Patriotisme. Danskernes almindelige Stilling. Hvad var disse Danskere i Hjemmet? Danskernes Anseelse. Hvad er den danske Kerne? Farmerne. En yngre dansk Generation. Thorvaldsen og H. C. Andersen i Amerika. Hvem der indførte Thorvaldsen. En Gave til H. C. Andersen. Amerikas Hilsen til den døende Digter. Hvilke danske Navne, der er bekendte i Amerika. Dansk Literatur paa amerikanske Biblioteker.

General Christensen..... 102

Hvad C. T. Christensen skylder sin Stilling. Hans Ungdom og Opdragelse. I Købmandslære. Fra Helsingør til Amerika. Et Fejltrin. Christensen i de danske Foreninger. Hans Deltagelse i Borgerkrigen. Fra Iowa til New York. Hans Stilling hos Drexel, Morgan & Co. Hans Betydning for Danskerne. Festen paa Skodsborg. Christensens Besøg i Danmark. Foran Efterslægtens Skole.

Pag.

Nogle Navne..... 110

Byen Jensen. Danske Bynavne. Et Galleri af Danske. En dansk Millionær. Niels Poulsen. Carl Dreier. Sangeren Werrenrath. Jacob A. Riis. Henri M. Braëm. L. O. G. Amundsen. Anton Hegner. J. P. Carstensen. Gustav A. Carstensen. Thomas Jensen. Arthur Arctander. N. Erlandsen. L. J. Hellenius. A. P. Halkier. F. Kiörboe. Hirschsprung. John D. Hage. Daniel S. Hage. J. Sørensen. Alexander Nielsen. Georg Kirkegaard. Vald. Læssøe. William Scott. Kapt. Randrup. T. C. Culmeell. v. Schmidten. L. M. Ruben. Christian Scherfig. Carl Fischer-Hansen. J. D. Frederiksen. T. F. Hammer. John Fæster. Otto Sonne. Niels L. Grøn. Julius Moritzen. Asger Hamerik. Emmanuel Wad. Bernhard Curlænder. W. Bendtz. C. Brun. Victor Holmes. Emil Dreier. N. C. Frederiksen. Clemens Petersen. Louis Pio. Poul Geleff. Adolph Boyesen. Poul Lautrup. A. Wm. Hansen. Thomas A. Monstery. Johannes M. Monrad. Max Henius. Lauritz Grønlund. Henry L. Hertz. Gravør C. H. Hansen. C. E. Jørgensen. John. P. Hansen. Louis Hansen. Fritz Frantzen. Peter Lagoni. Anton Rohde. Rudolph Hasselriis. Petersen & Bay. Trebbein. Valdemar Lund. Lauritz Paulsen. Henry Økenholdt. Johannes Hertz. August Jocobsen. C. M. Køedt. Alfred Mortensen. M. Salmonsen. J. J. Meldahl. Viggo Andersen. Aug. Hyllested. Johannes Gelert. Carl Rohl-Smith. Dr. J. E. Nielsen. C. M. Selling. F. A. Moe. P. Schøllert. Carl Neuman. J. H. Paulsen. F. Hinck. Valdemar Kriedt. Lund & Aagesen. H. Faurschow. Carl Hansen. Axel Kringelbach. A. M. Smith. A. V. Gude. O. R. Lanng. Bomuldskøbmand Chr. Hansen. Mads Petersen. Dr. Arnold Petersen. Charles Kjeldskov. H. Rasch. James Bentzen. Jacob Meyer. Vald. Jensen. Julius Holm. Albert Juhre. Henri Felsen. Peter Gilsey.

Danske Foreninger..... 142

Første skandinaviske Forening. Paavirkning af Fyrrernes Skandinavisme. Harro Harring. Forholdet mellem de tre Nationaliteter. Sønderjyderne. Byen Viborg. Danske Provinser i Amerika. Oplysningsforeninger. Politiske Foreninger. Sportsforeninger. Dilettantforeninger. Sangforeninger og selskabelige Foreninger. Dansk Brodersamfund. Viggo A. Danielsen. Skandinavisk Sang i Nordamerika. Niels Juul. Danske Socialdemokrater. Livet i de selskabelige Foreninger. Vrimmel af Talenter.

Danske Arbejdere..... 153

Personnavne. Hvor danske Arbejdere findes. Vanskeligheden ved at faa Arbejde. Livet i Værkstederne. Ejendommelige amerikanske Arbejderforhold. Forholdet mellem Arbejder og Principal. Lønforholdene. Hvad der kan spares. Arbejdernes Hjem og Møbler. Deres daglige Levevis. Hvad det koster at leve. Arbejdernes Adspredelser. Deres Glæde over Hjemmet.

Danske Læger..... 163

Lægens almindelige Stilling i Amerika. Konkurrencen. Mangel paa Kollegialitet. Den amerikanske Lægeuddannelse. Forholdet til Pati-

Pag.

enterne. Honoraret. *Malpractice.* Tre bekendte danske Læger. Herman Münter. H. J. Garrigues. Chr. Fenger. Kvaksalvere. Dr. Mads. Apotekerne. Forskellen mellem den danske og amerikanske Apotekervirksomhed. Hvad man kan købe i et Apotek. Kendte danske Apotekere.

Danske Kolonier 172

Kommunistiske og socialistiske Kolonier i Amerika. Louis Pio drager over Atlanterhavet med danske Socialdemokrater. Hans Aftale med Politiinspektør Hertz. Ankomsten til Amerika. Danskerne paa Kansas Prærie. Uenighed mellem Deltagerne. Diskussion paa Prærien. Pio forsvinder. Tyskerne kastes ud. Proces. Koloniens Opløsning. Deltagerne. A. Wm. Hansen, kaldet „Sorte".

Den danske Presse 180

Hvormange skandinaviske Blade, der findes i Amerika. Hvem der skriver Bladene. Disses Forhold til Moderlandet og Amerika. De norske Blade. Vestens og Østens Presse. Sophus F. Neble og „Den danske Pioneer". Chr. Rasmussen og „Ugebladet". Oberst S. Listoe og „Nordvesten". John Volk og „Nordlyset". Clemens Petersen.

Juleskibet 192

Ved Juletid foran Thingvalla Damperen. Farmerne og deres Hustruer gaar om Bord. Reporterne i Virksomhed. Storm og Hagelbyger. Uhyggelige Dage. I Golfstrømmen. Solskin paa Atlanten. Juleskibet sejler ind under Nordens Stjernehimmel. Nordsøen. Hjemmets første Julehilsen. Moder Danmark. Land!

NORDMÆND

Nordmænd i Amerika 199

Tidligste Spor af norsk Indvandring. R. B. Anderson. Lidt norsk-amerikansk Indvandringsstatistik. Hvad der har bevæget Nordmænd til at udvandre.

Den første norske Indvandring 203

Restavrationen. Lars Larsen. Kleng Pedersen. Uheld paa Rejsen. Brændevinssalg i England. Paa Madeira. Ankomst til New York. Bosatte i Kendall. Amerikanske Avisberetninger. Kolonisternes senere Skjæbne.

Norsk-Amerikanske Livsvilkaar 208

Amerikanisering. Bør den paaskyndes eller ikke? Dens ydre Udtryk. Nordmænds Betydning for Amerikas Bebyggelse. Dakota. Før og Nu. Myren og Myron. Klubber og Foreninger. Sangforeninger.

Norske Forretningsmænd 214

Almindelige Vilkaar. Gode Borgere. Konsul Børs. Michael Eger. Gjert Lootz. F. Wesenberg. Iver Johnson. Poul O. Stensland. O. A. Thorp. Halle Steensland. A. C. Haugan. Reinert Sunde. Lars O.

Pag.

Thorpe. E. H. Hobe. Harald Lohrbauer. Olaf O. Searle. Seaver E. Olson. Victor F. Lawson. Knud Henry Lund.

Den Norsk-Amerikanske Presse..... 235

Almindelige Bemærkninger. Uheldig økonomisk Stilling. Saksen bruges flittig. Nordlyset. Brooklyn Aviser. Skandinaven. John Anderson. Nicolai Grevstad. Norden. H. O. Oppedal. Amerika. P. O. Strømme. Daglig Tidende. Minneapolis Tidende. Sigvart Sørensen. Heimdal. Decorah-Posten. Brynhild Anundsen. Syd-Dakota Ekko. Fremad. J. Bie Ravndal. Norsk-danske Presseforening.

Politikere..... 253

Indvandrede Borgeres Stilling i Amerikansk Politik. Knute Nelson. Adolph Bierman. Haldor E. Boen. Kittel Halvorson. Fredrik P. Brown. Andrew E. Lie. A. O. Ringsrud. Niels P. Haugen.

Norske Kirkesamfund..... 261

Første norske Præst i Amerika. Dietrichson og Elling Eielsen. Hauges Synode. C. L. Clausen. Den norske Synode. A. C. Preuss. H. A. Preuss. V. Koren. J. A. Ottesen. Abraham Jacobsen. Antimissourierne. Konferentsen. Lærestridigheder. Augsburgs Venner.

Norske Undervisningsanstalter..... 270

Luther College i Decorah. Klassiciteten. Bygningen brændt og gjenopbygget. Forbindelser med Johns Hopkins. Professor Larsen. Gisle Bothne. Præsteskole i Robbinsdale. Lutheran Normal School. John Ylvisaker. H. S. Stub. Andre Skoler under Synoden. Augsburgs Seminarium. Sven Oftedal. Georg Sverdrup. St. Olaf College og andre Læreanstalter.

Hospitaler og Stiftelser..... 288

Diakonissehjemmet i Brooklyn. Fru Konsul Børs. Søster Elizabeth. Diakonissehjemmet i Minneapolis. Tabitha Hospitalet i Chicago. Alderdomshjemmet i Chicago. Børnehjemmet i Lake Park. Lorentz Pedersen.

Læger, Sagførere og Ingeniører..... 295

Første norske Læge i Amerika, Dr. Schytte. Dr. K. Ø. Höegh. Dr. med. Boeckmann. Dr. Sandberg i Chicago. Dr. Anders Daae. Dr. G. C. Paoli. August Reymert. J. K. Boyesen. Alf E. Boyesen. J. W. Arctander. A. Ueland. Gunvald Aas. Dahm. H. G. Schanche. Chr. Hoth. Karl L. Lehmann.

Forfattere, Videnskabsmænd og Kunstnere..... 309

H. H. Boyesen. R. B. Anderson. Leonhard Stejneger. Dr. Edv. Olson. O. J. Breda. Aagot og Sigrid Lunde. Valborg Hovind Stub. Jacob Fjelde. H. N. Gausta. Alex. Grinager. Ludvig Böckmann. Arne Dehli. Joachim B. Mathiesen. Carl F. Struck.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

SYDEN

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

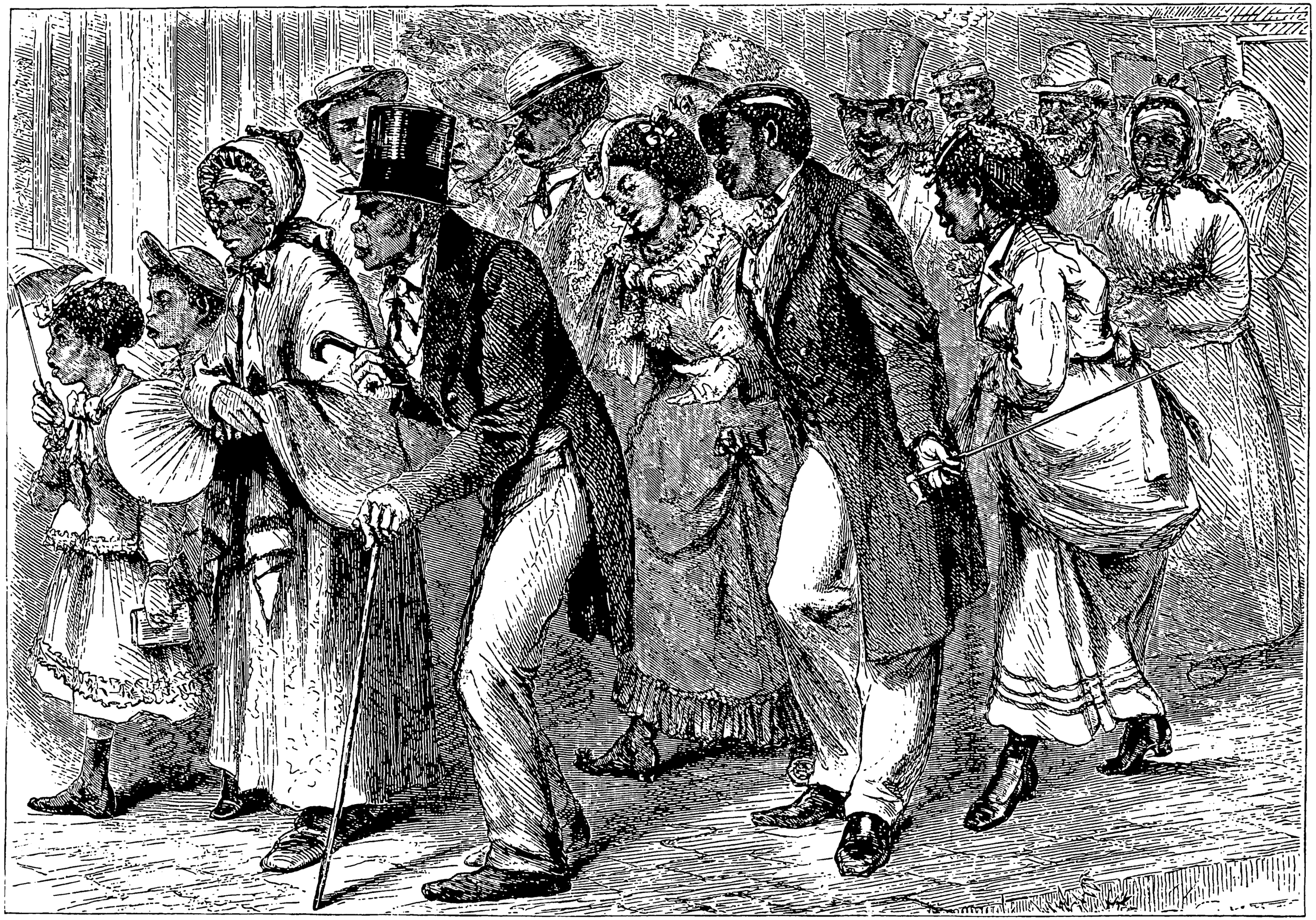

Negre, der gaar i Kirke.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

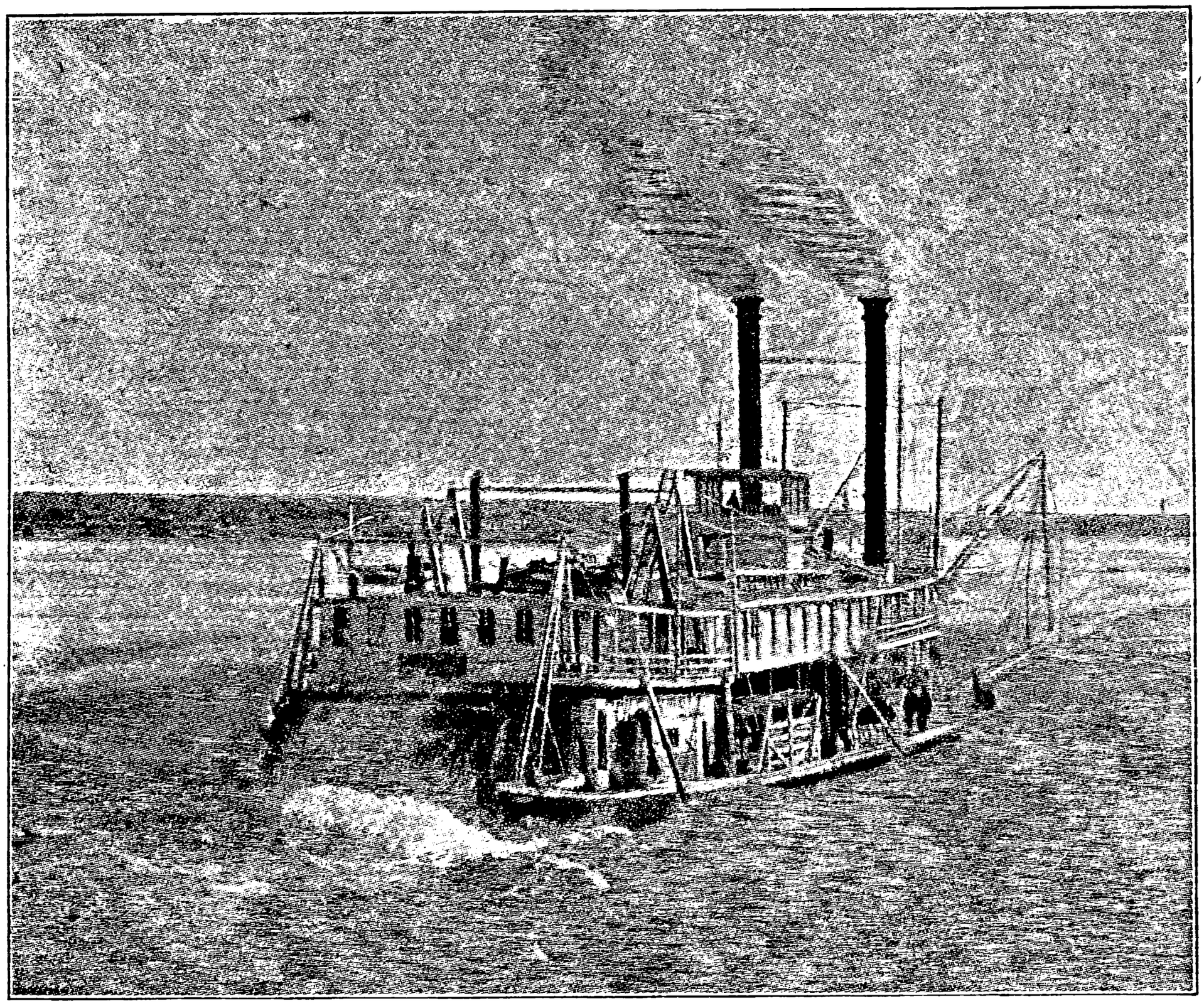

Ned ad Mississippi Floden.

MISSISSIPPI

Man gaar om Bord paa en af de gamle Floddampere, der ser saa besynderlige ud med deres tynde Skorstene, Stænger og forunderlige Opstandere. Floddamperen har to Etager, hvoraf den nederste er uden Vægge. Det er Lasten. Kranen og den store Planke, man sér paa Billedet forude til højre, er Landgangsbroen, der under Farten holdes svævende i Luften. I den øverste lukkede Etage findes der et halvt Hundrede Kahytter, som er anbragte ved Siderne af en aflang med luvslidte Møbler monteret Spisesal. Øverst ligger Rathuset og dybt nede i Lasten Maskinen, der arbejder mellem Vareballer, Kreaturer og Dækspassagerer. Bagest i Fartøjet bemærker man et Møllehjul, som driver Skibet fremad og ledsager Sejladsen med en monoton Plasken. Overalt paa Floddamperen

indaander Passagererne en blandet Duft af Olie, Sukkerfustager og Tobak. Der er i denne Duft noget som af en gammel velkendt Stemning. Sidder man paa Dækket i de stille Sommeraftener, naar Flammerne lyser gennem Skorstenene, og Roergængerens uforstaaelige Raab blander sig med Lydene fra Skoven, tror man sig i en af Marryats Romaner, og langsomt lægger der sig over Floddamperen et Skær af Sydens Poesi. Det rører sig mellem Vareballer og Fustager, og kendte Skikkelser vrimler mellem Skorstenene og Bommene: Planterens smukke Døtre, Slavehandleren, Kreolerinderne, Strøm-Piraterne, Poker-Spilleren, Flod-Korsaren, Træhuggere, Trappere og Niggere — i dette Selskab nærmer man sig Syden.

Man har læst hos Humboldt, at Mississippi er den største Flod i Verden, og man erindrer, at den i Romanerne kaldtes „Vandenes Fader“, og man erindrer ogsaa fra Samtaler med Amerikanere en drabelig Bemærkning om, at Mississippi-Dalen kunde rumme og ernære hele Evropas Folkemængde. Man er da forberedt paa at se en Flod af imponerende Størrelse.

Saa starter man fra en eller anden By i Minnesota, hvor Floden allerede er af betydelig Bredde og hist og her udvider sig til Søer. Først gaar Sejladsen forbi Hvedemarker, som Floden dog snart forlader for at drage sin vældige Vandvej gennem Hundredmile lange Skove. Saa vælter den sig ud over uhyre Prærier, og en Dags Tid ser man hverken Mennesker eller Dyr. Men Prærien afløses af nøgne Bjerge, og samtidigt optager Floden umaadelige Vandmasser fra flere og flere Bifloder, ialt 44, hvoraf de to største er Missouri-Foden, der er sejlbar paa over tusinde Mile, og Ohio-Floden, der er sejlbar paa tolv Hundrede Mile. Disse Kæmpefloder sluger Mississippi uden at hæve sig en Tomme i sit Leje. Kun bliver den bredere og lidt mageligere, idet den træder ned i Louisianas halvtropiske Egne, hvor Sydens blaa Himmel hvælver sig over mørke Urskove, og hvor sorte Ansigter bliver synlige mellem Sukkerrør og Tobaksplanter. —

Samtidig møder man flere og flere Skibe, store Dampere, der er for Opadgaaende til St. Louis, og lange Rækker Kulpramme, der er

Floddamperen laster Brænde.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

for Nedadgaaende fra Pittsburgh i Pennsylvania. Disse Kulpramme er ladede med indtil 50,000 Tons Kul, altsaa med en 3—4 Gange saa stor Last, som kan føres paa de største Oceandampere. Prammene, der er indtil 200 Fod lange, er fastbundne den ene efter den anden, ialt en halv Snes Stykker. Man kan da tænke sig til hele Flaadens Længde! De besynderlige Fartøjer driver af sig selv ned ad Floden. En Damper er spændt fast i den bageste af dem, og ved at trække opad kan den, naar det behøves, holde Styr paa Rækken. Blandt andre mærkelige Fartøjer møder man de flydende Butikker, Købmandshuse, der driver langs med Bredderne og gør Forretningsophold i Skovhuggerbyerne. Nu og da ser man en Pram, som bærer Flag og Guirlander. Det er en flydende Variété, der gæster Smaabyerne med musikalske Niggere. Forestillingen finder Sted om Bord paa Prammen, naar denne lægger til ved Land. Tournéen begynder i Minneapolis og ender af sig selv i New Orleans — den vilde ellers ende i den mexikanske Havbugt! Efter sidste Forestilling sælger Kunstnerne deres Pram til Ophugning, rejser landværts tilbage til Minneapolis og begynder forfra paa et nyt flydende Teater.

Kulprammene, de svømmende Købmandshuse og Nigger-Variéterne er en lille Afveksling i den ensformige Flodsejlads. Den bliver hurtig trættende, navnlig naar man fra Bjergene er kommet ned i Syden. I disse Egne er man fra Morgen til Aften begravet i de evige Skove, der til sidst ikke frembyder mindste Afveksling. Stor er Glæden, saa ofte man passerer en Kanal, opdager en Negerhytte med en rygende Skorsten, eller — hvad der er en hel Fest — naar Floddamperen lægger til ved en af Smaabyerne. Men efter otte Dages Flodtur bliver ogsaa det kedeligt, og lidt efter lidt har man tilbage af hele denne Rejse kun et eneste mægtigt Indtryk, Indtrykket af Flodens uhyre Længde. Man tror til sidst den slynger sig om hele Jorden.

Ja. Mississippi, der fra Nord til Syd gennemstrømmer Unionen, er Majestæten mellem Floderne. For at vise det, behøver man egentlig kun at nævne et Par Tal. Floddalen, hvorigennem den flyder,

har et Omfang af 1,250,000 Kvadratmile, det vil sige at Flodens Opland er $^1/_3$ af Nordamerika. I den mægtige Dalstrækning veksler Vegetationen fra Rug til Hvede i Minnesota og Wisconsin til Tobak, Bomuld og Sukker i Arkansas og Louisiana. Og med Vegetationen veksler Menneskene, — fra lyshaarede danske, norske Farmere og svenske Skovhuggere til fransktalende Kreoler og kulsorte afrikanske Negre. I Mississippi-Dalen vokser ikke mindre end 95 pCt.

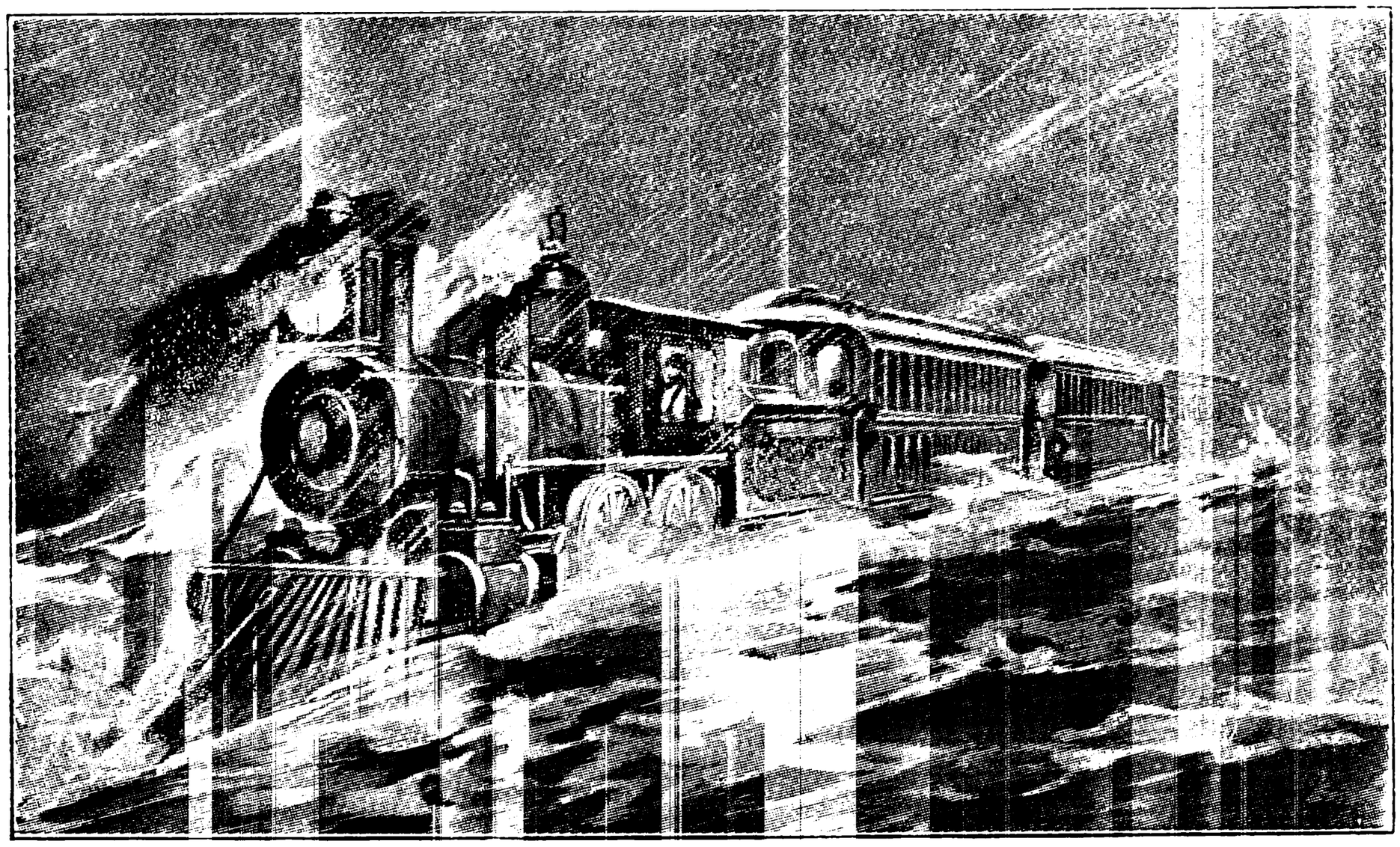

Mississippi Floden træder over sine Bredder.

af al den Hvede, der avles i Amerika, 80 pCt. af Havren, 75 pCt. af Bomulden og 65 pCt. af Tobakken, alt sammen af hele Landets Avl. Med et saadant Opland er det ikke paafaldende, at der aarligt transporteres for 200 Mill. Dollars Fragt ad Flodvejen til New Orleans, og at Floden erstatter Jernbaner til Værdi af adskillige Millioner Dollars. Skibe paa indtil 2000 Tons befarer Mississippi lige op til St. Louis, Cincinnati og Pittsburgh i Pennsylvania. Gennem Flodens brede Munding flyder dagligt to Millioner Kubikmetre Vand ud i Verdenshavet, og naar den strømmende Vandmasse om For-

En engelsk Mil (mile) er 5128 danske Fod. Der gaar 22 engelske Kvadratmil *(square miles)* paa en dansk Kvadratmil. Alle Mil i denne Bog er — som tidligere anført — engelske Mil.

aaret — af Grunde, der er udviklede i et tidligere Kapitel — træder over Bredderne, er Oversvømmelsernes Omfang svarende til Flodens Størrelse. Mississippi-Flodens gule Vande har ved enkelte Lejligheder skyllet hen over 50,000 Kvadratmile Agerland og Skove og har anrettet de forfærdeligste Ødelæggelser. Det værste er endda, at disse Oversvømmelser ufravigeligt ledsages af de frygtelige gule Feberepidemier, der — for blot at nævne et Eksempel — i Aaret 1878 hjemsøgte Flodbyen Memphis i Tennesee og bortrev 5000 af Byens 60,000 Indbyggere. De Angrebnes Antal var 18,000, og om Rædslen for Feberen faar man en Forestilling, naar man hører, at af Memphis' 60,000 Indbyggere flygtede 40,000 bort ved Epidemiens Udbrud.

De store Forbindelsesveje i Nordamerika, Pacificbanerne, løber alle sammen fra Øst til Vest. De overskrider altsaa Mississippi-Floden, der danner en naturlig Forbindelsesvej fra Nord til Syd. Amerikanerne har ved Lejlighed bebrejdet Skaberen, at han ikke vendte Flodens Munding ud mod Atlanterhavet, altsaa mod Evropa, da de fleste Produkter fra det mægtige Lands Indre transporteres denne Vej. Der stod i mange Aar en Kamp mellem New York og New Orleans om, hvilken af de to Byer, der skulde være de Forenede Fristaters største Udførselsport. Jernbanevæsnets rivende Udvikling afgjorde Kampen til Fordel for New York. At New Orleans ikke sejrede, beroede ogsaa for en Del paa, at mange af Produkterne fordrede hurtig Udførsel og ikke kunde taale Tropeklimaet. Som Følge heraf er det de sidste Aar gaaet tilbage med Flodfarten paa Mississippi, men muligt er det, at der inden ret længe oprinder en ny Æra for den gamle Vandvej.

Nicaragua-Kanalens Gennemførelse viser sig nemlig mere og mere som en paatrængende kommerciel Nødvendighed, og naar en Gang i Fremtiden denne Forbindelse mellem de to Verdenshave aabnes, og de østamerikanske Købmænds Blikke rettes mod Kina og Avstralien, vil Handelsinteressen igen lænkes til New Orleans, thi denne By ligger da betydeligt nærmere Hongkong og Sidney end New York. Ved Nicaragua-Kanalens Virkeliggørelse vil Mississippi-Flo-

dens Opland faa Luft til to Verdensdele, og det betyder saa meget mere, som dette Opland, der i Forvejen er en Trediedel af Amerika, i Øjeblikket udvides med Tusinder af Kvadratmile. Ved Kanalanlæg, der koster Millioner, er man i Færd med at forbinde en af Mississippis store Bifloder, Illinois-Floden, med Chicago-Floden. Saaledes vil der blive aabnet Adgang for Skibsfarten fra New Orleans til Chicago, d. v. s. til Michigan Søen og det „nordamerikanske Middelhav", Kæmpesøerne Superior, Huron, Erie og Ontario. Uhyre Strækninger af det mægtige Indland vil altsaa sættes i direkte Forbindelse med Verdenshavene mod Syd, og Produkter og Mineralier for endnu flere Millioner vil glide ned ad Mississippi Flodens brede Strømme.

— Men hurtigere og hurtigere fører det arbejdende Møllehjul os gennem Louisiana. Skibsmandskabet har kastet Jakkerne, Officererne har anlagt Panamahat, og den opvartende Neger, der selvfølgelig hedder Sammy, har lidt efter lidt antaget det livligere og dog dovne Væsen, der mere end noget andet er os Beviset for, at nu er vi i Troperne. I Norden er Negren generet i Bevægelserne af Støvler, lange Benklæder, Overfrakke, Kravetøj og høj Hat. Ofte har man i hine Stater Følelsen af, at han var friere, da han var rigtig Slave, end nu da han er bleven Modeslave. Men næppe føler Sammy, at Tropesolen skinner paa hans sorte Krølhaar, før han gør kort Proces med Civilisationen og viser sig paa Dækket i Naturtilstand. Han er aabenbart fornøjet ved at gense den Plads, Gud beskikkede ham paa Landkortet, men til Gengæld synes han at nære en voksende Foragt for den Plads, han i Kraft af sociale Modsætninger har faaet anvist som opvartende Kavaller ved Bordet. Han vimser ud paa Dækket mellem alle Retterne, og det er — som jeg senere erfarer — ikke for at slikke Solskin. Passagererne har lagt en halv Snes Cigarstumper paa en Bjælke, og mens vi andre spiser, har Sammy gjort sig det til Specialitet at holde Ild paa samtlige vore Stumper. —

Saa begynder Floden, led og ked af den evige Løben lige ud,

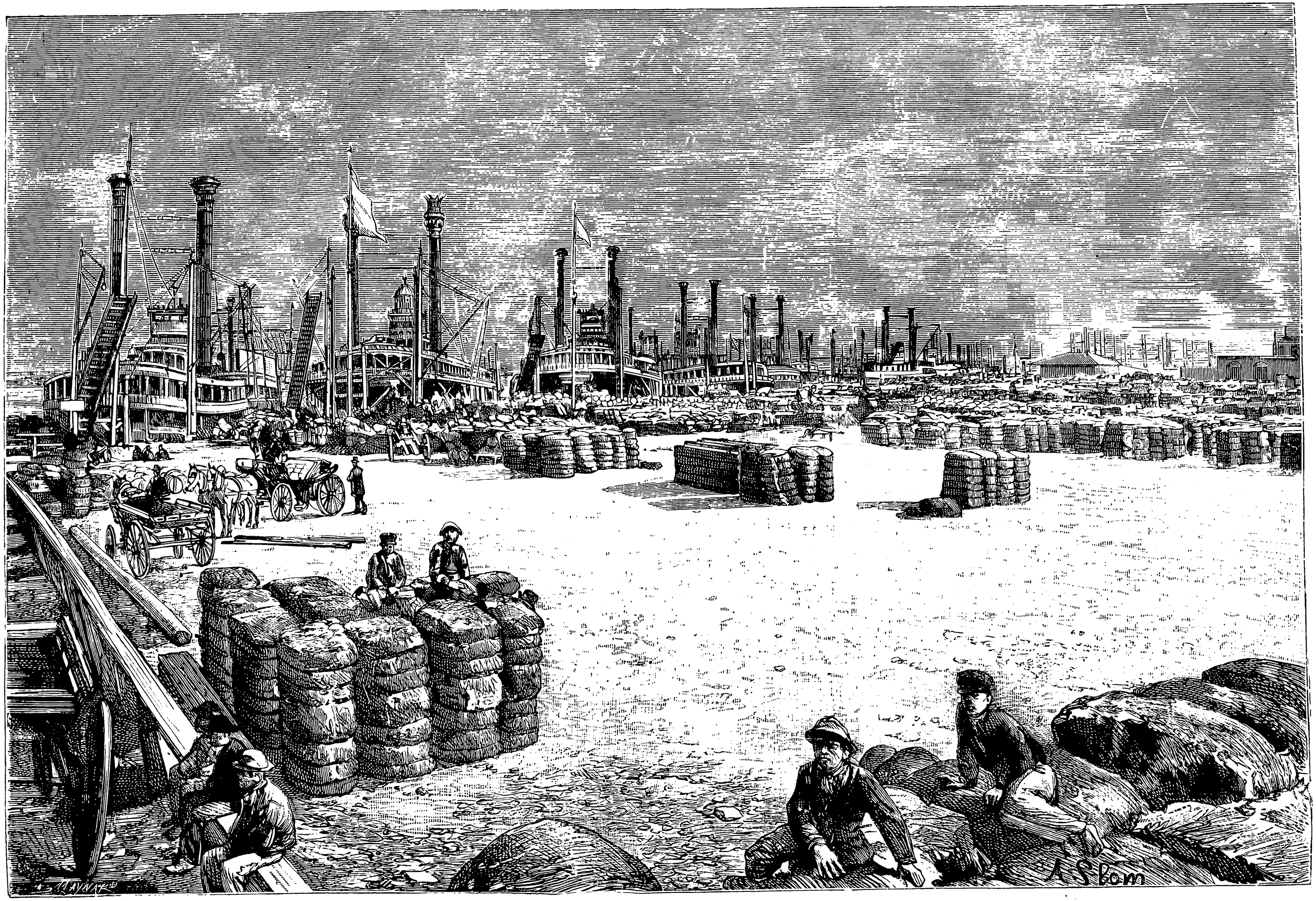

Floddampernes Anlægsplads.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

at slaa store Bugter, og ikke blot gør den drabelige Svinkeærinder, hvert Øjeblik udvider den sig og skyller op over Dynd og Junglekrat, der til sidst breder sig som et Svamphav paa 20,000 Kvadratmile. Midt i dette vælter Mississippi-Floden sig i en uhyre Halvmaane, og i denne Halvmaane ligger der en By, som straks fængsler ved sin Ejendommelighed.

Det er Halvmaane-Staden New Orleans.

HALVMAANE-STADEN

FORAN Floddamperen ser vi Tropernes Havneliv i tindrende kridhvidt Solskin. Her er hedt som i en Bagerovn, og her er Lys og Farver, og Larm og Raab paa mange Sprog. Ved Bolværkerne ligger i lange Rader de gamle Floddampere, duftende af Sukker og Tobak, med Solglimt i de forgyldte Knapper og med gnistrende Lysskær i den hvide Malning. Der lades og losses over alle Bolværker, men der lades og losses kun med Haandkraft. Svedende Morianer slæber Sække, tumler Bomuldsballer, driver Kvæg, slaas eller skælder hinanden ud paa *Gumbo*, et Kreol-Fransk, der tales mellem Havnenegrene. De sorte Legemer og de lange Totter Bomuldsfnug, der flyver om i Luften, virker malerisk i det hvide Solskin, og Bomuldsballerne, der væltes rundt i Støvet, giver Tropebilledet Liv. Lastvogne, forspændte med indtil en halv Snes Muler, transporterer Bomuldsballerne til Havnen, naar de da ikke fra Jernbanevognene væltes lige ned i Skibene. Mellem Ballerne vrimler det med Mennesker, der pludrer i Louisianas franske Dialekter. Bomuldskøbmændene, brede og svedende Skikkelser, der bærer luftige Solhatte, kommer kørende i smaa Vogne, omsværmede af ridende Agenter, Kommissionærer og Mæglere. Mellem Negre, Bomuldsballer og Købmænd ser man et broget Mylr af Rejsende, der venter deres Floddamper. Her er Plantageejere med Frue, Døtre og det sorte Tjenestetyende, der nedarves i Familien,

her er unge Nimrod'er, der skal paa Jagt i Skovene, og her er Landagenter, Trappers, Lægtere, Skovarbejdere, kort sagt hele det besynderlige Galleri, der lever langs med Mississippi Flodens nedre Løb.

Paa det vedføjede Billede ser man Bomuldsballerne. Naar de staar paa Enden, er de saa høje som en Mand. De er meget tunge, da de er stampede paa Maskine, og de stampes paa ny, naar de lægges ned i Lasten. Negrene, der udfører dette vanskelige Arbejde, tjener indtil 5 Dollars om Dagen. Det er selvfølgelig Varemasser til uhyre Værdier, som fra disse Bolværker føres ud til alle Verdens Egne. Her lades aarligt over 2 Millioner Baller Bomuld. Desuden udføres aarligt fra New Orleans Uld til Værdi af 30 Millioner Dollars, og aarligt over 12 Millioner Pund Huder. De sidste Artikler hidrører navnlig fra Texas' vidtudstrakte Stepper. Halvmaane-Staden er nemlig ikke blot Havnestad for Mississippi Floden, den er tillige Knudepunkt for seks store Baner, hvoraf den ene, Southern-Pacific-Banen, sætter Louisiana i Forbindelse med det stille Ocean. Man kan i New Orleans løse gennemgaaende Billet til Nagasaki og Hongkong. I Havnen — eller rettere i Floden, thi New Orleans ligger 107 Mil fra Havet — ser man talrige Nationers Flag vaje over Skibene. Særlig bemærker man det norske Flag. Bergenserne har en hel Flaade her, ialt 60 Dampere og 20 Sejlskibe, der gaar i Fragtfart mellem New Orleans og Havnene i Mellemamerika. Norske Rederier udlejer disse Dampere til amerikanske Handelshuse. Rederiernes Fortjeneste er Forskellen paa den norske og den amerikanske Hyre. Fra 1882—95 har Havnen kun været besøgt af to danske Sejlskibe og én dansk Damper, men efter Oprettelsen af Kjøbenhavn—New Orleans Linien vil man hyppigere faa det danske Flag at se paa Mississippi. Hvad der i de sidste Aar stærkt har bidraget til Søfartens Udvikling, er Uddybningsarbejderne, der er blevet foretagne i Flodens nedre Løb. De største engelske Dampere kan nu løbe lige op til Byens Centrum. I alle Virksomheder spores en voldsom Anspændelse for at bevare Stillingen som den ledende Havnestad i Syden. To konkurrerende Kystbyer — Mobile i Alabama og Galveston i Texas — har gjort og gør fremdeles mæg-

tige Anstrængelser for at stille den gamle Halvmaane-Stad i Skygge, dog foreløbig uden Resultat. New Orleans har i Løbet af de sidste Aar kunnet forøge sine oversøiske Linier. Samtidig er der foregaaet et stærkt Opsving i forskellige industrielle Virksomheder, og ved en stor moderne Frihavn, der for Øjeblikket er under Bygning, haaber man end yderligere at befæste Byens kommercielle Stilling. Fremtiden vil vise, om det lykkes. Det kan nemlig ikke skjules, at Galveston er det naturlige Udskibningspunkt for Staten Texas, der er af Omfang som Frankrig, men endnu tyndt befolket. New Orleans vil engang komme til at kæmpe haardt om Stillingen som „Nordamerikas Marseille".

Der er en Besynderlighed ved Havnen, som man hurtigt bliver opmærksom paa: Flodens Overflade er højere end Gadernes Niveau. For at værne Byen mod ødelæggende Oversvømmelser er der langs med Mississippi Flodens nedre Løb bygget Diger paa 1150 Miles Længde. Før Aaret 1860 var der paa disse Arbejder anvendt 24 Millioner Dollars, og siden er der aarligt i samme Øjemed anvendt $1^1/_2$ Million Dollars. Under almindelig Vandstand er Forskellen mellem Flodens og Byens Niveau 5 Fod, men ved Højvande kan Mississippi stige endnu 15 Fod, og Følgen bliver en af de forfærdelige Oversvømmelser, der vækker Opsigt og Deltagelse viden om i Verden. Det er Staten Louisiana, der haardest har maattet undgælde for Omhugningen af Nordvestens Skove, som forøvrigt ligger over 2000 Mile fra New Orleans. De tre sidste store Oversvømmelser fandt Sted i Aarene 1882, 1885 og 1890. Foruden mange Menneskelivs Tab paaførte de Louisiana et Tab af henholdsvis 20 Millioner, 7 Millioner og 11 Millioner Dollars.

— En Overraskelse venter den Rejsende, som ombytter Opholdet paa Floddamperen med Opholdet paa et Hotel. Det er et helt andet Hotel end det kedelige store Stenpalads med Vestibule, Marmortrapper og Elevatorer, man har vænnet sig til paa en Rejse gennem Nordamerika. I New Orleans' Hoteller er der i Stuen indrettet fikse Restavrationer, hvor livligt passiarende Herrer

og Damer betjenes af travle Opvartere, iførte franske korte Trøjer og lange hvide Forklæder. Paa Bordene ser man Opstandere, belæssede med Frugt, mellem en Mangfoldighed af Vinglas. Likører skænkes til Kaffen, og Damerne ryger Cigaret.

Endelig øjner man bag en høj Buffet i Salen *La Patronne*, den fyldige Dame, der med agtpaagivende Øjne følger Anretningen i Køkkenet og enhver af Tjenernes Bevægelser mellem Bordene. Gæsterne er ikke Amerikanere. I Kreolerindernes lette Holdning og smidige Bevægelser, i de blege Herrers soignerede Væsen sér man Forskellen mellem den latinske og den angelsachsiske Race, mellem den franske Forekommenhed og det forretningsmæssige amerikanske Væsen. Hele dette Restaurationsbillede er skaaret ud af et andet Folks Liv. Og hvilken Behagelighed er det ikke igen at høre det lille Ord *Monsieur!*

New Orleans er en god gammel fransk By. Det springer i Øjnene gennem tusinde Smaating, navnlig i Hotelværelset, hvor der hverken findes Gas eller Elektricitet. I en blankpoleret Messingstage opdager man et — Vokslys! Det er en hel Mærkværdighed i et Land, hvor Aladdinslampen nu i Maaneder er bleven tændt for En, blot man satte Fingeren paa en Knap. Længe betragter man Vokslyset, lader det glide mellem Fingrene, tænder det og gaar omkring i Værelset med det — jo, det er et virkeligt Vokslys, en god Bekendt, som med sine svage men saa hyggelige Straaler bringer en venlig Hilsen fra den gamle Verden! Men overrasket bliver man unægtelig ved det ny i Situationen, ved Hotellet, de smalle Trapper, de smaa Værelser, Karaffen med det usle Drikkevand og den smalle Seng. Her er saa hyggeligt som paa et af Smaahotellerne i Paris. Men naar man ligger paa Madrassen og stikker Benene gennem Sengebunden, vælter Bordet, saa Vokslyset triller hen ad Gulvet, og tumler om i Mørket og leder efter en Tændstik, saa tænker man dog med et lille Suk paa Hotellerne i New York. —

Om Morgenen drikker man sin *Café au lait* og spadserer hen paa Canal Street, Byens store Hovedaare, der er saa vidt forskellig fra en amerikansk Gade. Husene er gennemgaaende lave, opførte

i amerikansk, spansk, fransk og italiensk Stil. Den nederste Etage er som oftest uden Ydervæge, saa der er fri Adgang til Butikkerne. I disse luftige Rum og ude under Soltaget, altsaa midt i Fortovsfærdslen, afgøres Forretningerne. Ligesom i Orienten er der ikke noget egentlig Skillerum mellem Gadelivet og Forretningslivet. Det hele flyder sammen i et broget Virvar. Til Gengæld er Beboelseslejlighederne meget tilknappede. Vinduerne er smalle og lukkede

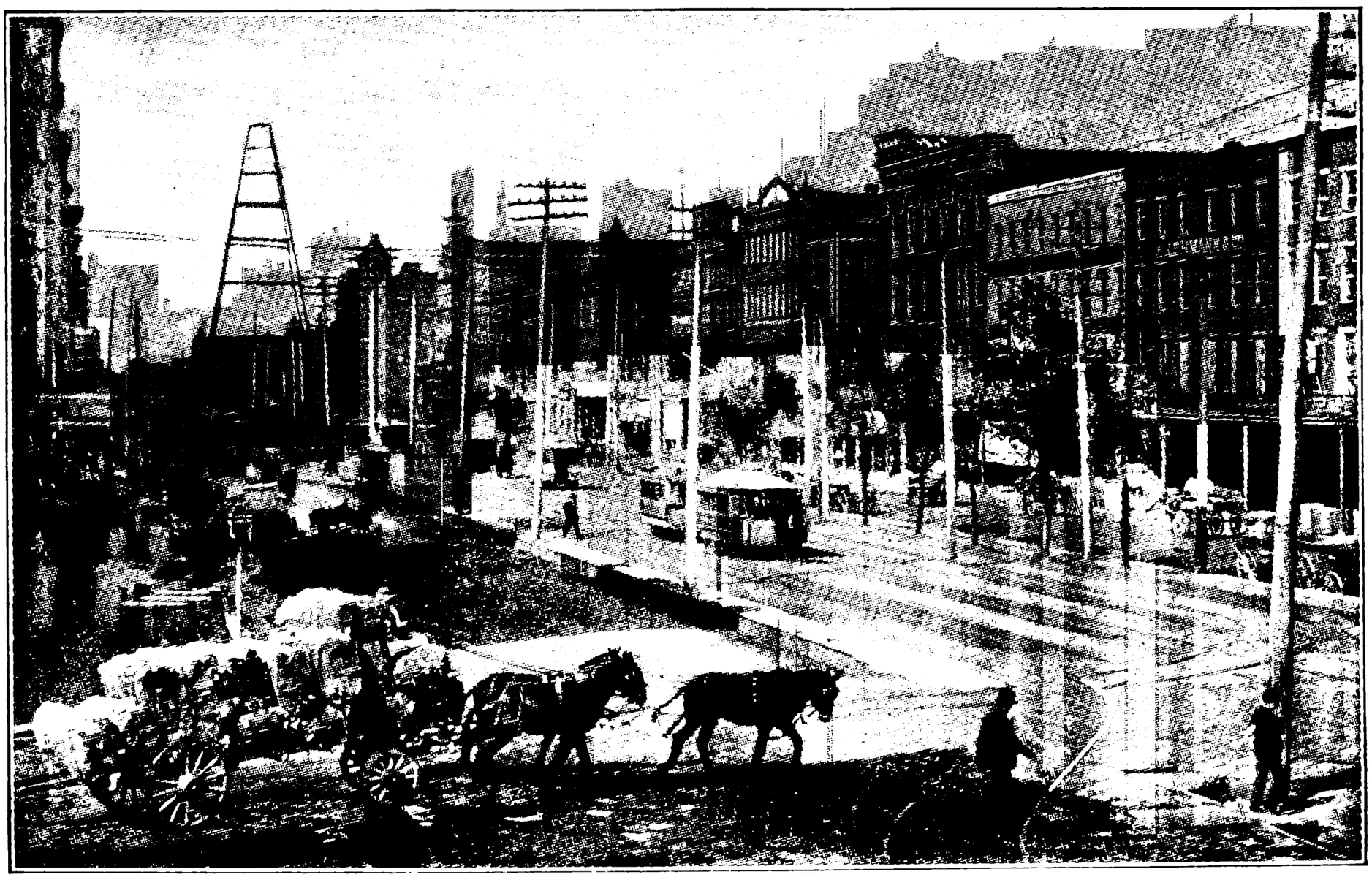

Parti af Canal Street.

med Persienner, hvad der atter karakteriserer en af Modsætningerne mellem den latinske og den engelske Race. Franskmanden lukker sig hermetisk inde i sit Hjem. Amerikaneren lader hellere Murene gennembryde af store Vinduer, som han hejser i Vejret med et mekanisk Apparat; og i det firkantede Hul viser han sig selv i Skjorteærmer.

Nærmest Havnen, hvor det vedføjede Billede af Canal Street er taget, har Gaden et temmeligt amerikansk Udseende, og overhovedet synes den franske Arkitektur at blive trængt tilbage i alle egentlige Forretningskvarterer. Men det er ikke Arkitekturen, det er Gadens

brogede Færdsel, man senest glemmer, naar man har set New Orleans. I denne Færdsel ruller en evig, rastløs pulserende Strøm af alle amerikanske Racer, fra Atlaska til Ildlandet, fra Nicaragua til Barbados, sorte, hvide, gule og brune Ansigter, menneskelige Væsener i alle mulige Dragter, pludrende i Alverdens Sprog. I Vrimlen ser man typiske Skikkelser, den franske Købmand med hans altid brændende Cigaret i Munden, Plantageejeren fra Louisiana, iført den gule Slaveejerfrakke og med en drabelig Panamahat paa Hovedet, Mulatten, der sjokker om, sur og melankolsk, som den største Modsætning man kan tænke sig til Sydstaternes Sangviniker, den immerglade Neger med de lange, nøgne Skinneben og det sorte Grinebideransigt. Ejendommelig er Cubaneseren, der ligner Skurken i den italienske Opera, Mexikaneren, med de stramme Bukser, Figurfrakken og sin Bikube-Hat paa Hovedet; og rundt om disse og endnu mange flere mærkelige Figurer et Mylr af dejlige Kvindeskikkelser, franske Smaadamer, elegant paaklædte gennemsigtige Kreolfruer, sortøjede Havaneserdamer, apatiske Vestindianerinder og en Vrimmel af ubestemmelige Skønheder, der villigt indlader sig med Skipperne, Matroserne og den øvrige mobile Verden, Skibsfarten bringer hid fra alle Jordens Egne.

Gadebillede fra New Orleans.

I Gadefærdslen forsvinder Amerikaneren. Han er Fremmed i sit eget Land. Af hvert hundrede Mennesker i Louisiana er kun de 18 af engelsk eller amerikansk Oprindelse. Resten af Hundredet

fordeler sig saaledes mellem Nationerne: 18 Franskmænd, 15 Tyskere, 14 Irlændere, 8 Italienere, 3 Spaniere og 24 Mexikanere, Vestindianere og Negre. Næsten alle Franskmændene tilhører Sydens fornemme Handelsaristokrati, der besidder mere aandelig Dannelse, men ikke flere Penge, end de driftigere amerikanske Købmænd. Mellem Franskmændene og Amerikanerne hersker der forøvrigt et nogenlunde godt Forhold, hvad der ikke kan siges at være Tilfældet mellem Franskmændene og Tyskerne. Der er dog én Følelse, hvori disse tre Nationaliteter mødes, nemlig i deres ubegrænsede Foragt for Italienerne. Her som overalt i Nordamerika ernærer disse sig ved Frugthandel, samt — som indbringende Bierhverv — ved Tyveri. Den almindelige Uvillie mod Italienerne er ofte kommet til Udbrud gennem Voldshandlinger og Lynchninger paa aaben Gade. I Aaret 1888 f. Eks. brød en rasende Folkehob ind i et af Fængslerne, trak syv italienske Mordere ud i Canal Street og klyngede dem op paa Lygtepælene.

New Orleans er vistnok den eneste større By i Nordamerika, hvor det er nødvendigt — i hvert Fald i det selskabelige Liv — at kunne tale et andet Sprog end Engelsk. De gamle franske Familier holder fast paa deres Sprog og paa deres Hjemland, som til Gengæld aldrig har bekymret sig om Louisiana. Det var Franskmanden La Salle, der i Aaret 1682 for første Gang besejlede Mississippi og gav de nedre Egne Navnet Louisiana efter Ludvig d. 14. Det var 68 Franskmænd, som i 1718 grundede New Orleans. Men i 1764 afstod den franske Regering Besiddelserne til Spanien, og først i Aaret 1801 faldt det omtumlede Land tilbage til Napoleon d. 1., som skyndte sig at sælge det til Nordamerika. Den 18. Marts 1803, da Kejseren som Betaling havde modtaget 12 Millioner Dollars, blev Trikoloren strøget, og Stjernebanneret har siden vajet over *Place d'armes*.

At Franskmændene i alle disse Aar har formaaet at bevare det franske Sprog og franske Traditioner er et Bevis mere for, at de vanskeligere modtager fremmed Paavirkning end noget andet Folk. Hvad der er ganske forbavsende, er den Renhed, hvor-

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

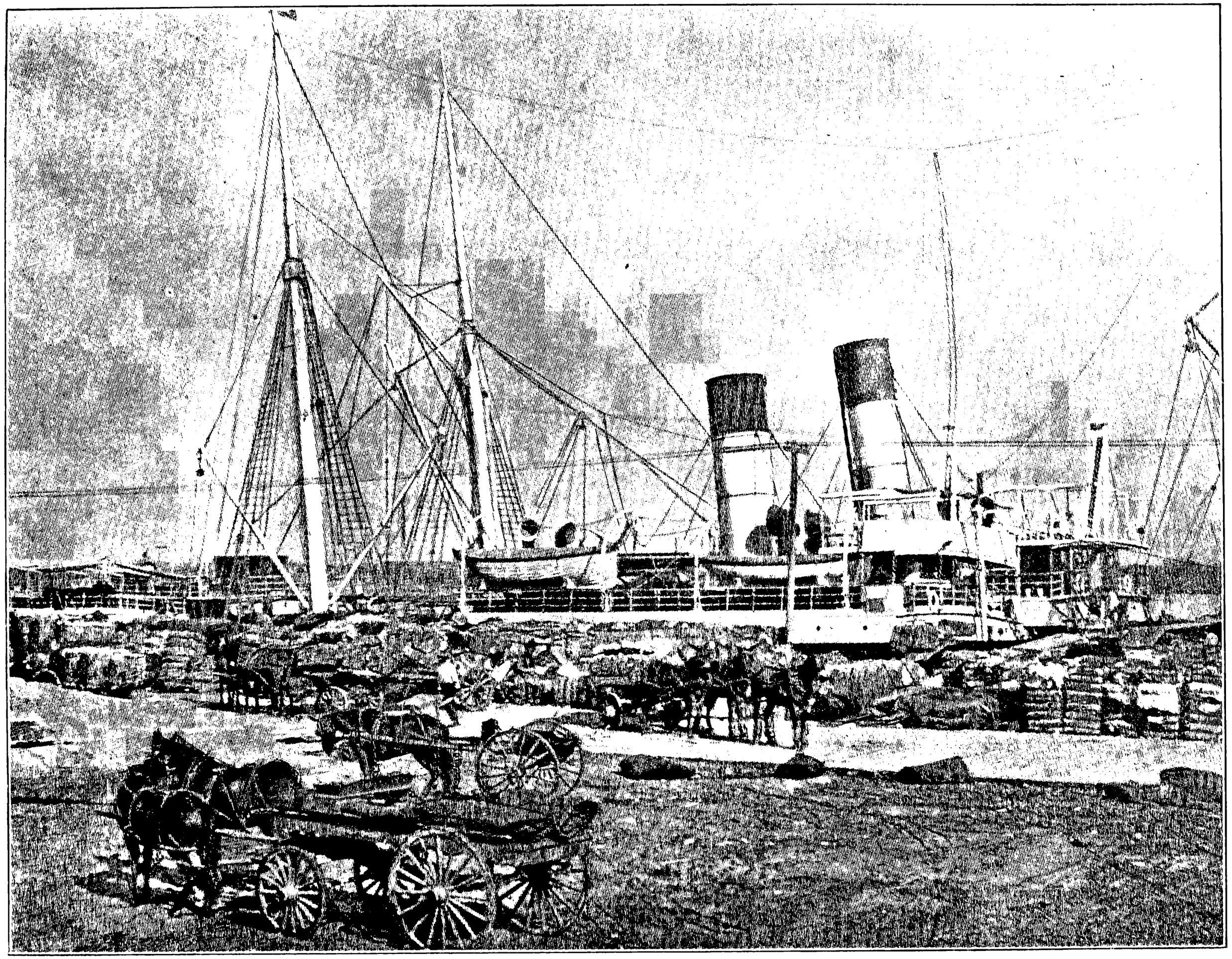

Hvor de danske Skibe lader i New Orleans.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

med de — i stærk Modsætning til de andre i Amerika indvandrede Nationaliteter — endnu den Dag i Dag taler og skriver deres Fædrenesprog. I New Orleans — eller *Nouvelle Orléans*, som Franskmændene selvfølgelig kalder Byen — findes franske Aviser, der er saa omhyggelige i Sproget, at de godt kunde være udgaaede fra Bladtrykkerierne i Rue de Croissant. Uvillien mod at bruge engelske Ord er saa stærk, at Franskmændene konsekvent oversætter de almindeligste Stedsbetegnelser. *Wall Street* hedder t. Eks. i de franske Blade *Rue de Wall.*

Naar man fra Byens Hovedaare, Canal Street, bøjer ind i Sidegaderne, faar man et endnu stærkere Indtryk af, at man befinder sig paa samme Breddegrad som Tripolis og Cairo. Husene er smaa, Gaderne belagte med Muslingeskaller, og midt i hele Herligheden løber der en stinkende Rendesten. I disse Omgivelser vrimler det med Skikkelser, som man ikke skøttede om at møde under fire Øjne. I Butikkerne er der Udsalg af gammelt Skrammel, som vilde være usælgeligt til Amerikanere, der kun køber ny Sager. Foran en saadan Forretning staar en halvnøgen Neger, som dundrer paa en stor Tromme. Det betyder, at den spanske Marskandiser holder offenlig Avktion over sine Klude. Kulørte Lazarusser standser, beføler Kludene og hører ligegyldigt paa Købmandens Superlativer, som de omsider afbryder med et lille Bud. Naar ingen byder højere, falder Hammerslaget, d. v. s., at Købmanden slaar et Klask med Hænderne. Forretningen er gjort, og den heldige Køber, der har modtaget Kludene, kompletterer paa staaende Fod sit Toilette.

Man forstaar, at frygtelige Pestsmitter maa finde Næring i en By med saa liden Renlighed. New Orleans ligger i en Sump. Husene er byggede paa Bomuldsballer, og dog synker de i den bløde Grund. Der findes ikke andet Drikkevand i Byen end det gule giftige Flodvand, som den bredere Befolkning drikker med en grufuld Foragt for Infusorier. Overhovedet er hele det kommunale Væsen i en Uorden, der trodser al Beskrivelse. Mest iøjnefaldende er Mangelen af Lys paa Gaderne. Om Natten ligger store Kvarterer

hen i Bælgmørke og er selvfølgelig et Eldorado for de italienske Mordere. Har disse Slyngler ikke fundet nogen bekvem Lejlighed til at myrde i Italien, kan de indhente det forsømte i New Orleans.

Louisianas varme Klima virker sløvende paa Nordevropæere. De føler Mathed, faar rheumatiske Smerter og Malaria. Til andre Ubehageligheder kommer om Sommeren de hæslige Moskitos-Sværme, som fra Sumpene falder over Byen. Saa er det umuligt at sidde paa Terrassen, navnlig for en Fremmed, der bliver stukket dobbelt saa meget som de Indfødte. Ikke blot om Sommeren, ogsaa om Vinteren, er Sengene draperede med de maleriske Moskitos-Net, der hænger ned paa Gulvet. Og man gør klogest i at lade dem hænge —

Der er i New Orleans to Seværdigheder, som er berømte over hele Nordamerika, og som begge bereder den Rejsende en Skuffelse. Det er Kirkegaardene og det franske Marked. Paa Grund af Jordens Fugtighed anvendes fra gammel Tid murede Gravsteder, og da den franske Befolkning er katolsk, har man her, ligesom i Frankrig, bygget smaa Kapeller over de mere anselige Familiebegravelser. Men ingen af de 33 Kirkegaarde kommer dog i nogen Henseende op paa Højde med Kirkegaardene i Frankrig. Og med en Kirkegaard som Campo Santo i Genua taaler Kirkegaardene i New Orleans ingen Sammenligning. Hvad det franske Marked angaar, saa er det kun en Miniatur-Udgave af Hallerne i Paris. Dog maa en Rejsende beundre den uhyre Mængde Frugt, der her vælter ud af alle Boder og frembyder saa mange Variationer, at man kun har set noget lignende i Kalifornien. Det købende Publikum er selvfølgelig ogsaa meget malerisk. Navnlig Søndag Morgen rører der sig paa Markedet et Folkeliv, som er uden Sidestykke i Amerika.

Men New Orleans har en tredie Seværdighed, som der tales mindre om, men som dog maa nævnes, fordi den uadskilleligt hører med til Byens Liv. Denne Seværdighed er det berygtede Tenderloin-Kvarter, som er af et fænomenalt Omfang og af en vis tilknappet Fornemhed i det Ydre. Her som andre Steder i det tropiske Vestindien henregnes Damer uden Familie til de almindelige sociale Fænomener og fremtræder som et Led i Samfunds-

livet. I Tenderloin ligger de store berygtede Variétéer, som holdes aabne til Kl. 3 om Natten, men hvor Gæsterne godt kan forblive i Dameselskab til den lyse Morgen. Man er i disse Variétéer som intet andet Steds i Verden Vidne til, hvorledes Søfolk efter visse vel gennemtænkte Methoder fralokkes alt, hvad de har slidt for og vovet Livet for paa lange Rejser. Det er et System af Udplyndring, der er saa blottet for ethvert Hensyn, at det næsten har en opdragende Betydning. Mangen Letmatros, der traadte over Tærskelen til disse Tryllehuse som Daare, er gaaet bort igen som Filosof.

KEY WEST

Naar man køber en Key West-Cigar, bereder man sig selv en Nydelse, paa samme Tid som man minder sine Nærmeste om, at man er en Mand med Smag, i det mindste for Tobak. Med en tændt Key West-Cigar i Munden gør man i Amerika nogenlunde samme Virkning, som naar man i Frankrig gaar med *Journal des Débats* i Baglommen.

Og dog er der ikke mange Amerikanere, der har betraadt den fjærne Ø, hvis Navn er blevet Navnet paa en populær Cigar. De fleste Røgere har vel en dunkel Forestilling om, at Cigaren kommer fra det sydligste Punkt i Nordamerika, men stort mere ved de heller ikke om Key West.

Saa er man da for en Gangs Skyld ikke spækket med andre Rejsendes Visdom og Beretninger, man er hverken indtaget for eller imod, men man er ganske ligeglad og giver sig sine Indtryk i Vold, naar man ankommer til Key West og ved Landgangen modtages af en enestaaende Samling halvnøgne Banditter, der straks slaas om Rejsetøjet. Det er først, naar man har taget Snuptag med disse Halunker og har faaet revet Stropperne af Kufferter og Rejsetasker, at det lykkes at komme ind i en laset Landauer, der sætter sig i Bevægelse op mod Sanatoriet. I Landaueren sidder endnu en Rejsende, en stakkels Brystsyg, som til Trods for sin ynkværdige Tilstand har bevaret Humor'en. Med et forskrækket

Minespil ved Synet af de sorte Røvere, der lusker rundt i Gaderne, raaber han:

„Naar jeg er helbredet for min Brystsyge, vil jeg rimeligvis blive slaaet ihjel af disse Skurke.“

Yes, min Herre.

— Key West er en ganske lille Ø, der ligger ude i den mexikanske Havbugt, omtrent 60 Mile fra Florida og 90 Mile fra Havana. Øen er ikke, som det almindeligt antages, det sydligste Punkt

Gadeparti i Solskin. Key West.

i Nordamerika thi 6 Mil sydligere ligger en anden endnu mindre amerikansk Ø, Sand Key, som dog vistnok kun har én Beboer, nemlig Fyrmesteren. Det besynderlige Navn Key West er Amerikanernes fordrejede Udtale af *Cayo Hueso* (Ben-Rev, fordi Øen fandtes overdækket med Sørøver-Skeletter). Oprindelig boede her spanske Fiskere; men for en Snes Aar siden, under den forrige store Opstand paa Cuba, blev Key West befolket af Rebeller. Disse blev efter Oprøret boende paa Øen og anlagde en stor Mængde Cigarfabrikker. Af saadanne findes der i Øjeblikket ikke mindre end 130, som aarligt udfører 125 Millioner Cigarer. Saa godt som hele Øen er en eneste By. Husene er af Træ med lette Tage og med hvidmalede Mure, der glimrer i det tropiske Solskin. I Haverne

sés et bugnende Væld af Tropeplanter, og langs med enkelte af Gaderne staar der smukke dekorative Palmer. Himlen er ren og blaa, og Luften altid fyldt med Solskin. Heden dæmpes af den friske Søbrise. Man tror sig paa Antillerne.

Men hvor tropisk Landet end er i hele sin Karakter, befinder vi os fremdeles i de Forenede Stater og inden for det samme Lands Toldgrænser. Paa Nebraskas Prærier fyger Sneen, og mægtige Isbræer bedækker Bjergene i Idaho, naar Sommersolen skinner og Blomsterne dufter i det varme Florida. Indianerne ryster af Kulde under deres Dyrehuder i Egnene omkring Columbia-Floden, medens luftige paaklædte Børn af Syden ruller Tobaksplanten under Palmernes Skygge — alt sammen i det samme Land!

Paa Rejsen fra New York til San Francisco blev man forbavset over Landets Storhed. Men Afstanden maaltes ikke gennem klimatiske og etnografiske Modsætninger. Temperaturen var i alt væsenlig éns, og da Indvandringen var foregaaet fra Øst til Vest, altsaa samme Vej, man rejste, befandt man sig i samme Folkerace under hele Rejsen. Man mærkede blot, at Tætheden og Kulturen var aftagende, jo længere man kom ud i Vesten. Anderledes er Forholdet, naar man gaar mod Syd. Det er en Rejse gennem mange Zoner, gennem mange Klimaer og gennem mange Menneskeracer, en Rejse som fra Spitsbergen til Marokko. Men hele Tiden rejser man i samme Republik og under samme Flag. Fra Key West til Nordgrænsen af Montana, fra Palmelundene til de store Snebjerge sender man et Brev for to Cents.

— Mellem Key West og Florida ligger der et Mylr af smaa Øer, der er saa hjemsøgte af Moskitos-Sværme, at de er ubeboelige for hvide Mennesker. Negrene, der er mindre ømskindede, har begyndt at dyrke disse Øer, og ved en af de Opdagelser, der er saa almindelige i Amerika, har det vist sig, at Øerne er sande Guldgruber, idet de er fortrinligt egnede til Dyrkning af Kokospalmer. Ikke mindre end 800,000 saadanne Træer er indtil Dato plantet paa de smaa Øer, og det er endda kun Begyndelsen.

Paa en Acre Land plantes ca. 50 Træer, som uden at man passer dem giver Frugt i 7—10 Aar. Kokosnødden kræver to Betingelser for at lykkes, Søbrise og Varme, og begge Betingelser er til Stede. Passatvinden er mild og behagelig, om Sommeren kølende, om Vinteren varmende. Intet Snefnug er i 15 Aar faldet over disse Øer.

Paa Key West lever der ialt 18,000 Mennesker. De fleste af dem er Forbrydere, som er undvegne fra Fængslerne i Havanna. Øens hæderligere Befolkning er de farvede Svampfiskere, de saakaldte *Nassau-coons*, der til den Rejsendes Beklagelse næsten altid staar paa Hovedet i Vandet. Man havde hellere sét de farvede Kæltringer i samme Vinkel til det vaade Element, især hvor det var vanskeligt at komme op igen! Svampfiskeriet beskæftiger over 1000 Fiskere med ca. 400 Skibe. Hvert af Skibene medfører flere Baade. Svampene optages af Dykkere eller ved Hjælp af Stænger. Den sidste Metode er den almindeligste. Naar Skibet er kommet ud paa grundet Vand, stikker Baadene i Søen med to Mand i hver Baad. Den ene Mand vrikker, den anden sidder forude, bevæbnet med en lang Fork. Vandet er klart som Luft, og naar Manden forude ser en Svamp paa Bunden, stanger han den og haler den om Bord. Paa det vedføjede Helsidebillede ser man en Svamphandlers Gaard og Lager. Til venstre ligger de lige hjembragte Svampe, der endnu er haarde og skal gennemgaa en vis Behandling, før de pakkes ned i Ballerne, som man ser til højre. I denne Indpakning sendes de til Europa, navnlig til Paris. Da jeg anmodede Svamphandleren om at forklare mig Fremgangsmaaden ved Svampenes videre Behandling, svarede han forekommende:

„Ja med Fornøjelse, men saa maa De blive her en Maaned!“

Jeg maatte beklage, at Tiden ikke tillod mig et saa langt Ophold, og Manden sagde nu alvorligt:

„Godt, min Herre! Men saa maa De heller ikke rejse bort med den Opfattelse, at De har Forstand paa Svampe.“

Han betragtede øjensynligt denne Indsigt som henhørende til den højere Dannelse.

— Ved Key West har de Forenede Fristater deres store sydlige Marinestation, og selvfølgelig benytter man som Rejsende Lejligheden til at aflægge en Visit om Bord paa de hvidmalede Jernkolosser, der ligger mellem Skærene en Mils Vej fra Byen. Et Par af Skibene havde været med ved Kielerkanalens Aabning og var komne hjem bedækkede med Laurbær. Tyskerne, som har skabt en Krigsflaade siden 1870, syntes under Kielerfesten at have faaet Øjnene op for, at Amerikanerne stilfærdigt har gjort det samme inden for det halve Tidsrum. Fristaterne lagde Grunden til deres Krigsflaade, da de i 1814 byggede 4 Linieskibe. Kongressen af 1816 og de følgende Kongresser bevilgede aarligt et Beløb til Flaadens Udvikling. I 1847 ophørte man at bygge Sejlskibe, og en Del Skruefregatter byggedes; det blev disse, der gjorde Tjeneste under Borgerkrigen. Flaadens Størrelse var ved Krigens Udbrud 90 Fartøjer. Den udvidedes hurtigt til 700 Fartøjer, hvoraf adskillige dog var Handelsdampere, som man i Hast armerede med Kanoner. Samtidig opfandt Svenskeren John Ericsson sin berømte Monitor, der ikke blot hidførte en Revolution i Krigsskibs-Teknikken, men i sine videre Virkninger skabte det moderne Panserskib. Efter Krigen forsømte Amerikanerne Flaaden, og den forfaldt ganske, indtil man i 1883 tog fat paa ny og byggede fire Staalkrydsere, „Atlanta“, „Boston“, „Chicago“ og „Delphin“. Det er disse fire Krydsere, der blev Udgangspunktet for det sidste Tiaars voldsomme Udvikling af den nordamerikanske Flaade. Den tæller nu 15 første Klasses Krydsere, bevæbnede med det mest moderne Materiel og hurtigskydende Kanoner, flere Monitorer og et Par Panserbatterier, bevæbnede med 13 Tommers Kanoner i Taarne og med lettere Batterier; to anden Klasses Panserskibe, hver paa 7500 Tons, og fire første Klasses Panserskibe, nemlig „Massachusetts“, „Oregon“, „Indiana“ og „Iowa“, hver paa 10,000 Tons og alle bevæbnede med 13 Tommers Kanoner af amerikansk Fabrikat. Samtidig er der bygget seks moderne Staal-Kanonbaade, ligesom en mægtig Udvikling er foregaaet i Torpedoflaaden. Alt i alt er Staalskibsflaaden bragt op

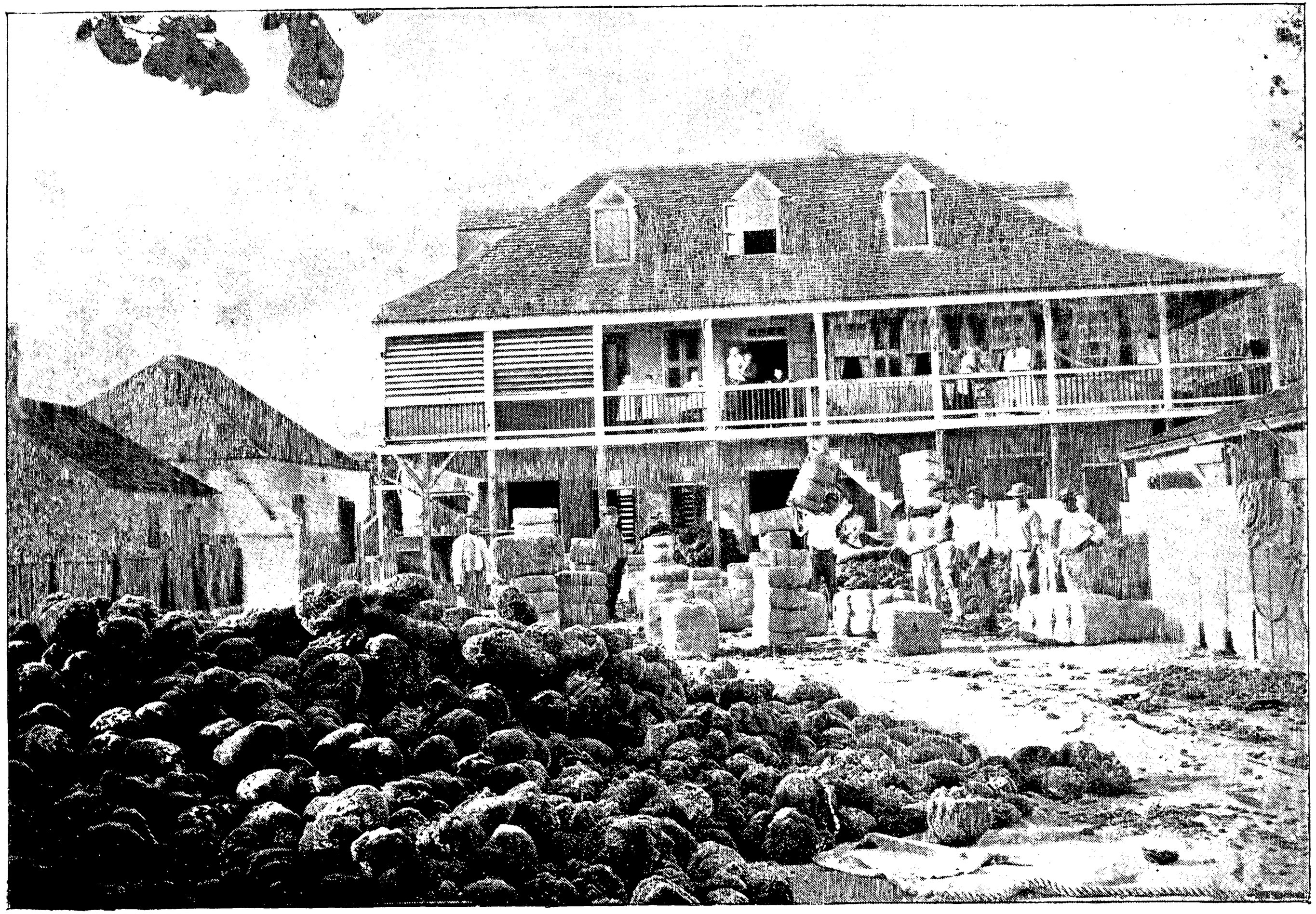

En Svamphandlers Gaard.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

til 180,000 Tons, og Staalskibsbygningen foregaar ufortrødent. Kongressen har fornylig bevilget Penge til tre Panserbatterier, hvert paa 12,000 Tons, til seks første Klasses Kanonbaade og til endnu flere Torpedobaade. Naar alle disse Krigsskibe kommer under Flag, vil den amerikanske Flaade staa paa Højde med den tyske, og den vil kun staa tilbage for den engelske, den franske og den russiske.

Aflægger man et Besøg paa Panserskibene ved Key West, modtages man med den mest overstrømmende Elskværdighed af Officererne, der selvfølgelig gaar og keder sig i denne Afkrog. At Søofficererne i Amerika rekruteres af de bedste Familier, mærkes hurtigt af Tonen i den elegante Messe. Den amerikanske Søofficer opnaar ikke sin Grad ved Fødsel, Penge eller ledende Politikeres Protektion, men ved sin egen Dygtighed. Kadetuddannelsen, der er gratis, varer fire Aar, men da Tilgangen er saa stærk, lykkes det kun de bedst begavede Aspiranter at komme ind paa Skolen. Undervisningen er grundig, alsidig, men meget teoretisk, og det er først, naar Kadetten er bleven Løjtnant, at den praktiske Uddannelse begynder. Denne i alle Henseender omhyggelige Uddannelse varer ikke mindre end seks Aar. Lønnen er efter amerikanske Forhold meget slet, men de unge Mænd, der bestemmer sig for Marinen, er enten formuende, eller bliver det ved Giftermaal. Søofficerernes alsidige Dannelse, deres verdensmandsmæssige Optræden og smukke Uniformer kaster Glans over dem i det amerikanske Selskabsliv, hvor alene et Par Epauletter er af stor Virkning i de civile Omgivelser. Der er noget i Søofficerernes Stilling inden for det amerikanske Samfund, som minder om den evropæiske Adel.

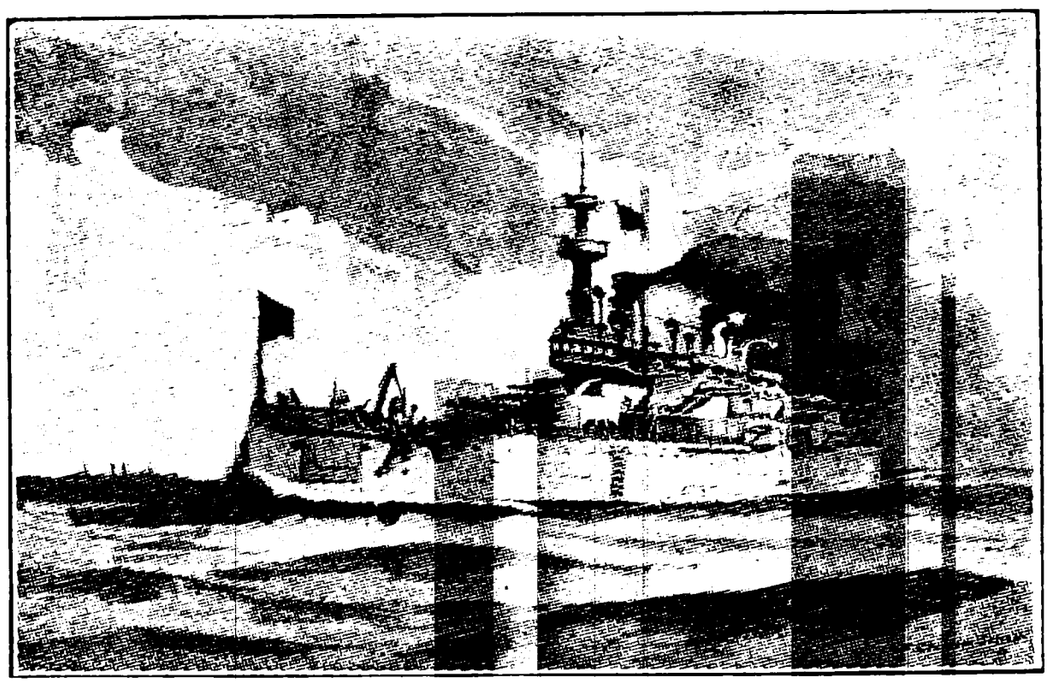

Panserskibet „Indiana".

Underofficersstanden rekruteres blandt de flinkeste Matroser, men

ikke førend de har gjort Tjeneste 6—7 Aar. Matroserne er hvervede Folk af forskellige Nationaliteter, navnlig Amerikanere og Nordmænd, men ogsaa enkelte Danske og Svenske. Hvervningen gælder for tre Aar, men kan forlænges. Det tillægges Betydning, at de amerikanske Krigsskibe aldrig gaar med „grøn Besætning". Halvdelen af Mandskabet er til enhver Tid af en ældre Aargang.

— Paa Florida-Landtangen og paa Øerne langs dens Kyster lever ca. 10,000 Fiskere, som aarlig fanger for 1 Million Dollars Fisk. Naar man en Morgenstund spadserer over Havnemolen i Key West, bemærker man saa mange forunderlige Fiskearter, at man til sidst forstaar, at Havets Beboere er endnu mere forskellige end Jordens. Rundt om dette maleriske Marked staar en hæslig Stank, og Fiskerne, der dog havde let Adgang til Søbade, er saa svinske, at man ikke undres over, at de har saa mange væmmelige Sygdomme. Det er især mellem Fiskerne, den gule Feber raser. Den paaføres ved Forkølelse og begynder med Smerter over Lænderne, dødlignende Mathed og voldsomme Opkastninger. Naar det opkastede Slim er sort, hvad det sædvanligt er, følger Døden hurtigt efter. Paa Key West ligger der et Hospital for gule Feberpatienter, det eneste, jeg har set i Nordamerika. Man nægtede mig Adgang, men et Par Reconvalescenter, der stod i Glasdøren, gav en god Forestilling om Sygdommens Virkninger. De var gennemsigtigt gule ikke blot i Ansigtet og paa Hænderne, men paa Ørene og i Øjnene, lige ind i Øjeæblet. Feberen skal dog her være mindre farlig end paa Cuba, og min Ledsager bemærkede, at den ikke angreb Folk med Dannelse, d. v. s. Folk der vaskede sig. Saa elastisk er Begrebet Dannelse!

Hospital for gule Feberpatienter.

— En ubeskrivelig Fred hvilte over denne Ø, især om Aftenen,

naar Maanen gled hen over Palmerne og Havet i sin gyldne Glans. Men lidt efter lidt opdagede man, at der i den dybe Fred rørte sig et fordægtigt Liv. En blodig Opstand rasede paa Cuba, og her paa Key West, der kun ligger tolv Timer fra Havana, havde Oprørerne deres hemmelige Forbindelser med Juntaen i New York. Om Natten trak bevæbnede Skarer gennem Gaderne, Fartøjer blev halede ud og ind, store Kasser med Vaaben bragtes i Land og blev sendte bort, og hemmelige Møder holdtes mellem Amerikanere fra Nordstaterne og forsorne Skikkelser, der ankom med Postdamperen fra Havana. Det var tydeligt nok, at Planer, som skulde skjules, her blev drøftede, prøvede og bragte til Udførelse. Fristaternes Regering havde ganske vist ikke anerkendt den cubanske Republik som krigsførende, men

Torvet i Key West. Palmelunden og Posthuset.

lagde dog ikke Skjul paa, at Rebellerne kunde regne paa dens Sympati. Under saadanne Omstændigheder har amerikanske Embedsmænd en diplomatisk Forstaaelse af Situationen, og det havde Embedsmændene paa Key West.

Samtidig rørte der sig paa Sanatoriet, hvor jeg boede, et andet og lige saa besynderligt Liv. Amerikanske Bladkorrespondenter, der var udviste fra Cuba, havde slaaet sig ned i dette Hus, hvor de uforstyrret lavede deres Sensationshistorier, samtidig med at de levede et lystigt Liv. I Havana havde de spanske Telegrafstationer nægtet at modtage og afsende de opsigtsvækkende Beretninger om Slag, der havde fundet Sted paa Maanen. Her modtog Telegrafstationen selvfølgelig Rub og Stub, og de amerikanske Korrespondenter, der havde været alt for længe under Censur, telegraferede nu for fuld *speed*.

Det var Rabalderbladene i Mellemamerika og San Francisco, der modtog alle de Røverhistorier, Korrespondenterne sad og redigerede ved Morgenkaffen. Mellem min Afrejse fra New Orleans og min Ankomst til Key West laa der fem Uger, i hvilke jeg havde opholdt mig paa Cuba. Og min Overraskelse var ikke ringe, da jeg nu bemærkede, at ubetydelige Skærmydsler, hvortil jeg selv havde været Øjenvidne, blev skildrede som store afgørende Slag. Ved ethvert Blækhus i Sanatoriet lynede Dolken paa den ene Side og tordnede Kanonerne paa den anden, og midt i Ilden sad den modige Korrespondent. Sanatoriet, der egentlig var bestemt for Brystsyge, blev under alt dette forvandlet til en arbejdende Rabalder-Mølle, hvor mægtige Skovlhjul skovlede Røverhistorier ud over en Verdensdel, ikke i Potter og Spande, men i Tønder. Der var en ædel Kappestrid mellem disse Gentlemen om at lave de mest haarrejsende Løgne, og først naar det Fornødne i saa Henseende var præsteret og Dagens Gerning endt, samledes de forslagne Hoveder ved Aftensbordet, hvor de ved et Glas Vin udhvilede sig efter den blodige Strabads.

Det beskæftigede ofte mine Tanker, naar Korrespondenterne sad og soldede, at Millioner af Mennesker nu slugte falske Efterretninger om et historisk Skuespil, der var et af de største og mest gribende i Aarhundredet. Men i denne fordømmelige Virksomhed var der dog et Lyspunkt. De overdrevne og halvt latterlige Krigsberetninger var serverede, saadan som Begivenheder skal serveres for en vis Del af det lavere amerikanske Publikum. Det var Virkeligheden sét igennem et Forstørrelsesglas og udstyret med en stor Overskrift. Uden den Overdrivelse var Amerika maaske ikke blevet ophidset til en Indignation, der hvert Øjeblik kunde blive virksom og faa en uhyre Betydning i Rebellernes Kamp for Ret og Frihed.

— Ved min Ankomst til Key West var jeg bleven interviewet af Bladpiraterne, og mens jeg nu sad og spiste Tenderloin i deres Selskab, anede jeg mindst, at ogsaa jeg spillede en fremtrædende

Rolle i adskillige af de blodige Dramaer, der fyldte Vestens Presse. Først et Par Dage senere, da jeg ankom til Florida og læste Bladene, opdagede jeg, at jeg havde været i overhængende Farer under Slaget ved Cienfuegos, og at jeg kun ved de amerikanske Kollegers Bistand havde undgaaet at blive Fange ved Matanzas, hvor jeg forøvrigt mistede det ene Ben —

Da strakte jeg maalløs Armene mod Himlen.

For jeg havde ikke mistet Armene.

MELLEM NEGRE

Som en mægtig Mole — en Mole paa 50,000 Kvadratmile, — skyder Halvøen Florida sig i sydlig Retning ned i Havet og danner Østgrænsen for den mexikanske Havbugt. Til denne Kyst kom Spanieren Juan Ponce de Léon i Aaret 1513. Han tog Halvøen i Besiddelse og gav den Navnet Florida, „Blomsternes Land".

Florida er i Beliggenhed den sydligste af Sydstaterne, og Sydens Ejendommeligheder er her mere kendelige end i Texas, Louisiana, Mississippi, Alabama og Georgia. I de to Caroliner, de to Virginier, i Tennessee, Kentucky, New Mexiko og Arizona udviskes mere og mere den politiske Modsætning mellem Nord og Syd, og gamle Slavestater som Maryland og Missouri maa nu politisk regnes med til Norden. Vil man i vore Dage sé det uforfalskede Syden, maa man sé de fem Stater, der har Kyststrækninger ved den mexikanske Havbugt. Vi har i tidligere Kapitler gennemrejst Louisiana og besøgt New Orleans. I Florida har vi til Hensigt at dvæle ved Befolkningen.

Der findes i Syden fire forskellige Slags Mennesker, som vi skal nævne, nemlig:

Yankeen, der er trængt ned fra Norden og har bemægtiget sig Minerne, Bomuldsspinderierne, den store Frugthandel og overhovedet saadanne Virksomheder, hvor det kommer an paa organisatorisk Evne, teknisk Snille, Forretningsindsigt og Kapital. Det var Yankeen, der lærte Bomuldsplanterne, at Bomulds-Kernen er olieholdig, og at man kan uddrage Olien. Tidligere fodrede man Svin med Kernen, og den ny Anvendelse var næsten ligesaa betydningsfuld for Bomuldsindustrien som selve Opfindelsen af Bomuldsspindemaskinen. I Sydstaterne avles nu dobbelt saa megen Bomuld som i 1861 ved Borgerkrigens Udbrud.

Yankeerne i Syden er en bestemt Race Mænd — „Pengemændene“ — der besidder liden Dannelse i almindelig Forstand, men som raader over en Energi og en Forretningsdygtighed, der skaber Resultater. I Politik er de som oftest Republikanere, men Politik er forøvrigt ikke deres Sag. De støtter uden Smaalighed det Parti, som til Gengæld støtter deres Interesser.

Yankeerne er de regerende Mænd i Syden. Historisk sét endte Borgerkrigen, da Grant den 30. Marts 1865 ødelagde Robert Lees Hær ved Five Forks, men Sydens endelige Erobring har fundet Sted siden og finder Sted den Dag i Dag, og den foregaar med den Virkning, at Syden langsomt hæves op til Nordens Velstand og Kultur.

Det var den første Klasse Mænd.

Den anden og ejendommeligere Klasse er de gamle Bomuldsplantere, Slaveejerne, Sydens hvide Aristokrati. Da Krigen endelig var endt, sad de paa deres ødelagte Gaarde, uden Negre og uden Kapital. Der fandtes i deres Familier megen Dannelse, megen fin Kultur, men ikke megen Energi. I et andet Land og under lignende Forhold var en Menneskerace som denne gaaet til Grunde, aandeligt og økonomisk. Slaverne, der pludselig havde faaet Friheden, repræsenterede en Købesum paa mange Millioner Dollars. De gamle Plantere sad bogstaveligt talt med tomme Hænder, med kostbare Sædvaner og med en aandelig Udvikling, der gjorde dem det legemlige Arbejde vanskeligt. Paa den anden Side var de Amerikanere, og de havde Ame-

rikanernes indgroede Respekt for alt, hvad der er Faktum, og Faktum var, at Lee og Jonston havde underkastet sig, at Diktatoren for de konfødererede Stater, Jefferson Davis, sad i Fængsel, og at Krigen uigenkaldelig var endt med knusende Nederlag. Saa bed de gamle Plantere i det sure Æble, begyndte forfra med lejet Arbejdskraft, og hvor besynderligt det end maa have forekommet dem at gaa til Valgurnen med deres tidligere Slaver, saa overlevede de ogsaa den Ydmygelse. De vidste jo, at de havde gjort al den Modstand, der kunde gøres. De havde kæmpet som Løver i en fireaarig Broderkrig, hvori de dræbte 300,000 af Nordens Sønner og selv mistede 200,000 af deres egne tapre Børn. Yankeerne havde holdt deres Indtog i Richmond, men 500,000 Lig bedækkede Valpladserne. Sydens Mænd kunde bøje Hovedet i Bevidstheden om, at de bøjede det for Nødvendigheden. Langsomt genopbyggede de deres Samfund, og langsomt mildnedes deres bitre Følelser mod Mændene fra Norden. I vor Tid er det kun hos de ældste Bomuldsmagnater fra Carolina, man træffer Spor af det stolte Had, der har fundet saa rørende Udtryk i Sydens Sange. —

Det var den anden Klasse Mænd, hvoraf omtrent de $^{9}/_{10}$ politisk tilhører det demokratiske Parti.

Den tredie Klasse Mænd i Sydstaterne er det hvide Proletariat, Smaahandlende, Haandværkere og Byarbejdere. Det er Folk, fødte i disse Egne, hvor der næsten ingen Indvandring finder Sted af fremmede Arbejdere. I Nord-Carolina t. Eks. er ikke mere end 2 pCt. af Arbejderne fremmedfødte. Om disse Hvide er der ikke stort at sige. Sydens hvide Arbejder vil næsten altid gaa til Grunde, i hvert Fald økonomisk, fordi hans Konkurrent, Negren, taaler Varmen bedre og arbejder for en ringere Løn. Sydstaternes hvide Proletariat er især beskæftiget i Fabrikkerne. Negrene kan nemlig ikke passe Maskiner. Bomuldsspinderiets snurrende Lyde bringer dem til at sove. Om Sydens hvide Arbejdere gælder under ét, at de er uvidende, fordrukne og legemligt og aandeligt demoraliserede. Ikke desto mindre anser de sig selv for Adelsmænd i Forhold til de Sorte.

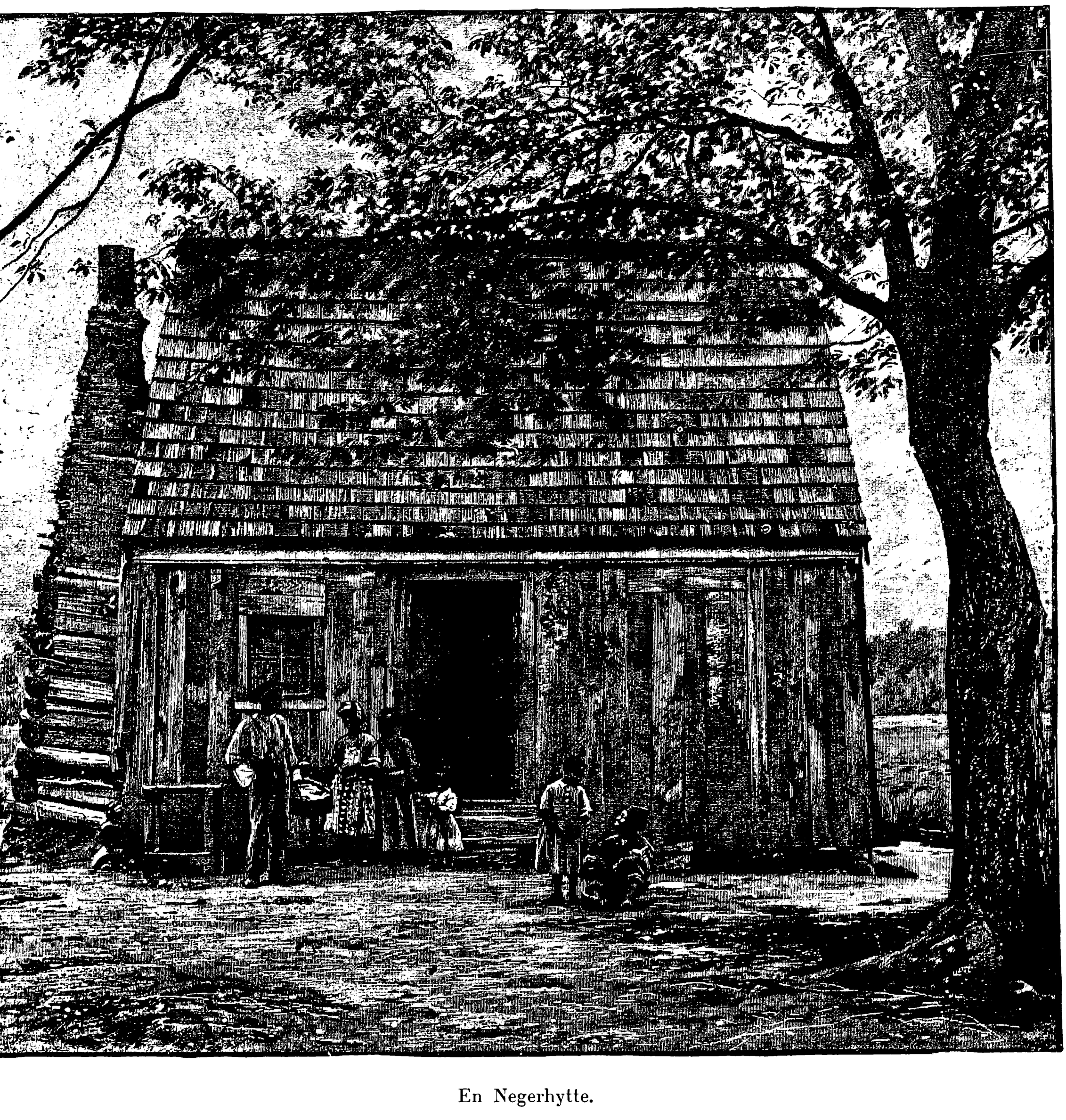

En Negerhytte.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

De Sorte! Det er den fjerde Klasse, og det er selvfølgelig den, der giver Syden dens ejendommelige Karakter. Man kan rejse Hundreder af Mile i Florida og overalt se det samme fattige Træhus, som Læseren ser paa Billedet. Der er intet Gærde om det lille Hus, ingen Have og ingen Urtepotte i det skæve Vindue. Gaar man ind i Stuen — for Lejligheden bestaar sædvanlig kun af én Stue — finder man et Rum, der ikke indeholder andre Prydelser end et Bord, et Par Træbænke og et Leje, redt paa Gulvet. Der er ikke i dette Rum den mindste Gnist af Luksus, ikke noget Skilderi, næppe nok et Spejl. For alt saadant har Landnegren ingen Sans. Sine faa Indtægter anvender han i den tarvelige Husholdning; hans eneste Fornøjelse er at gaa og pusle paa sin Mark, mellem Børnene og de magre langørede Svin, der har sorte Børster. Forøvrigt er Negrene lykkelige Mennesker i Sammenligning med Sydens hvide misfornøjede Proletariat. *Sammy* og hans sorte Kone *Aunty* er fødte Optimister. Naar de gør Gilder for Naboerne med Kartofler, Majs og Fisk, straaler deres sortblanke Ansigter af den højeste menneskelige Lykke, og naar Sammy og Aunty, assisterede af de sorte Unger, slagter deres magre Gris, bliver man misundelig ved at se Familiens Glæde over Flæsket og Stegefedtet, som de straks smører i deres sorte Fjæs.

Der lever i Sydstaterne 20 Millioner Mennesker, altsaa en Trediedel af hele Unionens Indbyggerantal. Af disse 20 Millioner er de 13 Millioner Hvide, de 7 Millioner Sorte. I hele Unionen lever $7^1/_2$ Million Sorte, i de nordlige Stater altsaa kun en halv Million. Efter Slaveriets Ophævelse var der hos Negrene en Tendens til at drage Nord paa. Men Strømmen vendte, og den trækker nu igen mod Syd. De fleste Negre findes i de fire Stater, der har Kyststrækning langs med Golfen, men der er otte Stater, som almindeligt kaldes *sorte*, nemlig Syd-Carolina, Georgia, Florida, Alabama, Mississippi, Louisiana, Arkansas og Texas. I disse otte Stater lever mere end Halvdelen af Amerikas Negre, men kun i Syd-Carolina, Mississippi og Louisiana er de i Majoritet.

Da den hvide Befolkning i Amerika formeres gennem Indvan-

dring, medens der selvfølgelig ikke indføres flere Negre, saa bliver Negrene stadig en mindre Brøkdel af det amerikanske Folk. De Sorte var for 100 Aar siden $^1/_5$ af Folket, de er nu lidt mindre end $^1/_8$. Ogsaa i Sydstaterne tager de Hvide stærkere til end Negrene, hvilket bl. a. har sin Grund i den store Dødelighed blandt de farvede Børn.

Men selv om Negrene er i Minoritet, saa betyder dog $7^1/_2$ Million Mennesker noget i et Folk, navnlig naar disse $7^1/_2$ Millioner er i Besiddelse af politisk Stemmeret og i den praktiske Politik kan bringe Vægtskaalen til at svinge mellem de politiske Partier. Negrene er sædvanlig Republikanere, hvad der er naturligt, da de kan takke Republikanerne for Friheden. Men selv en nok saa trofast Neger-Republikaner sælger Modstanderne sin Stemme for 50 Cents. Det vilde være ødselt at byde ham en Dollar.

Det er Forhold som disse, der gør den amerikanske Politik saa uhyre indviklet og besværlig. En Trediedel af Unionens Vælgermasse er Sydlændinge, og Flertallet i denne Trediedel — nemlig Negrene og Sydens hvide Proletariat — er en politisk død og uinteresseret Masse, en Vælgerklump, der er ligesaa utilgængelig for Paavirkning gennem Pressen og det levende Ord, som den er til Fals for Penge.

For det kan jo ikke skjules, at Negrene, hvad aandelig Udvikling angaar, har skuffet Abolitionisterne og Bostons literære Damer. Nutidens Sorte er vel ikke saa uvidende, som da de var Slaver, men man færdes ikke længe mellem dem, før man har gjort den Iagttagelse, at de fremdeles befinder sig paa et barnligt aandeligt Standpunkt. Socialt sét er de overalt i Amerika de lavest stillede i Samfundet. De anvendes især i tjenende Stillinger, som Kuske, Køkkenkarle og Skopudsere. I Syden er de ogsaa Jordbrugere, men uden Dygtighed, og de er uanvendelige i den mekaniske Industri. Derimod har de gode Fingre til Tobaksarbejde og anvendes meget til Cigarrulning.

I Nordstaterne findes private Fonds, der uddeler over en Million Dollars aarligt til Negerbefolkningens Opdragelse, og overhovedet

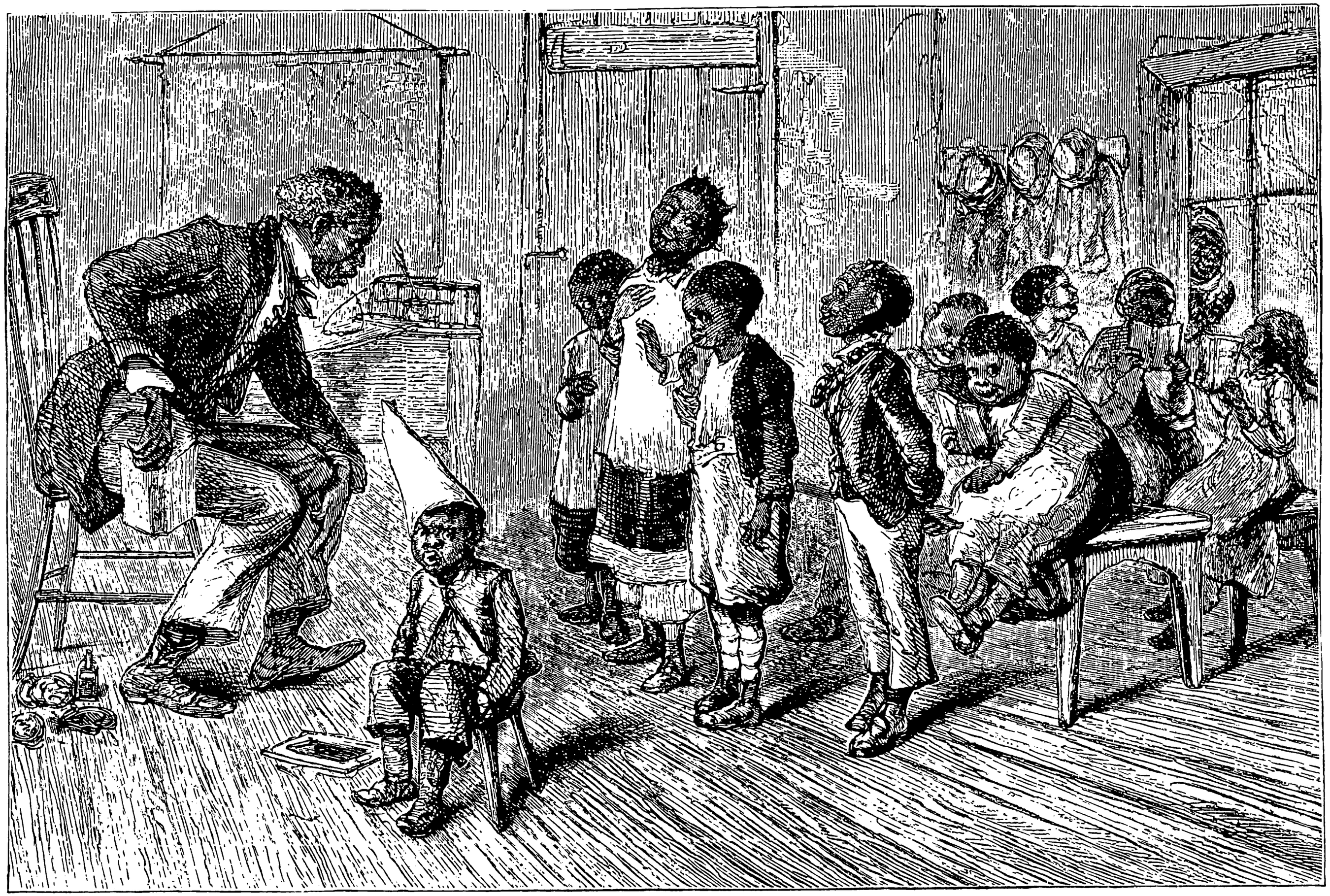

Negerskole.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

gøres der mere for Negrene i Norden end i Syden. Her har de ogsaa saa temmelig bevaret deres oprindelige Præg. De er meget uvidende, men man maa ikke glemme, at der for kun 30 Aar siden var sat Straf for at lære dem at læse. I de egentlige Slavestater besøges Negerskolerne af 55 pCt. af de skolepligtige Negerbørn, men Skoletiden er meget kort, ialt 100 Skoledage om Aaret, og de sorte Lærere er ikke fremragende Pædagoger. Desuden er der for faa af dem, tilsammen 24,000 Lærere for $1^1/_2$ Million Børn. Det er da, som man kan tænke sig, slet bevendt med Oplysningen. Af fem Millioner Negre, over 10 Aar gamle, kan de tre Millioner hverken læse eller skrive! Man studser ved at se disse Tal, fordi man i Nordstaternes Blade har truffet vidtløftige Beretninger om de sorte Universiteter og de videnskabeligt uddannede Neger-Professorer. Men det er ofte forbavsende Misforstaaelser og Overdrivelser, der kolporteres *i* Amerika *om* Amerika. Hvad Negeropdragelsen angaar, belyses den bedst ved de oven for anførte Tal. Universiteterne, man finder, er ikke andet end almindelige Realskoler, og Professorerne gør mildest talt et noget uvidenskabeligt Indtryk, selv om de alle sammen bærer blaa Briller.

Det er vistnok et stort Spørgsmaal, om Negrene kan civiliseres op i Højde med det hvide Samfund. Skal Forsøget gøres, er det en første Betingelse, at de Sorte faar selskabelig Omgang med de Hvide, men netop dette nægter man dem i Amerika. Her, hvor 300,000 Mennesker for faa Aar siden lod sig slaa ihjæl for Onkel Tom, maa en Fremmed harmes over den ubeskrivelige Foragt, der fremdeles vises Tom. Man ser en Amerikaner blive rasende, naar han erfarer, at han har sovet under Tag sammen med en Neger, selv om Amerikaneren har sovet i Beletagen og Negeren under Loftet. Naar en farvet Gentleman, han være nok saa korrekt i Dragt og Optræden, sætter sig i en Restavration, nægter man at servere for ham. Og dersom man ikke nægtede det, vilde de Hvide straks forlade Stedet. En elegant farvet Dame, en smuk Mulatinde t. Eks., kan ikke køre i en Sporvogn gennem en af Sydens Byer, naar der ikke i Vognen — hvad dog sædvanlig er Tilfældet — findes

et særskilt Rum for *colored people.* Den sorteste Negerinde derimod kan godt sidde i Sporvognen, blot hun har et hvidt Barn paa Armen. Saa er det nemlig ikke hende, der kører, det er den hvide Pode.

Negrene har endnu ikke rigtigt Øje for, hvilken Forskel der er paa den Ret, Loven hjemler dem, og den Ret, Folket indrømmer dem. Men naar det engang paa en eller anden Maade er trængt ind i deres Bevidsthed, vil Amerika faa et misfornøjet og farligt Element mere i de $7^1/_2$ Million Negre. For en almindelig Betragtning vilde det se ud, som om en Raceblanding kun lod sig fremme gennem Ægteskaber mellem de forskellige Farver. Men disse Ægteskaber er saa ilde sete i Sydstaterne, at Loven ligefrem forbyder dem. Bestræbelserne gaar netop ud paa at bevare Racerne ublandede, fordi Mulatterne socialt og aandeligt hverken er Fugl eller Fisk, og fordi de paa Grund af deres sure utilfredse Væsen er endnu mindre afholdte end Negrene. Faktum er, at der i Øjeblikket fødes meget faa Mulatbørn, og for en hvid Mand er det en Skam at være Fader til et saadant Barn.

Men hvad tænker Amerikanerne at gøre for at forædle disse $7^1/_2$ Million Mennesker, der har en politisk Indflydelse, som i Øjeblikket ikke staar i noget Forhold til deres aandelige Udvikling? Et frit Lands Bestræbelser maa gaa ud paa at hæve alle sine Statsborgere op til nogenlunde samme Dannelsestrin. Det foraarsager Usikkerhed og Forstyrrelse i de politiske Kræfter, naar en Del af Vælgermassen besidder mere end tilstrækkelig politisk Indsigt, mens en anden Del næppe kender Forskel paa Republik og Kongedømme. Amerikanerne har saa godt som udryddet Indianerne, de har stoppet Indvandringen af Kinesere, men hvad vil de gøre med de $7^1/_2$ Million Negre?

Man har for ramme Alvor diskuteret Tanken om at sende dem tilbage til deres Hjem i Afrika, og selve Tanken maatte tiltale en amerikansk Hjerne, om ikke andet, saa blot af Hensyn til den Udvikling i Transportmidlerne, hvortil en saadan Udskibning maatte give Anledning. Men hvad skulde disse Negre nu i Afrika? Og kan man uden videre behandle dem som Fragtgods? Man maa

jo erindre, at de er frie Borgere og nyder alle frie Borgeres almindelige Rettigheder. Udført i Praksis vilde Tanken rimeligvis give Anledning til en ny Borgerkrig.

Det er ovenfor sagt, at Negrene for Øjeblikket trækkes ned mod Sydstaterne, og den Mulighed er ikke udelukket, at de til sidst samler sig i enkelte Stater og danner smaa Negerrepublikker i den store hvide Republik. Naar Amerikanerne for Tiden saa levende interesserer sig for Forholdenes Udvikling paa Cuba, er det maaske fordi de — saafremt „Antillernes Perle“ endte med at komme under amerikansk Flag — vilde faa en isoleret Plads, hvor Sukker- og Tobaksavl vilde give den farvede Befolkning en passende Beskæftigelse. Er det ikke lykkedes Onkel Sam at indpode den sorte Gren i selve Folkets Stamme, saa maatte den vel trives, mener han, naar man plantede den i tropisk Jordbund.

Foreløbig vil det rimeligvis gaa, som det bedst kan, og i Grunden gaar det jo fortræffeligt. Beundringsværdig er egentlig den Koldblodighed, hvormed de Sorte har gennemlevet et af de mærkeligste Skuespil i Menneskehedens Historie. Fra Congo og Nigeren i Afrika slæbtes de til Nordamerika, hvor de blev piskede til Arbejde og i alle Henseender behandlede som Dyr — indtil de pludseligt en skønne Dag sprang over alle de Aarhundreder, andre Menneskeracer møjsommeligt har gennemvandret, og fik lige Ret med en af Verdens mest oplyste Nationer. Med ét Slag var de ikke blot fra Slaver blevne fri Mænd. Nej, Amerika havde uforknyt gjort Skridtet fuldt ud. Disse Slaver, som hverken kunde læse eller skrive, fik Ret til at give Love, til at være offentlig Mening og til at bestemme Krig og Fred. Hvad den engelske intelligente Almue først opnaaede efter aarhundredlange Kampe, hvad den belgiske Arbejder endnu ikke har opnaaet fuldt ud, og hvad den norske Arbejder i Øjeblikket kæmper for, det fik disse fremmede Slaver fuldeligt og rundeligt indrømmet af begejstrede Idealister, der tilmed, før de opnaaede denne Ret for Slaverne, ofrede Hundredtusinder af Menneskeliv, en Nationalformue, ja satte hele Statens Eksistens paa Spil. Det er vel et af de mærkeligste Optrin, der findes i Historien.

Eller maaske er der ét endnu mærkeligere, og det har Forfatteren af disse Linier set med sine egne Øjne. Man holdt en Fest i Richmond. Jernbanetog paa Jernbanetog, alle smykkede med Grønt og Flag, kom kørende fra Norden og fra Syden. I Togene sad de graanede Modstandere, Generalerne, Obersterne, Underofficererne og Tusinder af Menige fra den store Borgerkrig. De gamle Dødsfjender spadserede Arm i Arm, Sejrherrerne og de Besejrede; de bekransede de samme Statuer og de holdt Taler til hinandens Ære —

Da var der et Øjeblik, syntes det mig, som lyste det over Himlen, og som stod der Solglans over Menneskeheden. Ak! Saadanne Fester fejres ikke i Evropa!

Man bekransede den ædle Robert Lee, den store General, der har faaet Rang med Canrobert og Moltke, og det skønt han — som Flertallet af Fristaternes tapre Generaler — straks efter Krigens Slutning traadte ud af den militære Stand. Han døde som de Unges Opdrager. Og uforglemmelig var denne Fest, hvor Ynglinge hædrede ham som deres elskede Lærer, Oldinge som deres evige udødelige Helt.

Man mener i Evropa, at Negerspørgsmaalets Løsning er en Umulighed. Man tænker anderledes, naar man har set en saadan Aabenbaring af den amerikanske Storhed.

Fra Skoven ved Kysten. Florida.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

SYDENS ROMANTIK

Hvad Jernbaner, Hoteller og almindelige Rejsebekvemmeligheder angaar, er der samme Forskel paa Nord- og Sydstaterne som paa Landene Nord og Syd for Alperne. Modsætningerne mellem Illinois og Florida er ikke mindre end Modsætningerne mellem Tyskland og Italien. Vejene i Syden er smalle Jordveje. Der er lange Afstande mellem de større Byer, og i Landsbyerne, der ligger spredt i Skovene, er Negrene og de fattige Hvide i Majoritet. Jernbanerne er usle, Stationerne skidne og Togene forsinkede i Timer, ja ofte i halve Dage. Endelig kommer til de andre Ubehageligheder, at man maa gaa og bære paa en ladt Pistol, samt at man ikke bærer den som Luksus.

Sydens Skove er i Aarenes Løb blevet Tilholdssted for Bundfaldet af den indvandrede Befolkning. I disse Skove lever organiserede Bander, der ligefrem ernærer sig som *Robbers*. De søger deres Tilhold i ubeboede Skovstrækninger, hvor der ikke høres andre fremmede Lyde end paa de Tider, da Lokomotivet skræmmer Fuglene ved sin Stønnen. I Skovene er der Vildt, i Floderne er der Fisk, og naar Røverne trænger til Penge og Pretiosa, standser de et Tog.

At et Tog standses og Passagererne udplyndres, er en Begivenhed, som ikke vækker videre Opsigt i Sydamerika. Selv havde jeg ikke Lejlighed til at opleve et saadant Rejseeventyr, men jeg

traf en dansk Mand, Hr. J. C. Evers, Formanden for Grundtvigianernes Kolonianlæg i Texas, der netop kom fra et Træn, som var blevet plyndret. Han refererede det Forefaldne paa følgende Maade:

„Jeg sad og smaablundede i Toget, der var undervejs til „Dannevang“ i Texas. Det var næsten Midnat, da en voldsom Snurren i

Fra Florida.

Vognene vækkede Passagererne. Jeg anede jo straks, at det var Robberne, der havde fat paa Bremsen, og da jeg nok vidste, hvad det vilde sige, fik jeg i en Fart to Tyvedollarssedler op af Tegnebogen. Det var næsten alle de Penge, jeg i Øjeblikket havde hos mig. Jeg stak Sedlerne i Munden, tyggede dem og spyttede dem ud paa Gulvet. Saa hørte vi, at der var Panik i Vognen bagved, og meget rigtigt, et Øjeblik efter blev Dørene sparket op og seks maskerede Banditter traadte ind med løftede Revolvere. „Hænderne

op!“ raabte de, og da vi alle sammen havde løftet Hænderne, sagde den gamle Robber:

„Ladies og Gentlemen! Tiderne er daarlige, og vi ser os desværre nødsagede til at lette Dem for Deres Tegnebog og Ur. Maaske De vil behage at holde Hænderne i Vejret — meget godt, Børn! — mens vi ekspederer Dem. Det skal være besørget paa et Øjeblik!“

Og idet den gamle Kæltring spændte Hanen paa et Uhyre af en Pistol, fnisede han og sagde til de rædselslagne Damer:

„De skal ikke være bange, Ladies. Saa længe *vi* er hos Dem, er de mindst lige saa sikre som hos Deres Skriftefader, Pater Hippolyte, i New Orleans. Vil De forresten hilse denne værdige gamle Mand!“ —

Efter disse indledende Bemærkninger skred Røverne til Forretningen, som de udførte med forbavsende Færdighed. Der var en af Herrerne, som gik i Forbøn for sit Guldur, idet han anførte, at han havde faaet det af sin Hustru. Den gamle Robber saa paa Uret, kløede sig bag Øret og sagde:

„Det er værd 200 Dollars mellem Brødre, Gentlemen — 200 Dollars! — som det er mig en Fornøjelse at forære Dem. Vil De formelde min Respekt hos Deres smukke Frue. Maaske indfletter hun mig i sine fromme Aftenbønner. Mit Navn er *Jim*.“

Som man ser, optraadte Røverne med en vis Humor, og fra de Udplyndredes Side skortede det heller ikke paa Bemærkninger, der gav Situationen det ægte amerikanske Sving. Mellem Herrerne, som stadig maatte sidde med Armene i Vejret, var der en gammel Skibskaptajn fra Houston. Pludselig raabte han:

„Jeg kan den Onde tordne mig ikke holde ud at sidde saadan længer, dersom I ikke giver mig en Skraa!“

„*Allright!*“ svarede Røverhøvdingen. Og henvendt til en af sine Underordnede:

„Sam! Gi' den gamle Dreng en Skraa!“

Hvorpaa Kaptajnen fik en Ende Skraa i Munden, alt mens Plyndringen uforstyrret gik sin Gang.

Vor Landsmand, Hr. Evers, havde ikke mere end $2^1/_2$ Dollars i sin Pung, som Røverne bemægtigede sig med nogle passende Bemærkninger om, at en Gentleman ikke burde rejse ud med saa smaa Pengemidler. Ved Synet af Hr. Evers' gamle danske Sølvur ytrede de haanligt, at Loven egentlig ikke burde tillade Folk at køre i Pullmansvogn, naar de ikke havde Guldur. De to sammenrullede Sedler opdagede de ikke, skønt de ogsaa eftersøgte Gulvet. Da Røverne var færdige, gik de ud og kørte — staaende paa Lokomotivet — to Mil tilbage. Her besteg de deres Heste og forsvandt i Skoven, ledsaget af Togpersonalets Eder og Forbandelser.

Saadanne Historier er lige saa almindelige i Syden som Skildringer af Lynchninger. Af de 250 Lynchninger, der aarligt finder Sted i Nordamerika, foregaar de 200 i de sorte Stater. Det er næsten altid en Neger, der maa af med Livet, og næsten altid for en af to Forbrydelser. Han har stjaalet hvide Mænds Heste, eller han har krænket hvide Mænds Hustruer. — Det er navnlig i det sidste Tilfælde, at Naboerne uden videre dømmer ham, og at Dommen eksekveres uden Aktor, Defensor og Appel.

For den evropæiske Retsbevidsthed er disse Lynchninger grufulde Levninger af Selvtægt og Barbari, men i Syden paastaar man, at Retsløsheden uden dem vilde blive utaalelig, og at navnlig de hvide Kvinder, som ofte er alene i fjærntliggende Plantager, vilde være alt for udsatte, saafremt de Sorte ikke holdtes i Ave af anden Retfærdighed end Lovens. Sikkert er det, at mange Negre betragter det som en formildende Omstændighed ved en Dødsdom, at den er bleven afsagt i en Retssal, hvor Forbryderen er Genstand for almindelig Opmærksomhed. Det teatralske Apparat, der sættes i Bevægelse, Juryen, Vidnerne, Advokaterne og Tilhørerne, vækker en Følelse af Velbehag hos den forfængelige Sorte, selv om han meget godt véd, at hele Apparatet er sat i Bevægelse for saa hurtigt som muligt at faa ham ekspederet ud af Verden. Hvad der ogsaa forklarer men ikke undskylder Lynchningerne er den Omstændighed, at de sædvanlig anvendes overfor Forbrydere, om hvis Skyld der ikke hersker mindste Tvivl. I de aller fleste Tilfælde vilde det

lynchede Individ alligevel ikke have undgaaet Døden, eller dog en Fængselsstraf, der maatte regnes lig med Dødsstraf. Endelig hævdes det, at Lynchningen er en let Dødsmaade, og at de oprørende Eksekutioner, der saa ofte findes omtalte i Nordens Blade, vækker større Forbavselse i Syden end i Norden. Heri er saa meget sandt, at der virkelig sendes adskillige opdigtede Historier fra Sydstaterne til Bladene i New York. Forfatteren af disse Linier har selv været i Selskab med et Par Bladkorrespondenter, der ventede paa Havana-Damperen i Tampa og forkortede Ventetiden med at lave *Toothpick Tales*. Mellem disse forekom en Lynchning, som siden vakte megen Opsigt. Den handlede om en Neger, der en Aftenstund stak sit Krølhaarshoved ind ad Vinduet i en Planters Sovekammer. Planterens Kone, der netop gik i Seng, puttede sig under Tæppet og raabte til Negeren, som hun troede var Planteren:

„Skynd dig dog at komme ind til mig, lille Charley!“

Og Negeren skyndte sig —

Man gætter Resten og kan tænke sig til de Begivenheder, der var uundgaaelige ved den rigtige Charleys Hjemkomst. Scenen skildredes med stor Virkning, hvorpaa der fulgte en raffineret Eksekution. De rasende Naboer, der havde grebet Negeren, afhuggede først hans højre Haand. Saa holdt de ham over en Kulild og stegte ham — paa Ryggen og paa Maven — og lagde ham paa Græsset og hørte paa hans Skrig. Pinslerne udpensledes af Bladkorrespondenterne med saa haarrejsende Enkeltheder, at Lynchningen vakte Røre viden om i Amerika og gav Anledning til Protest-Meetings mod Sydens Barbari, — ja flere Maaneder efter saa jeg den blodige Beretning i et dansk Regeringsblad. Den fremtraadte her under Overskriften „Retstilstandene i Amerika“.

Men der er forøvrigt Egne i Sydstaterne, hvor Lynchningerne lige til den sidste Tid har haft en oprørende Karakter. I Byen Tylor i Texas *brændte* man d. 29. Oktober 1895 Negeren Henry Hillard, fordi han havde krænket Mrs. Bell, en velhavende Farmers Hustru. Ikke mindre end 4000 Mennesker overværede det sørgelige Skuespil. De sorte Stater er endnu i mange Henseender uberørte af det

amerikanske Fremskridt, og i afsides liggende Egne holder Befolkningen haardnakket fast ved gamle Sædvaner. Der er en stærk Oprindelighed over Syden, over Folket og Naturen. Og ligesom franske Digtere ofte henlagde deres romantiske Skildringer til Corsika, ynder amerikanske Forfattere at lade Romanerne spille i Florida og Louisiana. Floderne i de store Skove, Sollyset over de farvede Beboere og Duften, der stiger op fra den sydlandske Flora, alt former sig her til Billeder, der fremtræder med et Skær af Poesi.

Og dog er det netop Naturen, der skuffer den Rejsende i Syden. Efter Skildringer, man har læst, ventede man at finde en Naturskønhed, der kunde sammenlignes med Naturen i det sydlige Evropa. Men om nogen saadan Sammenligning kan der ikke være Tale. Hvad Naturskønhed angaar, kan Amerika overhovedet ikke stilles ved Siden af Evropa. Pennsylvania har grøntbevoksede Bjerge, men de er tørre og stive i Sammenligning med Schweizerbjergenes lette Gratie. Rocky Mountains frembyder Skuet af en Række imponerende Giganter, men de gør et tomt og koldt Indtryk ved Siden af Alperne, der ruger over halvtredie Aartusinders Historie. Mississippi Floden med sine lange sandede Prærie-bredder og mørke Urskove vil aldrig bringe den muntre Rhinflod i Forglemmelse. Og vel ejer den nordlige Pacifickyst kæmpestore Fjorde og fortryllende Indskæringer, men Oregon og Washington er lige saa lidt Norge, som Kalifornien er Spanien, og Florida er Italien. En enestaaende Skønhed derimod besidder Prærierne, disse størknede Jordhave, men man længes ikke tilbage til dem, saadan som man kan længes efter igen at se de russiske Stepper. Prærien i Nordamerika virker kun ved sin uhyre Udstrækning, Floderne ved deres Længde, Bjergene ved deres dystre Vildhed. Al Natur i denne Verdensdel forskrækker mere end den behager. Skovene er enten utilgængelige, eller de er ødelagte ved Ild og Økse, og selv i Syden søger man forgæves det evropæiske Smilehul i Landskabet. Der kan være smukt inde i de evige Fyrretræsskove, hvor Floderne stilfærdigt rinder mellem Mos og Trærødder, men Sindet knuges under Stedets Melankoli. Havet rundt om Florida

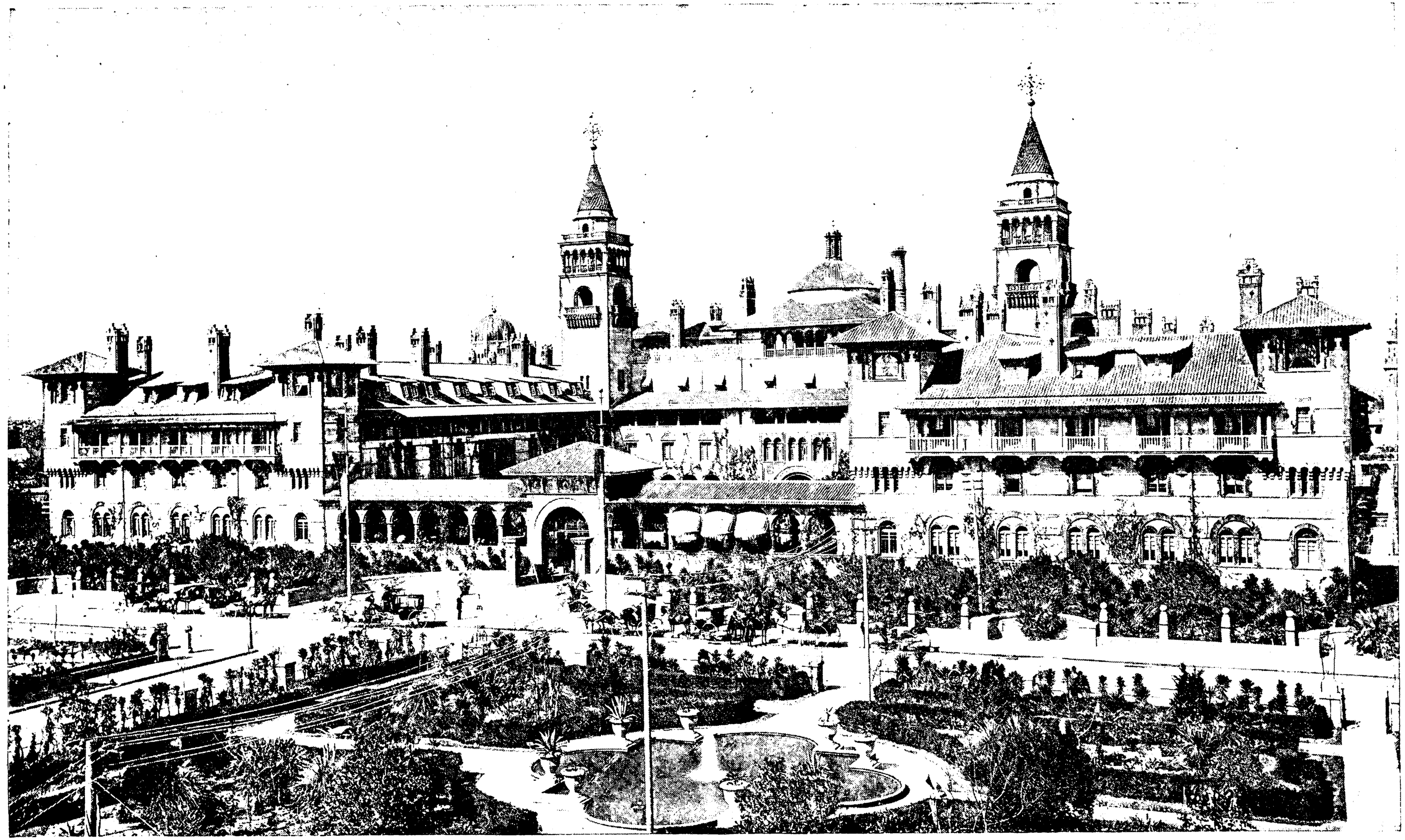

Ponce de Leon Hotel, Florida.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

er blaat som Havet ved Italien, men det er vanskeligt, ja ofte livsfarligt at komme ud til Havet. Kyststrækningerne — som f. Eks. foran Tampa — bestaar af ubeboede og usunde Moradser, og man har ikke færdedes lang Tid i disse Egne med det evige Hængedynd og de store Giftfluesværme, før man med Længsel tænker sig tilbage i civiliserede Egne.

Og pludseligt oplever man nu en af de barokke Overgange, der kun er tænkelige i Amerika. Midt i Vildnisset ligger Byen St. Augustine, hvor man finder Verdens eleganteste Hoteller. Paa det vedføjede Billede ser man Ponce de Léon Hôtel, der i Opførelse har kostet 5 Mill. Dollars. Det er et Eventyrpalads med eventyrlige Priser, bygget af Spekulanter fra New York. Opholdet koster indtil 50 Dollars pr. Dag, men til Gengæld har man en sort Slave paa hver af sine ti Fingre og en hel Lejlighed til sin Disposition.

Florida har otte Sommer- og fire Vintermaaneder. Vinteren er som Juni hjemme, og det er om Vinteren, at rige Familier fra hele Unionen fylder de pragtfulde Hoteller, hvor en brystsvag Mand — med en lille amerikansk Overdrivelse — kan blive hundrede Aar gammel paa en Vinter! I Maanederne fra November til April besøges denne Kyst af 80,000 Mennesker, og det mondæne Liv, som da pulserer i de øde Omgivelser, er en af de største Besynderligheder, man møder paa en Rejse gennem Syden.

St. Augustine er Amerikas Mentona, medens Tampa Bay med den afsondrede fornemme Beliggenhed leder Tanken hen paa Cannes, og det livlige Jacksonville, der ligger nordligst, minder lidt om Nizza. Saafremt det ikke er en lokal Overdrivelse, residerer der paa Hotellerne her flere Millionærer, end der er Millionærer i Evropa. Og noget sandt kan der være i det, thi amerikanske Millionærers Nærværelse kendes paa, at de udstraaler Prisforhøjelse i mange Miles Omkreds. De minder om de svømmende Isbjerge i Atlanterhavet, der spreder Kulde en halv Dagsrejse, før man sér dem. Og ligesom den kyndige Sømand kaster Roret om og drejer af for Isbjergene, beskriver den fornuftige Rejsende passende Buer

udenom de badende Millionærers Farvand. Man kunde lige saa godt lade sig plyndre i et Tog, ja lynche, som at tilbringe en Maaned paa Hôtel Ponce de Léon.

— I Jacksonville traf jeg en Landsmand, en ung sygeligt udseende Telegrafist, der sad bøjet over Telegrafbordet, beskæftiget med at læse de uforstaaelige Nøgletelegrammer, som holder Millionærerne *à jour* med deres Forretninger i New York, London og Paris.

„Jeg har arbejdet ved dette Bord i syv Aar," sagde Telegrafisten og lod Haanden glide hen over sit blege overanstrængte Ansigt.

Saa tav han lidt og fortsatte:

„De kan da tænke Dem til min Overraskelse i Gaar. Som jeg bedst sidder og læser alle disse ligegyldige Ting, sér jeg mit eget Navn komme tilsyne paa Papirstrimlen.

„Jeg misunder Dem en saadan Overraskelse."

„Det skal De ikke" —

Og den unge Mand rakte mig en Stump Papir.

Hans Fader var i Gaar Morges død i Kjøbenhavn.

Dødsfaldet havde fundet Sted om Morgenen Kl. 10, men Sønnen havde allerede modtaget Telegrammet Kl. $9^3/_4$. Det laa jo i den gamle og den ny Verdens forskellige Tid, men dog var det en Besynderlighed, der maatte gøre Indtryk i et saadant Øjeblik.

Naar Middagssolen staar paa Himlen over Kongens Nytorv, spreder den sine første Morgenstraaler over Florida. Paa samme Tid er der Solnedgang i Kina og Midnat paa det stille Ocean.

ATLANTA

En Udstilling blev aabnet i Atlanta, der er den gamle Stat Georgias største og mest fremadstræbende By. Alle Kræfter havde forenet sig for at give Nordstaterne en Forestilling om Sydens Fremgang siden Borgerkrigen. Og for at sætte Kronen paa Værket havde Sydens Negre faaet overladt en særlig Bygning, hvori de foruden deres forskellige Udstillinger havde en Restavration, en Bankforretning og en Bladredaktion. Nu lød der vældige Basunstød over hele Unionen, og Ekstratog førte Rejsende til Atlanta fra alle Verdenshjørner. Der var de sidste Uger ankommet op mod 10,000 Besøgende pr. Dag.

En Jernbanerejse, helst naar den er lang, afskrækker ikke Hr. og Fru *Uncle Sam* med Børn. De har saa let ved at komme afsted, og de føler sig tilfredse undervejs, fordi de ejer Evnen til at øse Kundskab af Livet, mere end af Bøger. Amerikaneren kan være ordknap og uselskabelig ved sit Arbejde, han er altid oplagt, livlig og meddelsom, naar han er paa Rejse.

Staten Georgia, „Sydens Kejserstat“, der er opkaldt efter Kong Georg d. II. af England, blev allerede koloniseret i Aaret 1733.

Den har nu to Millioner Indbyggere, hvoraf de 900,000 er saa sorte som Blanklæders-Støvler. I Statens vidtudstrakte Skove findes Træsorter, der spiller en fremtrædende Rolle i Vognfabrikationen og det amerikanske Møbelsnedkeri. Det eviggrønne Egetræ findes i mange Arter. Her er syv Slags Fyr og mellem dem den lysegule Panélfyr, og af andre Træsorter: Gummi, Magnolia, Cypres, Tulipantræ og den bénhaarde Hickory, der er uundværlig i Fabrikationen af de lette amerikanske Vogne. Georgia udfører aarligt Gavntræ til Beløb af syv Millioner Dollars, og Størsteparten af det Terpentin og Harpiks, der bruges rundt om i Verden, udskibes fra Georgias Havnestad Savannah. De opdyrkede Jorder er sandede og lette, og Frugt og Grøntsager lykkes fortræffeligt i det varme Klima. Georgias røde Kartofler og Vandmelon er meget søgte af amerikanske Husmødre, og hele Staten kunde egentlig kaldes et mægtigt Amagerland i Forhold til Nordøst-Staterne.

Georgia var det altsaa, der havde dristet sig til at aabne en Udstilling, endnu medens den storstilede Chicago-Udstilling var i frisk Erindring. En Sammenligning var uundgaaelig, og andre Steder end i de Forenede Stater havde Frygten for en saadan Sammenligning maaske vakt Betænkelighed. Men i Amerika findes der et besynderligt solidarisk Forhold mellem Staterne, selv imellem Nord- og Sydstaterne. To konkurrerende Stater kan i Dag føre en forbitret Krig om Stedet for en Udstillings Afholdelse. Krigen kan rase, og de skarpeste Vaaben bruges, til Spørgsmaalet er blevet afgjort. I samme Øjeblik er Striden ogsaa endt, og den er endt, ikke blot uden Spor af Bitterhed, men den Stat, der blev narret for Profitten, kappes med de andre Stater om at bidrage til sin Konkurrents Held. Der er i dette Forhold en Samfundsfølelse, som er forfriskende, fordi den er saa fjærn fra al Smaalighed.

Atlanta i sig selv frembyder ikke megen Interesse. Naar man kommer fra de sydligere Egne, modtager man et stærkt Indtryk af Gadernes stivere og forretningsmæssigere Præg. Det er Norden.

Ligeledes ser man her de første Skyskrabere. Ellers er der ingen Seværdigheder, og man kan derfor straks køre ud til Udstillingen.

Den ligger en Mils Vej fra Byen, hvor der ved omfattende Udgravninger er skabt et passende Terræn. Mellem Bakker og Volde ser man smaa Søer, Vandbassiner og Kanaler, smukt indrammede af blomstrende Haveanlæg og Buskadser. I Anlægget er der rejst en Mangfoldighed af Udstillingsbygninger i klassisk Stil. Her som

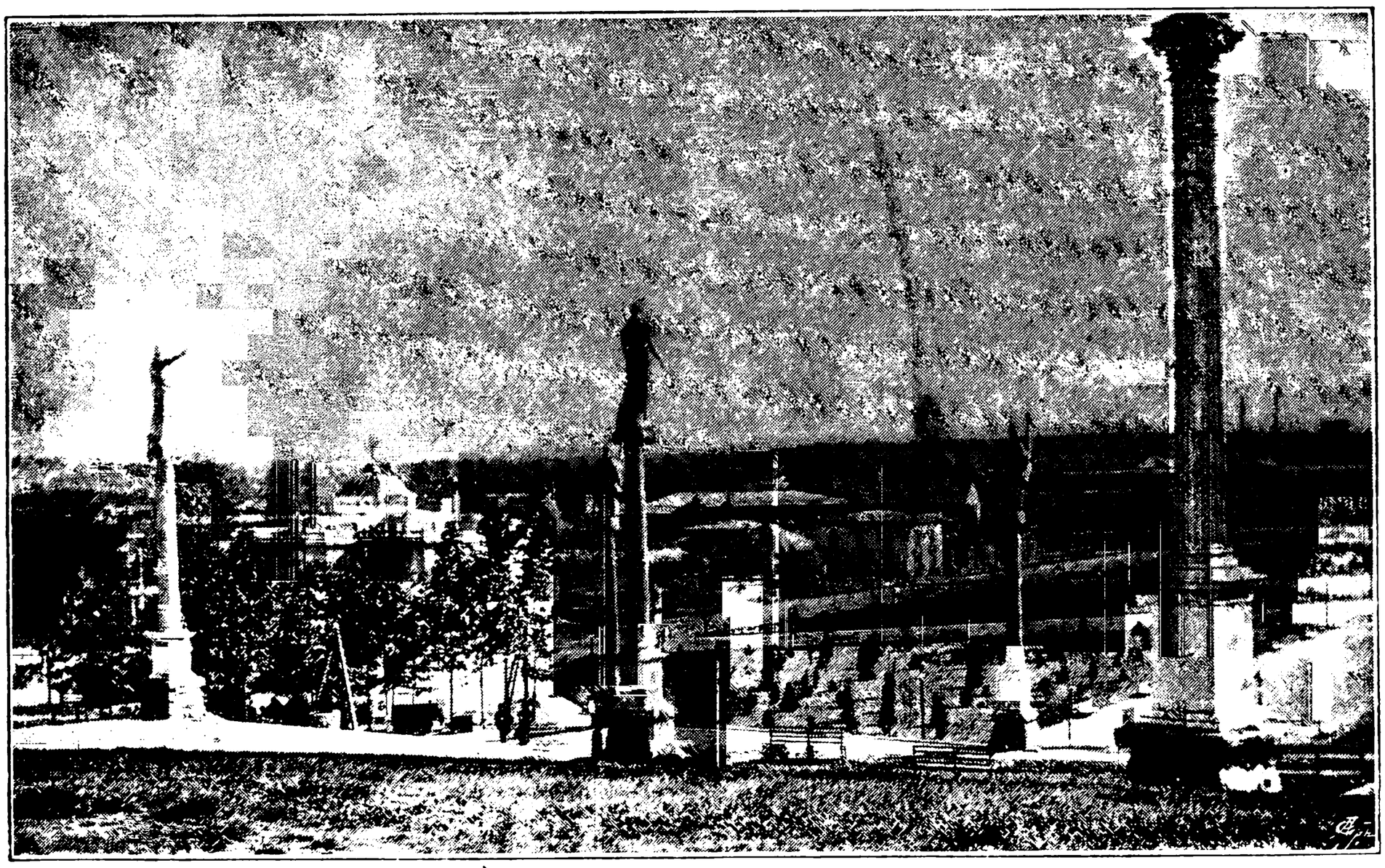

Udstillingen i Atlanta.

paa Chicago-Udstillingen har Bygningerne en bestemt Gesimshøjde og er opførte med rig Anvendelse af Kolonnader, Skulpturer, Søjler og Ornamenter, alt sammen i det Materiale, Amerikanerne kalder *Staff*, d. v. s. en Masse, der bestaar af Gibs, Dekstrin og Glycerin. Det er en virkelig lille Mønsterudstilling, der med sine hvide, solbeskinnede Mure, malerisk beliggende i det blomstrende Løvværk, genfremkalder glade Minder om Chicago-Udstillingen.

Her havde man nu paa ét Brædt samlet alt, hvad man paa en Rejse gennem Syden sér af Minevæsen, Industri og Haveprodukter,

og man blev paa sin Vandring mere og mere forbavset over Mængden af de Rigdomme, der findes i disse lidet kendte og endnu af Indvandringen uberørte Egne. Siden Borgerkrigen har Syden ligget brak. Folkestrømmene har spredt sig over Prærierne og er blevne borte mellem Bjergene. Sydens Lande har været lidet eftertragtede. Stater som Louisiana, Mississippi, Alabama og Florida har i den

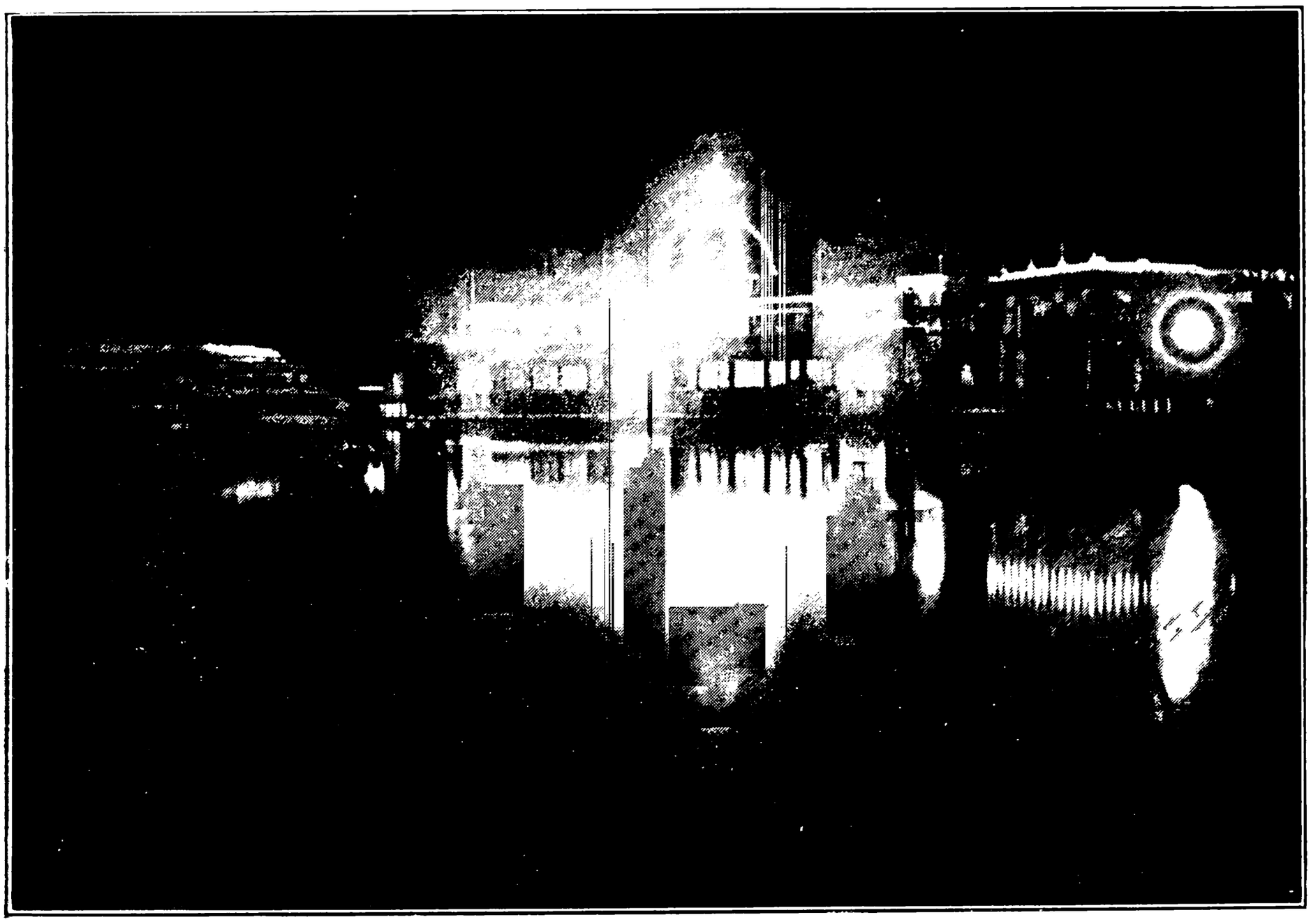

Udstillingen ved Nat.

almindelige Bevidsthed staaet som halvt utilgængelige Tropeverdener, som eventyrlige usikre Lande med Togoverfald og Lynchninger, og denne Opfattelse er videre bleven udbredt gennem amerikanske Forfatteres romantiske Skildringer, der næsten alle sammen er henlagte til Tiden lige efter Borgerkrigen, altsaa til en Tid, da Plantagerne stod tomme, og Byerne laa i Grus. Nu havde man for første Gang Lejlighed til at oversé det store Fremskridt, der har fundet Sted de sidste Aar, i Minerne, i Bomuldsfabrikkerne, paa Savmøllerne og Plantagerne, i Handelsomsætning, Industri og Kommunikation, og hvad man saa, var intet mindre end en hel ny

Verden i Færd med at træde ud af sin Naturtilstand. Rigdomskilder aabenbaredes, hvorom end ikke de Indfødte havde Anelse, og Udstillingen i Atlanta var alene af den Grund interessantere end Udstillingen i Chicago.

Men morsom var den ikke! Hovedmassen af de udstillede Ting var Mineralier, Træsorter, Sædarter, Bomuldsfrø, Sukkerrør, Frugter og tørrede Fisk, og inden for den tekniske Afdeling saadanne Maskiner og praktiske Redskaber, der benyttes i Minerne, Savmøllerne og Bomuldsspinderierne. De evropæiske Udstillinger er blevet Dyrehavsbakker. De amerikanske Udstillinger bliver mere og mere polytekniske Læreanstalter. Amerikanerne gaar ikke paa Udstilling for at more sig. Det er forbavsende at iagttage den Ihærdighed, hvormed ethvert Lag i Befolkningen søger Erfaring paa de mest forskellige Omraader, og kommer man i Snak med jævne Folk, udtaler de gerne deres Glæde over, hvad de har lært. Der er næsten altid en eller anden Ting, de har lagt Mærke til, og som de bagefter vil bringe i Anvendelse inden for deres særlige Erhverv.

— Da den sydligere lavtliggende Halvdel af Georgia er et Bomuldsland, var det selvfølgelig ganske særligt Bomuldsindustrien, man havde Lejlighed til at gøre sig bekendt med paa Udstillingen. Det var her muligt at følge Bomulden gennem alle Stadier, fra den blev saaet til den som færdigt Tøj laa paa Kræmmerens Disk; og som Lægmand studsede man over den Mangfoldighed af Kræfter, der sættes i Bevægelse, og det tekniske Snille, der anvendes paa at fremstille et saa beskedent Stof som Bomuldstøj.

Bomulden saaes i April og vokser op i uanselige Buske. I Juli Maaned begynder Buskene at bære smaa Blomster, der er lyserøde om Morgenen og lilla om Aftenen. I Blomsten udvikles de sorte Korn, der paa Ydersiden er besatte med lange hvide Traade. Disse Traade er Bomulden. Naar Bomuldsmarken omsider er aldeles hvid, afplukker Negrene — som man ser paa Billedet — de hvide Totter og stopper dem i Poser. Fra Marken transporteres Poserne til en Lade, hvor Kernerne ved Hjælp af den saakaldte *Gin*, et Valseapparat, adskilles fra de hvide Traade. Bomulden

samles nu i Baller paa 500 Pund, køres til Banegaarden og sammenpresses her yderligere ad hydraulisk Vej. Med Banen sendes Ballerne til Fabrikkerne, hvor Bomulden gennemgaar en Række hurtige Processer. Først kartes den og renses for Smaasten. Saa kastes den ind til Spindemaskinerne, der ved Hjælp af sindrige Mekanismer griber den og ruller den til tyndere og tyndere Traade, indtil den er tynd nok til at løbe om den store Vinde. Her fugtes

Bomulds-Høst.

den med Islætten, tørres igen, vindes til mægtige Nøgler og transporteres ind i Væversalen.

Denne Sal, som hører med til Sydens Fysiognomi, afgiver et Skue, der kun vanskeligt lader sig beskrive. I det kvælende hede Rum arbejder 6—800 Væve. Skytter med Garnnøgler farer lynsnart ud og ind. De glinsende Maskindele, der er i feberagtig Bevægelse, fægter hid og did med Armene og sladrer højrøstet mellem de blege Kvinder, som uden Ophør udfører nøjagtigt den samme Bevægelse, næsten som om de selv arbejdede med mekaniske Arme. En saadan Arbejderske passer seks Stole, men ved en ny Væv, der for Tiden indføres, vil hun kunne passe hen imod en Snes.

Heldigvis anvendes der altsaa færre og færre Mennesker i disse Væversale, hvor tænkende Væsener langsomt bliver Idioter. I Atlanta bygger man for Øjeblikket en Fabrik, hvor 100 Kvinder skal passe 2000 Stole.

Fra Væversalen føres Bomuldstøjet ind i et sidste Rum, lægges sammen paa Maskine, rulles, vaskes, lægges sammen igen og sendes bort med Jernbanen. Der foregaar for Tiden en stærk Udvikling af Bomuldsindustrien i Syden, og hvad det betyder for Amerika, faar man en Forestilling om, naar man t. Eks. hører, at England aarlig sender for ikke mindre end 14 Millioner Dollars Bomuldstøj til et saa fjærnt liggende Land som Japan. Saa godt som hvert Pund af denne Bomuld har Englænderne købt i Sydstaterne, der selvfølgelig kun er blevet betalte med en Brøkdel af de 14 Millioner. Som Ækvivalent for Bomulden har Sydstaterne faaet det meste af deres Jernvarer og Maskiner fra England, skønt disse Artikler kunde købes billigere i Nordstaterne. Det synes da her, som i adskillige andre Henseender, at Forbindelsen mellem Syd og Nord ikke fuldt ud er bleven knyttet siden Borgerkrigens Rystelser, men derpaa vil Udstillingen i Atlanta vistnok raade Bod.

Udstillingen vil ogsaa faa en vidtrækkende Betydning i politisk Henseende. Enhver af Nordstaterne havde — efter amerikansk Udstillingsskik — en særlig Dag paa Udstillingen. Paa denne Dag kom der fra den paagældende Stat Tusinder af Mennesker kørende i Ekstratog med deres højeste Embedsmænd i Spidsen. Toget medførte ogsaa Guvernørens militære Stab, og det saa helt krigersk ud, naar Musikken spillede, og Soldaterne under vajende Faner eskorterede Guvernør og Embedsmænd til Udstillingen, overalt hilste med Jubel af Sydens letbevægelige Befolkning.

Saa blev der ved Ankomsten til Udstillingen holdt Taler og sunget Sange, og som altid, hvor Amerikanerne kommer i Bevægelse, blev Ordene saa stærke, at de udtrykte mere end de naturlige og rimelige Følelser. Nordboerne hævede Sydlændingene til Skyerne og omvendt, men Resultatet blev, at Resterne af gammelt

Nag udslettedes, og at Georgias Sol spredte Borgerkrigens sidste Skygger.

En saadan Forskydning i et Folks Følelser finder selvfølgeligt ikke Sted uden efter et forudgaaende aandeligt Arbejde, og dette Arbejde er gjort i Sydens Presse. Rundt om i de amerikanske Stater træffer man en Række Blade, der kun er kendte inden for den paagældende Stats Grænser, men dér udøver en Indflydelse, som langt overgaar Bladenes Indflydelse i Storbyerne. Et saadant Blad er *Constitution* i Atlanta. Den Stilling, dette Blad indtager i Georgia, er uden Sidestykke i Evropa. Dets Navn er uløseligt knyttet til ethvert Fremskridt, der den sidste Menneskealder er foregaaet inden for denne Stat, og det er ikke mindst knyttet til Atlanta-Udstillingen, som i *Constitution* har faaet paatrykt sin ejendommelige politiske Karakter. I Bladet skriver Flertallet af de Forfattere, der har skabt Sydens ejendommelige Literatur. Den mest begavede af dem, Joel Chandler Harris, er Medlem af Bladets Redaktion og har i *Constitution* publiceret sine *Uncle Remus*-Novelletter, der har givet Stødet til den yndede Negerdialekt-Fortælling. Af andre yngre Forfattere og Forfatterinder, der behandler Syden, maa fremdeles nævnes Georg W. Cable, der særligt er fortrolig med Kreolerne i Louisiana, Ricard Malcolm Johnston, Thos. N. Page og Forfatterinden Miss Grace King, hvis Debutroman „Monsieur Motte“ (Skildring af en Negers Opofrelse for et hvidt Barn) vakte saa megen Opsigt. Fremdeles Charles Egbert Craddock (Miss Mary N. Murfree), Miss Amalie Rives, Miss Julia Magrunde og Miss M. G. McClelland. Læsere af amerikanske Tidsskrifter har ofte truffet disse Navne under fængslende Skildringer fra Syden.

Det er takket være saadanne Skildringer, at der de sidste Aar er bleven vakt en voksende Interesse for det halvtropiske Amerika, og efter Udstillingen i Atlanta har denne Interesse faaet et praktisk Udslag. Nordens Jernbanemænd, Landagenter og Spekulanter vender nu deres Blik mod Texas' vidtudstrakte Sletter og Floridas stille Skove. Afbildninger, Kort og lokkende Tilbud om gratis Land

udspredes for Øjeblikket i Millionvis over alle Verdens Lande, og særligt i de Lande, hvor en rejselysten Landbefolkning venter paa Anledning til at forlade deres Hjemsted. For skandinaviske Udvandrere har disse Bestræbelser dog kun liden Interesse. Som Nybyggerland vil Syden næppe i Længden tilfredsstille andre Nationaliteter end Grækere, Italienere og Spaniere. Der findes danske Kolonier i Texas og i Florida, og der gøres store Anstrengelser for at udvide disse Kolonier, men om det vil lykkes synes tvivlsomt. Som Regel gælder, at danske Farmere trives bedst i Syden, naar de forinden har levet nogen Tid i Nordens Veststater. Forskellen mellem Minnesota og Florida er større end Forskellen mellem Danmark og Minnesota, og en dansk Udvandrer handler klogest, naar han ikke vover alt i ét Spring. Hvad der stærkest binder ham til Hjemlandet, er foruden Sproget og Menneskene de vekslende Aarstider. Men i Sydens evige Sommer brister ogsaa dette Baand.

DE DANSKE

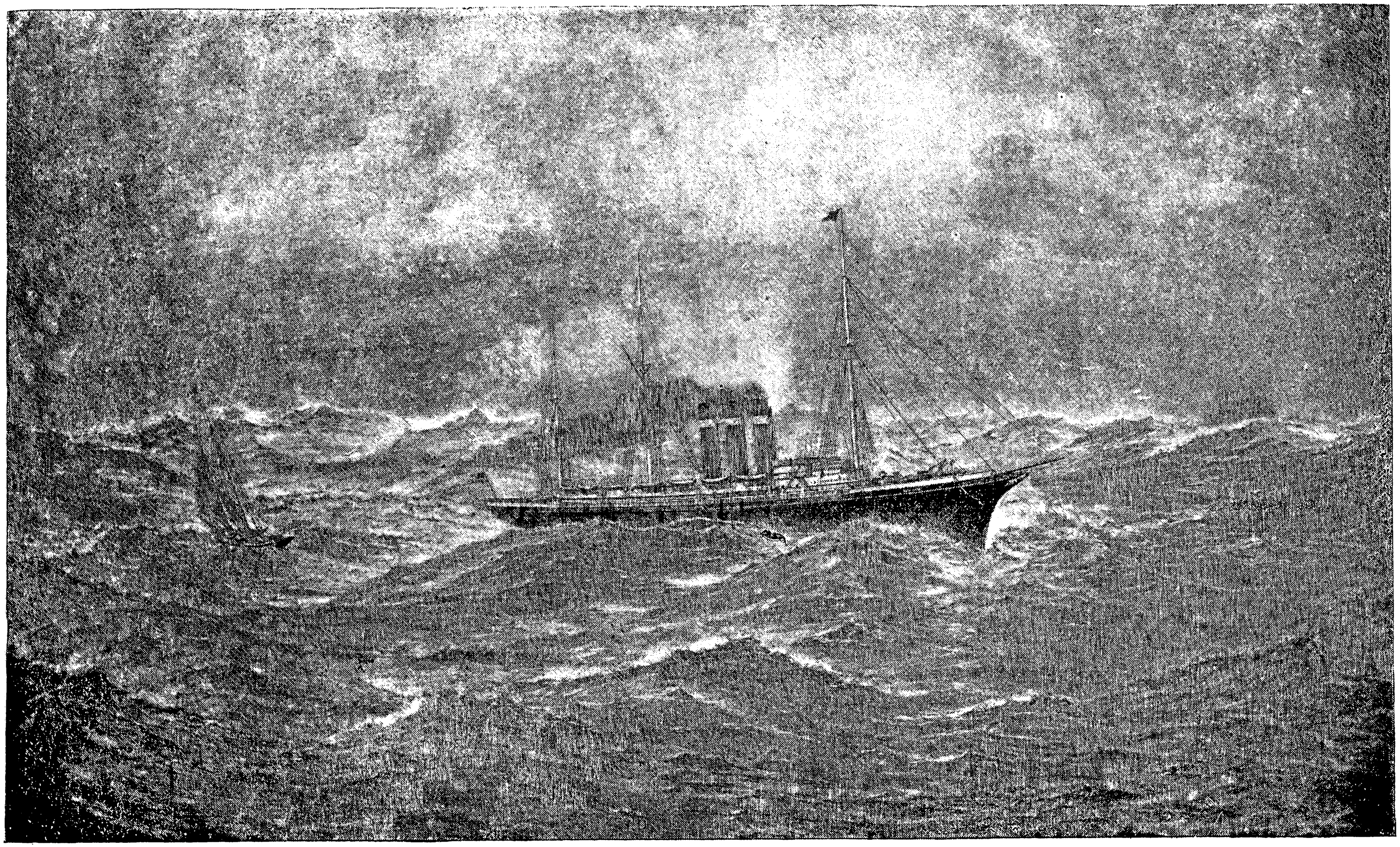

New York Lodsen gaar om Bord.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

SKANDINAVERNE

Med et rundt Tal kan man sige, at Amerika nu har saa mange skandinavisk talende Indbyggere, som der er Indbyggere i Kongeriget Danmark. Noget over Halvdelen af disse Skandinaver lever i de nordvestlige Stater, Wisconsin, Illinois, Iowa, Minnesota, Syd- og Nord-Dakota. Den anden Halvdel er spredt i de øvrige 38 Stater, i Pennsylvanias Fabrikker, i Rocky Mountains Miner og i Egnene hinsides Klippebjergene langs med Stillehavets Kyst.

Ingen Gange-Rolf førte disse Skarer over Havet. De drog paa egen Haand. I Hjemlandene, hvor enhver Bevægelse ledes og kontrolleres, sad Øvrighederne maalløse af Forbavselse, da pludselig Titusinder, Halvtredsindstyvetusinder ja Hundredtusinder unddrog sig al Ledelse og Kontrol. Det var et Krafttab, som er uden Sidestykke i Skandinaviens Historie. I Aaret 1882 alene mistede de tre smaa Lande over Hundredtusinde Mennesker, hvoraf de fleste var unge Mænd og Kvinder, som, uden at yde Vederlag for deres Fødsel, Skolelærdom og Opdragelse, rejste over til et Land, der intet gav igen. Økonomisk sét betød en Emigrant et Dødsfald. Udvandringen satte dybe Mærker i ethvert Sogn, i enhver By, ja næsten i enhver Gaard.

Nordboerne, der rejste — i hvert Fald Kernen af dem — gik aldeles tabt for Norden. Der var jo nemlig straks den store Forskel paa Emigranterne fra de nordlige og de sydlige Lande, at

Nordboerne tog Jord og groede fast i det amerikanske Samfund, medens Latinerne — f. Eks. Italienerne — skyndsomst returnerede, saa snart de havde sammenskrabet nogle Hundrede Dollars. Nu i Slutningen af Halvfemserne er der hengaaet saa lang Tid, at den første velhavende Generation af skandinaviske Emigranter kunde vende hjem, og mange af dem vender ogsaa hjem, men kun for at se deres Fødested og vise sig for Ungdomsvennerne. Naar de saa — uden selv at ville det — har spredt Misfornøjelse i de gamle Omgivelser, forsvinder de igen ude over det vinkende Atlanterhav.

Det er Skandinaverne, der har skabt det store amerikanske Kornkammer i Nordveststaterne, og førend man har set dette Kornkammer, har man ingen Forestilling om Skandinavernes Betydning for Amerika. Havde danske Udvandrere koloniseret Prærien under dansk Flag, havde vi i Øjeblikket ejet Kolonier, der i Landareal var større, end hvad vi mistede i 1864. Med Vemod sér man her Stjernebanneret vaje over vidtudstrakte danske Lande. Men i dette Vemod blander sig en Følelse af Stolthed. Som Dansk føler man sig i Slægt med disse Erobrere, der erobrerede Land med Ploven og forsvarede det med deres sejge Villier og uopslidelige Kræfter. Mod dem blegner Normannerne og Korsfarerne. Uden Ledere, uden priviligeret Stand og Adelskab tilkæmpede de sig stilfærdigt en Plads paa fremmed Jord, og med uudslettelige Skrifttegn indskrev de i et fremmed Folks Historie, hvad der rummes i den danske Almue af Flid og Sparsommelighed, af Tørst efter Oplysning, af Trang til Oplevelser og Eventyr, af Mod til Kamp og af Evne til at blive frie Mænd. Tusinder af disse Skandinaver, der kom over Havet fattige og forkrøblede, sidder nu som myndige Statsborgere paa deres Herregaarde. De har selv skrevet deres Adelsbreve.

— Den skandinaviske Emigrations Historie er ikke rig paa store Begivenheder, men den danner et vigtigt Kapitel i Amerikas Historie. De første skandinaviske Indvandrere, der kom fra Norge, naaede New York 1820—25 og bosatte sig i Egnene omkring Rochester.

I de følgende 10 Aar var de indvandrede Nordboers Antal ubetydeligt, og først i Aaret 1836 grundedes den første skandinaviske Koloni i Illinois. Senere dannedes Kolonier i Wisconsin og Iowa, og fra Aaret 1843 foregik Indvandringen regelmæssigt. Der var dog endnu i 1850 ikke mere end 18,000 Skandinaver i Amerika. Det var Blænkerne for den store Hær. Den talte ti Aar senere 72,000 Nordboer. Saa stilnede Udvandrerstrømmen under Borgerkrigen, men blot for efter Krigens Slutning at strømme med forøget Styrke. I et enkelt Aar, i Begyndelsen af Firserne, ankom der til New York over 100,000 Skandinaver; i de fem Aar 1880—85 landede ikke mindre end 352,334, og i de næste fem Aar 304,361. Hermed syntes foreløbig Udvandringen fra Norden at have kulmineret, ja i 1894 — Aaret efter Krisen — foregik Udvandringen i modsat Retning, nemlig fra Amerika til Norden. Men i 1895 gik Strømmen igen den gamle Vej. Der ankom i dette Aar 26,852 Skandinaver til Amerika, hvilket var 40 pCt. mere end det foregaaende Aar, og i dette Øjeblik er Udvandringen stærkt tiltagende. Fra St. Paul og Minneapolis lyder Stikordet:

„Nordvesten har Brug for en Million Skandinaver!“

Og der er ingen Tvivl om, at Danmark, Norge og Sverig ogsaa rundhaandet skænker Nordvesten denne Million.

— Det har sin Interesse at se den skandinaviske Indvandring paa Baggrund af den evropæiske Indvandring. Der er de sidste 25 Aar indvandret til Nordamerika:

Fra England, Wales og Skotland 1,621,624 Personer eller 16 pCt. af den hele indvandrede Folkemængde (indbefattet Kinesere).

Fra Irland i samme Tidsrum 1,334,635 Personer, eller 13 pCt. af hele Indvandringen.

Fra Østrig, Tyskland og Holland 3,078,469 Personer eller 29½ pCt.

Fra Belgien, Frankrig, Italien, Spanien og Portugal tilsammen 877,634 Personer eller 8½ pCt.

Fra Bøhmen, Ungarn, Polen, Rumænien og Rusland 986,676 Personer eller 9½ pCt. af den hele Indvandring.

Endelig indvandrede i de samme 25 Aar fra Skandinavien 1,151,210 Personer eller 11 1/3 pCt. af hele Indvandringen til Nordamerika. De tre nordiske Lande har altsaa afgivet et større Kontingent til Indvandringen end de fem folkerige Lande Belgien, Frankrig, Italien, Spanien og Portugal tilsammen. Hele den evropæiske Indvandring for de her omhandlede 25 Aar androg ca. 10 Millioner Mennesker. Et større Indbyggertal, end der lever i 2—3 af de mindre evropæiske Kongeriger, er altsaa i denne korte Tidsperiode blevet transporteret over Oceanet. Saa stor var Hastværket med at komme afsted, at 1733 Kvinder fødte Børn paa Rejsen, og at der undervejs døde over 2000 Personer, som blev kastede i Havet.

Det var Nordvestens store Prærier, der fra Begyndelsen af udøvede en paradisisk Tiltrækning paa Nordens Folk, som hjemme var vante til den uafbrudte Kamp for Livets Ophold. Det var Drømmene om de store vidunderlige, frugtbare Sletter, der samlede lyttende Skarer om Udvandringsagenterne, naar disse — næsten som en Slags Missionærer — viste sig i Landsbyerne. Skandinavernes Higen var at blive Jordejere og at opnaa den Uafhængighed og det Albuerum, de savnede i Hjemmet. Netop derfor blev de saa brugbare Borgere i Amerika. Der var Folk nok, som slog sig ned i Byerne, og for dem havde det nye Samfund kun ringe Brug. Af Skandinaverne drog de ni Tiendedele straks ud paa Prærien, hvor de fandt en tom Plads. Jernbanelandet i det nordvestlige Minnesota og Dakota slugte store Skarer, og i Wisconsins, Iowas, Minnesotas og Dakotas ældste Counties kan man rejse indtil 300 Mile og hele Tiden befinde sig paa Skandinavers Land. I Minnesotas og Dakotas nyere Counties er vel det skandinaviske Element tyndere, men det er dog altid 30—40 pCt. af den hele indvandrede Befolkning.

Skandinavernes almindelige Trang til at faa Skøde paa et Stykke Jord er en af Grundene til, at de saa hurtigt og saa inderligt knyttes til det amerikanske Samfund. Forinden Skødet udstedes, maa den Indvandrede udtage sine „første Papirer“, det vil sige, han maa med Navns Underskrift afgive en Erklæring om, at han fra-

siger sig alle Konger og Monarker og ganske specielt hans Majestæt Kong N. N. (vedkommende Lands regerende Fyrste nævnes udtrykkeligt i Papiret), og at han vil stræbe efter at blive en god Borger i den nordamerikanske Republik. For de indvandrede naive Farmere har denne Erklæring en større Betydning, end man sædvanlig tillægger den. Det er for dem en Opsigelse af alt det Gamle og en Forskrivning til det Ny. Naar de har underskrevet, føler de sig som „frie amerikanske Borgere“. De er „Republikanere“ og pudsigt nok slutter de sig i mange Tilfælde, alene for Navnets Skyld, til Republikanernes Parti. Maaske har de været Demokrater hjemme, nu vil de være Republikanere i Amerika. Det varer dog selvfølgelig ikke længe, før de faar den rigtige Opfattelse af Partierne, men Faktum er, at Flertallet af de ældre agerdyrkende Nordboere er Republikanere, skønt dette Parti ikke særligt har forfægtet Farmernes Interesser. Fem Aar efter Udtagelsen af de „første Papirer“ faar de Indvandrede fuld Borgerret, og et af Beviserne for Skandinavernes Opvakthed har man deri, at de i højere Grad end andre indvandrede Folkeslag sørger for at blive ligestillede med de Indfødte. De synes ikke, de er fuldt ud værdige Borgere, før de besidder de almindelige borgerlige Rettigheder i det ny Samfund. Amerikanerne anser Tyskerne og Skandinaverne for deres bedste Indvandrere, og maaske er de tilbøjelige til at stille Tyskerne øverst af de to Folk, men de maa erkende, at Skandinaverne har den stærkeste politiske Interesse. Ved Folketællingen i Minnesota i 1855 viste det sig, at af den hele indvandrede Befolkning var der 43 pCt. Skandinaver og 30 pCt. Tyskere. Af den fremmede Befolkning, som kom dertil i Femaaret 1850—55, talte Skandinaverne 48 pCt., Tyskerne 40 pCt. Men af det hele Antal, som i samme Tidsrum fik deres „første Papirer“, var 53 pCt. Skandinaver, 23 pCt. Tyskere. Lignende Beregninger for andre fem Aar viser tilnærmelsesvis det samme Resultat.

Vi sagde ovenfor, at de først indvandrede Nordboer tilhørte Republikanernes Parti. Men det gælder kun til Aaret 1886. Siden da har Republikanerne ikke absolut turdet stole paa Skandinaverne,

selv om de ældre Farmere fremdeles udøvede en mægtig Indflydelse paa de Yngre. De amerikanske Partiledere har aldrig kunnet benytte Skandinaverne som Redskaber. Nordboerne har Meninger, og de har ikke levet længe i det ny Land, forinden de forlanger at faa en Haand med i Spillet. Skandinaverne er mere sensible for sociale Rørelser end andre indvandrede Folk, maaske med Undtagelse af Tyskerne. Lokale Forhold har i mange Stater været bestemmende for Nordboernes politiske Holdning, som f. Eks. Loven i Iowa og Nord Dakota, der forbyder Salg af spirituøse Drikke, og som med et Slag drev dem ud af Republikanernes Parti. Endelig har det saakaldte *Peoples party* (Amerikas Agrarer) draget mange af dem ud af de historiske Partier, ligesom den voldsomme Valgkampagne i Efteraaret 1896 imellem Sølv- og Guldmændene har delt dem i kæmpende Lejre — altsammen Beviser for, at de er selvtænkende Mænd.

Af de tre udvandrede Nationer har Nordmændene drevet det videst i Politik. Grundene hertil er flere. Det har været af Betydning for dem, at de var saa stærkt samlede paa et Sted, i Staten Minnesota, samt at de næsten alle stemte republikansk. Men det har haft en endnu større Betydning, at de fra deres Hjemland medbragte den Forestilling, at Friheden var en Ret og ikke et Privilegium. De behøvede ikke at lære den Kunst at blive Amerikanere. De havde deres egen Konstitution i Hovedet, og den passede lige saa fortræffeligt ind i den amerikanske Politik, som den norske Gaaenpaa passede ind i de borgerlige amerikanske Forhold. Endelig har det selvfølgelig været af Betydning for dem, at de i Knute Nelson har haft en fremragende Politiker, der forstod at samle dem, ja samle alle Skandinaver, og føre dem fra Sejr til Sejr.

Knute Nelson er en norsk Husmandssøn, født i Evanger i Nærheden af Vossevangen. I Aaret 1849 førte Barken „Bjørvin“ ham og hans Moder, samt 100 Emigranter, fra Bergen til New York. I Selskab med Moderen, der ikke ejede en Cent, vandrede den op-

vakte Dreng ind i Minnesota, hvor han skulde opnaa de højeste politiske Værdigheder, nogen Fremmedfødt kan opnaa i Amerika. Knute Nelson er i Aarenes Løb bleven mere end en almindelig Politiker. I ham udtrykker to Millioner Skandinaver deres statsbor-

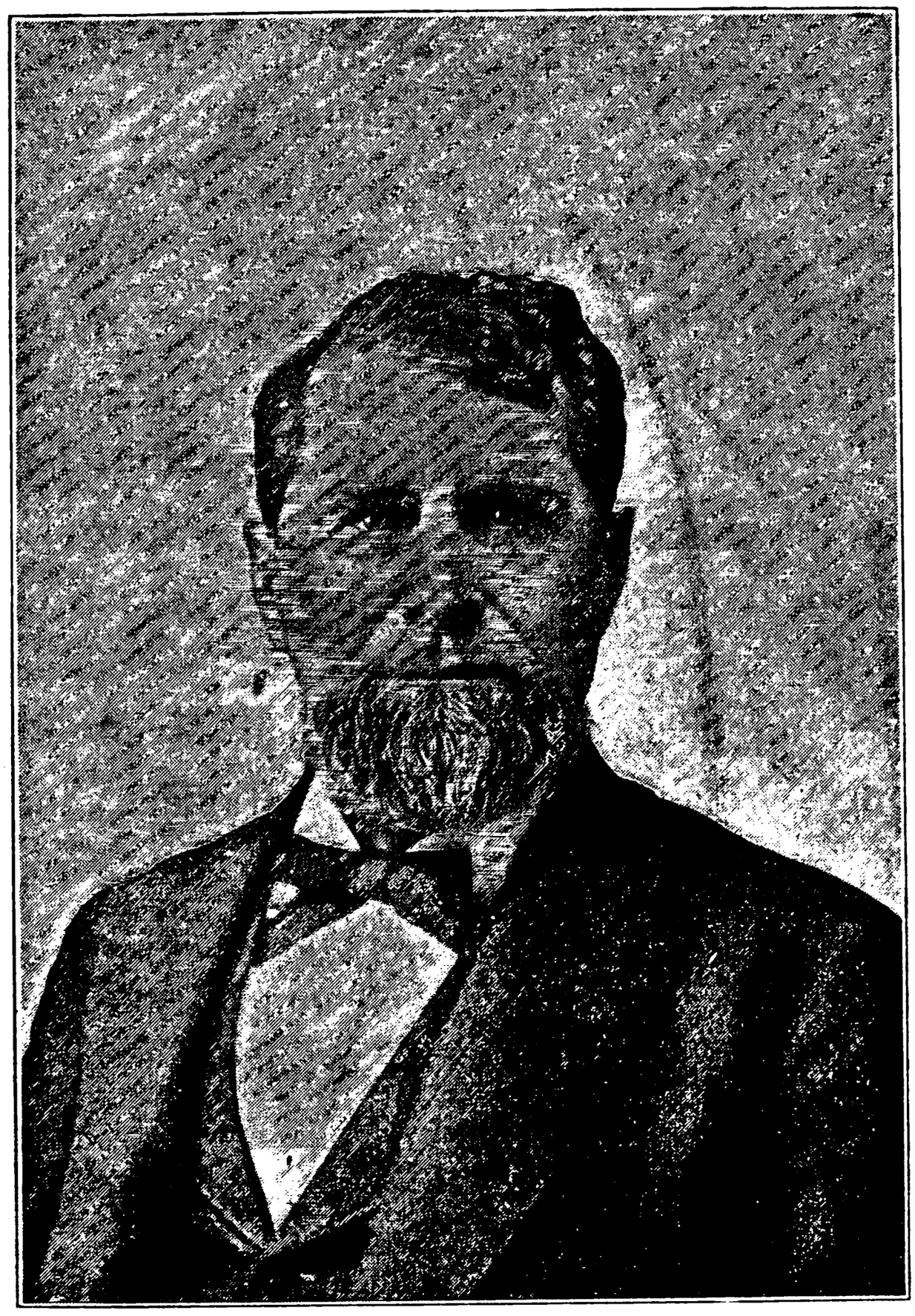

Knute Nelson.

gerlige Selvfølelse, og naar Skandinavismens Historie i Amerika engang skrives, vil de første Paginer blive hans. Som Danskere havde vi selvfølgelig hellere set, at denne Mand var Dansk. Men det havde været en historisk Uretfærdighed, om han ikke havde været Norsk, og om ikke det norske Folk, der har været Kastebold mellem to Kongeriger, havde frembragt den mægtigste politiske Personlighed i den skandinavisk-amerikanske Republik.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

I Selskab med Knute Nelson faldt Samtalen en Dag paa de tre Broderfolks ulige Indflydelse i den amerikanske Politik, og jeg spurgte Guvernøren, hvad der efter hans Mening var Grunden til, at Nordmændene saa øjensynligt havde Forspringet.

Han svarede smilende:

„Grunden burde jo være den, at vi Nordmænd er dygtigere end Danskerne og Svenskerne, men saa dumme er vi ikke, at vi tror sligt. Sagen er simpelt hen, at vi mangler Hof i Norge. Vi er ikke vante til at se paa Uniformer, til at rette os, gøre Honnør eller krumme Ryg. Vi er et civilt Folk, og den Opfattelse, vi har af Arbejdet, er den amerikanske Opfattelse. Naar en Dansker træder ind til mig, bukker han og siger: „Undskyld, at jeg ulejliger Dem, Hr. Guvernør!“ Naar en Svensker kommer ind, holder han sig ved Døren og glemmer sit Ærinde for den bare Høflighed. En Nordmand derimod sparker Døren op og siger: „Goddag Knud!“ Og saa — kan hænde — spytter han paa Gulvet, lægger Benene op paa Bordet og taler til mig, som den Mand taler, jeg maa takke for min Værdighed. Han er næsten mere Amerikaner end Amerikaneren, og det er det, den Fremmede bør lære at blive, før han bryder sig en Bane i Amerika.“

Ialt har seks Nordmænd været Medlemmer af Kongressen. To af dem opnaaede Guvernørværdigheden og én af dem, Knute Nelson, blev Medlem af Senatet. Af andre norske Kongresmænd kan nævnes Sagfører Niels P. Haugen fra Wisconsin, Sagfører M. N. Jonson fra Nord-Dakota og Kittel Halvorsen, en simpel Farmer uden Skoledannelse, der med Ære repræsenterer Minnesota, og endelig Haldur Boen, en norsk Hestehandler, ligeledes fra Minnesota. Svenskerne og Danskerne har kun hver haft én Kongresmand, nemlig Sagfører John Lund fra Minnesota og Danskeren Charles W. Woodman, der er Rigsdagsmand for Chicago. Woodman er født i Aalborg 1844. Han var 20 Aar gammel, da han som Sømand kom til Amerika. Det var under Borgerkrigen, og Woodman gik med som Frivillig. Efter Krigens Ophør studerede han Jura i Chicago, blev Underretssagfører, Fredsdommer, og fik Adgang

til at plædere Sager for de Forenede Staters højeste Ret. Samtidig kastede han sig ind i det politiske Liv, og i Aaret 1894 valgte tredie Valgdistrikt i Chicago ham til Medlem af Kongressen med 14,017 republikanske Stemmer. Samtlige her nævnte skandinaviske Politikere er Republikanere, med Undtagelse dog af Farmerne Kittel Halvorsen og Haldur Boen. De tilhører begge „Peoples party“, der har mange Tilhængere mellem Vestens Farmere.

— Det var Navnene paa Skandinaver, der har drevet det til at faa Plads i Unionsregeringen, Om vi skulde nævne alle dem, der sidder i de forskellige Staters lovgivende Forsamlinger og i større kommunale Embeder, vilde Listen blive meget lang. Overalt i de vestlige Stater træffer man skandinaviske Legislatorer, Byraadsmedlemmer, Sheriffer og andre Embedsmænd, og overalt synes de at nyde stor Anseelse for deres Hæderlighed. Men karakteristisk var en Ytring af en gammel Amerikaner, med hvem jeg en Dag talte om de skandinaviske Embedsmænd. Han sagde, at han satte stor Pris paa Nordboerne, fordi de som Regel ikke gjorde sig personlige Fordele, naar de kom i Embeder, men alligevel stemte han paa andre Folk, selv om det var saadanne, der ikke tog det saa nøje med de offentlige Midler. Denne Modsigelse forklarede han derhen, at han foretrak Embedsmænd, som stjal en lille Smule, men som var hurtige i Vendingen og gennemførte Reformer i Byernes Styrelse, fremfor Nordboerne, der var ærlige, men altfor tilbøjelige til at holde paa det Bestaaende.

— Om Skandinaverne som om alle andre Indvandrere gælder, at de føler mindre Hjemve, jo bedre de er stillede i materiel Henseende. Med daarlige Forhold kommer ufravigeligt Længsel efter Hjemmet, og alene af den Grund er de indvandrede Farmere blevet bedre amerikanske Borgere end de indvandrede Folk i Byerne. Man maa ikke, hvad man som Rejsende er tilbøjelig til, bedømme Skandinaverne efter deres større og mindre Patriotisme for det gamle Hjemland. Snarere bør de bedømmes efter Dybden af den Følelse, der knytter dem til Amerika. De Lykkeligste iblandt dem er saadanne, som, da de ankom, hverken ejede Kundskab

eller Penge og altsaa skylder deres ny Hjemland Tak for alt, for deres Velvære, deres Frihed og deres Dannelse. Mindst lykkelig er den Del af den indvandrede Masse, som aandelige Baand knyttede til de gamle Forhold. Det er de saakaldte „dannede Mennesker“, som der kun er Brug for i Amerika, naar Dannelsen suppleres af en passende Arbejdslyst og Arbejdsevne. Alt er saa nyt og anderledes i dette Land, at det ofte er en Genvej at begynde uden Formue, uden Kundskab og uden noget som helst andet end Lysten til at styrte sig paa Hovedet i det Ubekendte. En Mand, der kommer med megen evropæisk Dannelse, opnaar sædvanlig ikke at tjene nogen amerikansk Formue, og en Mand, der kommer med en evropæisk Formue, mister den, førend han har erhvervet sig den amerikanske Smartness. Den Mand gør det bedst, som bygger sine Erfaringer op paa bar Grund. En Skrædder bliver Skomager, og en Skomager bliver Skrædder, naar han begynder i Amerika, og det er sjældent, at der er saa meget Forhold mellem det Gamle og det Ny, som da en norsk Klokker kom til Chicago og blev Urmager. En Grovsmedesvend fra Køge havde taget Ambolten med til Minneapolis. Han troede ikke, at der fandtes gode Ambolte i Amerika, men førend han fik Tid til Overvejelse, arbejdede han i et — Konditori. For Øjeblikket driver han en blomstrende Frisørforretning i Portland.

Det er disse hurtige Bevægelser, der er saa ejendommelige for Livet i Amerika og saa ufattelige for Evropa. Amerikanerne søger Forklaringen i Elektriciteten, der efter Sigende findes i den amerikanske Luft. Men der er en anden og mindre spøgefuld Forklaring. Tingen turde være den, at det er dobbelt saa vanskeligt at bryde sig en Bane i Amerika som i Evropa og firedobbelt saa vanskeligt for en Fremmed, der staar i dette Samfund uden Venner, uden Forstaaelse af Forholdene og ofte uden at kunne Landets Sprog. Et saadant Menneske gennemgaar en aandelig og fysisk Rystelse med den Virkning, at enhver medfødt Mulighed, der byder ham de bedste Betingelser i Eksistenskampen, tvinges frem paa Overfladen. Men har han overlevet denne Rystelse, og har han fundet det Felt, der

er hans af Guds Naade, saa omsættes hans Kraftanspændelse øjeblikkelig i Dollars. Til det dobbelte Arbejde i Amerika svarer mindst den tidobbelte Præmie. Men Enhver, der ikke tror at kunne udrette paa fem Timer, hvad man hjemme udretter paa ti Timer, bør slaa sig til Ro paa denne Side Atlanterhavet.

Og vi taler slet ikke om alle dem, der endnu tænker sig Amerika som i Chr. Winthers Digt:

Brystsukre man som Tvebakker ser,
Som Rugbrød Chokolade.
Med Sukkerkugler det hagler og sner
Og regner med Limonade.

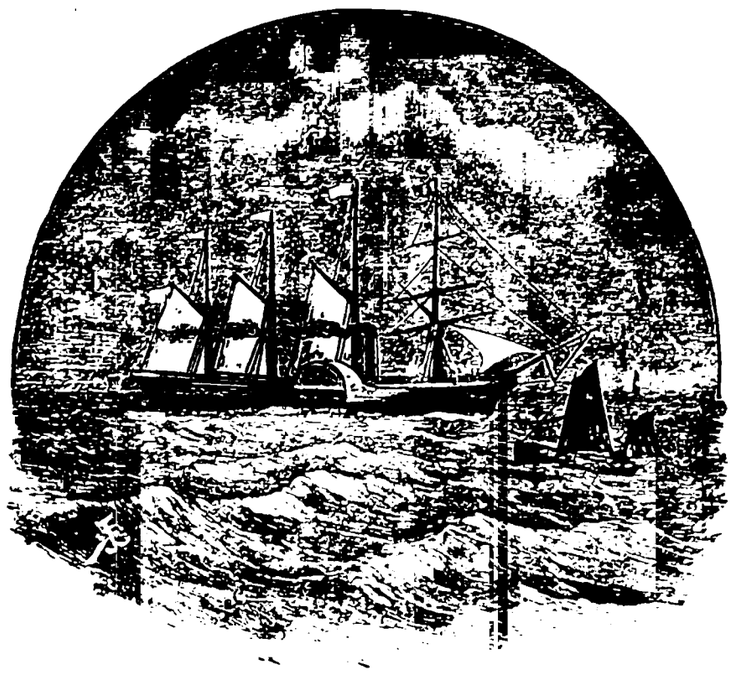

OVER HAVET

Man har i det foregaaende Kapitel sét, at over 10 Millioner Mennesker de sidste 25 Aar er befordrede fra Evropa til Amerika, og selvfølgelig har dette uhyre Passagerantal skabt en rivende Udvikling i Transportmidlerne. Naar Dampskibsbygningens Historie i dette Aarhundrede skal skrives, vil et af de interessanteste Afsnit sikkert nok omhandle den transatlantiske Dampskibstrafik inden for den nævnte Periode. For 25 Aar siden rejste endnu talrige Udvandrere med Sejlskibe, der var to Maaneder undervejs. I vore Dage tilbagelægges Rejsen fra Southampton til New York — ca. 3000 Mil — paa 6 Døgn.

Adskillige Dampere havde krydset Atlanterhavet førend 1840. Allerede 1819 gik Sejldamperen „Savannah“, stor 350 Tons, fra Savannah i Georgia til Liverpool, og i 1838 forlod „Great Western“ Bristol og gjorde en Rejse til New York paa 15 Dage. Great Western, hvoraf man oven for sér et Billede, var den første Damper indrettet til Passagertrafik, men den blev hurtigt overfløjet af de større Skibe, som Aaret efter byggedes af *Cunard Linien*, der er opkaldt efter Stifteren S. Cunard.

For at gøre Udviklingen inden for denne enkelte Linie synlig for Øjet, henvises til vedføjede grafiske Kort, der fremstiller Skibenes

Vækst fra Aaret 1840 til 1893. Forskellen paa det første og sidste, Skib, man ser paa Kortet, er som følger:

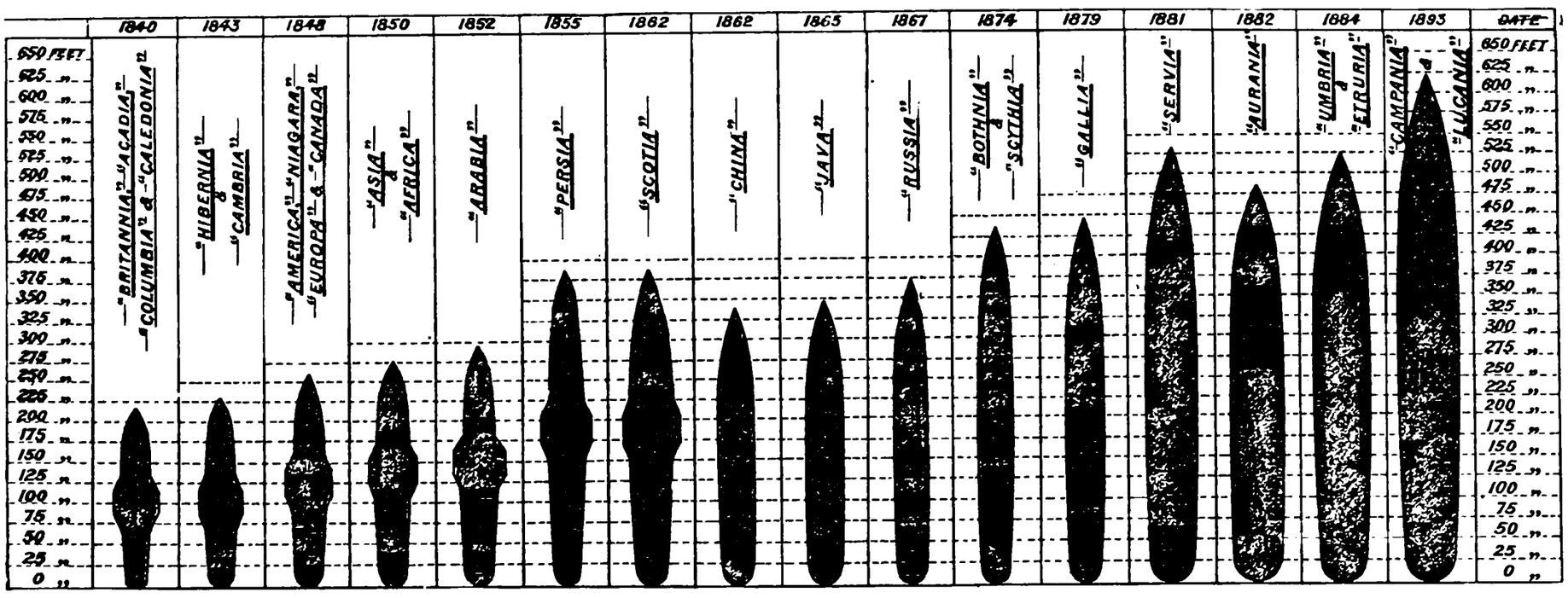

Britania 1840.	Lucania 1893.
Længde 207 Fod	600 Fod.
Dæksbredde 35 Fod	66 Fod.
Indvendig Dybde 24 Fod	42 Fod.
1154 Tons	12,950 Tons.
740 Hestes Kraft	26,000 Hestes Kraft.
Hastighed pr. Time 8½ Mil	20 Mil.

Disse Tal udtrykker Skibenes Vækst og deres forøgede Fart. Men de meddeler intet om den forøgede Sikkerhed og om den moderne Tids Komfort. Samtidig med at Hastigheden er fordoblet, er der truffet saa omfattende Sikkerhedsforanstaltninger, at man nu lige saa roligt kan rejse til Amerika som til Malmø, og Skibene er blevet saa elegante, at Passagererne lever som i et Hotel.

Hurtighed, Sikkerhed og Komfort er de tre Krav, den moderne Amerikarejsende stiller til sit Skib, og de store Dampskibsselskaber har gjort enorme Anstrengelser for at tilfredsstille disse Krav.

Mærkeligt nok er det med Hensyn til Hurtigheden, at der er sket de mindste Fremskridt. Bortset fra enkelte Rekorder, er man endnu 6—7 Dage om at gøre Overfarten, ja i de fleste Tilfælde snarere 7 end 6 Dage. De Rejsende er fornøjede, naar de den ene Lørdag kan spise Frokost i London, den næste Lørdag Middag i

New York, og de store Liniers Skibe løber da forøvrigt nu med en saadan Regelmæssighed, at man godt i Forvejen kan bestille sin Kouvert. Damperen „New York“ har i et Tidsrum af to Aar, med ialt 57 Overfarter, ikke haft større Tidsforskel paa samtlige Rejser end 1 Time 21 Minutter, — uden Hensyn til, om det var Blikstille eller Storm. Man kan da sige, at den transatlantiske Trafik er bleven forvandlet til en Færgefart i stor Stil.

Der har de sidste fem Aar fundet et voldsomt Kapløb Sted om at forkorte Rejsen, først med Dage, saa med Timer, indtil Rekorderne omsider sattes med Minutter. Disse Rekorder, der gaar igennem Bladene, er dog ikke Tiden for en hel Rejse. Rekorden sættes sædvanlig mellem Queenstown (i det sydlige Irland) til Sandy Hook (den fremspringende Halvø Syd for Indløbet til Hudsonfloden). Naar f. Eks. Damperen „Paris“ satte sin Rekord paa 5 Døgn 14 Timer og 24 Minutter (hvilket var 1 Time 34 Minutter under nogen tidligere Rekord), saa var det fra Land til Land. Damperen var under Rekordrejsen 6 Dage 2 Timer 14 Minutter fra Havn til Havn, d. v. s. fra Liverpool til New York. Der er i Øjeblikket fem Linier, nemlig Hamborg Packet, Bremer Lloyd, Hvide Stjerne Linien, Cunard og American Linien, der fører Passagerer over paa omtrent samme Tid. Men Hastigheden er ingenlunde lige stor med alle Skibe af den samme Linie. Enhver af de større Linier ejer 4—6 Ekspresdampere, der løber for at „pynte Linien“ og derfor som Regel løber med betydelige Tab. Dels har disse Pragtdampere kostet Formuer at bygge, dels medgaar der store Beløb til Reparation og Assurance, og endelig har de et Kulforbrug, der er enormt, idet det ikke, som man skulde antage, er proportionelt med Hastigheden. En Damper paa 8000 Tons har t. Eks. paa en 8 Dages Fart et Kulforbrug af 1000 Tons. En lige saa stor Damper, der skal gøre Rejsen paa 6 Dage, bruger 2,260 Tons. Der brændes altsaa ca. 1300 Tons Kul mere for at forkorte Tiden $1^1/_2$—2 Døgn. Ikke blot skal disse Kul betales, men Skibet med den større Hastighed mister tillige 1300 Tons i Fragt. Af alle disse Grunde er Ekspresdamperne alt andet end rentable, selv om der betales fra

500—1500 Kr. for en Salonbillet. Det er paa de langsommere gaaende Dampere og de egenlige Emigrantskibe, at Linierne tjener deres Penge.

Det Antal Passagerer, de enkelte Linier befordrer, er selvfølgelig enormt. Hamborg Packet Linie har siden sin Oprettelse transporteret $2^1/_4$ Million Mennesker, altsaa hele Danmarks Indbyggerantal, til Amerika; af disse befordredes de tre Fjerdedele paa Mellemdæk. Thingvalla Linien har siden sin Oprettelse befordret lidt over 200,000 Passagerer og de gamle engelske Linier selvfølgelig et langt større Antal. I Tidens Løb er næsten alle Dampere fra at være Emigrantdampere, med Fragt tilbage, blevet Passagerdampere, der fører omtrent lige saa mange Passagerer til Evropa som til Amerika. Det fortaltes for et Par Aar siden i Liverpool-Bladene som en Mærkelighed, at en Mand gjorde en Forretningsrejse til Amerika paa 17 Dage, og at han af disse havde tilbragt to Dage i Chicago. Der er nu adskillige Købmænd i New York, som flere Gange om Aaret gør en Forretningsrejse til London paa 12—14 Dage, og disse Købmænds Tal vilde være meget større, dersom Rejsen kunde gøres i endnu kortere Tid. Foreløbig synes det dog, som man har naaet Maximum af Hurtighed. De hurtigste Dampere af de fem nævnte Linier har drevet det til at løbe 600 Mil i Døgnet, dog kun paa Overrejsen, naar Skibet løber *med* Solen, og Døgnet har 25 Timer, men den sædvanlige Fart er dog ikke mere end 20 Mil i Timen. Ved Anvendelse af Dobbeltskrue og tilstrækkeligt stærke Maskiner er det blevet muligt at drive Hastigheden op til 24 Mil i Timen, men det erklæres nu i Skibsbygnings-Tekniken for vanskeligt at fremstille Skibslegemer, der kan modstaa Vandets Tryk ved denne stærke Fart. Der er dog næppe nogen Tvivl om, at de konkurrerende Linier i det kommende Aarhundrede ved Midler, der endnu ikke kendes, f. Eks. ved Anvendelse af Elektricitet, yderligere vil forkorte Rejsen nogle Døgn.

Man skulde antage, at den forøgede Hurtighed medførte mindre Sikkerhed, men det er ingenlunde Tilfældet. De store Dampere er byggede af Siemens-Martin Staal og er konstruerede efter det

Princip, at de ligesom Regnormen kan skæres over, uden at de adskilte Stykker gaar til Grunde. Et saadant Skib har dobbelt Staalbund. Det kan løbe paa en Klippe og miste et Par Bundplader, uden at det kommer i nogen overhængende Fare. Ved Hjælp af mægtige Jernskodder, der naaer fra Dæk til Køl, er det paa tværs afdelt i indtil 15 vandtætte Rum. Ethvert af disse vandtætte Rum er et helt Skib. De tolv af dem staar ganske vist ikke i Forbindelse med Maskinen, men de kunde flyde, om det kom saa vidt. De Rum, hvori Maskinen ligger, er endydermere langdelte ved en Jernvæg, der halverer den dobbelte Maskine. Hver af Maskinens to Dele staar i Forbindelse med sin Skrue, og følgelig kan et saadant Skib godt taale en 100 Fod lang Flænge i Maskinrummet, uden at Rejsen derfor behøver at afbrydes. Man lukker simpelt hen af for Havariet, og Skibet fortsætter sin Fart med ét Sæt Kedler, én Maskine og én Skrue. Hurtigheden mindskes selvfølgelig, men ikke mere end til 15 Mil i Timen, hvilket maa siges at være en respektabel Hurtighed for en Damper, der uden en Bygning, som den her beskrevne, øjeblikkelig var gaaet til Bunds.

Et saadant Staalskib er en mærkelig Blanding af mekaniske Kræfter og Hotel. Det er karakteristisk, at hele Skibsbesætningen ikke tæller mere end 30 Matroser, medens Betjeningen i Maskinen bestaar af en Chefingeniør, 25 Maskinassistenter og ca. 150 Fyrbødere og Kullæmpere. Hoteldepartementet omfatter Proviantforvalter, Taffelmester med Assistenter, 6—10 Kokke og ca. 100 Kellnere, hvoraf de 12 musicerer under Maaltiderne. Hele Skibsbesætningen tæller op til 400 Mand, og da de større Dampere medfører 15—1600 Passagerer, befordres der altsaa paa en enkelt Rejse indtil 2000 Mennesker over Havet.

Det er da, som man kan tænke, store Kvantiteter Proviant, der udkræves til en saadan Rejse, selv om den kun varer 6 Døgn. Med fuldbesatte Pladser forbruger „Fürst Bismarck“ regelmæssig paa sine Overfarter mellem Hamborg og New York:

20,000 Pund frisk Kød, 800 Pund Flæsk, 4000 Pund Fjerkræ og Vildt, 1800 Pund fersk Fisk, 400 Pund røget Flæsk og Tunge,

1200 Pund Skinke, 500 Pund Pølse, 1200 Pund Ost, 2000 Daaser Gemyse, 1200 Pund frisk Gemyse, 1500 Pund syltet Frugt, 400 Pund Kompot og Marmelade, 40,000 Pund Kartofler, 20,000 Pund Mel, 7000 Pund Brød, 18,000 Æg, 4000 Pund Sukker, 5000 Pund Smør, 2000 Pund Kaffe, 2000 Potter Rødvin, 2500 hele Flasker og 2000 halve Flasker Hvidvin, 1500 Fl. Champagne, 5000 Fl. Øl, 2000 Potter Lager-Øl, 6000 Potter Münchner-Øl, 700 Fl. Spirituosa og 5000 Fl. Mineralvand.

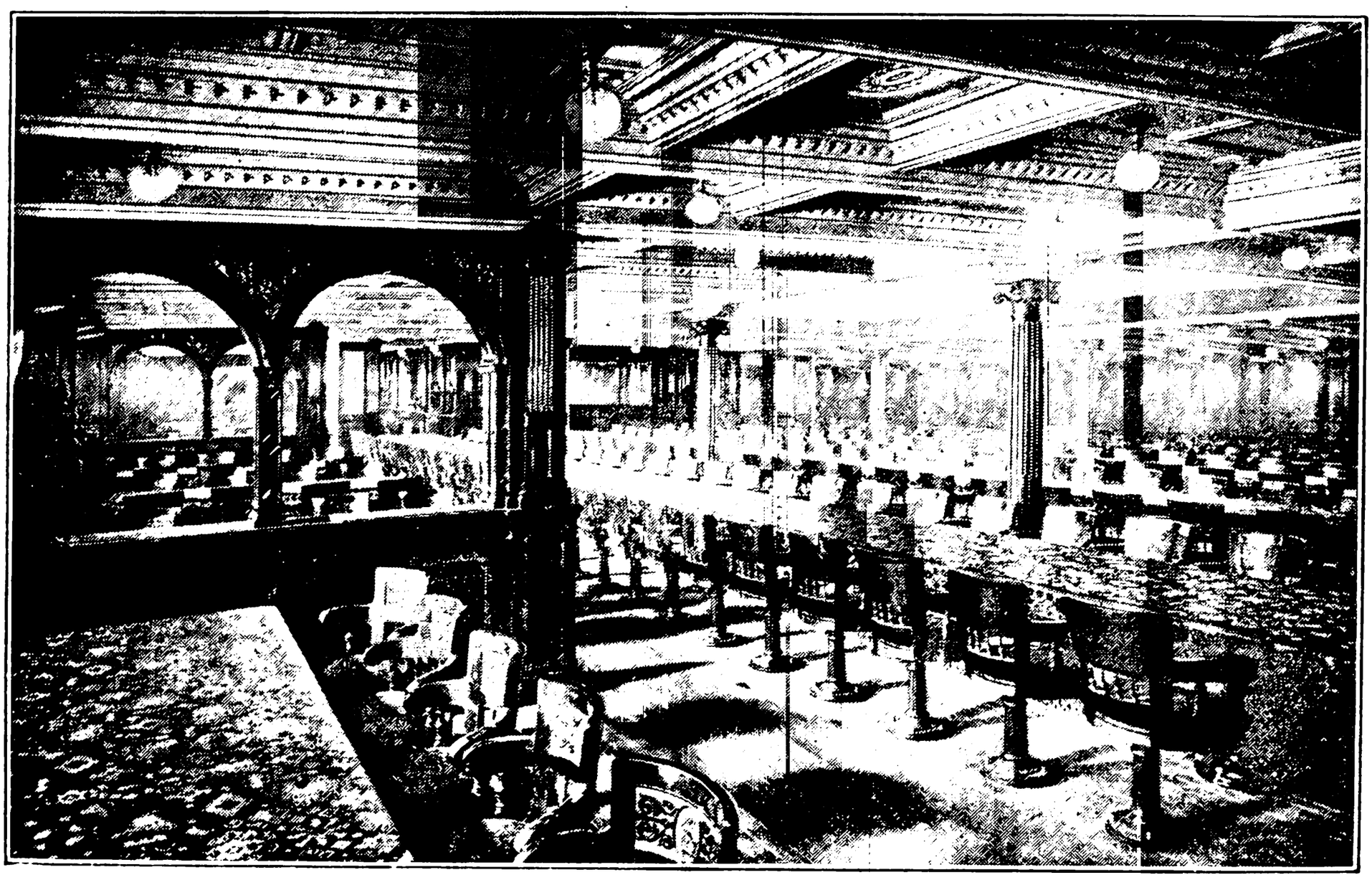

Spisesal i „Campania".

Af Listen vil man have modtaget den korrekte Opfattelse, at Salon-Passagererne paa en Ekspresdamper ikke mærker stort til, at de er til Søs, i hvert Fald ikke naar de er til Bords. Spisesalen rummer 4—500 Personer, og om dens Udstyrelse faar man en Forestilling af det vedføjede Billede. I Skibene af den ældre Type var Salonerne trykkede af det lave Loft, hvad der generede Amerikanerne. De har nu i Damperne „St. Louis" og „St. Paul" gjort Skridtet fuldt ud ved at føre Spisesalen op igennem to Dæk og overbygge den med Glas. I disse Sale findes almindelige Glas-

vinduer i Stedet for de smaa Koøjne, og om Aftenen er selvfølgelig det store elegante Rum elektrisk oplyst. Paa „St. Louis“ tænder man paa en Gang 1200 Glødelamper. Tænker man sig i disse Omgivelser et elegant Selskab, som travle Tjenere opvarter mellem overdaadigt dækkede Borde, og dertil Musik, Bægerklang og Latter, saa har man Billedet af en moderne Amerika-Rejse, der egentlig kun er en otte Dages Fest.

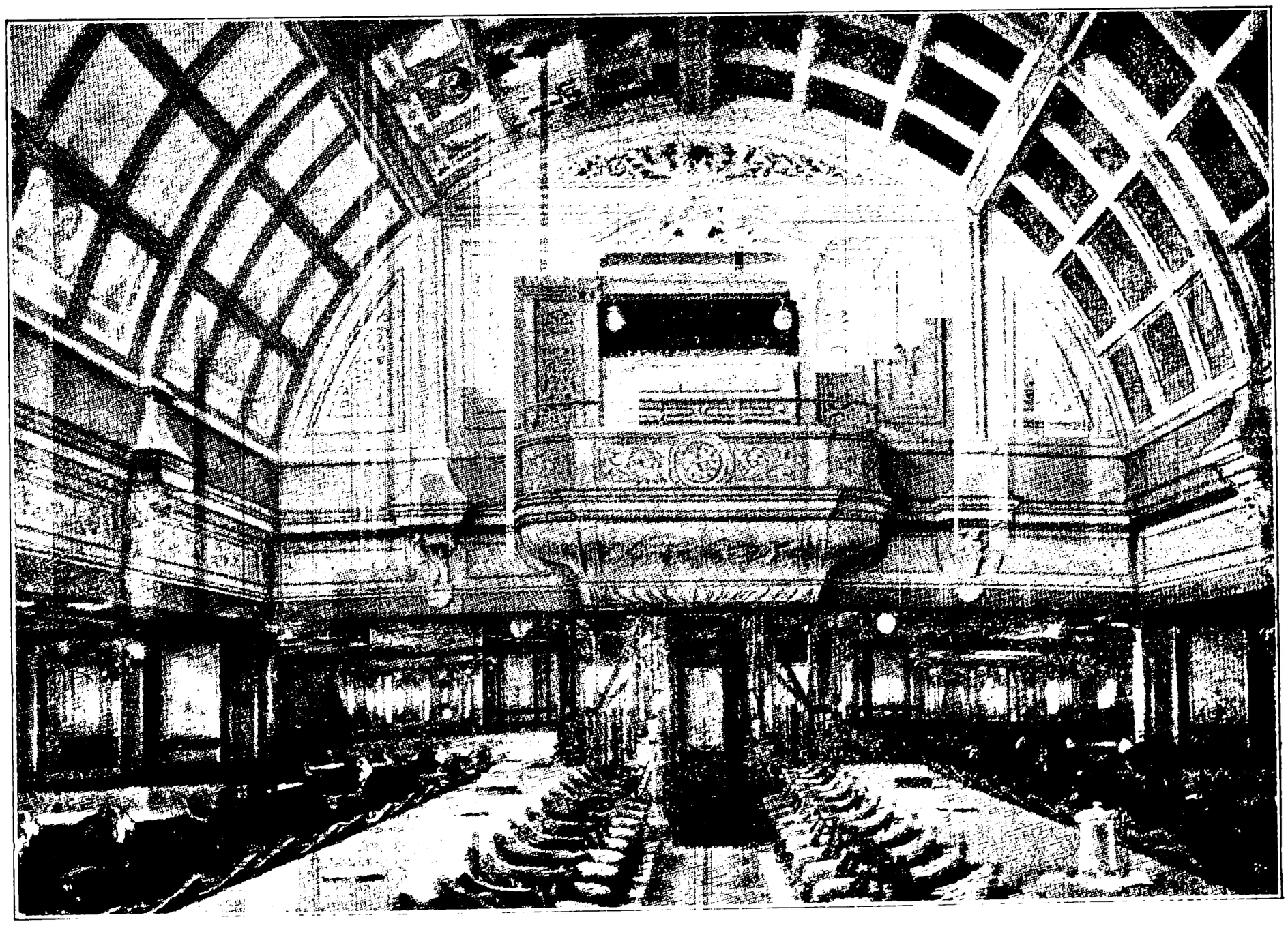

Spisesal i „St. Louis“.

Vi har ovenfor anført Navnene paa fem af de mægtigste transatlantiske Linier, nemlig *Amerika Linien*, der er den eneste transatlantiske Linie, som sejler under amerikansk Flag. Foruden Inmanns Liniens tidligere Dampere „City of Paris“ og „City of New York“, der nu hedder „Paris“ og „New York“, ejer Amerika Linien Postdamperne „St. Louis“ og „St. Paul“, begge byggede i Philadelphia. Af de engelske Linier har vi omtalt *Cunard Linien*, der bl. a. ejer de mægtige Dampere „Lucania“ og „Campania“. Af andre store engelske Linier bør nævnes *Hvide Stjerne Linien*

med „Majestic“ og „Teutonic“, *Anchor Linien,* som ikke ejer særligt hurtiggaaende Dampere, *Dominion* og *Allan Linien,* der har regelmæssig Fart paa Canada, og endnu nogle mindre Linier, som mere er anlagte paa Fragt end paa Passagerfart.

Paa Fastlandet findes følgende transatlantiske Linier:

Compagnie générale Transatlantique, der bl. a. ejer de kendte Dampere „La Normandie“, „La Touraine“ og „La Champagne“. Denne Linie, der har sit Hovedkontor i Havre, er fortrinsvis søgt af franske Rejsende. Fremdeles udgaar fra Fastlandet *Rotterdam Linien* og *Røde Stjerne Linie,* den sidste med Hovedsæde i Antwerpen. Fra Tyskland *Bremer Lloyd* og *Hamburger Packet,* der bl. a. ejer Pragtdamperne „Fürst Bismarck“, „Augusta Victoria“, „Normannia“ og „Columbia“. Endelig udgaar fra Norden *Thingvalla Linien,* der har sit Hovedsæde i Kjøbenhavn, men paa Vejen til Amerika anløber Kristiania og Kristianssand.

Det var som Følge af den stærkt tiltagende skandinaviske Udvandring, at man i Aaret 1879 oprettede Thingvalla Linien. Forinden dette Aar var al Udvandring fra Skandinavien foregaaet med fremmede Skibe, navnlig over Liverpool og Skotland. Hensigten med den danske Linie var at skaffe emigrerende Skandinaver en forholdsvis billig og bekvem Linie samtidig med at skabe og oparbejde en ny Handelsvej mellem de nordamerikanske Fristater og de skandinaviske Riger.

Selskabet begyndte med Dampskibet „Thingvalla“ og med nogle lejede danske Skibe, indtil ved Nybygning „Gejser“ og „Hekla“ traadte i Virksomhed. Da endelig „Island“ løb af Stabelen, ejede Selskabet fire Skibe og kunde vedligeholde en hver 14de Dags Afgang fra begge Sider af Atlanterhavet.

De skandinaviske Farvande havde aldrig været befærdede med Skibe af saa store Dimensioner, hvilket gav Anledning til forskellige Uheld for Selskabet, navnlig paa den norske Kyst. Det er først efter at der var foretaget betryggende Opmaalinger og Afmærkninger, at Selskabet kunde anskaffe sig Skibe som „Norge“ og „Amerika“, der var af betydelig større Dimensioner.

De udenlandske Linier betragtede ikke det danske Dampskibsselskab med velvillige Øjne, skønt Thingvalla Linien selvfølgelig ikke gjorde Krav paa at tælles blandt de Linier, der væsentlig er baserede paa Salon-Trafik. I Tidens Løb, lige til September 1895, har der fra engelsk og tysk Side været ført en skarp og ødelæggende Konkurrence mod Thingvalla-Selskabet, uden at det dog er lykkedes de mægtige transatlantiske Selskaber at tvinge det danske Flag bort fra Atlanterhavet.

Den direkte Forbindelse gav Stødet til en Udvikling af Handelsforbindelse mellem Amerika og Skandinavien, som i Aarenes Løb tog et aldeles uformodet Opsving og som indirekte foranledigede Oprettelsen af en ny Fragtlinie paa New Orleans. Det Kvantum Gods, der ekspederes begge Veje over Atlanterhavet, tiltager Aar for Aar.

— Vedføjet ser man Billedet af fem Mænd, der har utallige Venner paa begge Sider af Atlanterhavet. Det er Thingvalla Liniens fem Kaptajner. Angaaende disse fem Mænd er det vanskeligt at sige andet om den ene, end hvad der med de samme Ord bør siges om den anden. Selskabets *Commodore* er dog Kapt. A. G. Thomsen, der i 1893 uden noget Uheld havde gjort sin 100. Rundrejse over Atlanterhavet og ved den Lejlighed hædredes med Ridderkorset. I New York indbød taknemmelige Passagerer ham til et Festmaaltid og forærede ham 1000 Dollars.

Kaptajnerne S. J. H. Laub, Chr. B. Knudsen, W. Skjødt og P. Berentzen har ligesom Kapt. Thomsen arbejdet sig op gennem alle Grader, og baade om dem og om ham gælder, at de hører til de djærveste, modigste og paalideligste Sømænd, der i Øjeblikket sejler under dansk Flag.

— Alt i alt findes der for Tiden ca. 25 transatlantiske Linier, som aarligt udsender ca. 850 Dampere til Nordamerika. Der bliver altsaa aarligt — frem og tilbage — foretaget ca. 1700 Passagerfarter over Atlanterhavet, d. v. s. at der dagligt fra begge Sider afgaar 4—5 Dampere. Regner man en Overfart til 8 Dage, befinder der sig bestandig ca. 36 Dampere paa Rejsen mellem den engelske Kanal og Nordamerika. Med Undtagelse af Thingvalla Linien, der sender

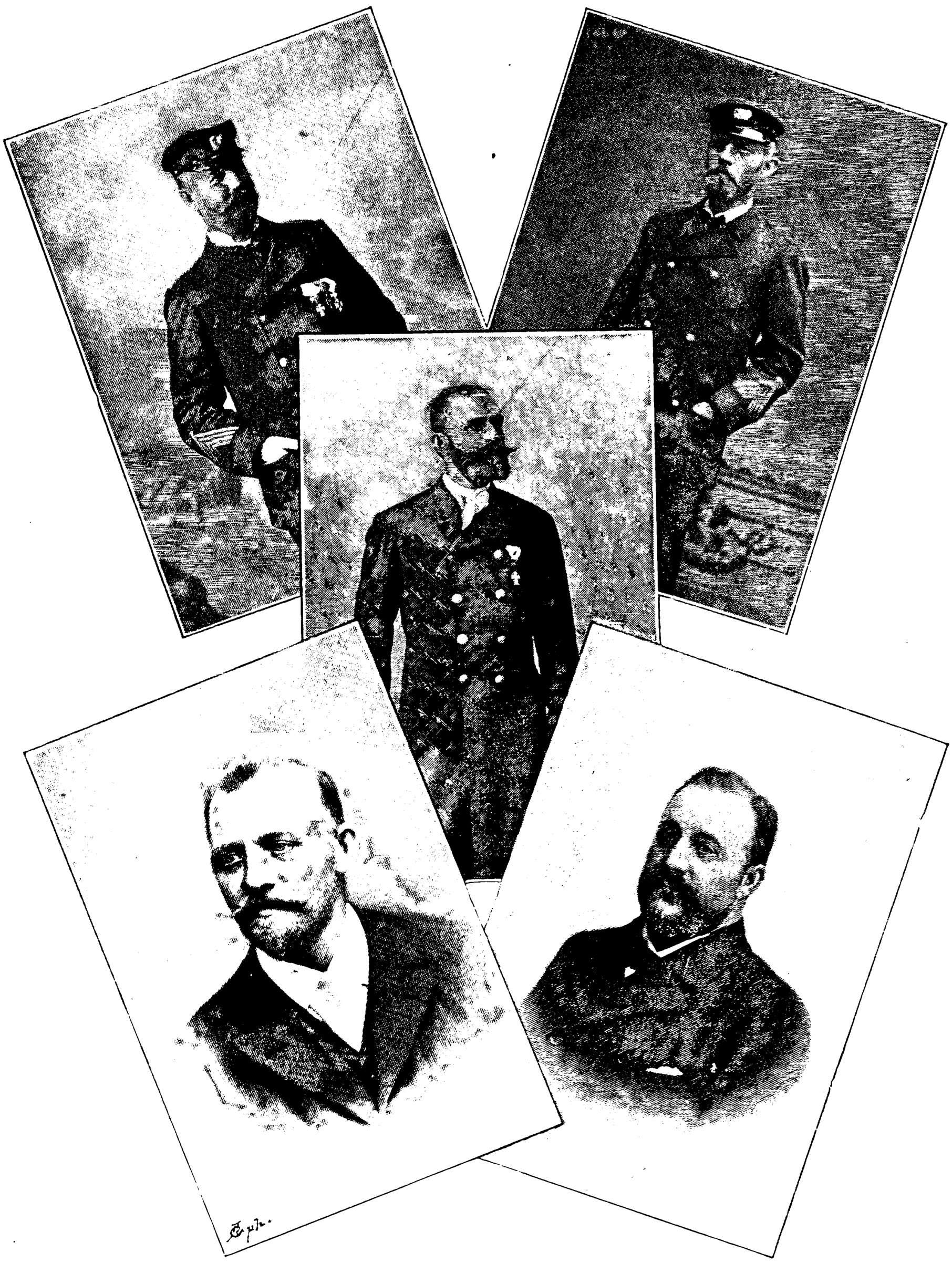

Thingvalla Liniens fem Kaptajner.

Thomsen.

Knudsen. Laub.

Berentzen. Skjødt.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

sine Skibe Nord om England, løber alle Linierne i samme „Træk“. Efter fælles Overenskomst vælger de dog en nordligere Breddegrad for Overrejsen, en sydligere for Hjemrejsen og forringer derved Muligheden for Kollision.

Den transatlantiske Dampskibstrafik er et af de mægtigste Vidnesbyrd om Menneskeaandens Evne til at overvinde Hindringer af enhver Art. Alle Fremskridt er her opnaaede gennem haarde Kampe, gennem usigelige Genvordigheder og ved Anvendelsen

Toilette i rum Sø.

af uhyre Kapitaler. En Oceanflyver er et matematisk Regnestykke, en lydigt virkende Mekanisme, et Hotel og et Skib. Den hele Kombination er simpelthen et Mesterværk, som fordunkler al Beskrivelse. Man kan være sløvet ved det daglige Syn af Tidens store tekniske Fremskridt, man gennemløber desuagtet paa en Atlanterhavsrejse en saadan Række i aller egentligste Forstand moderne Stemninger, at selve Rejsen næsten bliver den stærkeste Erindring om Amerika. Hvorledes skildre — for blot at fastholde et eneste af de mange Indtryk — hvad man føler, naar man en Aften, midt ude paa Oceanet, pludseligt standser foran følgende forunderlige Billede:

Langt borte et Punkt, der hurtigt forvandles til et Skibslegeme. Det dukker op af Havet som et mørkt Uhyre. Af trende Rør paa Legemets Ryg flammer Ildtunger i en Regn af Gnister. Et Mylr af Lyspunkter bliver synlige i de mørke Omrids, tydeligere og klarere, til sidst lange Ildlinier — det elektriske Lys — der tindrer og straaler, som om Skibet stod i Brand —

Og et Øjeblik lyser det over Havet, og Udkigsposternes Øjne krydses i den mørke Nat.

Men kun et Øjeblik. De to Ekspresdampere, der mødtes uden Hilsen, iler hver i sin Retning, hver med sine Tusinder slumrende Sjæle. Maaske var der imellem dem Mand og Hustru, ja maaske var der Elskende, som uden at ane det fløj forbi hverandre ude paa de øde Veje.

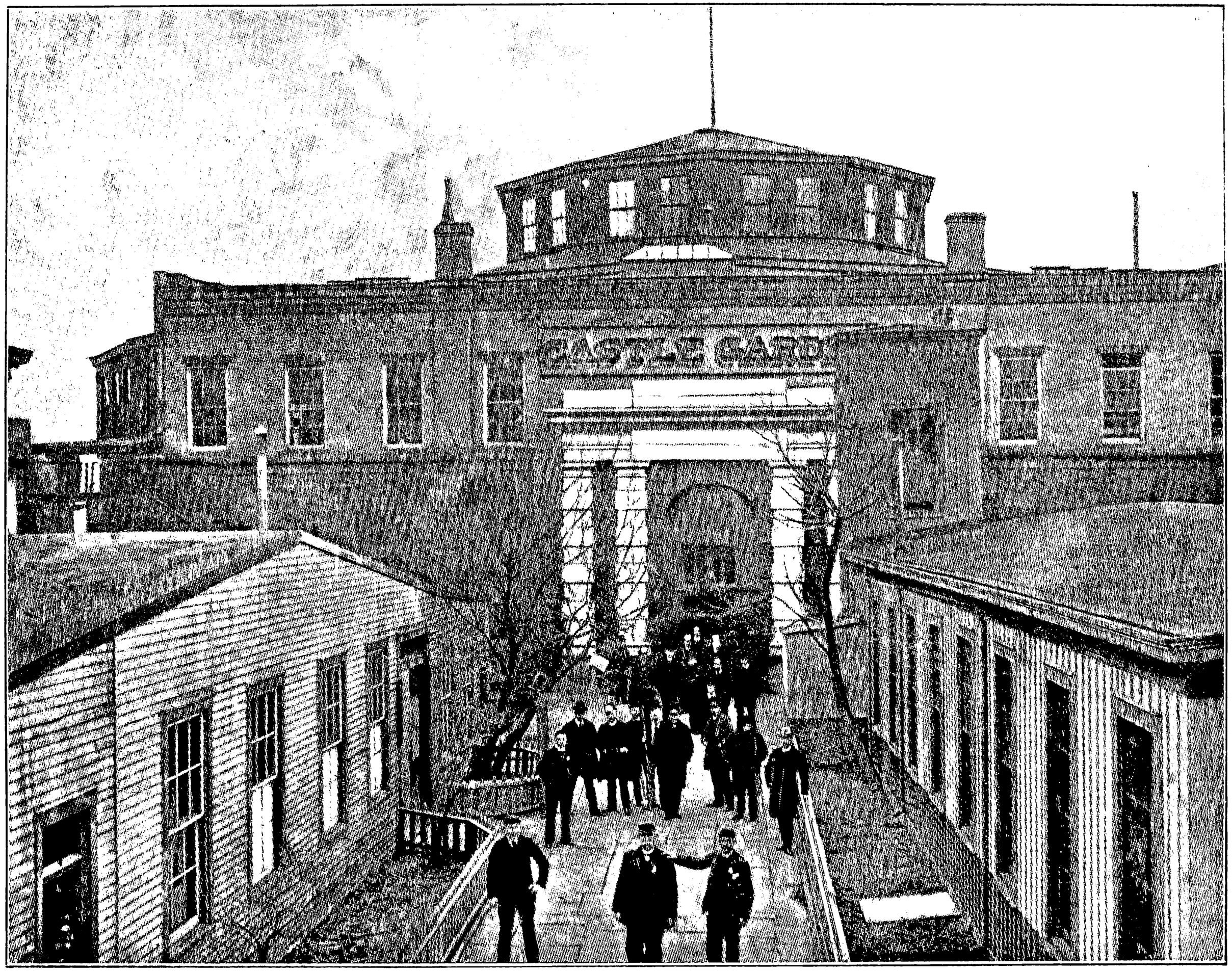

New Yorks gamle Castle Garden.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

ELLIS ISLAND

De transatlantiske Dampskibsselskaber maa betale Amerika en vis Afgift for hver Udvandrer, de landsætter i Amerika. Afgiften var før 50 Cents. Den er nu 1 Dollar. Pengene tilfaldt oprindelig New York By, der modtog Emigranterne, beskyttede dem mod Udplyndringer og førte dem til de forskellige Jernbanelinier. Byens Embedsmænd, som var beskæftigede ved Modtagelsesarbejdet, havde deres Kontorer i Castle Garden. Det meget kendte Kompleks af Bygninger, som ses paa Helsidebilledet, var en gammel Fæstning, der i en Aarrække havde været benyttet som Koncertsal. I Castle Garden var det, at man 1824 gav en offentlig Fest for Lafayette, og i Castle Garden sang Jenny Lind for udsolgt Hus. En Snes Aar senere omdannedes Koncertsalen til Modtagelsessted for Emigranter. Tolv Millioner Evropæere og mellem dem en Million Skandinaver drog de følgende Aartier gennem den gamle Fæstnings brede Porte.

Castle Garden fik et daarligt Ry, men med Urette. Den blev bestyret af ni kommunale Embedsmænd, der dannede det saakaldte Immigrations-Kollegium, og i mange Aar udrettede et betydeligt og humant Arbejde. Men da Immigrationen i Tidens Løb antog et saadant Omfang, at der til sidst aarligt udskibedes over en halv Million Mennesker, kom Fristaternes Regering i Tanker om, at Landgangsstedet mere angik Unionen end New York, og ved en ny Lov blev hele Immigrationsvæsenet stillet direkte under Unions-

Emigrant: Udvandrer. *Immigrant*: Indvandrer.

regeringens Kontrol, og som Superintendent for Castle Garden blev den udmærket dygtige Oberst John B. Weber ansat. Regeringens Foranstaltning vakte en umaadelig Harme i New York, som ved den ny Lovs Ikrafttræden mistede en Myndighed og en Indtægt. Byens Fædre bestemte, at Castle Garden skulde indrettes til Akvarium, og Unionsregeringen maatte nu se sig om efter en anden Landingsplads. Det varede da heller ikke længe, før man tog fat paa Opførelsen af den mægtige Bygning med de fire Taarne, hvoraf der vedføjet findes et Billede. Bygningen ligger paa den lille Ø Ellis Island midt i Hudsonfloden. Der er Stilhed paa denne Ø, fri Udsigt og frisk Luft, og om Natten ligger Etablissementet oplyst af den mægtige elektriske Fakkel, som Frihedsgudinden paa Bedloes Island holder i sin Haand.

Naar Udvandrerdamperne ankommer til New York, udskibes Emigranterne i brede Færgebaade. Undervejs til Ellis Island opstilles de Rejsende i Afdelinger paa 30, saaledes at Nationaliteterne er holdte i bestemte Afdelinger. Samtlige Personer, Kofferter og Rejsesager er mærkede med Kridtstreger, næsten som man mærker Faar. En saadan Fremgangsmaade er nødvendig, da der ofte kan være Tale om at modtage og ekspedere indtil 8000 Emigranter paa en Dag. Naar man betænker, at Flertallet af disse Emigranter er forstyrrede efter Sørejsen, ukendte med Landets Sprog, og at de alle sammen medfører de besynderligste Pakkenilliker, saa er det forbavsende, at Ordenen dog kan opretholdes. Men Embedsmændene paa Ellis Island bringes ikke let ud af Fatning. Der forekommer gennemsnitlig ikke mere end fem Fejltagelser i Udleveringen af 250,000 Stkr. Bagage!

Fra Færgen er Udvandrerne imidlertid førte op i den store Hal, hvoraf der vedføjet findes et Billede. Mændene ledes for sig, Kvinderne og Børnene for sig, stadig nationsvis og opstillede i lange Rækker, der langsomt bevæger sig forbi Pultene, hvor Embedsmændene med forbløffende Rutine underkaster hver Enkelt en Eksamination.

— Gennemlæser man Regulationsbestemmelserne af April 1893, bemærker man, at de er affattede saa svævende, at Embedsmæn-

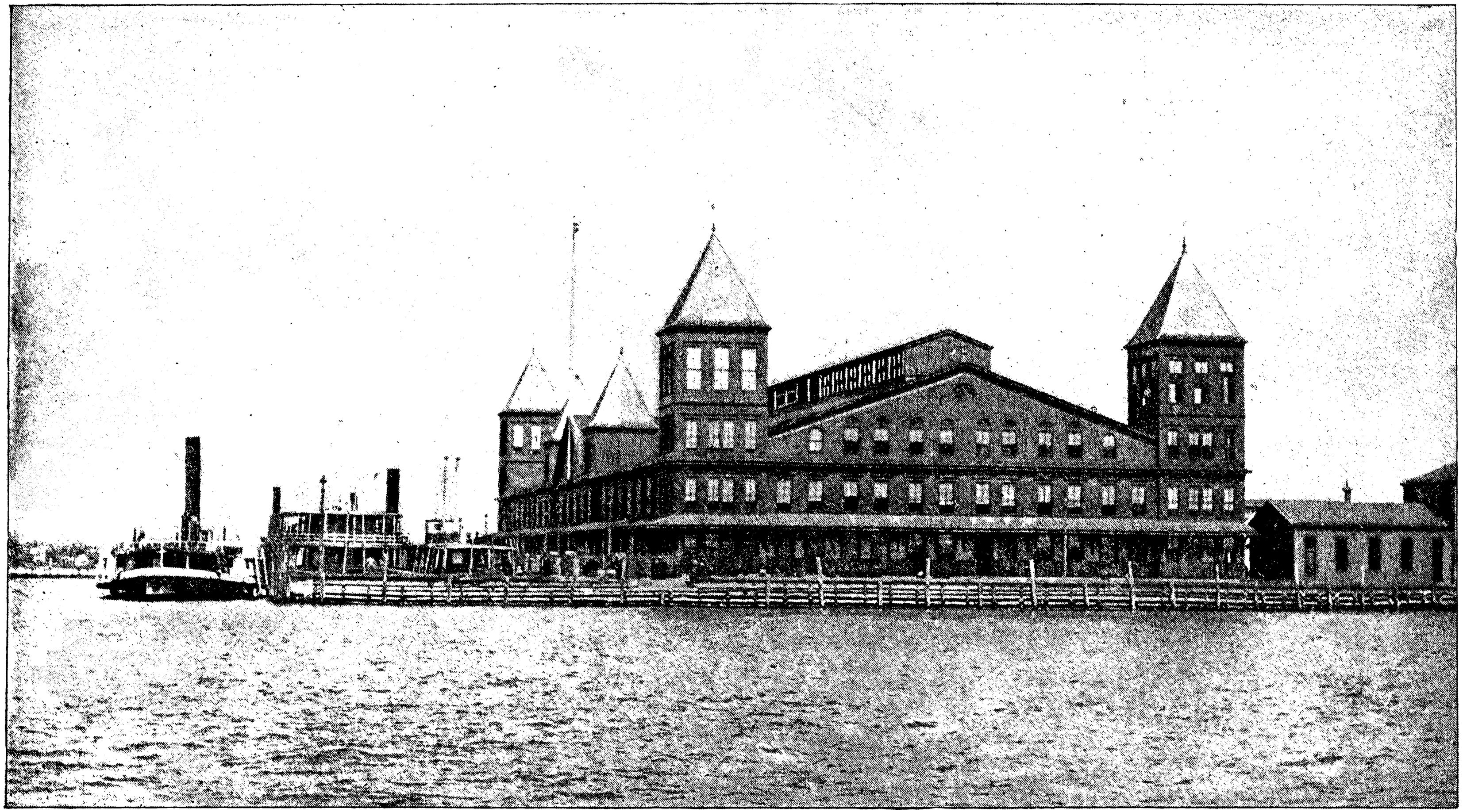

Ellis Island. New Yorks nuværende Castle Garden.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

dene efter deres eget Lune næsten kunde stoppe hele Indvandringen. Der er f. Eks. fastsat, at Emigranterne skal være i Besiddelse af et kontant Beløb, men Loven nævner ikke dettes Størrelse. Der spørges kun (Artikkel 12), om Vedkommende besidder over eller under 30 Dollars, men er Funktionæren ikke særlig gnaven, slipper han igennem med en mindre Sum. Lovens strengere Bestemmelse — f. Eks. om Emigranten kan læse eller skrive — bringes kun i Anvendelse over for Polakker og Italienere. Hvad Skandinaverne angaar, er der egenlig kun et enkelt Spørgsmaal, som bereder Vanskeligheder, nemlig Spørgsmaalet om Kontrakt.

Det er de amerikanske *Labor unions*, den mægtige Arbejder-Sammenslutning, der har tvunget Kongressen til hvasse Lovbestemmelser paa dette Punkt. Under en af de store Strejker i Pennsylvania sendte Fabrikanterne — som tidligere omtalt — deres Agenter til Evropa, hvor de samlede hele Skibsladninger af Arbejdere, der — som i sin Tid Negrene — blev transporterede til bestemte amerikanske Arbejdssteder. Arbejder-Unionerne var selvfølgelig meget interesserede i at stoppe dette Uvæsen, og de ikke blot stoppede det, de ogsaa forlangte og erholdt Ret til, at en Stilling i Ellis Islands øverste Ledelse blev beklædt med en af deres Mænd. Det er denne Repræsentant for Arbejderne, der paasér, at Kontraktbestemmelsen overholdes. Forhøret begynder med, at man spørger Udvandreren, om han ejer Penge. Jo — lyder Svaret — han ejer disse 15 Dollars. Hvad han skal leve af, naar han har brugt dem? Han svarer videre, at han har Arbejde, blot han indfinder sig hos N. N. Er der forud truffen Aftale i et Brev? Ja selvfølgelig, svarer Emigranten glædestraalende. Godt. Det er en Kontrakt, og — dermed sendes Manden hjem igen! Linien, der har ført ham over, maa betale Hjemrejsen.

Under denne Eksamination, der selvfølgelig finder Sted paa alle mulige Sprog, foregaar der Vilkaarligheder, navnlig overfor polske og italienske Lazarusser. Hvad der altid skaffer en Mand gennem Forhøret, er et Bevis for, at han rejser til sin Familie. Har han en gennemgaaende Billet til Vesten, fremlægger han den og siger,

at han søger Arbejde hos sine Landsmænd mellem Farmerne. Det bedste Pas er for øvrigt at være arbejdsdygtig og velklædt, og et endnu bedre er en Tegnebog med 30 Dollars.

Dog — vi er jo i Amerika! — og en lille Bagdør findes der selvfølgelig, som i et kritisk Øjeblik aabner sig for den stoppede Emigrant. Er det oplyst, at han er Kontraktarbejder, er der ingen Naade og Pardon. Men har man stoppet ham, fordi han ikke ejede noget, kan Sagen ordnes og ordnes sædvanlig ved Medvirkning af vedkommende Dampskibslinie, der er interesseret i, at Manden kommer i Land. Ordningen skér paa den Maade, at formuende Venner af den Paagældende med tusinde Dollars garanterer for, at han ikke falder Offentligheden til Byrde i Løbet af det første Aar. Men hvor finder den fattige Emigrant en Ven med tusinde Dollars? Det finder han paa Stedet. Lommeprokuratorer omsværmer altid Ellis Island, og for en Dollar eller to ordner de med stor Dygtighed en saadan Sag. Det er Øens staaende Tribunal, der holder Emigrantens Skæbne i sin Haand, og for dette Tribunal fremstilles et Par Stoddere, der gør falsk Ed paa, at de ejer tusinde Dollars. Emigrantens Navn og disse Kautionisters vægtige Vidnesbyrd sendes til Washington, og tre Dage efter kan den stoppede Rejsende gaa i Land. I Mellemtiden opholder han sig paa Ellis Island, hvor han paa Dampskibsselskabets Bekostning nyder god Forplejning.

Kvinder og Børn stoppes, naar de ikke er i Besiddelse af Jernbanebilletter og et gyldigt Bevis for, at de er undervejs til deres Forsørgere. Mangler de Subsidier, telegraferer Bureauet efter den Adresse, de har opgivet, og indtil den fornødne Sum sendes, indkvarteres de i Baase mellem høje Gitre. Der er ikke megen Plads, men der er rent og varmt, og der er Opsyn, som taler alle Sprog.

I et enkelt Forhold er Kontrollen over Kvinder meget streng. Det hedder paa Ellis Island: „Amerika er ingen Fødselsstiftelse.“ Dampskibslinierne, og ikke mindst Thingvallalinien, bragte i tidligere Tid mange frugtsommelige Piger over Oceanet, men denne Indvandring har man nu søgt at stoppe ved at ansætte to skarpt-

synede Ladies, der i aller egentligste Forstand er Dydsdragoner. Mistænkelige Jomfruer fremstilles for de undersøgende Damers Tribunal og Replikker udveksles, som ofte genfremkalder „Barselstuen“s bedste Scener. Man spørger f. Eks. en rødmende lille Jomfru:

„Er De forlovet?“

„Ja, min Forlovede arbejder i Minneapolis.“

„Det er vel længe 'siden, De har set ham?“

„Nej, det er kun halvandet Aar siden, han var i Kjøbenhavn.“

„Halvandet Aar! Heraus! Hjem igen!“

Ofte ordnes Sagen saadan, at Kæresten bliver tilkaldt pr. Telegram og ved at gifte sig paa Stedet udløser sin ængstelige Brud. Ingen Dag gaar hen, uden at Hymens Lænker knyttes paa Ellis Island. Navnlig foregaar der mange Ægteskaber mellem Forlovede, som er ankomne med samme Skib, og som efter et almindeligt Skøn maatte formenes Ægtefolk at være. Saadanne Par faar overhovedet ikke Lov til at gaa i Land sammen, førend de er Mand og Kone.

Mærkeligt er det, at der nu og da ankommer frugtsommelige Piger, som for at komme i Land gifter sig med den første den bedste Farmer, der — uden at iagttage de almindelige selskabelige Regler — anholder om den Betrængtes Haand. Der er Egne i Vesten, hvor der næsten ikke findes Kvinder, og mangen brav Farmer er fra disse Egne rejst til Ellis Island for at finde sig en Kone. Øens danske Funktionærer modtager hyppigt Telegrammer, der i deres lakoniske Stil lyder omtrent saaledes:

„Vil I udtage mig en Kone under 30 Aar!“

Morten Madsen,
Sarabie County, Nebr.

Det er bleven Skik, at Funktionærerne paatager sig saadanne Kommissioner. Naar de i Vrimlen opdager en stor kraftig Pige, vel egnet til Præriegiftermaal, fører de hende afsides og siger: Har De Lyst til at faa en Mand? Svarer Pigen Ja, og det gør

hun i mange Tilfælde, sendes der et Telegram til Farmeren. Selvfølgelig iører han sig sin bedste Puds, og naar han et Par Dage senere ankommer til Øen, hvor den Skønne venter i et Gitterbur, gør han hendes nærmere Bekendtskab ved en Kop Kaffe, som rundhaandet udskænkes af Andreas Knudsen, Ellis Islands muntre Restavratør. Ved den varme Kaffe stiger Temperaturen. Paa begge Sider mærker man den vaagnende Tilbøjelighed, og under stigende Forelskelse fejres Brylluppet paa Stedet. Naår Tingen er i Orden, damper Mr. og Mrs. Morten Madsen ud i Vesten.

Men det hænder ogsaa, at en Farmer, der ikke vil købe Katten i Sækken, personlig indfinder sig paa Øen for selv at vælge sig en Mage efter sin specielle Smag. Under et af mine Ophold derude, og i et Øjeblik, da der netop ingen Emigranter kom i Land, traf jeg en saadan Mand, der med en tvær Mine gik og saa paa nogle gamle Kællinger, som skurede Trapper.

Da jeg tilkastede Manden en opmuntrende Bemærkning, svarede han mut:

„Næ, saa Fan'eme om jeg ikke heller stikker hjem til Lolland."

— Før Aaret 1888 varetog to Funktionærer, en Nordmand og en Italiener, hele det saakaldte Kontraktdepartement, som nu beskæftiger ikke mindre end 40 Personer. Øens højeste Myndighed er Immigrationskommissæren, Dr. Joseph Senner, som tidligere var Medarbejder ved *Staats-Zeitung*. Hans nærmeste Underordnede er den 25-aarige McSweney, oprindelig en Haandværkssvend, der er sat ind paa denne vigtige Plads af Østens Arbejder-Unioner. Alle evropæiske Nationer har forøvrigt Repræsentanter mellem Funktionærerne, og særligt synes Danmark favoriseret. Vi har ialt 10 Landsmænd i forskellige Stillinger paa Øen. Endelig er de fremmede Nationer repræsenterede ved Præster, Danmark ved Pastor R. Andersen fra Brooklyn. Italienerne har indrettet et omfattende Immigrantbureau, der staar direkte under den italienske Stat og bestyres af Prof. Oldrini. Bureauets Assistenter taler personlig med enhver Immigrant, der kommer fra Italien. Et lignende, og udmærket ledet Bureau, er oprettet af Jøderne, der siden

Udvisningen af Rusland er indvandrede i voksende Mængder. I Aaret 1892 alene landsattes ikke mindre end 117,469 russiske Jøder. Det var en Invasion, der vakte den største Bevægelse i Amerika og bidrog sit til de skærpede Lovbestemmelser af April 1893. Ved Baron Hirsch's fyrstelige Dotationer lykkedes det at fordele Jøderne rundt om i Landet, medens Italienerne, der samtidigt strømmede ind i Titusindvis, navnlig søgte Tilhold i New York. Italienerne er for Øjeblikket de daarligst anskrevne Immigranter, og Røster hæver sig for at betragte dem som Kinesere. Den skandinaviske Indvandring derimod har saa godt som slet ikke været berørt af den ny Lovs Bestemmelser.

De forskellige evropæiske Landes Bidrag til den amerikanske Indvandring for de sidste 4 Aar og de sidste 74 Aar anskueliggøres i følgende Liste:

Lande.	1891—1895	1821—1895
Østrig-Ungarn	281,778	716,266
Belgien	15,049	59,042
Danmark	39,856	182,373
Frankrig	26,013	392,359
Tyskland	436,410	4,940,538
Italien	292,010	680,568
Holland	25,812	126,686
Norge og Sverrig	211,844	1,136,875
Rusland og Polen	320,426	645,318
Spanien og Portugal	14,972	58,581
Schweiz	25,555	196,824
England	508,506	6,743,783
Andre evrop. Lande	17,430	29,024
Hele Evropa	2,215,661	15,908,227

Om samtlige disse Tal (der skyldes Mr. Worthington C. Ford, Chefen for det statistiske Bureau i Washington) gælder, at de gennemgaaende er for lave. Til Indvandringen fra Evropa kommer Indvandringen fra Kanada, Mexico, Central Amerika og Vestindien

med ialt 1¼ Million Emigranter og endelig den kinesiske Indvandring, som siden 1821 andrager ca. 350,000 Individer. De fleste evropæiske Emigranter lander fremdeles i New York, men en ret betydelig Indvandring finder dog Sted til andre Byer. I Aaret 1895 landsattes: I New York 219,006 Personer, i Philadelphia 25,862, i Boston 20,492, i Baltimore 7,081, paa Key West 2,650, i San Francisco 1,840, i New Orleans 1,808, desuden landsattes Emigranter i en Del mindre Havne, hvor Tallet dog ikke naaede Tusinde. Det nævnte Aar indvandrede alt ialt 279,948 Personer. Af disse tilhørte 1,935 de mere dannede Lag, 32,547 var Professionister, 104,779 var ubestemmelige, og 140,687 stolede paa deres bare Næver. Af dem, der besad en særlig Uddannelse, kan nævnes 68 Skuespillere, 239 Præster, 395 Musikere, 404 Lærere, 138 Kunstnere osv. Professionisterne og andre særlig uddannede Emigranter vare fordelte over alle mulige Professioner og Haandteringer, men Skrædderne var dog i Majoritet med et Antal af 2,867. Derefter kom 2,714 Sømænd, 2,630 Kontorister, 2,570 Tømrere osv. I den øvrige Masse fandtes 54,372 Daglejere, 30,346 Tjenestepiger og 11,000 Farmere.

For endelig at vise Stigningen i Indvandringen, skal vi slutte denne lille Statistik ved at opsummere de Indvandredes Antal i tre forskellige Tiaar, som vi vælger tre Steder i Aarhundredet.

I Tiaaret, som udløb 1830, var der kun ankommet 143,439 Emigranter til Amerika.

Men i det Tiaar, der sluttede 1860 var der bleven landsat 2,598,214 Personer.

Og i Tiaaret endelig, som sluttede 1890 var de Indvandredes Antal naaet op til den enorme Højde af 5,246,613. Tiaaret, der slutter Aaret 1900 vil rimeligvis opvise et lignende eller maaske endnu større Antal. I det fra 1890—95 forløbne Femaar er der til Trods for de daarlige Tider i Amerika indvandret 2,280,674 Personer, og for Øjeblikket er Indvandringen fra Evropa stærkt tiltagende. Om alle de ovenfor anførte Tal gælder, at de kun omfatter virkelige Emigranter og ikke saadanne Dækspassagerer, der

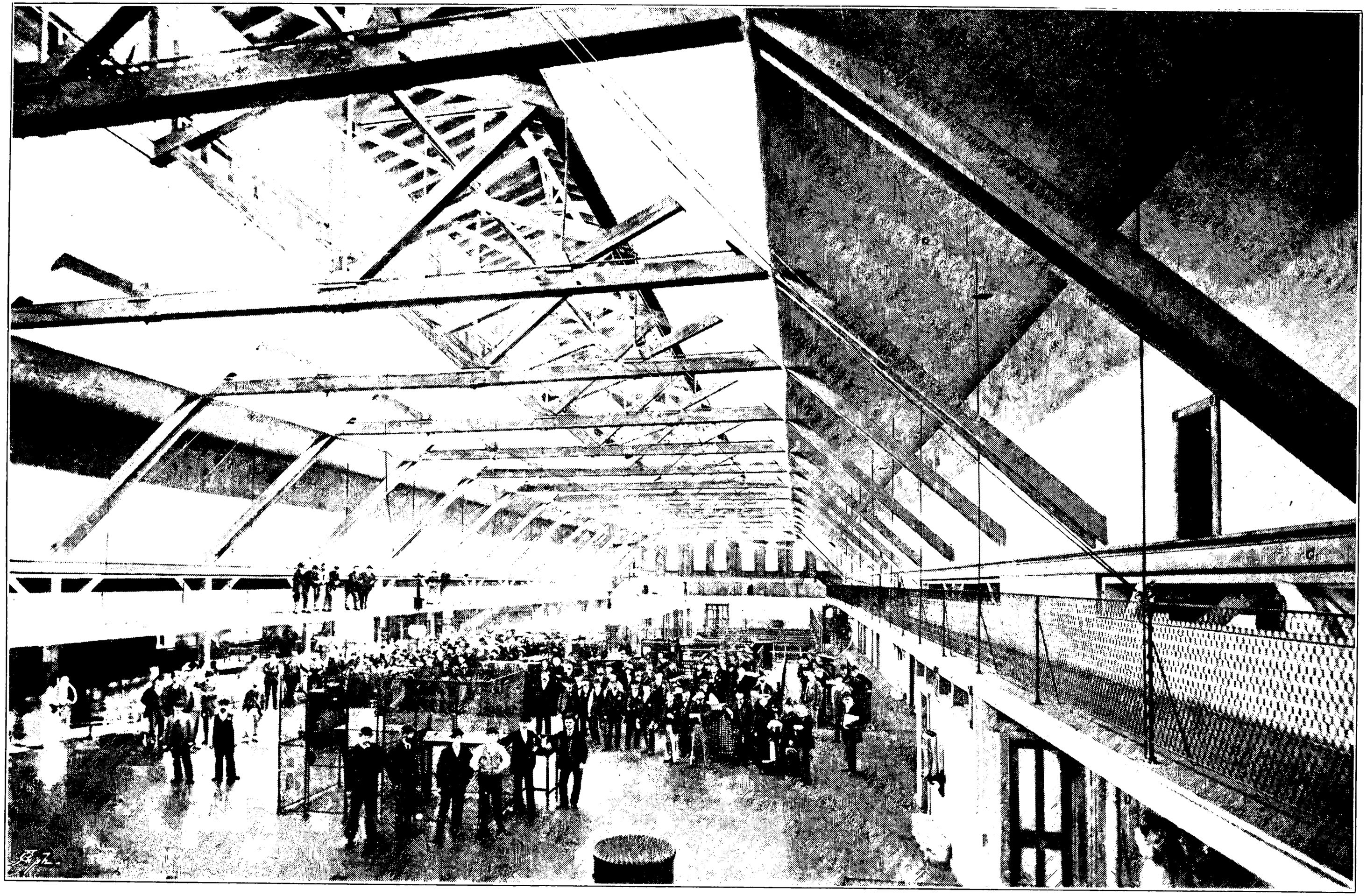

Hallen, hvor Emigranterne gennemgaar den frygtede Eksamination.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

har været i Evropa paa Besøg. Disse Rejsendes Antal er stærkt voksende og kan nu ikke sættes til under aarligt ca. 40,000. Men om dem har der ikke her været Tale. Fra den 1. Oktober 1820 til den 30. Juni 1895 er der efter Mr. Worthington C. Fords omhyggelige Beregninger indvandret ialt 17 Millioner 708,000 og 331 Mennesker, der ikke før havde været i Amerika.

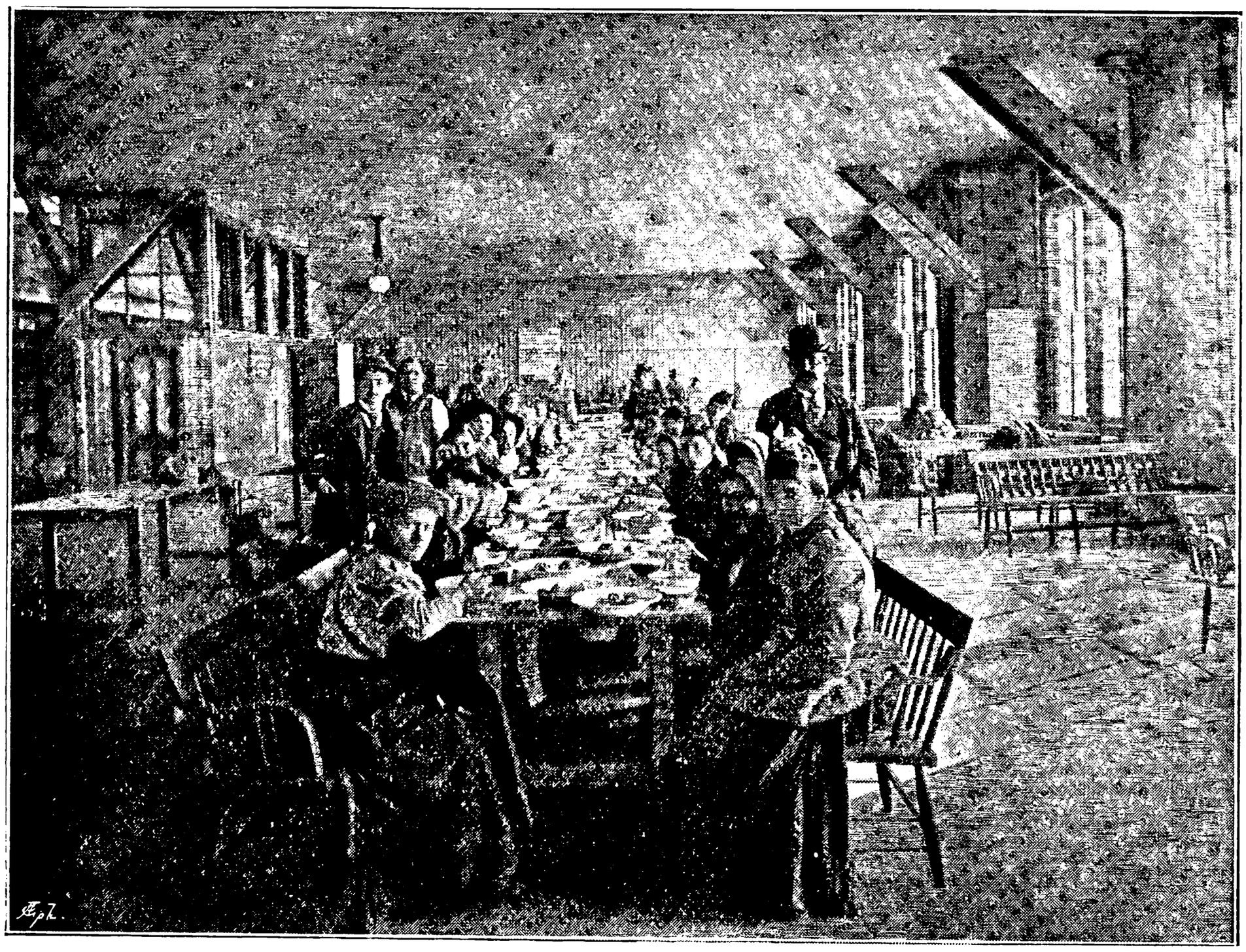

Emigranternes første Maaltid.

Det er gribende Billeder, der ustandseligt veksler paa Ellis Island, naar disse navnløse Tusinder kommer ind fra Havet. Emigranterne fra de nordlige Lande er saa indpakkede, at de ligner Bylter, og sædvanlig er de let kendelige paa de besynderlige Smaating, de fører med ved deres Ankomst. I Myldret ser man Mødre og Børn, Oldinge og Ynglinge, Karle og Piger, uskyldige rene Ansigter og Træk, der er vansirede af Laster. Norske og svenske Bønder i Nationaldragter blander sig mellem melankolske skæggede Russere, ligeglade Irlændere og snaksomme, gemytlige Sønner af Germania. Pels-

klædte Laplændere træder ind i Hallen ved Siden af de smaa sortsmudsede Grækere og de solbrændte halvnøgne Lazaroner fra Apuliens varme Dale. Jødepolakken med det skarpe Ansigt, de urolige Øjne og det geskæftige Væsen danner en besynderlig Kontrast til den ærværdige Muselmand, der skrider frem i Burnus. Komiske Optrin veksler uafladeligt med Optrin, der faar Hjertet til at banke, og bevæ-

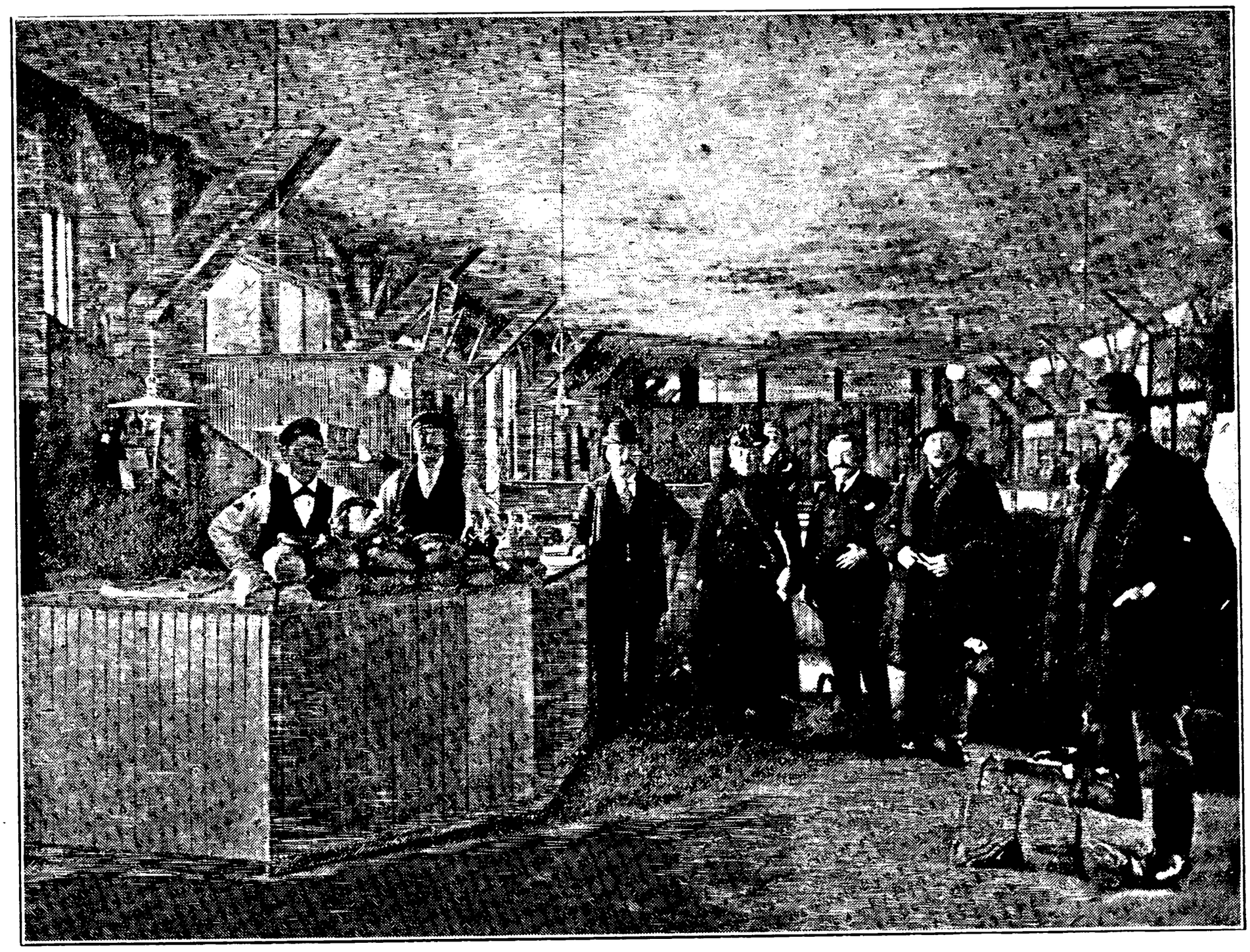

Hvor Emigranterne køber deres Proviant.

get bliver man, saa ofte man i den babyloniske Sprogforvirring hører Modersmaalet klinge klangløst fra en Kvindes skælvende Læber. I Vrimlen ser man Landsmænd bærende paa Smaating, der paa dette Sted fremmaner den fjærne danske Landsby. Tidt er det besynderlige Sager, de danske Udvandrere fører med sig, f. Eks. en Stillids, der flagrer i sit blaa Træbur, en Blomst, der ryster i en dansk Urtepotte, eller et Par Høns og en Hane, der nok saa lystigt kagler og galer i en Trækasse. Det er vel kære Ting, som Emigranterne ikke kunde skilles ved, da alle

Baand brast. I Hoved-Hallen møder man de løjerligste Skikkelser. Her er t. Eks. en Husmand fra Fyen, som skal over og besøge sin Datter i Utah. Hun er gift med en Mormon, fortæller Husmanden, men hun har det godt og „har sendt for“ sin Fader, d. v. s. sendt ham Rejsepenge. Husmanden, der aldeles ikke er forknyt i sine danske Træsko, foreviser ved Kontrollen en udførlig Skrivelse, som Landsbypræsten paa Fyen gav ham med paa Rejsen. I denne kostelige Skrivelse, der er affattet paa Dansk, hedder det, at Husmanden Dags Dato begiver sig til Utah, men ikke for at blive Mormon. Aldeles ikke! Præsten er sikker nok paa ham og anbefaler ham til gode Kristnes Omsorg. Med et saadant Testimonium i Lommen er det ikke mere end rimeligt, at Husmanden straks indlemmes i et Selskab af Mormoner, der føres af Mormonpræsten Jens Hansen, som i 20 Aar har ført Skandinaver ud til Saltsøstaden. Jens Hansen, der bærer Dannebrogsmændenes Hæderstegn, har mange Ting at passe, men alligevel ser han sit Snit til at kævles med de yngre evangeliske Præster. En af dem raaber efter ham, da han drager bort med Husmanden og de andre:

„Tvi! I er besatte af Sanselighedens og Hovmodets urene Aand.“ —

Men denne nærgaaende Bemærkning drukner i den øredøvende Summen.

Hjerteskærende er det at sé stakkels fattige Koner med forvildede Øjne holde fast paa deres Børn, medens Mændenes Hænder famlende løber om i Lommerne eller gennemroder Bylterne. I enhver af deres Bevægelser, i enhver af deres Miner læses Skræk for andre Mennesker, for Kæltringer og for Tyve, som de er blevet advaret for, da de forlod det gamle Land.

En kraftig dansk Husmand træder frem for Skranken, fulgt af fire rødmossede Drenge, der fortrøstningsfuldt holder Øjnene fæstede paa Familiens Overhoved og Hjemmets højeste Myndighed. Moderen slutter Toget med en lille lyshaaret Pige paa sin Arm.

Eksaminationen, der er fuld af engelske Ord, begynder. Spørgsmaalene regner ned fra Pulten, hurtigere og hurtigere, til den

stærke Mand skælver, saa han maa holde sig i Gitterværket. Han famler paa Brystet efter sine Penge, mens Assistenten raaber: *Homestead! Homestead!* Husmanden, der tror, at han skal sendes hjem, taber Hovedet og frembyder et Billede paa Hjælpeløshed og Fortvivlelse. Drengene stirrer paa ham med langsomt bristende Tillid og til sidst gribes de ogsaa af hans Skræk. Assistenten raaber, og Fader, Moder og Sønner famler forvildede i deres Lommer og Bohave, mens det lille Barn ved Moderens Bryst bryder ud i høje Skrig.

Jeg nærmer mig disse Mennesker for at hjælpe dem, men Konen er saa bange for mig, at hun er lige ved at krybe under Pulten. Manden, der svedende og skælvende er sluppen ud af Krydsforhøret, rager ængsteligt sine Sager sammen, og da jeg forærer en af Drengene et Pengestykke, og Drengen med et Barns Frimodighed vil række mig sin Haand, river Husmanden ham tilbage og er lige ved at tildele ham en Lussing. Baade Mand og Kone er saa ængstelige, at de ryster. De tror, jeg er en Tyv, og idet de vender Ryggen til mig og forsvinder, er det øjensynlig med Følelsen af, at de har undgaaet en overhængende og alvorlig Fare.

Naar voksne Mennesker kan bære sig saa taabeligt ad, er det fordi man hjemme fylder dem med Historier, der maaske er passerede i Castle Garden for en Menneskealder siden, men som i vor Tid er ganske utænkelige paa Ellis Island.

Man er mindst lige saa sikker her som paa Københavns Toldbod. Ja, hvor let det i vore Dage er at rejse til Amerika og passere Ellis Island, saa jeg, da jeg under et af mine Besøg paa Øen mødte en lille Dreng, der paa egen Haand rejste fra København til Minneapolis. Han sagde, at han hed Julius Olsen, at han var ti Aar gammel, og at han var Elev fra Hindegades Kommuneskole. Nu var hans Onkel død, og saa havde hans Tante sendt ham til Amerika, hvor hans Forældre havde været i to Aar. De boede i Minneapolis. Paa Rejsen, som han havde foretaget uden Ledsagelse, var der ikke tilstødt ham andet Uheld, end at han en Dag i Blæsevejr mistede sin Hat. Selvfølgelig fik den lille Dreng

en ny, og da han havde sat den paa Hovedet, blev han fotograferet. Adressen paa sit Bestemmelsessted kunde han ikke saa let miste, for — som man ser paa Billedet — var Adressen indsyet tre forskellige Steder i hans Tøj. Da Julius havde faaet for fem Cents Bolscher og en Sukkerkringle, blev han sendt til Minneapolis, og dérhen er han ankommet lige saa sikkert som et anbefalet Brev. Midt mellem alle de fortumlede Landsmænd paa Ellis Island var det en virkelig Fornøjelse i Julius Olsen at møde en rolig og besindig Emigrant.

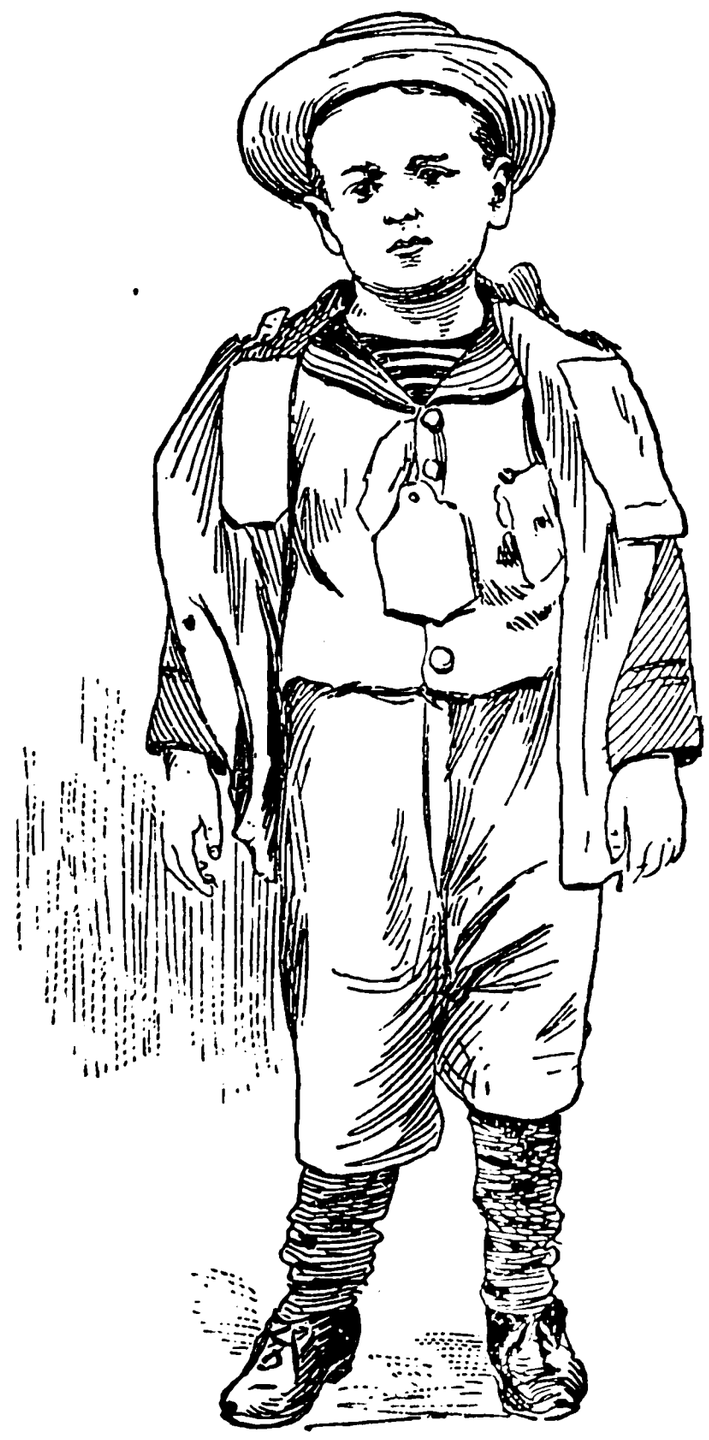

DANSKERNE

Det er Friheden, der samler de mangfoldige Folkeslag i Nordamerika. Det er Friheden, der uimodstaaeligt gør Amerika til en Nation. Det er Friheden, de indvandrede Folk elsker. Landet er dem tomt og koldt; de kunde aldrig lære at elske det med den stille inderlige Kærlighed, hvormed de elskede Fædrelandet. Hvad de indvandrede Amerikanere føler for Amerika, er Beundring over Landets mægtige Fremskridt, Stolthed ved at leve med i dette store Liv som fri Borgere, og Glæde ved at tjene Penge. Men selvfølgelig staar denne Følelse af Beundring, Stolthed og Glæde i et vist Forhold til den Indvandredes evropæiske Hjemsted. En Mand, der er født i London, bliver mindre imponeret af Chicago end en Mand, der er født i Grenaa. Naar den ny Verdens Hoteller sammenlignes med Hotellerne i Mariager, Brooklyn-Broen med en af Broerne over Gudenaa og Broadway med Gjerritsgade i Svendborg, saa faar man selvfølgelig den Opfattelse, at Amerika mindst er hundrede Aar forud for Evropa, og ud af denne Opfattelse vokser der en Stolthed, som ogsaa indgaar i den fremmedfødte Almues amerikanske Nationalfølelse. — I Evropa kaster Fortiden sit dæmpede Skær over Kærligheden til Fædrelandet. Den indvandrede Amerikaner har ingen Fædre paa den fremmede Jord. Han tænker kun paa sig selv og paa sin Søn. Der er tomt bag ved ham. Det mærker man, og det føler han. Et Menneske aander aandeligt kun med én Lunge,

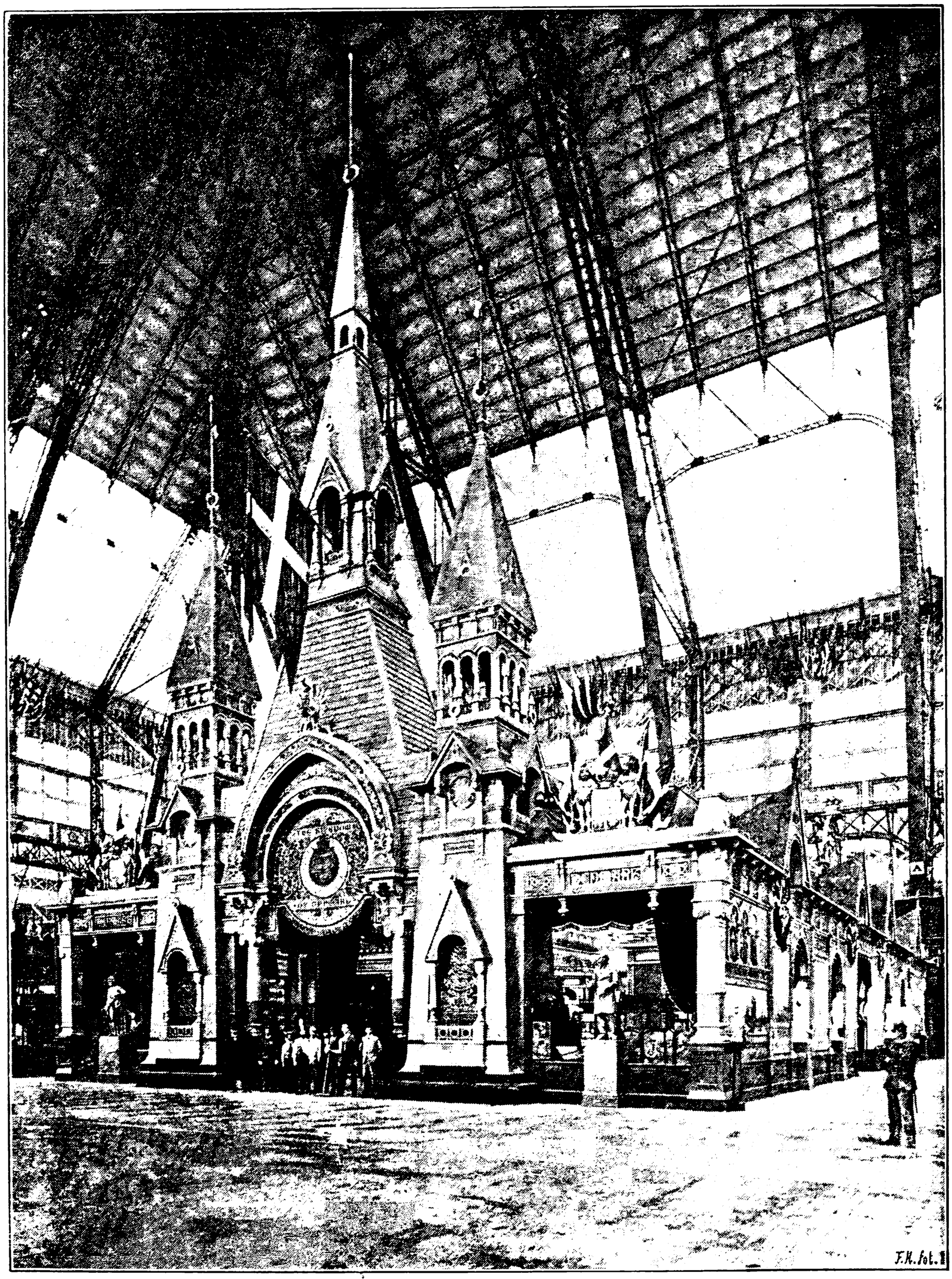

Danmark paa Chicago-Udstillingen.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

naar Hjertet ikke kan banke i en forbigangen Tid. Men netop fordi den amerikanske Patriotisme er saa nøje knyttet til materielle Interesser, har vore Landsmænd saa forbavsende let ved paa engang at være gode Amerikanere og gode Danskere. Man kan egenlig sige, at det kun er Halvblodsmenneskene imellem dem, der ikke forstaar at være begge Dele. De Danske, der ejer nogen Oprindelighed, forener udmærket godt deres gamle historiske Verden med den ny reale Verden, den danske minderige Fortid med den amerikanske løfterige Fremtid; og deres Minder om Hjemmet, selv om de forlod det uden nogen egentlig Udvikling, giver dem i mange Tilfælde en Ballast, som de kan takke for, at de ikke aandeligt gaar til Grunde i de ny Forhold. Om alle Danske gælder forøvrigt næsten uden Undtagelse, at deres Kritik endnu er aarvaagen over for Bevægelserne i Hjemmet, medens Amerika uvægerligt er hævet over al Kritik. Det er et af de talende Beviser for, med hvilken uhyre Magt det ny Samfund gør sig de fremmede Folkeslag underdanige.

Studerer man de evropæiske Folk, der lever i Amerika, gør man den Iagttagelse, at de oprindelige nationale Ejendommeligheder udvikles paafaldende i de ny Forhold. Man kunde sige, at i samme Grad en Dansker bliver Amerikaner, i samme Grad fremtræder det karakteristiske Danske stærkere i hans Væsen — som nu den ringeagtede „danske Beskedenhed“ for blot at nævne et Eksempel! Intet Steds viser denne Egenskab sig renere og mere indtagende end hos Danskerne i Amerika. Det vil maaske forbavse. Men det er sandt. De danske Amerikanere praler ofte, men altid af Landet, sjælden af, hvad de selv har gjort i Landet. Deres Beskedenhed i Forbindelse med en vis klædelig personlig Optræden, lidt Sorgløshed og lidt Sentimentalitet, har gjort dem afholdte. Derhos er de velbegavede og lærenemme. De føjer sig hurtigt ind i de ny Forhold uden derfor at glemme deres Hjemland. De har en vis Evne til at vinde Folk. Der er en Følelsestone over dem, som tiltaler Amerikanerne. Man har Tillid til Danskerne, og i vidt forskellige Erhvervsgrene hævder de sig en Stilling, mere ved vindende personlige Egenskaber og ved medfødt Evne til at færdes mellem

Mennesker end ved Energi og fremragende Dygtighed. De indtager nette og ansete, men næsten altid underordnede Stillinger.

Hvad Danskerne gennemgaaende fattes, er den ru Hud, den knyttede Næve, den forsorne Dødsforagt og Spillerens Mod til at sætte hele deres Velfærd paa et Kort. Danskerne mangler saadanne Egenskaber, der er uundværlige f. Eks. for den amerikanske Politiker og Spekulant. Vi har mange indsigtsfulde og dannede danske Mænd rundt om i Unionens Embedsstand, men vi har ikke en eneste dansk Politiker af Betydning. Vi har mange velhavende Landsmænd i Amerika, flere end man hjemme antager, og der er imellem dem Mænd, som kan regne deres Formuer i Millioner Kroner. Men Danskerne er en af de faa indvandrede Nationer, som ikke ejer en eneste Selfmade-Millionær i Dollars.

I denne Sammenhæng bør man selvfølgelig erindre, hvad det er for Danske, der er indvandrede i Amerika. De tre Fjerdedele af dem er Folk, som i Følge deres Fødsel og Opdragelse næppe havde drevet det videre hjemme end til at blive Dagarbejdere og Husmænd. Af dem har over Halvdelen hævet sig op til et højere socialt Lag, Resten har opnaaet taalelige Vilkaar. Naar man betænker, at disse Tusinder landede i fremmede Forhold, uden Penge, uden Kundskab og Indsigt og uden ret megen Verdensklogskab, saa er det beundringsværdigt, hvilke Stillinger de dog har formaaet at skabe sig i det ny Samfund. Det er næsten ligegyldigt, hvor man kommer hen, til Million-Byerne, til de folketomme Egne, Minerne, Prærierne og til Børserne i New York, Chicago og New Orleans, overalt vil man finde Landsmænd, der i alle borgerlige Forhold er en Hæder for det Hjemland, som bekymrer sig saa lidt om disse sine Børn.

Til den amerikanske Samfundsbygning kan man sige, at alle evropæiske Samfund har lagt en Sten. England gav sin Forfatning som Forbillede for den amerikanske Konstitution og i Tilgift sin Literatur. Frankrig har i den nyere Tid givet sin moderne Kunst, og de andre evropæiske Folkeslag har paavirket det amerikanske Liv paa mange Maader, f. Eks. gennem bestemte industrielle Virksomheder, der spiller deres Rolle i den store Samfundshusholdning.

Italienerne skabte Landets Frugtmarked, Tyskerne den mægtige Produktion af Øl. Finnerne aabnede ny Erhvervsgrene ved at nedsætte sig som Fiskere ved Indsøerne, Svenskerne kastede sig over Skovvæsnet, Nordmændene bemandede de amerikanske Skibe, og de danske og norske Bønder opdyrkede Prærierne i Nordveststaterne. Hvert Land har givet sit, og hvert Land nyder i Amerika Anseelse i Forhold til, hvad Hovedmassen af dets Indvandrere har præsteret inden for en særlig Virksomhed. Det er da som agerdyrkende Folk, man nævner Danskerne med Respekt. Den ældre Generation af Farmere er bleven Kernen i det indvandrede danske Folk, og over alt modtager man Beviser paa den Agtelse, de nyder i Amerika. Paa et Besøg, jeg aflagde hos McCormick i Chicago, ytrede den bekendte Fabrikant af Landbrugsmaskiner, at han ved denne Lejlighed for første Gang talte med en Dansker, skønt han i Aarenes Løb havde givet Danske Kredit for Hundredtusinder. Og det var ingen Overdrivelse. Protokollerne, han lod tage ned, var oversaaede med danske Navne. McCormick havde gjort den Erfaring, sagde han, at de danske Farmere ikke var videre bestemte med at sende deres Afdrag, men at de efter Tid og Lejlighed redeligt betalte deres Gæld.

Dansk Farmerfamilie fra Racine.

Farmerne hører til den første Generation af danske Indvandrere. De fleste af dem har været 25 Aar i Amerika, og de er nu i Færd med at overlade Gaardene til deres Børn, som er opdragne i det danske Sprog, og hvis Lyst det er en Gang at se Danmark. Af saadanne to Generationer bringer vi ovenfor et Billede. Det viser os den ubøjelige stærke Mand, den lille kloge Kone og de kernesunde Børn. Hæderligere Mennesker findes ikke. Det véd man i Amerika.

I de sidste 10—15 Aar har en Indvandring fundet Sted af en anden Klasse Danskere, af dygtige Haandværkere, faglærte Teknikere, Læger, Apotekere og aarvaagne Handelsmænd — unge Mænd, som ikke rejste ud for at „gøre deres Lykke“, men Mænd, som véd, at der ogsaa i Amerika er et vist Sammenhæng mellem Betingelse og Resultat. Det er Emigranter, tilhørende gode Familier, som har udviklet sig vidt forskellig fra andre unge Mænd i Hjemmet. Deres bløde danske Væsen er blevet hærdet i de ny Forhold, hvor enhver stoler paa sig selv. Og i det hurtigt pulserende amerikanske Samfundsliv har deres københavnske Skepsis modtaget et forfriskende Bad. Der er i denne yngre Generation en stærk Bestræbelse til Stede for at vise Amerikanerne, at Danmark ikke blot er en Stat af Farmere, men en gammel evropæisk Kulturstat. Det er disse Mænd, der rejste Thorvaldsen en Statue i New York og H. C. Andersen en Statue i Chicago. Det er dem, der har faaet Oehlenschlaeger oversat og nu oversætter Drachmann. Det er dem, der havde den Tanke at faa Georg Brandes ansat som Professor ved Unionens største Universitet, og det er endelig dem, der — uden at man støtter dem fra Hjemmet — arbejder paa at skabe dansk Kunst, Maleri og Skulptur, Musik og Sangkunst et Opland i Amerika. Det er et Lag af Danske, der ved Dannelsens fine Traade er knyttede til Hjemlandet og som holder fast ved Danmark, ikke blot fordi de elsker deres Fædreland, men ogsaa fordi de ved at skabe Agtelse for Danmark styrker deres egen Stilling. Mellem disse yngre Danske findes der adskillige, som betyder noget, ikke alene for de Danske i Amerika, men for Amerika. Den mest kendte blandt dem nævner Amerikanerne som en af Unionens første Billedhuggere, og det tilføjes altid, at han er født i Danmark.

Der var vel egentlig ikke mere end to danske Navne, som indtil den nyere Tid var kendte i Amerika: Bertel Thorvaldsens og H. C. Andersens. Det var derfor en fortræffelig Idé, den danske Industriforening havde, da den satte Statuer af disse to Mænd foran den danske Afdeling paa Verdensudstillingen i Chicago, hvor Danmark for første Gang og paa en fuldt ud værdig Maade optraadte som

Danskerne drager til den danske Afdeling Chicago-Udstillingen d. 5. Juni 1893.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Nation paa amerikansk Grund. — Da Tivolis Stifter, Georg Carstensen, i Aaret 1854 byggede Krystalpaladset i New York, lod han paa Foranledning af Konsul Beck udstille nogle Gibsafstøbninger af Thorvaldsens mest kendte Arbejder, navnlig Kristus og Apostlene. Krystalpaladset brændte, men Thorvaldsen var indført i Amerika, og hans Ry er siden steget Aar for Aar. Der er ikke mange Amerikanere, som nu behøver at spørge, hvem han er, naar de ser hans Statue ved Indgangen til Central Park. Fortræffelige Gengivelser af Thorvaldsens Basreliefs pryder Hundredtusinder af amerikanske Hjem.

Lige saa kendt er H. C. Andersen, der oprindelig indførtes i den amerikanske Literatur fra England, men senere udkom i særlige amerikanske Oversættelser. Hvor nøje Kendskabet er til denne danske Digter, ser man bl. a. af, at Vittighedsbladene meget ofte bringer politiske Karikaturbilleder af Eventyr som Den grimme Ælling og Kejserens ny Klæder — Billeder, der kun kan more, naar man kender Eventyrene. Hvor afholdt Digteren var af sine smaa Læsere i Amerika, medens han endnu levede, derom har man flere Vidnesbyrd. Et Aars Tid forinden Andersen døde, meddeltes det i amerikanske Blade, at han led Nød i Danmark, og Whitelaw Reid, den bekendte Redaktør af „New York Tribune“, foreslog i den Anledning i sit Blad, at amerikanske Skolebørn skulde samle deres Spareskillinger og sende dem til Eventyrenes Forfatter. Denne Anmodning generede Danskerne, og General C. T. Christensen gik op og sagde Mr. Reid, at Meddelelsen om Digterens Fattigdom beroede paa en Misforstaaelse. Næste Dag sluttede Indsamlingen. Men der var allerede i Smaabeløb tilstillet Bladet 800 Kr., og da Reid ikke vidste, hvortil han skulde bruge Pengene, foreslog Christensen ham at købe Appletons „Illustrerede Amerika“. Den pragtfuldt udstyrede Bog blev købt og sendt til Digteren „fra smaa amerikanske Læsere“. Det blev den sidste Hilsen, H. C. Andersen modtog fra et fremmed Land, og Appletons illustrerede Amerika blev den sidste Bog, han læste. Den fandtes opslaaet paa Bordet ved hans Dødsleje.

Af andre danske Forfattere, Videnskabsmænd og Kunstnere, der er kendte i Amerika, maa i første Række nævnes en af vore mindst kendte Forfattere, nemlig Valdemar Thisted. Hans „Breve fra Helvede“ udkom paa Engelsk, før man kendte dem paa Dansk, og senere er der kommet en ny særlig amerikansk Udgave, der har fundet stor Udbredelse. Almindelig kendt er fremdeles Henrik Hertz's „Jolanthe“ (Kong Renés Datter) og af andre danske dramatiske Forfattere, der i den nyere Tid har faaet Stykker opførte i Amerika, skal anføres Erik Bøgh og Edvard Brandes. Af danske Videnskabsmænd nævner amerikanske Blade H. C. Ørsteds Navn uden nærmere Forklaring og ligesaa, om end selvfølgelig for et snævrere Publikum, Japetus Steenstrups. — Prof. Frederik Nielsen er kendt fra sine Artikler i Herzogs teologiske Encyclopædia. Kendt er fremdeles Georg Brandes og Julius Lange og inden ret længe ogsaa Holger Drachmann, der har fundet fortræffelige Oversættere i Thorkild A. Schovelin og Francis F. Browne. En dansk statistisk Forfatter, der citeres mere end han læses, er Marcus Rubin. Af vore Kunstnere kender Amerikanerne ikke andre end P. S. Krøyer, der har skaffet sig Adgang til Amerika gennem Salonen i Paris. — Endelig bør — for ogsaa at medtage et dansk Tidsskrift — nævnes „Kirkelige Samlinger“. Dette Tidsskrift citeres ofte af de amerikanske Teologer og findes opført i de fleste Bogkataloger.

Det er en Ejendommelighed ved de offenlige amerikanske Biblioteker, at de køber nyere Bøger af alle mulige evropæiske Literaturer. Paa Astor Biblioteket i New York — en stor offenlig Læsesal, oprettet af Rigmanden Astor — fandt jeg de fleste mere kendte Værker i den moderne danske Literatur. Dette Bibliotek, der ejer en Kapital paa ca. 8 Mill. Dollars, køber aarligt nye Bøger for 32,000 Dollars. Biblioteket havde i Aaret 1895—96 købt dansk moderne Literatur for 1200 Kr. Blev jeg overrasket ved at gøre denne Opdagelse i Kataloget, blev jeg endnu mere overrasket, da jeg erfarede, at Bibliotekaren var en dansk Mand. Hans Navn var C. H. A. Bjerregaard. Jeg opsøgte ham paa hans Kontor, og paa mit Spørgsmaal, om det var ham,

der bestemte Bogkøbet, svarede han: „Nej, det er Publikum“. Dette foregaar paa den Maade, at naar Nogen anmoder om en Bog, der ikke findes, saa købes den uden videre Forhandling. Hr. Bjerregaard bad mig meget forekommende skrive Rekvisitioner, dersom det kunde more mig at faa nogle bestemte danske Bøger ind i Biblioteket. Det var ham øjensynlig en Fornøjelse at udvide denne Afdeling, men forøvrigt mente han, at man i andre større amerikanske Biblioteker vilde finde Danmark repræsenteret i nogenlunde samme Omfang.

Det er saadanne smaa tilfældige Iagttagelser, der vækker Eftertanke. Vi vilde ikke blot høste Ære ved at udvide Danmarks aandelige Omraade i Amerika. Vi havde materielle Fordele derved. Et Bibliothek, som næppe mange kender hjemme, køber aarligt for 1200 Kr. danske Bøger! Er ikke nu den Tid for Haanden, da dansk Videnskab, Kunst og Literatur bør tiltvinge sig en Plads i Nordamerika, hvor 100,000 ukendte Farmere har givet det danske Navn den bedste Klang?

GENERAL CHRISTENSEN

Politik og Penge er de to Poler i det amerikanske Samfundsliv, men det vilde være taabeligt, om man troede, at en Mand opnaaede en ubetinget Anseelse i Amerika, blot fordi han indtog en ledende politisk Stilling eller blot fordi han ejede Penge. Vi har en Landsmand, der af andre Grunde er indskreven i det bedste amerikanske Selskab. C. T. Christensen er hverken Politiker eller Millionær. Sin fremragende Stilling skylder han udelukkende sine usædvanlige personlige Egenskaber.

Denne Mands Historie burde nøje studeres af Enhver, der tænker paa at udvandre til Amerika. En mere nyttig Lærdom finder Emigranten næppe. Det hænder, at man paa en Rejse gennem de Forenede Stater træffer unge Danske, der har antaget det saakaldte „amerikanske Væsen“, hvorved især forstaas de Unoder, der i visse Klasser af Befolkningen er de samme baade i Danmark og i Amerika. Til det „amerikanske Væsen“ hører ogsaa Forestillingen om, at Amerikanerne er mindre hæderlige end andre Mennesker, og at tvivlsomme Handlinger, blot de ikke straffes, hører med til *Smartness*. Det er saadanne Emigranter, der raadner paa de amerikanske Vejkanter.

General Christensen er et udmærket Forbillede. Alt hvad han har gjort, kan en anden gøre ham efter, thi han er ingen Personlighed i

stor Stil. Generalen er en usædvanlig god og dygtig dansk Mand. Han er let bevægelig og altid modtagelig for en Spøg. I Sorg og

C. T. Christensen.

i Glæde brister han i Graad, men en Graad, der hurtigt viger for et Smil. Han kan Longfellow udenad, og et lille smukt lyrisk Vers gør stærkere Indtryk paa ham end en stor Bankanvisning. Han er af

de Mennesker, der en kold Vintermorgen standser og betaler en Dollar for en frisk Rose.

Til disse Egenskaber kom i Christensens Ungdom en nydelig Person, en beskeden vindende Optræden, et deltagende Væsen og en god Opdragelse. Saadan var han udrustet — og følgelig udrustet paatværs af alle amerikanske Forhold, vil man tænke — da han landede i New York. Men saadan udrustet blev han den mest betydende Dansker i Amerika.

— Christensen er født i København d. 26. Januar 1832. Hans Fader, der var Tilskærer ved „Guldhuset“ (det daværende militære Klædeoplag i Rigensgade), stammede fra Bondeslægt, hans Moder var af en bedrestillet Familie. Det skyldtes hende, at Forældrene til Trods for alle Savn gav deres opvakte Søn en god Opdragelse. Christensen blev sat i Efterslægtens Skole, hvor han indførtes i en Drengekreds, der stod langt over den, hvortil han selv hørte. Da han var 13 Aar gammel, flyttede Forældrene fra Rigensgade ud paa asiatisk Plads, hvor Faderen, der havde opgivet Professionen, lejede et Skipperhus. Aaret efter døde han, og Moderen sad nu ene tilbage i den største Fattigdom. Under disse sørgelige Omstændigheder blev Christensen konfirmeret og tog, blødende om Hjertet, Afsked med sine Lærere. Han maatte sørge for sig selv, og kort efter træffer vi ham som Lærling hos en Købmand i Nykøbing paa Sjælland. Her tilbragte han fire lange Aar og tiltraadte, da Læreaarene var til Ende, en Stilling som Manufakturhandlerkommis i Helsingør. Det var endnu i Sundtoldens Tid, da mange fremmede Skibe ankrede op for denne By, og i Butikken fik Christensen Brug for sine gode Sprogkundskaber. Samtidig vaktes hans Rejselyst ved Synet af de mange Skibe, og i Foraaret 1850 forlod han Helsingør og gik om Bord i Barkskibet „Jørgen Beck“, som var paa Rejse til Amerika. Rejsen var rig paa allehaande Genvordigheder. I Kattegat blev „Jørgen Beck“ oversejlet af en russisk Skonnert og maatte søge ind til Gøteborg, hvor den laa og reparerede en hel Maaned. Saadanne Forsinkelser hørte med til

Datidens Rejseliv. Først den 10. Juni efter to Maaneders Omtumlen landede Christensen i New York.

Der er en Ting, som indvandrede Danske aldrig glemmer, og det er, hvor mange Penge de havde i Lommen, da de satte Foden paa amerikansk Grund. Christensen hørte til de mere velhavende. Han ejede nemlig 6 Dollars, og han ejede, hvad der betød adskilligt mere: Kundskab, Tro paa Fremtiden og et lyst og let Sind.

Det første Trin, den unge Emigrant gjorde, var imidlertid et Fejltrin. Det var mørkt, da han kom i Land. Han snublede over en Bjælke, forstuvede sin Fod og blev i en ynkelig Forfatning baaret op i det danske Sømandshjem. Men her sagde man ham, at en saadan Hændelse var at betragte som et lykkeligt Varsel for en ung Mands Fremtid, og i dette Tilfælde bekræftedes virkelig den gamle Overtro.

Begyndelsen var dog ikke videre lovende, hvad den sædvanlig ikke er for nogen Fremmed i Amerika. Christensen fik Arbejde som Daglejer paa en Linolie-Mølle, der ejedes af en Dansker ved Navn Hans Jørgen Hansen. Men Møllen brændte, — til stor Lykke for Christensen, der nu var saa heldig at faa en Kontor-Ansættelse hos en fransk Kommissionær ved Navn Edouard Bossange. Her var det først, han følte sig paa den rigtige Hylde. Da han forbavsende hurtigt havde sat sig ind i Sprog og Handelsforhold, forlod han Franskmanden og overtog en Plads som første Bogholder i et gammelt Vinfirma. Med denne Bogholderplads som Udgangspunkt arbejdede han sig fra det ene Firma over i det andet og til sidst op i Stillinger, hvor han knyttede de Bankforbindelser, der blev afgørende for hans Liv.

Christensen var nu fuldblods Amerikaner, hvad Danskerne altid er de første Aar, de lever i Amerika. Men hvor optaget han end var af Arbejdet, der voksede med hver ny Stilling, glemte han dog ikke de skandinaviske Foreninger. Han havde en smuk Sangstemme, medvirkede gerne ved Koncerter og tog stærkt Bifald ved at foredrage danske Nationalsange. I en af disse Foreninger, hvoraf han var det mest yndede Medlem, fandt han sig en Hustru,

idet han den 19. Marts 1852 giftede sig med Emmy Schøtt, en smuk og dannet ung Pige, Datter af en uformuende dansk Mekaniker.

Den nygifte Mand, for hvem Verden nu laa aaben, var Associé i det ansete Vekselmæglerfirma Pepron, Negro & Co., da Borgerkrigen i Foraaret 1861 udbrød og for lange Tider gav hans Liv en anden Retning. Vore Landsmænd i New York lod sig rive med af den almindelige Krigsbegejstring og dannede et frivilligt Kompagni, der enstemmigt valgte Christensen til Kaptajn. Men blottet, som han var, for militær Erfaring undslog han sig for Posten, og Nordmanden Hans Balling, der som Frivillig og Officer havde deltaget i den dansk-tyske Treaarskrig, valgtes i hans Sted. Christensen blev Premierløjtnant, og Kompagniet, det eneste danske, der deltog i Borgerkrigen, meldte sig og blev udskibet til Fort Monroe i Virginien, hvor det sluttede sig til New Yorks 1. Regiment af Frivillige. En Maaned efter, at Danskerne var ankomne til Bestemmelsesstedet, deltog de med Hæder i det første større Slag ved Big Battle og blev kort efter Slaget udkommanderede til en Stilling i Nærheden af Fort Monroe. Det var fra Kysten, tæt ved Fortet, at Christensen blev Vidne til Verdens mærkeligste Søslag, den berømte Kamp mellem Sydstaternes „Merrimac“ og John Ericsons „Monitor“, en Kamp, han senere gav en fortræffelig Skildring af i amerikanske Blade. — Men forøvrigt her at fortælle Christensens og Danskernes Deltagelse i Borgerkrigen vilde føre os for vidt. Christensen fik hurtig Udnævnelse som Kaptajn og oversattes til General Wools Stab, der havde Hovedkvarter i Baltimore. Det var i Aaret 1863. Det paafølgende Aar blev han Major og sendtes til New Orleans med General Canby, der havde Overkommandoen over Mississippi-Divisionen, ialt 160,000 Mand. Christensen, der stod højt i Canbys Gunst, avancerede til Generalens Adjutant og deltog som saadan i Stormen paa Mobile i April 1865. Tilfældet havde altsaa villet, at han var med i Borgerkrigens første og sidste store Slag. Da Tropperne kort derpaa blev permitterede, fik han efter egen Ansøgning sin Afsked og udnævntes til Brigadegeneral.

Mange af de højere Officerer havde tjent sig Formuer under Krigen, og det er senere blevet anført som et af Beviserne paa Christensens absolute Hæderlighed, at han efter Felttoget var en fattig Mand.

Da han tog Afsked med sin Hustru ved Borgerkrigens Udbrud, troede han, at det var en Afsked for et Par Maaneder. Krigen havde nu varet $4^1/_2$ Aar. Efter en saa lang Adskillelse genfandt Christensen sine Kære i Staten Iowa; de havde her søgt Tilflugt hos en Slægtning. Familien brød straks op og rejste til Chicago, hvor Christensen agtede at oprette en Bankforretning. For at skaffe Penge, gjorde han en Rejse til New York. Men her tilbød man ham i Stedet for Kontanter en god Plads, som han efter kort Betænkning modtog, og som han efter endnu kortere Betænkning forlod for at overtage Pladsen som Leder af det mægtige Bankfirma Drexel, Morgan & Co., hvis Ihændehaver, Millionæren Pierpont-Morgan, senere blev hans bedste Ven. Det var i de følgende ti Aar, da Christensen sad i Wall Street og ledede Morgans Bankforretning, at han erhvervede sig en Anseelse, som ikke før ham nogen Dansker besad i Nordamerika. Han byggede sig et elegant Hjem i Brooklyn og samlede om sig en Kreds af kendte Mænd. Jevnlige Gæster i hans Hus var Mark Twain, Henry George og den bekendte Politiker og Forfatter Carl Schurtz. Men den Mand, der senere fik den mest afgørende Indflydelse paa Christensens Liv, var den berømte Præst og Taler Henry Ward Beecher, en Broder til Harriet Beecher Stowe. Christensen havde fra sin Ungdom af tilhørt Beechers Kirke. Han endte med at blive dens Patron.

I ovenstaaende hurtige Biografi har vi selvfølgelig forbigaaet et og andet Punkt i Christensens Liv, bl. A. at han i nogle Aar var dansk Generalkonsul i New York. Men det bør ikke forbigaas, at han som Konsul samlede Danskheden i Amerika om sin Person, og at alle Indvandrede senere har set op til ham som til det danske Flag. I daglig Tale kaldes han sædvanlig ikke andet end „Generalen“, og for Danskerne har han til visse været en General, ja mere end

det, en god og hjælpsom Ven. Det vilde blive vanskeligt at tælle dem, som har øst Mod af Christensens lyse Sind og i et kritisk Øjeblik af ham har faaet det lille Puf fremad, der i Amerika kan betyde saa uhyre meget i et Menneskes Liv. Kom Taknemmeligheden til Orde, vilde der lyde en rørende Tak til denne Mand fra de fjærneste Egne af Amerika.

En Juniaften i 1890 fejredes General Christensen ved en Fest paa Skodsborg. Det var Mænd af fremragende Livsstillinger, der havde grebet en tilfældig Lejlighed til at takke den første Dansker i Amerika, og denne Tak tolkedes fortræffeligt af Kammerherre Bille, der holdt Hovedtalen. Christensen svarede bevæget, at nu tænkte han endelig paa at forlade sin anstrengende Virksomhed i Wall Street og vende hjem til det Land, som altid med uimodstaaelig Magt havde draget ham over Havet.

Da Generalen ud ad Natten kom tilbage til Hôtel d'Angleterre, fandt han i sin Dør et Cable-Telegram stukket ind i Nøglehullet. Det var en Meddelelse om, at Ripley Ropes, Præsidenten for den gamle højt ansete Pengeinstitution *Brooklyn Trust Company*, pludselig var afgaaet ved Døden, og at man tilbød Christensen hans Plads. Han modtog Tilbudet og forlod Danmark næste Morgen. Siden har han, som han selv spøgende siger, siddet og holdt Styr paa 20 Mill. Dollars.

— Naar man nu besøger Christensen, træffer man ham om Formiddagen i den store Bank, hvor Døren ind til Præsidentens Værelse er i uafbrudt Bevægelse, om Eftermiddagen i Margaret Hotel, hvor han beboer niende Sal. Fra Vinduerne i hans smukke Lejlighed er der en henrivende Udsigt over Hudsonfloden, og det er her, naar Middagen er forbi og Cigarerne er tændte, at Generalen sidder i en munter Kreds af Venner. Der er over hans Maade at tale og fortælle paa en Blanding af Lune, Følelse, Stemning og aandelig Finhed, og af Understrømmen i hans Væsen mærkes det, at han er et ganske lykkeligt Menneske. Christensen har vandret gennem Verden med et Smil om Munden og med en Blomst i Knaphullet, og til Trods for sine hvide Haar

har han bevaret Ungdommens ideelle Syn paa Tilværelsens mange Modsigelser.

Temmelig regelmæssigt gør Generalen hvert Foraar en lille Afstikker hjem til København. Saa foretager han i uforstyrret Inkognito en Fodtur gennem Nordsjælland og rejser sluttelig ind til Hovedstaden, hvor han bor paa et af Smaahotellerne under Navnet „Købmand Kristensen fra New York“. Han er paa Benene, naar Hanen galer, den gamle General. I de tidlige Sommermorgener, naar Gaden ligger frisk af Vandstænket, kan man se ham ile ned til Hjørnet af Rigensgade og Fredericiagade, hvor hans Barndomshjem staar uberørt af Tidens Tand. Hvem der nu iagttog Generalen, vilde sé ham glædestraalende spadsere den gamle Vej gennem Rigensgade, Sølvgade, Kronprinsessegade, Møntergade, Pilestræde, Østergade og hen til Efterslægtens Port. Her standser han og mønstrer Nicolaj Taarns Uhrskive for ligesom i svundne Tider at forvisse sig om, at Klokken endnu ikke er ni, da der ellers let kunde vanke en Anmærkning i Protokollen.

Saa staar han et Øjeblik og kigger ind igennem Skolens Port. I Solskinnet, som falder skraat og stærkt ned i Gaarden, ser han et Mylr af rødkindede glade Drenge, der tumler sig i Spilop og Leg. Billedet er i Dag nøjagtig det samme som i Generalens Barndomsdage.

Og han bliver staaende, indtil Klokken derinde ringer, Drengene forsvinder og Gaarden ligger tom og øde.

Saa kan det hænde, at Folk i Forbigaaende ser en smuk hvidhaaret Herre, der vender sig med Taarer i de blaa Øjne.

NOGLE NAVNE

Paa en Rejse gennem Syd-Florida modtog jeg en Dag følgende besynderlige Indbydelse:

Jensen, Florida.

„Højstærede!

De burde ikke forlade Florida, før De har besøgt Jensen. De kan bo hos J. P. Jensen og faa Hest og Vogn hos A. V. Jensen. Vil De underrette“

D. K. Jensen.

Jeg kunde ikke modtage Indbydelsen og svarede:

Højstærede Hr. Jensen!

Jensen.

„Desværre faar jeg ikke Lejlighed til at besøge Jensen, men vil De takke d'Herr. J. P. Jensen og A. V. Jensen, samt bringe en Hilsen til enhver Jensen i Jensen“ o. s. v.

Man bliver jo unægtelig lidt overrasket, naar man midt i Florida, i en tropisk Egn over 4000 Mil fra Hjemmet, finder en By, der hedder Jensen og tilsyneladende er beboet af bare Jensener. Jeg fik senere — det var i Juletiden — Brev fra en anden Jensen, der indbød mig til Juletræ og Risengrød i 18 Graders Reaumur. Han tilføjede, at Modtagelsen umulig kunde blive kølig i en saadan Varme.

Overraskelser af den Art er almindelige i Amerika. Man passerer Byer, der hedder Viborg, Maribo og Assens og ikke mindre end tre Byer, der bærer Navnet København. I alle saadanne Byer træffer man en dansk Matador, eller et Par Stykker, der har skabt det lille Samfund og har befolket det — sædvanlig med Landsmænd fra den samme Egn i Hjemmet. Af 1500 Indbyggere i Sæby drog i sin Tid de 300 til Amerika, alle sammen paa Foranledning af to tidligere udvandrede Familier. I Kolonier, der er dannede paa denne Maade, føler man en Duft af dansk Provinsliv, der kan være af den pudsigste Virkning i de amerikanske Omgivelser.

Niels Poulsen.

Danskerne er, som man har set, spredte over hele Nordamerika. Undervejs gennem denne Bog har Læseren gjort Bekendtskab med adskillige Landsmænd, og vi skal i de følgende Linier yderligere udvide det paabegyndte Galleri. Men det er vel unødvendigt at bemærke, at Navnene, der nævnes, ikke er og ikke kan være udtømmende. Paa de følgende Blade vil der væsentligt blive Tale om nogle kendte Danske i de tre Byer New York, Chicago og Minneapolis. Vi begynder med New York.

Her lever den rigeste Dansker i Amerika, Niels Poulsen, der nok er *værd* noget over en Mill. Kroner. Af hans Livsløb lærer man, hvad amerikanske Forhold kan gøre ud af en ung dansk Mand,

der har et godt Hoved og en kraftig Villie. Det er Niels Poulsen, der selv fortæller os sin Historie:

„Jeg var Mursvend og 21 Aar gammel, da jeg kom til Amerika med 5 Mark og 8 Skilling i Lommen. Jeg kunde selvfølgelig ikke et Ord Engelsk og holdt mig foreløbig til Tyskerne; men da jeg snart opdagede, at det er den forkerte Vej at gaa, naar man bliver Tysker i Amerika, saa tog jeg Arbejde paa en amerikansk Plads.

Jeg mødte jo med Skødeskind, Vaterpas og de øvrige reglementerede danske Apparater, som Amerikanerne straks saa' paa, saadan som vi andre ser paa Oldsager. Vi arbejdede ti Mand i Række og murede indvendig fra „over Haanden", ikke blot glat Mur, men ogsaa Udspring. Jeg mærkede, at jeg ikke kunde klare mig, og ganske rigtigt blev jeg ogsaa straks furet ned af Stilladset, ledsaget af haanlige Bemærkninger. Jeg havde været en dygtig Svend i København, og jeg ligefrem græd af Ærgrelse. Men der var ikke andet at stille op for mig end at komme ind i en Plads som Handlanger, og først efter at jeg havde gaaet og slæbt Kalk et halvt Aars Tid og brugt Øjnene, tog jeg Plads igen som Svend. Hele Hemmeligheden bestod selvfølgelig deri, at Murerne delte Arbejdet mellem sig, saadan at den samme Svend bestandig gjorde samme Arbejde, én murede udvendigt, én indvendigt, én murede Skorstene, en anden Trapper. Paa den Maade opnaar en amerikansk Mursvend en saa forbavsende Færdighed, at Mesteren hellere maa betale Amerikaneren tre Dollars i Dagløn end en Dansker én Dollar. Gennemgaaende er Amerikanerne forresten snildere til alt Arbejde end Nordboerne. Jeg glemmer aldrig første Gang, jeg pudsede Lofter. Paa dansk Manér mødte jeg med Sømmene i Vestelommen og tog ét Søm frem ad Gangen. Amerikanerne derimod havde Sømmene i Munden, og for mig saa det ud, som om de ligefrem spyttede dem op paa Loftet. Da jeg nu havde lært, hvad der kunde læres, og havde sammensparet mig lidt Penge, fik jeg Plads hos en Arkitekt. De Kundskaber, jeg i sin Tid erhvervede paa den tekniske Skole i København, var mig her til megen Nytte.

Ved Flid og Udholdenhed opnaaede jeg en Ansættelse i Regeringens Bygningskontor i Washington, og da jeg havde været der i to Aar, fik jeg den Idé, at Stenbygningerne i Amerika inden ret længe vilde blive afløst af Jernbygninger, og da Idéen syntes at være rigtig, tog jeg min Afsked for at oprette en Jernforretning i

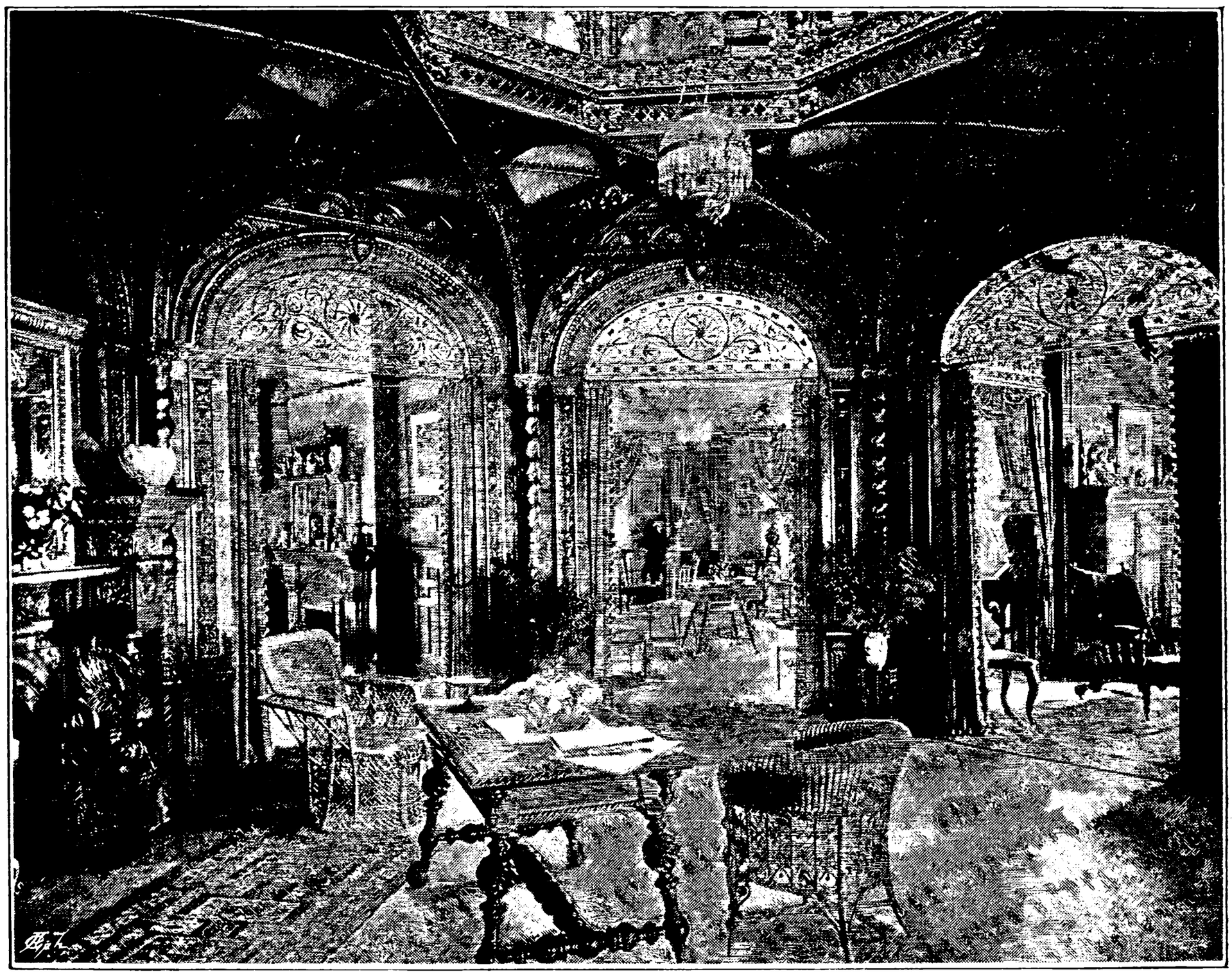

Niels Poulsens Dagligstue. Gulv, Vægge og Loft af Kobber.

New York. Men førend jeg risikerede mine opsparede Penge — det var forøvrigt ikke mere end 700 Dollars — arbejdede jeg otte Aar som Konstruktør i en lignende Forretning. Endelig startede jeg Hecla Jernværk og begyndte med at konstruere de første Jern-Elevatorer. Det var dengang noget Nyt, men hvor hurtigt det slog igennem, kan De slutte deraf, at der nu er 10,000 saadanne Elevatorer i Virksomhed i Nordamerika. Det var et Tilfælde, at jeg kom ind paa dette Fabrikat, og at min Forretning efterhaanden antog Karakteren af en Kunstsmedeforretning. Jeg beskæftiger nu 600 Mand

uforsigtig Bevægelse straks omsættes i store Tab. Der udkræves for at leve det Liv et særligt Temperament og et uhyre Fond af aandelig og fysisk Styrke, og Dreier ejer dette Temperament og dette Fond. Han nyder megen Anseelse paa Børsen i New York, og blandt sine Landsmænd er han skattet saavel paa Grund af sin personlige Elskværdighed som paa Grund af sin ualmindelige Dannelse. Han er gift med en Amerikanerinde og har tre Børn, hvoraf den ældste Søn netop har grundet en Advokatforretning i Chicago.

Georg Werrenrath.

— Paa det vedføjede Billede ser man den bekendte danske Sanger Georg Werrenrath, der mere ligner en Italiener end en Dansker. Men dansk er Werrenrath med Liv og Sjæl, saa dansk, at han i sin Ungdom rejste hjem og blev Soldat. Werrenrath er født i København af fattige Forældre og drog fjorten Aar gammel ud i Verden for at søge Lykken, rimeligvis med en Sang paa Læben, for synge det kunde han allerede da, saa det rørte Stene. Efter mange besynderlige Eventyr havnede han i Hamburg, hvor det lykkedes ham at forskaffe sig Venner, der sørgede for hans foreløbige Uddannelse, og et Aar efter træffer vi ham med et tre Aars fast Engagement i Wiesbaden, hvor hans dejlige Stemme lød i Faust, Afrikanerinden, Lohengrin, Tryllefløjten, Stradella, Martha, Jægerbruden, Belisario og Norma. Da hans Kontrakt var udløben, følte han en stærk Trang til at lære mere og til at se sig om i Verden. Han rejste til Paris, sang ved en Koncert og vandt Gounods Venskab. Den femte af den berømte Komponists Sange, der i 1872 udkom under Fællestitelen *Biandina*, er tilegnet Werrenrath. Gounods egenhændige Dedication paa Manuskriptet opbevarer han i Glas og Ramme. Fra Paris rejste den danske Sanger til Italien, studerede der et halvt Aars Tid og sang den følgende Saison i London. Her mødte han tilfældig General

C. T. Christensen; de to Mænd blev Venner, og da Generalen rejste, fulgte Werrenrath med ham til Amerika.

Han optraadte i New York og gjorde uhyre Lykke. Under stigende Tilløb drog han gennem Staterne og saa sin Stjerne staa i Zenith, da han ved de store Wagner-Fester 1876—77 udførte Lohengrins Parti. Enstemmigt erklærede alle Kritiker, at hans Opfattelse og Udførelse af Svaneridderen var den ædleste og originaleste, man paa den Tid havde hørt i Nordamerika.

Samtidig begyndte Werrenrath at give de nu i Amerika saa bekendte *song-recitals*, som han senere har givet hver Saison. I Oratoriet har han ogsaa optraadt med stort Held, navnlig i Messias, Skabelsen og Samson.

For et Par Aar siden fejrede Werrenrath sit 25 Aars Sanger-Jubilæum og modtog overstrømmende Beviser paa den Yndest, han fremdeles nyder i det højere amerikanske Selskab og blandt de bedste Danske i Amerika. For en Kreds af Amerikanere og Landsmænd gav han en Fest i sit Hjem i Brooklyn, og da han her med sin forunderlige varme Tenor sang „I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme“, blev baade Danskere og Amerikanere henrevne til begejstret Bifald. Og det var ikke mere end rimeligt. Thi naar Werrenrath synger en af vore smukke Sange, smelter Hjertet ved den første Tone:

Saa sagtelig og blid,
Som naar en Moder luller
Sit Barn ved Nattetid.

— Paa det vedføjede Billede ser man en Mand med et uroligt stirrende Blik i et overanstrengt energisk Ansigt. Saaledes præger den amerikanske Journalistik en oprindelig rødkindet dansk Præstesøn. Jacob A. Riis er Reporter ved det meget læste Blad *The Evening Sun*, og hans Stilling er saa fremskudt, at Ingen nu kunde tale om de betydeligste New York Reportere uden i første Række at nævne ham. Riis har i over 25 Aar levet det oprivende Liv, der leves paa et amerikansk Bladkontor; han har været forrest i den store Meute, der graadigt styrter om fra Sensation til Sensa-

tion, og det er et Vidnesbyrd om hans urokkelige Hæderlighed, naar han i denne oprivende, forvirrede Virksomhed altid har forfulgt bestemte Formaal. Han har anvendt Sensationen i sin Kamp for Gennemførelsen af visse Reformer i New Yorks kommunale Styrelse, og han har haft Ære af sin Kamp. Da han — for blot at nævne et Eksempel — for en Række Aar siden rejste op i Bjergene og fotograferede Iglerne og andre Bløddyr, der fandtes i New Yorks Vandcisterner, og da han fra selve Stedet med det mest indgaaende Kendskab afslørede Forholdene paa de usle Vandværker og rettede en voldsom Anklage mod Byens Avtoriteter, havde det til Følge, at der blev bygget ny Cisterner og Vandledninger, som kostede New York By op imod en Million Dollars. Og da han i sine Avisartikler og i sine to meget læste Bøger „How the other half lives“ og „The children of the poor“ havde givet grufulde men sandfærdige Skildringer af de Fattiges Liv i visse af Millionbyens elendigste Kvarterer, saa bidrog dette mægtigt til, at disse Kvarterer jævnedes med Jorden — til Ære for New York.

Jacob A. Riis.

Ved Nedskrivningen af disse Linier har Forf. tilfældig liggende foran sig et Brev fra Riis. Den gamle Journalist skriver:

„I de sidste Par Aar har jeg brugt min Mund (ved at holde Foredrag) lige saa meget som min Pen, og nu anklages jeg for at „søge Embede“ — det er jo en amerikansk Svaghed. Men heldigvis er det ikke saa. Jeg vil leve og dø som Reporter. Det højeste Embede i New York vilde ikke friste mig, som godt er, for jeg duede ikke til det. Den Dag, vi Avisfolk lærer, at vort Kald er det højeste, det nyttigste og derfor det ædleste, den Dag fylder vi først ret vor Plads. Jeg vilde hellere have fortjent et Dannebrogskors, naar jeg blev aflægs, end jeg vilde være Mayor af New York og

Guvernør af min Stat. Saadan en gammeldags Dansker er jeg til Trods for mine 27 Aar i den amerikanske Hurlumhej.“

En Reporter ved et New Yorker Blad vilde man vel sædvanlig tænke sig som et Menneske uden megen Følelse og Hensyntagen, uden stor Moral, men dette passer i ingen Henseende paa Jacob A. Riis. Han har bevaret sit oprindelige Væsen lige til sin Barnetro. Den danskfødte Reporter er en oprigtig religiøs Mand.

Mellem de mere fremragende Danske i New York maa fremdeles nævnes den danske Konsul Henri M. Braëm, Rd. af Dbg. og Dbmd., der tilhører den bekendte danske Familie af samme Navn. Konsulen blev født 1836 i New York, hvor hans Fader var en anset Købmand. Sin kommercielle Uddannelse modtog Braëm i Danmark. Herfra rejste han i sin Ungdom til New York, hvor han gjorde en glimrende kommerciel Karriere og sluttelig trak sig ud af Forretningslivet med en betydelig Formue. Siden 1873 er han dansk Konsul. Vicekonsulen er Hr. L. O. G. Amundsen, der med aldrig svigtende Elskværdighed varetager de daglige Forretninger i dette Konsulat, som maaske er det stærkest bebyrdede danske Konsulat i Udlandet.

Henri M. Braëm.

Fremdeles maa nævnes Komponisten Anton Hegner, Comptroller J. T. Carstensen, en Søn af Tivolis Grundlægger (en anden Søn, Gustav A. Carstensen, er episcopal Præst i Minnesota), Kunstmalerne Tofte og Thomas Jensen, Arkitekt Arthur Arctander, Fabrikant N. Erlandsen og Købmændene L. J. Hellenius, der har været i Amerika i 50 Aar, A. P. Halkier, F. Kiørboe, Hirschsprung, Brødrene John D. Hage og Daniel S. Hage, J. Sørensen, Alexander Nielsen (Præsident for „Dania“), Ingeniørerne Georg Kirkegaard (den bekendte Elektriker, hvem det skyldes, at Thor-

valdsén fik sin Statue i New York), Vald. Læssøe, William Scott, Kapt. Randrup, W. Bath, Konsul T. C. Culmell, Inspektør v. Schmidten, L. M. Ruben (en meget anset Impresario), Christian Scherfig (den kgl. Porcellænsfabriks Repræsentant i Nordamerika) og den unge Advokat Carl Fischer-Hansen, der ved sit Giftermaal med Miss Nelly Brokaw vil blive Ejer af en betydelig Formue.

Asger Hamerik.

Paa Vejen til Chicago nævner vi nogle kendte danske Navne fra de mellemliggende Stater: J. D. Frederiksen i Little Falls, Avtoritet i Mejerivæsen, en Broder til Professoren, T. F. Hammer i Brandford, en formuende Jernværksejer, Johan Faster (egentl. Fæster), Købmand i Molden, Mass., Ingeniøren Otto Sonne i Boston (gift med Operasangerinden Frøken Rothe), den dansk-amerikanske Journalist Niels L. Grøn, der er ansat ved det bekendte Korrespondancebureau „Bacheller Syndicate“. En anden dansk Journalist, der har faaet en Stilling i den amerikanske Presse, er Julius Moritzen, som arbejder ved Chronicle Telegraph i Pittsburgh, Pa.

I Baltimore, fem Timers Jernbanerejse fra New York, træffer vi en fremragende Landsmand i Asger Hamerik, Direktøren for det bekendte Peabody Institute, der i 1857 grundedes af Menneskevennen George Peabody. — Hamerik er født i København 1843 og er Elev af Godtfred Mathison Hansen, Hans von Bülow og Hector Berlioz. Hans mest kendte Kompositioner er Operaerne „Tovelille“ „Hjalmar og Ingeborg“, fire „Nordiske Suiter“, fem Symfonier og et Rekviem. Siden 1871 er Hamerik Direktør for Peabody Institute, der med sine hvide Marmormure indtager en fremtrædende Plads

paa et af Torvene i Baltimore. Institutet er delt i to Afdelinger, et Konservatorium og et Bibliotek, som tilsammen raader over et Fond paa 1¼ Million Dollars. I Bygningens nederste Etage findes to Koncertsale, den største med 1500 Siddepladser. Biblioteket bestaar af 140,000 Bind, hvoraf de mere kendte Komponisters samtlige Værker i Partitur. Peabody Institute, der ledes personligt af Asger Hamerik, besøges aarligt af ca. 300 Elever, som undervises tre Timer ugentlig i forskellige Fag med tvungen Teori-Undervisning. Konservatoriet raader over et Symfoni-Orkester paa 70 Medlemmer, et blandet Kor paa 300 Stemmer og et Elevorkester med 50 Instrumenter. Der gives aarligt ca. 30 Koncerter, Orkester, Kor og Kammermusik. Fakultetet bestaar af 13 Professorer, hvorimellem den bekendte danske Musiker Emanuel Wad og den gamle Kjøbenhavner Bernhard Courländer, der i sin Ungdom var Ven af Adam Oehlenschläger og Orla Lehmann. Courländer, der nu er forglemt i det Land, han elsker trofast, var Hofpianist under Christian d. 8. Siden 1868 har han været ansat som Professor i Klaverlære ved Peabody Institute.

Peabody Institute.

Baltimore har 435,000 Indbyggere, og da Musikinteressen er større i det amerikanske end i det evropæiske Samfund, faar Hamerikis Konservatorium en Betydning, som ingen lignende Institution har i Kjøbenhavn. Fru Hamerik, en ung smuk Dame, født i det solrige Alabama, er Sjælen i det elegante musikalske Selskab, der samles i hendes Mands Hus. Om Sommeren, naar Sæsonen er forbi — den varer fra Oktober til Begyndelsen af Juni — følger hun sin Husbond til hans Fødeland.

— Lægges Vejen til Chicago over Washington, træffer vi i Skat-

kammer-Departementet en dansk Mand ved Navn W. Bendtz, der har forstaaet at holde sig i et betydeligt Embede under vekslende Præsidenter. I samme By residerer den danske Gesandt, Hr. C. Brun, der er Søn af Kammerherre, Generalmajor A. Brun og født i København 1860. Gesandten, der er Student fra Herlufsholm, tog juridisk Eksamen i 1883. Et Par Aar senere blev han Sekondløjtnant i Husarerne, indtraadte som Volontør i Udenrigsministeriet, var Legationssekretær først i Berlin senere i Paris, blev Ridder af Dannebrog og udnævntes den 1. Maj 1895 til overordenlig Gesandt og befuldmægtiget Minister i Washington. Hr. Bruns Karriere er i Hurtighed enestaaende i det danske Diplomati.

C. Brun, Dansk Gesandt i Washington.

En anden kendt Dansker, der lever mellem New York og Chicago er Bornholmeren Victor Holmes. Denne Mand, der indtager en ledende Stilling mellem Goodtemplarerne i Amerika, har i Aarernes Løb samlet en betydelig bornholmsk Koloni i Byen Jamestown, N. Y., hvor han er en anset og velhavende Forretningsmand. Det var Holmes, der for nogle Aar siden, i Forening med en halv Snes Sangvinikere i Jamestown, anlagde den meget omtalte Guldkuranstalt i København. At der tabtes en Formue paa dette Foretagende, bedrøvede ikke Danskerne i Jamestown saa meget, som det bedrøvede dem, at Guldkuren viste sig at være afmægtig overfor det danske Drikkeonde. I Amerika har enhver større By en blomstrende Guldkur, — navnlig Keeley Anstalter — og at

en saadan ikke kunde trives i Danmark — mener Good Templarerne i Jamestown — maa tilskrives de danske Drankeres Uimodtagelighed for Suggestion og deres Mangel paa Karakterstyrke. Rørende er det, at disse brave Menneskevenner endnu den Dag i Dag fører Korrespondancer med et Par danske Arbejdere, der synes at være blevet reddede, skønt de nu og da har smaa Tilbagefald og heller ikke lægger Skjul paa, at de i normal Tilstand „tar en Snaps til Maden".

Victor Holmes.

— Der findes ikke i amerikanske Byer noget dansk Mødested, der svarer f. Eks. til *Café de la Régence*. Derimod ser man ret hyppigt enkelte danske Kredse, som samles ugenlig eller daglig i en eller anden Restavration, og da disse smaa Selskaber er tvangløse og kun skabes gennem Medlemmernes Trang til Tankeudveksling med Mænd af lige Dannelse, saa udvikles der ofte her et Selskabsliv, som kan være ganske ejendommeligt, fordi det suger aandelig Næring baade fra det danske og det amerikanske Samfund.

Et Selskab udelukkende bestaaende af Danske, hvoriblandt adskillige begavede Mænd, samledes i mange Aar i Wilkens Kælder i La Salle Street, Chicago. Kælderen, der endnu nyder en vis Berømmelse mellem vore Landsmænd, bestaar af tre dybtliggende Rum med daarlig Luft. Men den kaliforniske Champagne, der skænkes, er fortrinlig, og af den blev der skænket rundhaandet ved

„Konsul Dreiers Bord“. Paa Slaget 5 om Eftermiddagen formørkedes Kælderhalsen af Konsulens mægtige Skikkelse, og et Øjeblik lænkedes Opmærksomheden til hans vældige store røde Ansigt, hvori der fandtes plantet en af de besynderlige Glas-Cigarer, han selv fabrikerede. Et Øjeblik saa han sig om i Stuen med et vredt Blik, og naar Vennerne, der utaalmodigt ventede ham, venligt hilste, svarede han med en bidende Bemærkning.

I Samtalen deltog Konsulen kun med smaa brummende Lyde, og dog var det altid ham, der ledede Samtalen. I dette Selskab, der nu er gaaet over i Historien som „Konsul Dreiers Kreds“, traf man Professor N. C. Frederiksen, Magister Clemens Petersen, Louis Pio, Poul Geleff, Adolph Boyesen, Paul Lautrup og A. Wm. Hansen. Ved Konsulens Død splittedes disse Mænd for alle Vinde, men Wilkens Kælder samler endnu mange Danske, særlig yngre Mænd med gode Hoveder og smaa Formuer.

Konsul Emil Dreier.

Der lever i Chicago noget over 15,000 Danske, som især er samlede i det saakaldte Humboldt Kvarter og paa „Sydsiden“ mellem 37. og 40. Gade. Det er i disse Kvarterer, Danskerne har deres Forsamlingsbygninger, Værtshuse, Bladredaktioner og Kirker. Milwaukee Avenue har som tidligere fremhævet mistet sin danske Karakter.

Ikke mange af vore Landsmænd i Chicago indtager fremragende Stillinger i det amerikanske Samfund, ej heller har mange af dem skabt sig noget særligt Navn. Men havde man til Hensigt at nævne alle de Danske, der her sidder i blomstrende Forretninger og lever et lykkeligt Liv i gode økonomiske Forhold, saa blev det en lang Liste. Af de mange Navne nævner vi et Par i Flæng.

Senior blandt Danske i Chicago er den berømte Fægtemester og

Boxertræner Oberst Thomas A. Monstery (en fri Oversættelse af Mynster). Denne Mand, der til Trods for de 70 Aar, spadserer ned ad Flisen som en Garder-Tambur, møder regelmæssig hver Aften paa en bestemt Ølstue, hvor hans martialske Napoleons-Moustache er synlig i en vældig Tobakssky, der bølger hen over lyttende Beundrere. Monstery har rundt om i Alverdens Lande deltaget i utallige Krige, og særligt eftertragtede er hans spændende Beretninger om det mexikanske Blodbad. Naar han fortæller, at han i det mest kritiske Øjeblik overtog Kommandoen over 500 Soldater, hvoraf de fleste allerede havde mistet Ben og Arme, saa tror man ham gerne, hvor usandsynligt det Hele end kan forekomme, for større Vovehals end Monstery har næppe deltaget i den brabantske Belejring. Derimod tror man ham ikke, naar han paastaar, at hans Vugge stod i Baltimore. Han har nemlig det tilfælles med Apostlen Peter — og det er vist det eneste! — at hans Maal røber ham. Den frygtede Kriger, der har bekæmpet og overvundet saa utallige Fjender, kæmper forgæves mod sin uforfalskede københavnske Udtale.

Oberst Monstery.

En meget anset Mand paa et specielt Omraade, Mejeriomraadet, er Johannes M. Monrad, en Søn af Biskoppen. — Monrad var 20 Aar gammel, da han i 1870 sammen med sin Fader vendte tilbage fra Ny Zeeland og kastede sig over Mejerivæsnet i Nordamerika. Han indførte Centrifuger, lærte Amerikanerne at lave finere Smør og blev Redaktør af *The National Dairyman* og har siden skrevet utallige Artikler i amerikanske Mejeritidender. I alle Spørgsmaal vedrørende Mejerivæsen er Monrad ansét som Autoritet, hvad der

bl. A. fremgaar af, at den amerikanske Regering gennem *Bureau of Agriculture* har overdraget ham adskillige officielle Tillidshverv. Med Professor Frederiksen er han dobbelt besvogret. Hans Hustru, Fru Marie Monrad, som er en Søster til Professoren, er viden om blandt Danske i Amerika kendt og skattet for sin usædvanlige Aandsdannelse og elskelige Personlighed.

En anden Dansker, der har en fremragende Specialitet i Chicago, er Aalborgenseren Dr. Max Henius, som leder *Brewing Academy* (Wahl og Henius). Denne Institution er et Universitet for Bryggere, en Art polyteknisk Læreanstalt, der meddeler Undervisning i Matematik, Mikroskopi, Bakteriologi o. s. v. Akademiet bestaar af en Række Høresale, hvori der holdes Forelæsninger for unge Bryggere, samt af et uhyre Laboratorium, der løber gennem tre Etager og er fuldt af Maskiner og Instrumenter. Naar vi oplyser, at disse Instrumenter alene repræsenterer en Værdi af 150,000 Kr., faar man en Forestilling om Akademiets Omfang. Brygnings-Processen fremstilles i Laboratoriet fra Mæskningen til Afpropningen, og Forsøg foretages med ny Metoder. I Forbindelse med Læreanstalten staar en Konsultations-Afdeling, hvor Bryggerne — selvfølgelig for en passende Betaling — kan faa undersøgt deres Malt og Gær, og i Øjeblikket synes det, som om denne Konsultations-Afdeling vil overfløje Akademiet, der dog forlængst har gjort Max Henius til en holden Mand. Hr. Henius har i sin Virksomhed særlig meget at gøre med Tyskere og ofte henregnes han — sikkert imod sin Villie — til den tyske Koloni. Han er forøvrig Formand for den tyske Presseklub i Chicago.

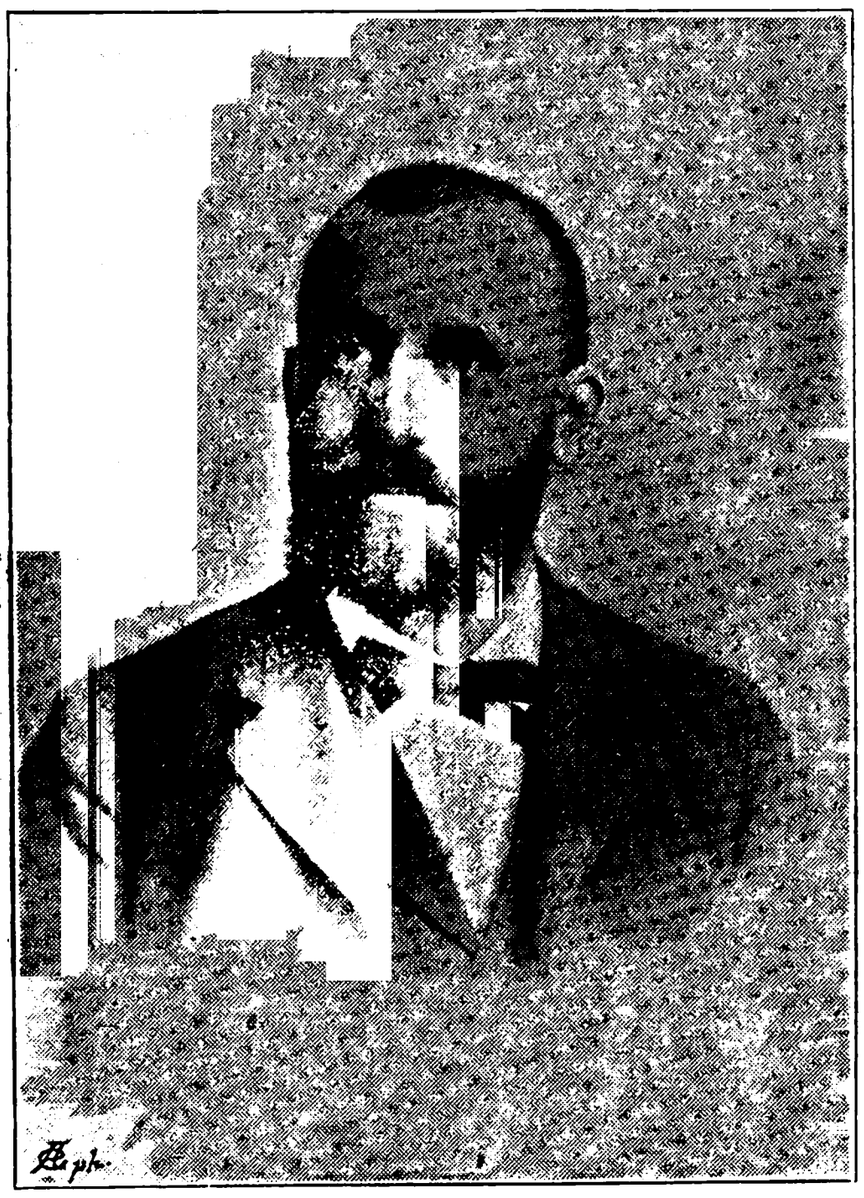

Dr. Max Henius.

En ejendommelig Stilling indtager Lauritz Grønlund, der som Foredragsholder og Forfatter af mange socialistiske Skrifter har faaet en fremragende Stilling i den amerikanske Arbejderbevægelse. Grønlunds Lære om Fremtidens Stat er nedlagt i seks Bøger, der har givet deres Forfatter Tilnavnet „Amerikas Karl Marx“. Naar der i Arbejderblade og Tidsskrifter opstaar teoretiske Stridigheder, tilkaldes Grønlund som Dommer og afsiger en inappellabel Kendelse. Det kan da ikke nægtes, at han har en vis Betydning. Som ganske ung kom Grønlund til Amerika og fik Ansættelse hos Konsul Emil Dreier, der ejede et fortræffeligt Bibliotek og i dette bl. A. sin Broder Dr. Fred. Dreiers Skrifter. Grønlund fattede en brændende Interesse for socialøkonomiske Spørgsmaal, og Fred. Dreier, der havde været uden direkte Indflydelse paa Forholdene i Danmark, fik en glødende Apostel for sine Ideer i den ny Verden. I Tidens Løb har Lauritz Grønlund teoretisk udviklet „den amerikanske Socialisme“, der egenlig kun er en Omskrivning af den franske Possibilisme, som man kender den fra Benoît Malon. Vi anfører et Par Linier, hvoraf man ser, at Grønlund ikke ejer store og nye Tanker:

„Den amerikanske Socialisme skal gennemføres gradvis og fredeligt. Det første Skridt er at faa Telegraflinierne, Jernbanerne, Bankerne, Sporvejene og Belysningen under offenlig Kontrol. Dernæst maa der udføres produktivt Statsarbejde for de Arbejdsløse. Staten Pennsylvania har i 118 Aar haft en Lov paa tre Linier, som siger: „Naar en Borger af denne Stat er arbejdsløs, skal Avtoriteterne forsyne ham med Raamateriale, Værktøj og et Arbejdslokale“, men denne Lov eksisterer kun paa Papiret. Vi forlanger, at man opretholder saadanne Love.“ —

En anden dansk bekendt Socialdemokrat, der i mange Aar hørte hjemme i Chicago, er Poul Geleff. Efter Flugten fra København i April 1877 ankom han til Chicago og blev Redaktør af et humoristisk Blad. I denne Stilling gjorde han Bekendtskab med en Del tyske Bønder, og da Professor Frederiksen netop begyndte sin Landforretning, blev Geleff antaget som Agent og afhændede en

Poul Geleff.

Del Jord i sin Bekendtskabskreds. Fra den Tid knyttedes den tidligere Agitator nærmere til Frederiksens Landforretning. Efter Frederiksens Fald rejste han til Byen Pueblo i Colorado, hvor han siden har ernæret sig som lokal Landagent. Han er en meget skattet Medarbejder ved „Den danske Pioneer“, og naar man nu læser hans Artikler, er man forbavset ved at se den frygtede danske Revolutionsmand forvandlet til en harmløs Humorist.

Ved en Idéassociation kunde man i Forbindelse med Poul Geleff nævne Henry L. Hertz, en Søn af den danske Politiinspektør, der spillede den noksom bekendte Rolle i Pios og Geleffs Liv. Hertz, der er Republikaner, har gjort Karriere som Politiker og opnaaet en Række gode Embeder, f. Eks. det store Skatmesterembede i Staten Illinois. I Selskab med Geleff forekommer ofte pudsige Hentydninger til Fortiden. Saaledes sad de to Venner en Aften ved Whistbordet, da Hertz tog Uhret frem og sagde:

„Jeg holder paa dig endnu en Times Tid, min gamle Ven.“

„Ikke længer!“ henkastede Geleff og blandede Kortene. „Din Fader holdt mig s'gu i hele to Aar — paa Vridsløselille!“

Af andre Danske, der henhører til Chicagos Prominente, bør nævHenry L. Hertz.

nes Stempelmager og Gravør C. H. Hansen, som har en blomstrende Forretning, hvori der arbejder et Par hundrede Danske, Møbelfabrikant C. E. Jørgensen, der beskæftiger op mod 300 Arbejdere, og fremdeles af større Industridrivende Cigarfabrikant John P. Hansen, Rammefabrikant Louis Hansen o. fl. Meget kendt i den danske Koloni er Fritz Frantzen, Destillatør Peter Lagoni, Fotograf Anton Rhode, Tandlæge Rudolf Hasselriis, Bankiererne Petersen & Bay (et gammelt rigt og meget ansét Firma), Slagtermester Trebbien osv. Mellem de mange dygtige danske Haandværksmestre træffer vi Murermester Rasmussen, Tømrermestrene Valdemar Lund og Lauritz Poulsen. Af Mænd, der har viet Tid og Kræfter til Udviklingen af dansk Forenings- og Selskabsliv i Chicago, kan nævnes Henry Økenholdt og Johannes Hertz. En Mand, der er lidet kendt blandt Danskerne, men meget ansét mellem Amerikanere, er Oberst August Jacobsen. Han har indtaget forskellige fremragende officielle Stillinger og har bl. a. faaet de danske tekniske Skoler indført i Amerika. Overordenlig afholdt er Vicekonsulen, Købmand C. M. Køedt, som til Alles Tilfredshed styrer et Konsulat, hvis Omraade er saa stort som Halvdelen af Ev-

Konsul C. M. Køedt.

Alfred Mortensen.

ropa. Kendt over hele Vesten endelig er Thingvalla-Liniens Repræsentant i Chicago, Alfred Mortensen, der har sendt utallige Landsmænd i begge Retninger over Atlanterhavet. Mortensen ligger paa Sommerlejlighed i Ringsted og spadserer lige saa ofte paa Østergade i Kjøbenhavn som paa State Street i Chicago. Han har gjort Rejsen over Atlanterhavet 105 Gange. En anden kendt og anset Mand er Adolph Boyesen, den tidligere danske Vicekonsul for Wisconsin, nu Ihændehaver af en Landforretning i Chicago. Danske Rejsende, der gæstfrit modtages i hans Hjem, studser over den Interesse, hvormed Boyesen — en Ungdomsven af Christen Berg — følger Forholdene i Hjemmet. Som en særlig dannet og belæst Landsmand indenfor den amerikanske Embedsstand kan nævnes M. Salmonsen, der forestaar Raadhusets Bureau for borgerlige Vielser. Hr. Salmonsen har i Aarenes Løb knyttet Hymens Lænker for Tusinder af Par og har om denne Virksomhed skrevet en meget morsom Bog *From the marriage licence window*. Selv har Hr. Salmonsen knyttet Hymens Lænke med en elskværdig dansk Dame, der — omgivet af en jublende Børneflok — bereder Husbonden alle Ægteskabets Glæder, naar han efter otte Timers ustanselig Bryllupsvirksomhed vender tilbage til sin Villa et Par Mil fra Byen.

M. Salmonsen.

Blandt danske Arkitekter maa nævnes J. J. Meldahl og Paul Lautrup. Den sidste har Navn som en af de bedste arkitektoniske Tegnere i Amerika. Hans *Water-Colour-Dravings* er ansete som Mesterværker, og Lautrup havde forlængst erhvervet sig en Formue, om han ikke i sit glade Kunstnersind havde levet mere for

sine mange Venner end for den Kunst, hvori han er en født Mester. Lautrup var Sjælen og Spilopmageren i Konsul Dreiers Kreds. Hans uimodstaaelige Kunstnerlystighed som Modsætning til Konsulens barske Alvor var af en uforglemmelig komisk Virkning.

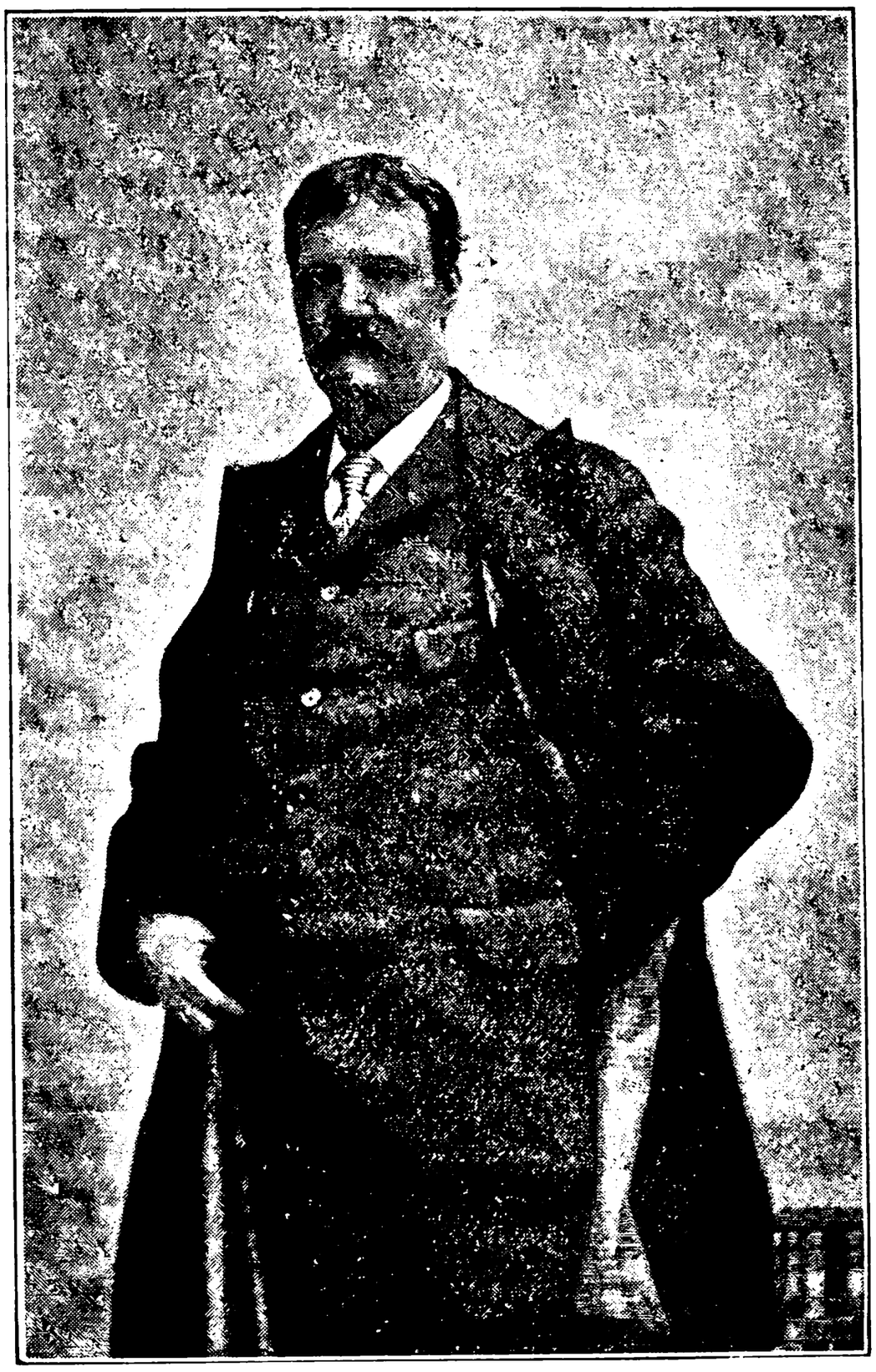

Paul Lautrup.

Ogsaa paa den egentlige Kunsts Omraade har Danmark Repræsentanter i Chicago. Fløjtenisten Viggo Andersen, der nu er død, var en af de mest bekendte Solister i det store Thomaske Orkester, og Pianisten Aug. Hyllested indtager efter ham en smuk Stilling i den musikalske Verden. Af danske Malere findes ingen. Derimod lever i Chicago to Billedhuggere, Johannes Geelert og Carl Rohl-Smith.

Johannes Geelert.

Af Geelerts Arbejder er særlig kendt hans General Grant, der er opstillet i Galena, og Statuen af den amerikanske Politibetjent, der staar paa Høtorvet i Chicago, og tidligere har været omtalt i denne Bog. Hans store Gruppe paa Chicago-Udstillingen, „Kampen for Arbejdet“, vakte megen Opsigt, og mellem hans senere Arbejder bør særlig nævnes Statuen af H. C. Andersen, der i

Eftersommeren 1896 under store Festligheder blev afsløret i Lincoln Park.

Den mest kendte Dansker i Chicago, ja maaske i Amerika, er Billedhuggeren Carl Rohl-Smith, der er født 1848, og Søn af Docent

Carl Rohl-Smith.

ved Kjøbenhavns Universitet C. W. Smith. Han gik paa Kunstakademiet, fik i 1869 Afgangsbevis og den Neuhausenske Præmie og opnaaede i 1872 Akademiets lille Guldmedalje for „Den saarede Philoktet“, der tilhører Kong Georg. I 1875 rejste han til Berlin og udførte under Opholdet her en 6 Fods Statue, som paa Verdens-

udstillingen i Paris 1878 fik *Mention Honorable* og senere købtes af Nationalgalleriet i Kjøbenhavn. I 1877 drog han til Italien og udførte forskellige Arbejder, som blev udstillede i Wien og vakte Theophilus Hansens Interesse for den unge Kunstner. Rohl-Smith blev kaldet til Donau-Staden, hvor Theophilus Hansen overdrog ham Udførelsen af store Arbejder ved Parlamentsbygningen. I 1879 fik han Rejsestipendium af Akademiet og rejste til Italien, hvor han studerede i nogen Tid. Ved sin Hjemkomst udførte han talrige større Arbejder til Eremitagen, Marmorkirken og Nationalmuseet i Frederiksborg. Endelig fandt han Forholdene for smaa i Hjemmet, gjorde en Studierejse til Paris og udvandrede i 1886 til New York.

Hans første Arbejde her var 12 Portrætmedailloner af amerikanske Digtere til Biblioteket i Springfield. Dernæst udførte han Buster af General C. T. Christensen, Henry Ward Beecher, Hjalmar Hjort Boyesen og fremdeles Buster af Prof. R. B. Anderson og Henry George. Samtidig modellerede han mange Gravmonumenter, ved hvilket Arbejde Billedhuggerne i Amerika har deres Hovedindtægt.

Men Rohl-Smith stilede højere. Han begyndte at faa et Navn, og Bestillingerne strømmede ind fra rige Amerikanere. Vi nævner de største blandt hans Arbejder fra disse Aar: En Statue i Marmor, 8 Fod høj, af Oberst Montgomery, opstillet i Memphis, Tenn. Et Monument over Dommer Reid, bestaaende af en 8 Fods Portrætstatue med 4 allegoriske Figurer og et Basrelief, alt i Bronce. Endvidere „Hero of the Alamo“, en 8 Fod høj Broncestatue, opstillet i Auskin, Tex., samt et større Antal betydelige Gravmonumenter over Millionærer og andre Afdøde af bekendte Familier.

I Aaret 1891 forlod Rohl-Smith New York og rejste til Chicago og udførte her den 14 Fod høje Statue „Benjamin Franklin“, der blev opstillet ved Indgangen til *Electric Hall* paa Chicago-Udstillingen. Denne Statue vakte Opsigt over hele Nordamerika, skønt den ikke hører til Rohl-Smiths bedste Arbejder. Han havde haft det dristige Indfald at fremstille Franklin i det Øjeblik, da han

sendte den historiske Drage op til Tordenskyen. Figuren var modelleret over de bekendte Ord, der stod skrevet under den: „Han frarev Himlen Lynet og Tyrannen Scepteret“, og da det var lykkedes Kunstneren at skabe en Figur, der illustrerede disse Ord, var det naturligt, at Statuen tiltalte Amerikanernes Patriotisme. Det var ikke den lille klogt udseende Bogtrykker Franklin, Rohl-Smith havde villet give. Det var den selvfølende Amerikaner, den dristige Opfinder og den stolte Patriot, og netop til denne Franklin var der en tom Plads i Amerikanernes Pantheon for store Mænd.

Rohl-Smiths Ry var sikret, og vi maa nu opgive at nævne de Bestillinger, der strømmede ind til ham, og som han tildels har maattet udføre ved Hjælp af yngre danske Kunstnere, han har ladet komme til Amerika. Hans mest kendte Arbejde er den store Deaborn Parks Indianergruppe til Minde om Massakren i Chicago 1812, bestaaende af 6 Figurer, 9 Fod høje, og 4 mægtige Broncerelieffer. Dette Monument, som Georg M. Pullman forærede Chicago, er opstillet paa Hjørnet af Calumet og 18. Gade, hvor Massakren fandt Sted. To danske Kunstneres Arbejder pryder altsaa Gaderne i Chicago, hvor der forøvrigt ikke findes mange Monumenter.

Rohl-Smiths sidste store Arbejde, som han paabegyndte i 1894, er „Iowa-Statens Soldaters og Sømænds Monument“, der skal rejses i Iowas Hovedstad Des Moines. Om dette Arbejde og overhovedet om saadanne amerikanske Billedhuggerarbejders Størrelse faar man kun en Forestilling ved at se paa Maalene. Midtersøjlen med „Sejren“ paa Toppen er 24 Fod høj. Om denne Søjle er der grupperet 4 Statuer, forestillende Marinen, Kavalleriet, Infanteriet og Artilleriet, hver med en Højde af 8 Fod. Foran Statuen staar der to Figurer, „Iowa“ og „Historien“, hver 9 Fod høje. Endelig hører der til Monumentet 4 Portræt-Rytterstatuer, og 2 Basrelieffer, som er 12 Fod lange og 6 Fod brede, og ikke mindre end 36 Portræt-Basrelieffer. Rohl-Smith mener at kunne fuldføre dette Kæmpearbejde paa 3 Aar.

En dansk Kunstner gør sig næppe nogen Forestilling om, hvilke Besværligheder, der er forbundne med at være Kunstner i et Land,

hvor de fleste kunstneriske Afgørelser træffes af det myndige Vælgerfolk. Hvad siger man til, at Indbyggerne i Iowa besluttede, at Rohl-Smith skulde modellere Historiens Muse efter en bekendt Senators skindmagre, fladbrystede Frue, og at han i Barnet, der staar ved hendes Side, skulde gengive Lincolns Sønnesøn, en Dreng paa 8 Aar med skæve Ben og Rødløgs-Hoved. Rohl-Smith sagde Nej, men Folket sagde Ja, sammenkaldte Meetings og truede med at tage Arbejdet fra ham, en Trudsel, han besvarede med en Trudsel om Proces og Krav paa en imponerende Skadeserstatning for Kontraktbrud. Saa opstod der pludselig det voldsomste Spektakel i Bladene og paa Prædikestolene, da det rygtedes, at Kunstneren havde modelleret „Moder Iowa“ med nøgen Barm. Fire gamle Generaler blev sendte til Chicago for at se paa Moder Iowa, som de forresten fandt var *allright*. Under alt dette kæmpede den danske Kunstner i en haardnakket Konkurrence om den store Shermann-Rytterstatue i Washington og vandt en opsigtvækkende Sejr.

Rohl-Smith er en ægte Kunstner, et fuldstøbt Menneske uden Splint og Ridse, en ærlig Arbejder og en sjælden herlig Mand. Hans indtagende Hustru Sara — en dansk Præstedatter — har trolig baaret sin Part af Dagens Møje i det ny Land. Hun har sin store Del af Æren for, at den danske Kunstner forholdsvis hurtigt tilkæmpede sig en fremragende Stilling i Amerika, og det afholdte Kunstnerpar kan nu uden store Anstrengelser vandre videre ad den Vej, der fører amerikanske Kunstnere til Ære, Berømmelse og Rigdom.

— Hermed forlader vi Chicago, passerer Racine, hvor der ogsaa lever mange ansete Landsmænd, og slutter med at nævne et Par Navne i St. Paul og Minneapolis. I den førstnævnte af disse Byer træffer vi den danske Konsul for Minnesota, Dr. J. E. Nielsen, der er en anset Læge, Musikeren C. M. Selling, der er Direktør for Orkestret i Grand Opera House, F. A. Moe, der er Direktør for en elektrisk Bane, P. Schøllert, en af Byens største Næringsdrivende og Præsident for den danske Klub. Videre maa nævnes Carl Neumann, udmærket Forretningsmand, Selskabsmand og afholdt Visedig-

ter. Hån boede tidligere i Minneapolis, hvor han i Aaret 1875 stiftede den store blomstrende Forening „Dania“, der har kunnet anvende 45,000 Dollars paa sit Hus, Dania Hall. I Minneapolis lever ialt et Par Tusinde Danske, af hvilke vi nævner: J. H. Poulsen, Præsident for et af Byens største Pengeinstituter, F. Hinck, Ihændehaver af en betydelig Kolonialhandel, Valdemar Kriedt, en større Bogtrykker,

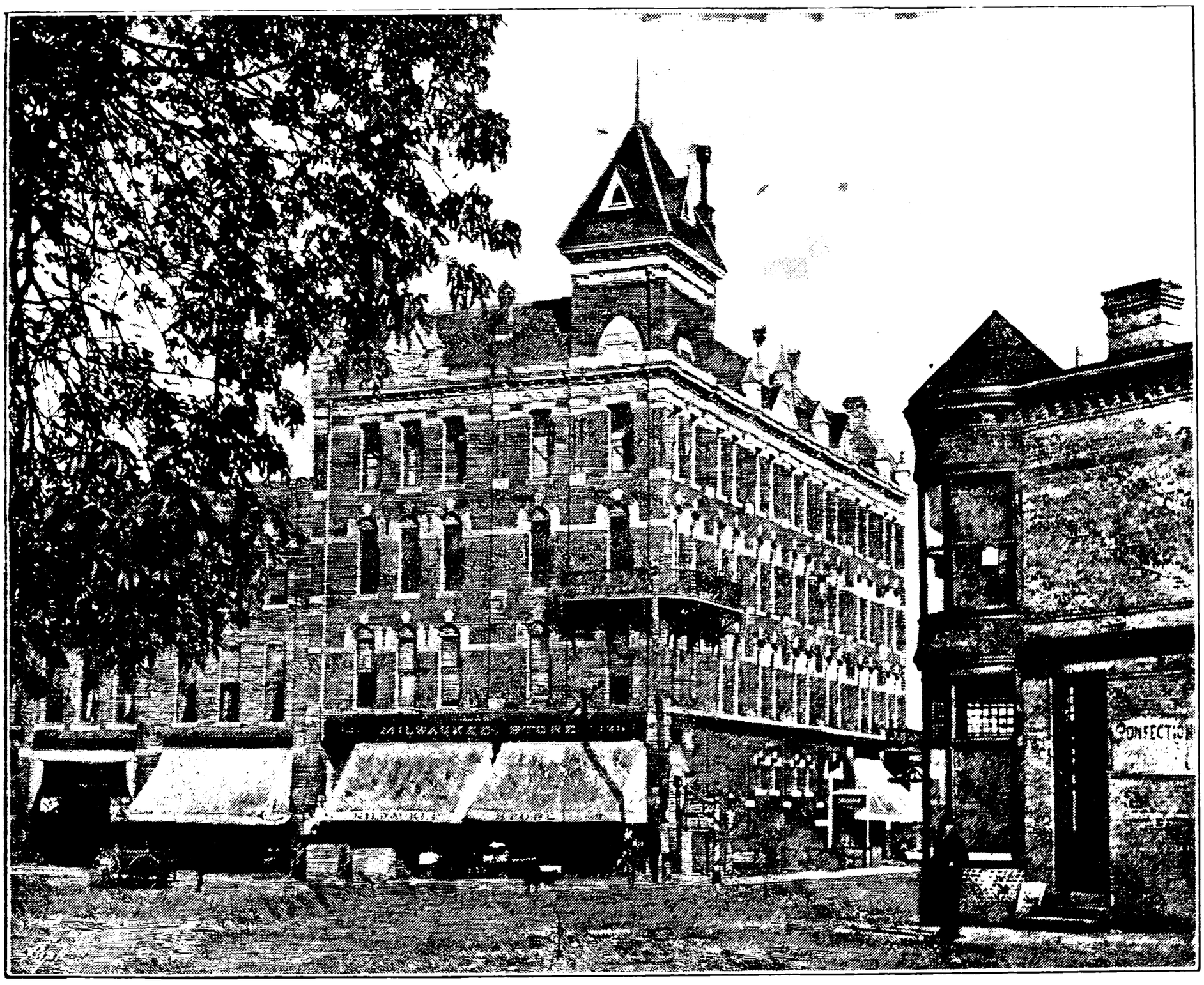

Dania Hall, Minneapolis.

og fremdeles Lund & Aagesen, der udgiver „Den danske Amerikaner“ og har et betydeligt Akcidenstrykkeri, H. Faurschow, Ihændehaver af en bekendt Annonceforretning, Carl Hansen, Postmester i Tyler, Forfatter af „Præriens Børn“ (O. W. Lunds Forlag, Minneapolis), Axel Kringelbach, en vittig Kjøbenhavner, der udgiver Bladet „Spøgefuglen“, og endelig lever i Minneapolis den Dansker i Nordamerika, der har haft det eventyrligste Levnedsløb, nemlig A. M. Smith.

Denne mærkelige Mand har lige udgivet sit Livs Historie under Titlen *Luck of a wandering Dane.* Paa Titelbladet til det illustrerede anselige Værk angiver Forfatteren de forskellige Livsstillinger, han har indtaget. De er følgende: Soldat og Matros, Jernstøber og Grosserer, Tigger og Handelsmand, Sæbesyder og Skribent, Bissekræmmer og Filosof, Forvalter og Tjener, Mester i ethvert Haandværk, sin egen Lykkes Smed og Ejer af en Formue.

Hvad denne Mand har oplevet i den amerikanske Borgerkrig, i Brasilien, i Californien og paa Alverdens Have maa man læse om i hans Bog, der baade er vittig og underholdende, paa engang skreven af en Humorist og en Filosof, en Spotter af Dannelse og dog en dannet Mand. Forfatteren „følte koldt", da han kom til Verden. Der var saa megen Sne udenfor hans Fædrenehjem i Jaarup Sogn ved Kolding, at Faderen maatte kravle op gennem Skorstenen for at hente Jordemoderen. Den gamle Smith kæmpede fortvivlet udenfor, den lille Smith indenfor, men da det kneb haardest kom der Hjælp — som saa mange Gange senere, naar Smith befandt sig i en kritisk Situation.

A. M. Smith.

Smith, der i Selskab med sin Hustru netop har foretaget en Lystrejse rundt om Jorden, ejer en betydelig Formue, et udsøgt Bibliotek og en Møntsamling, der skal være den største private Møntsamling i Amerika. Hans vidt omflakkende Liv har ikke præget hans Person. Han ser ud, som om han aldrig havde været udenfor den jyske Halvø. Men man taler ikke længe med ham, før man opdager, at han besidder en usædvanlig Kendskab til de mest forskellige Forhold, og at han ved Læsning har erhvervet sig en betydelig Dannelse. Smith er Typen paa en moderniseret nordisk Viking.

— Vi har i denne hurtige Oversigt nævnt en Række Danske, der lever — og lever fortræffeligt — i tre af Amerikas større Byer. Gennemgik vi paa samme Maade alle Unionens mere betydelige Steder, vilde Listen blive lang. Man finder Danske overalt, ogsaa i fjerne Egne af Landet, hvor man mindst ventede det. Da jeg en Morgen stod af Toget i Atlanta, Georgia, og saa' at alle Mennesker var sorte, tænkte jeg: Her er da en By, hvor der næppe findes nogen dansk Mand! Men samme Aften var jeg Gæst i Cand. polyt. A. V. Gudes elegante Hjem. Gude, der er en Søn af Herredsfoged, Etatsraad Gude i Kallundborg, kom til Amerika for 30 Aar siden og fandt Beskæftigelse ved store Brobygningsarbejder i Vesten. Efter lange Kampe og megen Modgang, hvorunder han blev fortrolig med den amerikanske Arbejdsmaade, begyndte han at tjene Penge og lagde Grunden til den ansete Stilling, han nu indtager i Atlanta.

A. V. Gude.

Da jeg nogle Dage senere kom til New Orleans og tilfældig traf den svensk-norske Konsul, spurgte jeg ham, om der levede danske Folk i Byen. „Nej," sagde Konsulen, „her er kun én Dansker, den bekendte Læge O. R. Lanng. Men han er for Tiden i Kjøbenhavn, hvor han mærkelig nok har faaet sine Ben overkørte paa Kongens Nytorv." — Det sidste var korrekt. Mindre korrekt var Konsulens Oplysninger om de Danske; thi samme Aften havde jeg truffet følgende fortræffelige Landsmænd: Den velhavende Bomuldskøbmand Chr. Hansen, der har levet 30 Aar paa Stedet; den rige Købmand i Æg og Smør Mads Petersen, og fremdeles: Dr. Arnold Petersen, Apoteker Deiken, Købmand Charles

Kjeldskov, Restavratør H. Rasch, Cigarhandler James Bentzen (som havde været i New Orleans i Slavetiden), Bogholder Jacob Meyer, Mandolinfabrikant V. Jensen, Fotograf Julius Holm og Albert Juhre, der rejste som Impresario for Lilian Rüssel. Disse Danske, der ingen Forening havde og ikke kendte hinanden indbyrdes, traf jeg paa en Dag, og rimeligvis findes der endnu mange flere Danske i New Orleans. Hvor lang vilde ikke Listen blive, om vi skulde nævne de mere kendte af vore Landsmænd fra de nordligere Byer, som f. Eks. fra Boston, Philadelphia, Baltimore, Pittsburgh, Racine, St. Louis, Denver, Portland og San Francisco! Og hvor man ikke støder paa en Landsmand, studser man ved et dansk Navn. Ude mellem de kaliforniske Bjerge findes der et Bjerg, som hedder „Lassens Spids“, og forgæves søger man paa Stedet Oplysning om, hvad det var for en Lassen. Færdes man mellem Kreolerne i New Orleans, kan det hænde, at man hører de mærkeligste Historier om den afdøde Dansker Henri Felsen, en eventyrlig Skikkelse, som sammen med Lord Byron deltog i den græske Frihedskrig, vendte tilbage til New Orleans, hvor han for ca. 30 Aar siden døde som en rig Mand. Paa Broadway ligger der et Hotel, som hedder Gilsey House, et pragtfuldt mange Etager højt Hotel, opført med overdaadig Anvendelse af Søjler, Altaner og Karnapper. Gilsey House var i mange Aar en amerikansk Seværdighed, og dog var det ikke bygget af en Amerikaner. Bygherren og Ejeren, af hvem et Billede hænger i den rummelige Modtagelseshal, hed Peter Gilsey. Han var en jysk Husmandssøn, der begyndte med at sælge Cigarer paa Gaden og endte med at blive den rigeste Dansker i New York. Ejendommen administreres nu af hans Sønner, der er Amerikanere. Spadserer man en Aften gennem det féagtigt oplyste Hotel med de brede tæppebelagte Gange, de store Glasdøre, de uhyre Trapper, der er prydede med Palmer og Springvand, studser man ved Tanken om hvad der dog maa være foregaaet for en Omvæltning i gamle Gilsey's Hjerne, før han magtede Springet fra Lervæggene, Hornruderne og Straataget paa den jyske Vestkyst til et Palads som dette, der

er saa straalende, at en jysk Husmandssøn næppe nok kunde tænke sig det i Eventyret.

Foruden Patriotismen for de Forenede Stater besidder Danskerne i Amerika en dansk Patriotisme, der naturligt udspringer af Kærlighed til Hjemlandet, men som ogsaa tjener praktiske Formaal paa den ny Jord. Selvfølgelig gavner det at tilhøre en Nation, der nyder Anseelse, og denne Anseelse opnaas bl. A. i Amerika ved at hævde Hjemlandets Stilling i Evropa og ved at fremdrage Navnene paa dets store Mænd. Det er ud af denne Følelse, at vore Landsmænds Stolthed over Danmark finder Udtryk, som er stærkt paavirkede af Amerikanernes Stolthed over Amerika. Tidt maa man smile ad en og anden Pudsighed ved de danske Fester, som naar en Taler, jeg engang hørte, raabte til den jublende Forsamling:

„To lysende danske Stjerner kaster deres Glans over den kolossale, nordamerikanske Himmel, én i Østen, én i Vesten. Lad os laane Lys fra disse Stjerner“ o. s. v.

I en følgende Passage afslørede Taleren, at Stjernen i Østen var General C. T. Christensen. Men hvem tror man, Stjernen var i Vesten? Det var Vitus Bering, den gamle Horsensbo, der Anno 1728 sejlede gennem Beringstrædet. Efter noget over halvandet Aarhundredes Forglemmelse hilste Danskerne i Amerika ham med en rungende Bifaldssalve.

Ja, højt stiger den nationale Bølge, naar Danske og Nordmænd stævner sammen til Parade. I Spidsen rider Marskallen paa en vælig Hingst, bagefter kommer i Delinger vore brave Landsmænd, iførte Foreningsuniformer med trekantede Admiralshatte, Snipkjoler med blanke Knapper, gyldne Epauletter, farvede Kraveopslag og brede Guldbræmmer ned ad Benene. Midt i Toget bæres Georg Washington, indsvøbt i danske og amerikanske Farver, og naar man saa, ankommen til Tribunen, planter Landets Fader mellem Stjernebanneret og Dannebrog, er der ingen Ende paa Begejstringen. Det var Washington, der skabte Republikken, men det var Nordboerne, som først betraadte Landet. Saa hedder det fra Talerstolen: Brødre!

Hvad vedkommer det os, om Ganger Rolf var Dansker, Nordmand eller Svensker. Han var *Skandinav*. Vi vil ikke smaaligt skændes om Leif Erikson. Han var *Nordbo*. Og saa sandt Leif Erikson var Nordbo, saa sandt var han det første hvide Menneske, der satte Foden paa amerikansk Grund. Leifs Broder, Thorvald Erikson, var den første Hvide, der blev begravet i den ny Verden. Thorfin Karlsevne anlagde den første Koloni i Amerika. Hans Hustru Gudrid var Amerikas første hvide Kvinde og deres Søn Snorre det første hvide Menneske, som blev født paa denne Side af Atlanterhavet. Den første indfødte Amerikaner med lys Hud —

Ord er afmægtige til Skildringen af den Virkning, en saadan Tale gør paa vore Landsmænd i Amerika. De føler sig som Folkeslag, der har gammel Ret til Landet, og gennem Fligen, Taleren behændigt løftede for Historien, ser de deres Forfædre, de skæggede Nordboer, drage fra de fjærne Kyster, og de erindrer Sagnene om Algonquin-Indianerne, der stod paa Strandbredden og saa de frygtelige hvide Mennesker komme sejlende i Træhuse over Havet.

DANSKE FORENINGER

Det var ikke blot fælles Minder og fælles Sprog, som oprindelig samlede de tre Folk. Fyrrernes skandinaviske Foreninger i Amerika skabtes ogsaa under Paavirkning af den hjemlige Skandinavisme. Stødet blev givet ved Stiftelsen af „Skandinavia“ i New York d. 27. Juni 1844. Denne Forening, der straks blomstrede, men siden førte en hensygnende Tilværelse, er den ældste skandinaviske Forening i Amerika. Da man for et Par Aar siden fejrede dens 50aarige Bestaaen, hed det vemodigt i en Sang:

Som Tiderne vekslede blev Enigheden slidt,
Og Skandinavismen gik i Glemme,
Thi raade vilde Danske, Norske, Svenske hver for sit
Saavel i Amerika som hjemme.
Derfor en lille Flok kun i Aften kom herhen
At drikke en Skaal for Skandinavien
Og for dens gamle Stifter James Petersen.

Disse oprindelige skandinaviske Foreninger omfattede Sverrig

Den mest kendte Medstifter af „Skandinavia“ var Danskeren Harro Harring. Denne mærkelige Eventyrer var født i Husum d. 28. August 1798. Efter et eventyrligt Ungdomsliv sluttede han sig til den philhelleniske Ekspedition og gik til Grækenland. Herfra drog han til Rom og optraadte senere i Warschau som Maler og Digter. I 1836 blev han udvist fra Bern og tog til England, hvor han blev dødelig saaret i en Duel. To Aar senere offentliggjorde han paa Helgoland et Bind Oprørssange, blev arresteret og sendt til London. Efter udstaaet Straf besøgte han paa ny Helgoland, blev atter arresteret, men slap fri ved en dristig Flugt og drog til Brasilien og Amerika. I 1840 finder vi ham i Norge, hvorfra han blev forvist. Under alt dette var Harro Harring en produktiv og meget læst Forfatter. Det kgl. Bibliotek i Kjøbenhavn ejer et Par af hans Bøger, British Museum i London ejer 71. Mellem disse findes en Roman, der er saa tyk som Bibelen. Bøgerne er forfattede paa Tysk, Engelsk, Fransk, Spansk og Polsk.

Den 25. Maj 1870 begik Harro Harring Selvmord i Jersey, England.

og „Danmark fra før 1814“, men adskillige af dem gik det vistnok som det gik den skandinaviske Forening i Omaha. Ved en større offentlig Parade blev Nordmændene og Svenskerne uenige om, hvem der skulde gaa i Spidsen. Det kom til Haandgribeligheder, og Resultatet blev, at Danskerne kom til at paradere bagest. Senere blev Svenskernes og Nordmændenes politiske Tvedragt i Hjemlandene forplantet til Amerika, og der findes nu næppe mere nogen svensk-norsk Forening. Sidst brast Baandet mellem Nordmænd og Danske, men Forholdet er dog fremdeles venskabeligt mellem disse to Folk. Man træffer endnu norsk-danske Kirker, norsk-danske Foreninger og navnlig findes mange norsk-danske Blade. Selvfølgelig skyldes disse Sammenslutninger især praktiske og økonomiske Hensyn. Det danske Nordamerika er ikke mere „Danmark fra Hammerfest til Dannevirke“. Vi har mistet Norge. Derimod har Danskerne i Amerika bevaret Sønderjylland. Ejderen er endnu for dem den danske Grænse. Sønderjyderne, hvoraf de fleste er rejste til Amerika for at undgaa tysk Tjeneste, taler Dansk og sætter en Stolthed i at kaldes Danske. Desuagtet har de deres egne Foreninger og Blade. Pudsigt er det, at naar en Sønderjyde begaar en slet Streg — hvad der forøvrigt sjælden hænder, thi Sønderjyderne er gennemgaaende et prægtigt Folkefærd — saa skriver de tyske Blade, at vedkommende Slesviger er Dansk, hvorimod de danske Blade for Tilfældet paastaar, at han er Tysk. Der var en Sønderjyde ved Navn Andersen, som i fjorten forskellige Stater havde giftet sig med fjorten Koner og til sidst trommede dem sammen, alle fjorten, paa et Hotel i Cleveland. Historien gjorde megen Opsigt, og i danske Blade var der Enighed om, at Æren for denne Polygamist tilkom „Das grosse Vaterland“.

I Byen Viborg i Minnesota findes gamle Jyder, som med Foragt sér ned paa alle andre Nationaliteter end den jyske. En Fynbo eller Sjællænder, der kom ind i dette Settlement, vilde blive betragtet som en Halvvild, udgaaet af en anden og lavere Race. Og da jeg engang spurgte en Mand, jeg mødte i Chicago, hvorfor han ikke var Medlem af den udmærkede Forening „Dania“, svarede han:

„Nej, hvad skulde jeg paa Samsø?“

Forstaaelsen af dette Svar fik jeg først, da man fortalte mig, at de ledende Mænd i Dania var Samsinger. Her som saa ofte i Amerika overraskes man ved at se de danske Provinser stærkere

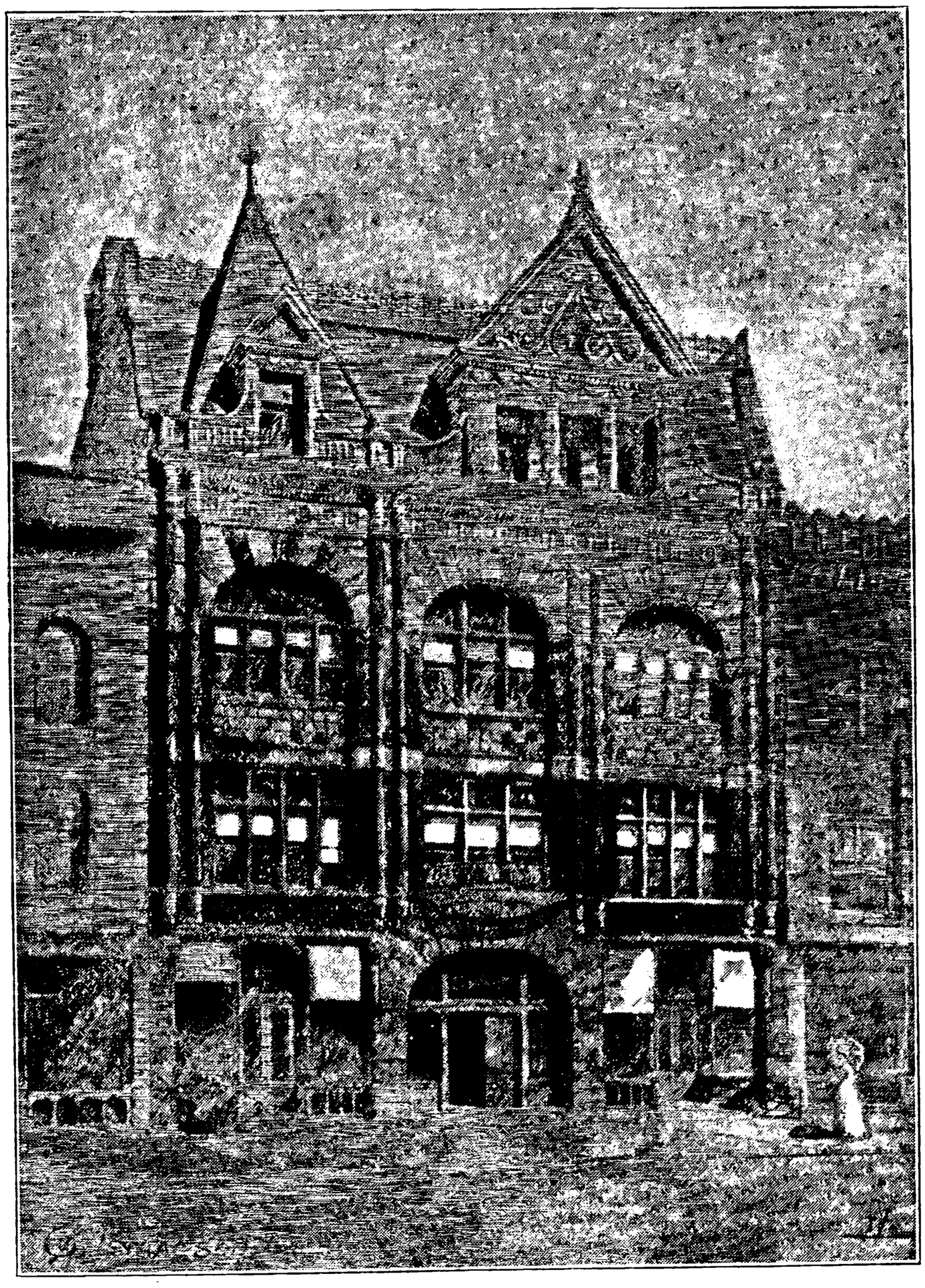

Scandia Hall.
Skandinavernes Forsamlingsbygning i Chicago.

adskilte end i Danmark. Midt i Amerika ligger der en Landstrækning, noget større end Spanien, som mellem Danske ufravigeligt kaldes Bornholm. Vore indvandrede Landsmænd har ikke blot bevaret deres Nationalitet, men ogsaa deres Provins og deres Dialekt. Naar en Farmer fra bestemte Egne af Wisconsin flytter ud til

Dannebrog i Nebraska, gør de jysktalende Nebraska-Drenge Løjer med de lollandsktalende Wisconsin-Drenge; disse Smaapurke, der kun af Omtale kender *Denmark*, kan komme op at slaas om, hvem af dem der taler rigtigst Dansk!

Saadanne Besynderligheder har Indflydelse paa Foreningslivet. Naar der f. Eks. i Chicago lever 15,000 og i New York 10,000 Danske, saa vilde der i disse som i saa mange andre Byer kunne dannes mægtige Foreninger, saafremt de ikke havde anden Hensigt end den at samle alle Danske. Men af de komplicerede dansk-amerikanske Forhold udspringer Foreninger med helt andre Formaal. Naar Øen Samsø kan sætte Grænser, forstaar man, at de ulige sociale Forhold maa rejse Mure. Samtidig staar der Kamp om den amerikanske Politik, én Forening er demokratisk, en anden republikansk, og endelig er der Foreninger, navnlig socialdemokratiske, som umiddelbart er udgaaede af den danske Arbejderbevægelse og næsten intet Holdepunkt har i amerikanske Samfundsforhold. Resultatet bliver et Mylr af Foreninger, hvori det er vanskeligt at finde Rede.

Men inddeler man de danske Foreninger efter deres Hovedformaal, falder de i følgende seks store Grupper:

Foreninger, der har til Hensigt at yde Støtte i Tilfælde af Sygdom, Invaliditet, høj Alder osv. Altsaa Foreninger med praktiske Formaal.

Foreninger, der paa kirkelig Grund søger at bevare Nationaliteten, folkelige Sæder og Skikke og det danske Sprog. Fremdeles:

Oplysningsforeninger, politiske Foreninger, Sportsforeninger, Dilettantforeninger, Sangforeninger og selskabelige Foreninger.

De først nævnte, Sygekasserne og Livsassurancerne, er selvfølgelig de mest udbredte. I alle Vestens større Byer træffer man paa Medlemmer af „De sammensluttede danske Foreninger“, der aarligt udbetaler meget betydelige Summer i Sygehjælp. Disse Foreninger er organiserede som danske Sygekasser.

Ganske anderledes besynderlig er „Det danske Brodersamfund“, en filantropisk hemmelig Forening, der siden den blev stiftet i

Omaha i Aaret 1881 har udbetalt mere end en halv Million Kroner til afdøde Medlemmers Hustruer og deres Børn. Foreningen blev oprindelig dannet af danske Vaabenbrødre, som udadtil gav det ny Selskab en stærk national Tone, indadtil organiserede det med de hemmelige amerikanske Frimurerforeninger som Forbillede. Brodersamfundets Medlemmer er let kendelige paa forskellige Tegn, Anker, Nøgle og Vaterpas, som de bærer synligt. Indbyrdes legitimerer de sig ved Haandtryk, Pasord og andre Frimurertegn. Deres Lokaler er udstyrede som Gravkapeller, hvor den uniformerede Præsident sidder mellem lange Vokslys, og hvor det indtrædende Medlem hilses som „Den hvide Hind fra Ørkenen“ eller „Ridderen fra de høje Bjerge“. Optagelsen i Foreningen er et Skuespil, som vækker Gysen. Ligklokkerne ringer, Benrade rasler, og Rædslerne, som Aspiranten underkastes, kulminerer, naar han til sidst paa Hovedet styrtes ned i blanke Bajonetter. Heldigvis er Bajonetterne af Gummi. Det er ikke videre vanskeligt for en Rejsende at faa Adgang til disse Møder, hvor man har ondt ved at bevare Alvoren. En Aften nød jeg Synet af en ængstelig Malermester, kaldet „Præriens Konge“, der blegnende stoppede foran Bajonetspidserne. Men Malermesteren fik en lys Idé. Ligesom han skulde gøre Springet, tog han sine Briller af og lod dem falde ned i Helvedesgabet, hvor de selvfølgelig ikke kom til Skade. Det pudsige Optrin fulgtes med den største Alvor af Forsamlingen, og overhovedet synes jævne Folk at finde en aandelig Tilfredsstillelse i saadanne Ceremonier, der løfter Tanken op fra det amerikanske Livs krasse Realisme. Mere væsenligt er det selvfølgelig, at Foreningen økonomisk er af uvurderlig Betydning for de danske Arbejdere og for deres Paarørende i Hjemmet. Det danske Brodersamfund har de sidste fire Aar sendt ialt 60,000 Kroner hjem til Medlemmers Slægtninge i Danmark. Det bør ogsaa fremhæves, at det er jævne Arbejdere, der har skabt og endnu leder denne mægtige Organisation, og at de store Pengemidler forvaltes, uden at Foreningen indtil Dato er bleven besveget for en Cent. Største Parten af Æren for dette

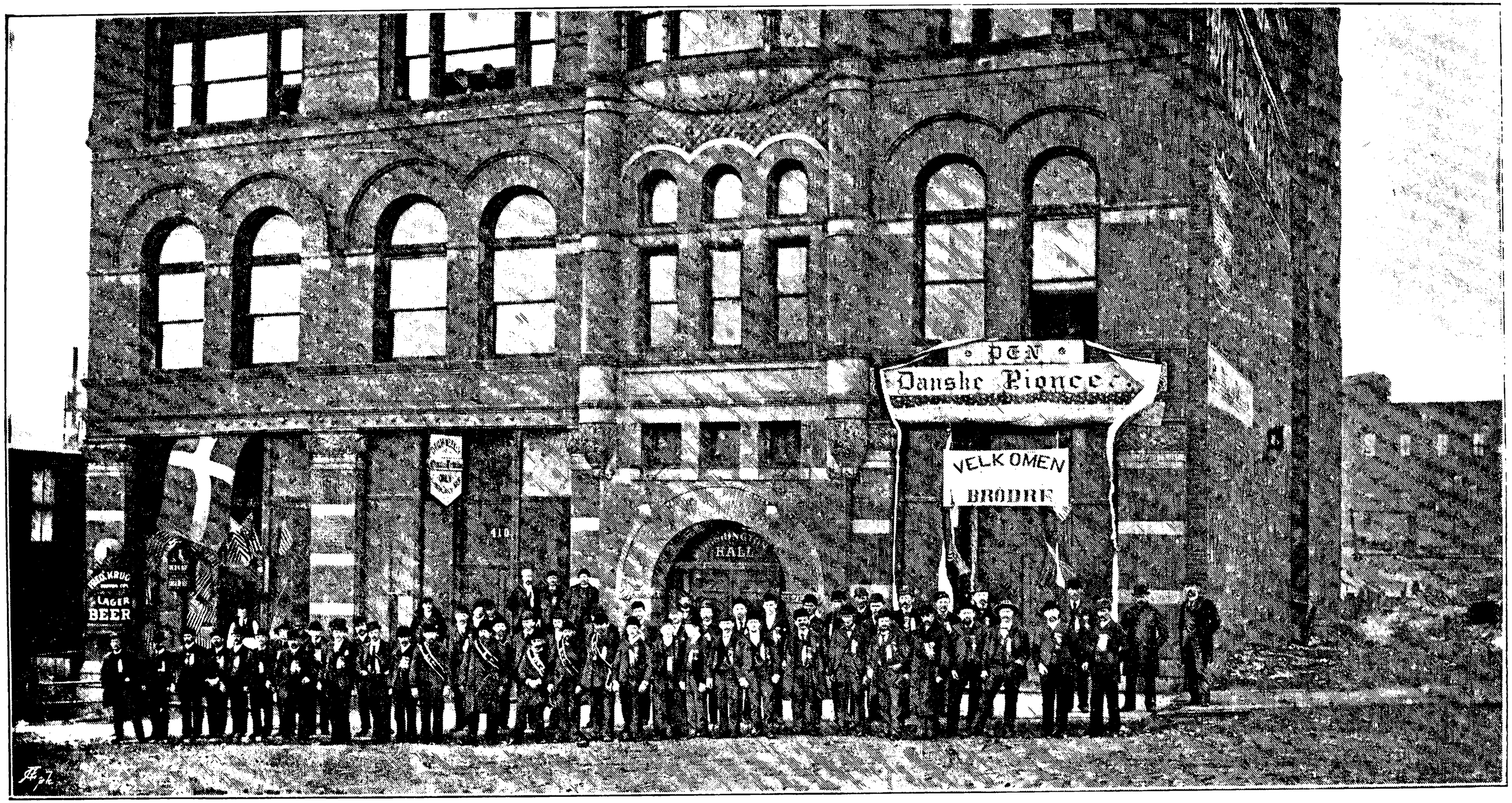

Washington Hall, Danskernes Foreningsbygning i Omaha, med Medlemmer af „Det danske Brodersamfund".

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Arbejde tilkommer Viggo A. Danielsen, der er Foreningens Sekretær.

Det var det danske Brodersamfund. Vidt forskellig fra denne Forening er *Dansk Folkesamfund,* som er udsprunget af den grundtvigske Kirke. Om dette Samfunds Formaal hedder det i Reglerne:

„Det er vor Tro, at det lille danske Folk sidder inde med en aandelig Arv, som ikke er uden Betydning for Menneskeslægten, og det er vort Haab, at vi Danske her i Amerika skal kunne bidrage til, at denne Arv kommer andre til Gode. Opgiver vi vort Modersmaal, afskærer vi os selv fra som Danske at faa nogen Indflydelse paa det store amerikanske Aandsliv. Derved svigter vi ikke blot vor egen folkelige Opgave, men vi handler ilde imod det Land, i hvilket vi bygger og bor. Det er vor faste Overbevisning, at vi netop er de bedste amerikanske Borgere, naar vi vedbliver at være Danske. Vi vil bevare vort Modersmaal, men derfor vil vi ikke glemme at sætte al vor Kraft ind paa, saa fuldkomment som muligt, at blive Herrer over det Sprog, hvori vi kan mødes med andre Folk.“

Viggo A. Danielsen.

Dansk Folkesamfunds Bogsamling, der findes i Clinton, tæller over 4000 Bind. Samfundets Blad er „Dannevirke“, som udgaar fra Cedar Falls i Iowa. Pastor F. L. Grundtvig, der tidligere var Formand, er nu bleven afløst af Statsbakteriologen i Iowa, J. C. Bay. Foreningen virker især ved Foredrag og Bogudlaan. Under Mø-

derne mulkteres Medlemmer, der blander deres Sprog med engelske Ord.

— Oplysningsforeninger, hvortil vi her regner de talrige Foredragsforeninger og Ungdomsforeninger, findes rundt om i Unionen, men de er uden indbyrdes Forbindelse. Ungdomsforeningerne har dog et Fællesorgan, „Alvor og Gammen“, som udgaar i Chicago og er skrevet i et pudsigt symbolistisk Sprog.

De politiske Foreningers Tal er Legio, men de kan alle henføres til én af to Arter. Enten er det Foreninger, der er dannede med det Formaal, at udbrede bestemte sociale eller politiske Opfattelser. I saa Fald er Foreningen sædvanlig stiftet af en interesseret Mand, en begavet Taler, der ved sin Personlighed og sit Navn udøver Tiltrækning paa en Kreds af Landsmænd. Saadanne Foreninger trives navnlig i Byer, hvor der lever mange Arbejdere, og hvor der findes en Leder. Denne er sædvanlig en Mand, der aktivt har deltaget i Arbejderbevægelsen hjemme og finder, at man staar langt tilbage i Amerika. I saadanne Foreninger føres de mærkeligste Disputer. Danske Arbejdere i Pittsburgh samledes f. Eks. en Aften for at diskutere Emnet *Whisky*. Et Parti var *pro*, et andet *contra*, men selvfølgelig sluttede den bevægede Forhandling med, at Bunden blev vendt op og ned paa Whiskyflasken. Yndede er Emner som „Tyrannerne, Adelen og Præsterne“. Saa knyttes Næverne, saa gnistrer Tænderne, og for usynligt blinkende Økser flyder Blodstrømmene ned over den skælvende Tribune.

Alle disse Foreninger er permanente og minder om Foreninger, vi kender hjemme. Ganske amerikanske derimod er de republikanske og demokratiske *Clubs*, der i Dagene før Valgene skyder frem som Paddehatte. Disse Clubs startes næsten altid af en dansk Ærgerrighed, der vil ind i den amerikanske Politik, og for hvem det i et saadant Tilfælde kan betyde noget at være *President of the danish republican club*. Ogsaa kan Stifteren være en professionel dansk Politiker, som vil sikre sig Tilhængere, der kan regulere Bifaldet, naar han optræder paa de amerikanske Møder. I alle Tilfælde har Medlemmerne en nøgtern og ædruelig Opfattelse af

deres Medvirken. De forlanger gratis det Øl, de drikker under Møderne, og i enkelte Tilfælde visse Ydelser i Kontanter. Til Gengæld trækker de i Uniformer, gaar i Optog og raaber ned med Modstandernes Kandidat. Naar Valget er forbi, opløses Foreningen og sammenkaldes ikke førend næste Valg.

Sportsforeninger findes i enhver By og har navnlig det Formaal at sætte en Rekord med „stærke Mænd“. Der er næsten altid en eller anden dansk Champion, en Mand med drabelige Næver, som har løftet flere Lodder end en Svensker, men som forsvinder i samme Øjeblik, en Nordmand løfter endnu et lille Lod. Den mest yndede Sport mellem stærke Mænd er at trække i et Tov, og af den Lidenskab, hvormed Sporten øves, maa man antage, at det er morsommere at trække i det, end det er at se paa det. Et tykt Tov lægges ned paa en Plæne, og under forskellige Formaliteter træder seks danske og seks norske Kolosser hen og griber fat i hver sin Ende. Det er ikke ualmindeligt, at de kan staa og hale flere Timer, før de bliver stive. Til sidst sidder alle tolv Kolosser paa Hug og skærer frygtelige Ansigter. Det er et ynkværdigt Skue, men det følges af Tilskuerne med den største Interesse.

Dilettantforestillingerne florerer næsten stærkere i Amerika end i København. I Byer som New York, Chicago og Minneapolis findes prøvede sceniske Kræfter, der udøver forbavsende Tiltrækning paa det lokale Publikum. Der var f. Eks. altid fuldt Hus, selv i et nok saa stort Lokale, naar i sin Tid den udmærkede Forenings- og Selskabsmand John Volk optraadte i New York. Repertoiret omfatter de mest kendte Skuespil af Heiberg, Hertz, Overskou, Hostrup og Erik Bøgh. „Elverhøj“ spilles hyppigt, ja endnu større Udstyrsstykker binder Dilettanterne an med, f. Eks. „Ridderen af Randers Bro“. Den gamle Redaktør af „Sønderjysk Tidende“, John Hintze, der i sin Ungdom har faaet Stykker opført paa Kasino, har skrevet og udgivet flere Skuespil i Amerika. Et enkelt af dem, „Høstgildet“, er ikke daarligere, end hvad der jævnligt opføres paa Privat-Teatrene i København. I forskellige Byer findes Forfattere af Revyer, der opføres og samler stort Publikum. I en af de største

Musikhaller i New York har jeg sét ca. 2000 Danske applavdere en original Revy, der var forfattet af John Volk. Forestillingen sluttede med et Festmaaltid, hvori der deltog ca. 1000 Personer, og hvor der udvikledes en Veltalenhed, som ved Desserten antog svimlende Dimensioner.

Endelig kommer vi til Sangforeningerne, der spiller en meget fremtrædende Rolle mellem Skandinaverne i Nordamerika. Ansete gamle Sangforeninger fandtes i enhver større By, da en Dansker, C. M. Machold i Philadelphia, i Aaret 1886 foreslog at samle dem i et Forbund, som ved højtidelige Lejligheder skulde give Amerikanerne Prøver paa skandinavisk Sang. Efter lange Forhandlinger lykkedes det at udføre Tanken, og i 1887 afholdtes den første Sangerfest i Philadelphia, hvori der dog kun deltog seks Sangforeninger. Men i 1889 mødte 24 Foreninger i Chicago med 600 fortræffeligt indøvede Sangere; i 1891 afholdtes et stort Sangerstævne i Minneapolis, og endelig i 1893, ved Verdensudstillingen i Chicago, mødte over 50 Sangforeninger med ca. 1000 Sangere. Ved denne Kæmpekoncert, der vakte megen Opsigt, assisterede Sangeren Herold, som var indforskrevet fra det kgl. Theater i Kjøbenhavn. Det er ligeledes paa Initiativ af disse Sangforeninger, at en dansk Operasangerinde, Frøken Valborg Andersen, senere er gaaet over Atlanterhavet og paa Koncerter i Chicago har sunget danske Fødelandssange under Tilhørernes Jubel.

Niels Juul.

Sjælen i Sangforenings-Bevægelsen har været en dansk Forlagsboghandler i Chicago ved Navn Niels Juul. Denne Mand er kendt som en af de vittigste Bordtalere mellem Danskerne i Amerika, og hvor han ikke selv er kendt, kender man i hvert Fald „Juuls store nordiske Bibliotek“, en Samling af 44 skandinaviske Forfattere, der er udkommen paa det Juul'ske Forlag. Fra

dette er der udgaaet adskillige amerikanske Pragtværker, f. Eks. en illustreret Bibel, der i Løbet af et Aar indbragte Juul en lille Formue. Men den var ogsaa udkommen — ikke i 9 Oplag — men i 9 Tons! Medaillen, Juul bærer paa sit Bryst, er den danske Redningsmedaille, som han har erholdt for ædel Daad.

Endelig kommer vi til de selskabelige Foreninger, der foranstalter Baller, Maskerader, Skovture osv., ganske som i Danmark. Disse Foreninger konkurrerer hidsigt med hverandre, og for at friste den danselystne Ungdom udsættes betydelige Præmier for de bedste Masker og de smukkeste Damedragter, ja — for det smukkeste Par i Salen! Afgørelsen, der selvfølgelig er en delikat Sag, overlades til en Komité af ældre Mænd, som ret hyppigt kommer hjem med mørbankede Rygstykker. Under Ballet har de gifte Koner samtlige deres Børn indlogerede i et tilstødende Lokale. Ved større Festligheder kan man i et saadant Rum finde hundrede slumrende Babies, der tilsés af en Negerinde. Denne besynderlige Skik forklares ud af Damernes specielle Livsforhold. De har intet Tyende og tør ikke lade de Smaa være ene hjemme, bl. a. fordi de frygter Brand. Saa bliver de ulykkelige Unger pr. Luftbane førte til Balstedet, hvor de sover sødt, medens den forlystelsessyge Moder svinger sig i hvidt Liv, spidse amerikanske Sko og Guld paa Fortænderne. Ved Ballets Ophør rives Børnene atter ud af deres Søvn, svøbes ind og suser hjem igen pr. Luft, uden selvfølgelig at kunne begribe Anledningen til alle disse mærkeligė Bevægelser. En Pudsighed paa disse Baller er den elegante og ærefrygtindgydende *Floor Manager*, (Gulv-Bevogter) og hans *Assistant*. Overhovedet findes der i det dansk-amerikanske Foreningsliv en Række Embedsmænd, som vi ikke kender hjemme. De er prydede med pralende kulørte Silkebaand og indgyder Omgivelserne en Blanding af Misundelse og Respekt. Ved Døren staar Kassen, bevogtet af en *Treasurer*, der har en Tillidsmand ved Siden. Overskuddet tilfalder sædvanlig velgørende Øjemed, og ret betydelige Summer kommer ind paa denne Maade. Dameforeningen i Chicago har ved Dans og Basar samlet 6000

Dollars og samler stadigt mere. For Pengene agter Damerne at bygge Landsmænd et Alderdomshjem.

Færdes man i disse Foreninger, bliver man forbavset over alle de Genier, der trives blandt de Danske. Det vrimler med Mennesker, der kan deklamere, bugtale, opføre komiske Duetter og koncertere paa Alverdens Instrumenter. I alle større Byer findes der et dansk Orkester, som ledes af den lokale Musikus, der ogsaa rundhaandet skriver Sange, fremsiger Monologer og underholder Ladies i Pavserne. Ved en Koncert i Vesten saa' jeg til min Forbavselse Strygeorkestret dirigeret af et godt Hoved, der for nogle Aar siden medvirkede i Tivolis Koncertsal, som — Opvarter. Han genkendte mig og hviskede, idet han vendte Nodebladet:

„Skal det være dobbelte Rejer eller Laks?"

Den gamle Opvarter havde ikke blot hævet sig til Stillingen som Orkesterdirigent. Han havde ogsaa hævet sig til at kunne ironisere over Stillingen. Her som saa ofte i Amerika havde jeg en behagelig Følelse af at være udgaaet af en genial Nation, og i denne Følelse hengav jeg mig til den fortsatte Nydelse af Koncerten.

Nederst paa Programmet læste jeg:

Orkestret under Anførsel af Hr. N. N. fra Tivolis Koncertsal.

NORSK ? Danskerne i Perth Amboy pynter Vogne til en Procession.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

DANSKE ARBEJDERE

I Byen New Sweden i Idaho hedder Borgmesteren Hans Hansen. Borgmesterens Fuldmægtig hedder Peter Petersen, og Byraadet er sammensat af D'hrr. Peter Hansen, Hans Petersen, Peter Hans Petersen, Hans Peter Hansen, Hans Petersen og Peter Hansen — Amerikanerne paa Stedet tror naturligvis, at alle disse Mennesker tilhører én stor Familie. Det er dog nu en Sjældenhed at finde saa rene danske Navne i Amerika, navnlig blandt Arbejderne, der oversætter Døbesedlen, saa snart de lærer Engelsk. Navne som Thor Møller bliver til Thormallen, Andreas Jacobsen til Andrew Jackson, Thomas Jeppesen til Thomas Jefferson, Karen Sørensen til Cary Searle, Mads Rasmussen til Math Robert, Jens Holm til John Holmes, Morten Madsen til McMason osv. osv. I de danske Arbejderkvarterer vrimler det med forkortede Fornavne som Krist, Fred, Pit og Rob, og Afkommet af disse Pit'er og Rob'er optræder med de besynderligste Fornavne. En dansk Snedker lod sin lille Søn døbe Pommickelskopf. Det Navn skulde da faa dem til at spidse Øren hjemme i det gamle Land!

Vore Landsmænd mellem de amerikanske Arbejdere lever mere spredte end Farmerne. Det er ganske undtagelsesvis, at man finder saadanne danske Arbejderkolonier som f. Eks. i Perth Amboy, et Par Timers Rejse fra New York. Oprindelsen til dette lille danske Samfund knytter sig mærkeligt nok til Navnet H. C. Andersen.

Digteren havde paa et evropæisk Badested truffet en rig Proppefabrikant fra Perth Amboy, og ved en eller anden senere Lejlighed gav han et Par danske Emigranter Anbefaling med til denne Mand. De fik Beskæftigelse paa Proppefabrikken og trak flere og flere Landsmænd efter sig, og da der til sidst ankom saa mange Danske, at de ikke alle sammen kunde blive Proppeskærere, fik de Arbejde paa Byens hurtigt opblomstrende Terrakottavarefabrikker. Nu har Danskerne i Perth Amboy en smuk Kirke, en nidkær Præst, en dygtig dansk Læge, en Apoteker og — en Billedhugger, der har hugget den Statue af Georg Washington, som vore Landsmænd i Sommeren 1895 forærede Byen. For Tiden bygger Danskerne et Teater.

Det er dog usædvanligt at træffe saa mange danske Arbejdere paa et Sted. Som oftest er de spredte mellem Tyskere og Irlændere og forsvinder mellem dem i Fabrikkerne, i Minerne og paa Byggepladserne. I mindre Byer træffes mange danske Smede. De er ansete for deres Udholdenhed og faar højere Løn end Belgierne. Af andre særlige Fag kan nævnes danske Gartnere, der i stort Tal har fundet Beskæftigelse i Kaliforniens Haver. Heller ikke bør man undlade at nævne danske Kuske. De styrer mindst hver tredie af de Ekvipager, der ruller gennem Central Park.

Det første, der forbavser en dansk Haandværkssvend, som kommer til Amerika, er Vanskeligheden ved at faa Arbejde. Her, hvor han troede, at alle Virksomheder laa aabne, finder han Hundreder om enhver Plads. Mestrene er altid mistænksomme ved Antagelsen af nye Folk, thi alt for mange søger Arbejde uden at kunne Professionen. Er en ny Mand ansat, modtages han med Uvillie af de Ældre, særlig naar han ikke taler Engelsk. „Indkomst“ eller anden ydre Foranledning til nøjere kammeratligt Forhold kendes ikke. Er Unionen stærk nok i Værkstedet, tvinges enhver ny Arbejder til at blive Medlem. Der er dog endnu mange Byer, hvor den faglige Organisation er mindre fuldkommen end i Danmark. Men udbryder der en Strejke, breder Bevægelsen sig pludselig til enhver Krog af Landet, og Arbejderne maa holde Trop.

— Forinden Arbejderen gaar fra sit Hjem om Morgenen, har

han spist Frokost, og ankommen til Værkstedet arbejder han fra 7—12 uden Afbrydelse. Middagen varer kun en halv Time, og der arbejdes nu videre til Kl. 5½. Hele Arbejdsdagen er altsaa 10½ Time, hvoraf en halv Time Middag. Der hverken spises eller drikkes under Arbejdet. En Mand, som medførte Brændevin, vilde øjeblikkelig blive afskediget, og kan det lugtes, at en Mand i Smug drikker Spiritus, sættes han i Rang med Drankere, selv af de Arbejdere, der drikker efter Fyraften. Denne meget udbredte Foragt for Spiritus er vistnok Følgen af Good Templarnes og Metodisternes uforsonlige Kamp mod Drikkeriet. Paa Værkstedet eller Byggepladsen bekymrer Arbejderen sig ikke om andre end om sig selv. Han indleder ikke Samtale med sine Kammerater, og han kan arbejde sammen med dem i lange Tider, før han kender deres Navne. Formanden betragtes som Ligemand, og Arbejderen blotter ikke Hovedet for sin Principal. Evropæisk krybende Optræden vækker Uvillie baade hos Overordnede og Kammerater. Der holdes streng Opsigt med, at Arbejdet foregaar uden Standsning, og Driveri straffes ufravigeligt med Afskedigelse. Der arbejdes haardere i Vesten end i Østen, men ogsaa her maa en Mand i samme Tid præstere dobbelt saa meget Arbejde som i Evropa. At dette virkeligt er muligt, skyldes dels det snildere Værktøj, dels og fornemmelig den større Anspændelse. Skiltemalerne i Amerika faar t. Eks. den samme Akkordbetaling som i Danmark, hvor disse Professionisters Dagløn er 3—4 Kr. I Amerika tjener Skiltemalerne 3—4 Dollars, hvad der vil sige, at de præsterer det firedobbelte Arbejde. Og Arbejdets Kvalitet er — efter Kyndiges Forsikring — aldeles ikke ringere i Amerika end i København.

Den Anseelse, gamle Svende nyder hjemme, kendes ikke paa et amerikansk Værksted. En Begynder, der er flink, faar straks højere Løn og bedre Arbejde end den ældre, men mindre dygtige Kollega. Betegnelsen „Svend“ eksisterer forøvrigt ikke, alene af den Grund, at Amerikanerne ikke kender Lærlinge i evropæisk Forstand. En ung Mand kommer tilfældig ind paa et Værksted, hvor han gaar de andre Arbejdere til Haande, til han en Dag træder

ind i en ledig Plads. Har han ikke Haandelag, og kan han ikke straks komme efter Arbejdet, faar han Afsked og maa prøve Lykken i et andet Fag. Svendestykke eller Bevis for Fagkundskab forlanges aldrig. Der er i denne som i alle andre Henseender en paafaldende løs Forbindelse mellem Arbejdere og Principal, ligesom det personlige Forhold udmærker sig ved komplet Mangel paa ethvert Hensyn. Er der ikke noget at gøre en Dags Tid, bliver Arbejderen „lagt af“, det vil sige, at han sættes paa Porten uden Varsel. Er en Arbejder bleven syg, og har en anden og dygtigere optaget hans Plads, bliver Reconvalescenten ikke antaget, naar han igen melder sig. Her som i alle Forhold har Amerikaneren en sublim Foragt for Anciennitet. Skrækkelige er de Dage for Haandværkssvenden, da han søger Arbejde. Afstandene er store mellem Værkstederne, og kommer han omsider til et Sted, hvor der er Pladser ledige, kan han staa og vente Timer mellem Hundreder af Søgende, før han faar at vide, at enhver Plads nu er optagen. I et saadant Øjeblik forstaar man, at en Arbejder, der har Familie, kan være Fortvivlelsen nær i dette store, ubarmhjertige Samfund.

Lønnen udbetales enten Lørdag eller Mandag eller to Gange om Maaneden. I Værkstederne tjenes fra $1^3/_4$—2 Dollars om Dagen, naar der betales Dagløn. Men paa de fleste Værksteder er der dygtige Svende, som fortjener 2—3 Dollars. Ugifte Arbejdere finder let et godt Logis med fuld Kost for 4 Dollars om Ugen, og en Arbejderfamilie paa ca. fem Medlemmer kan uden Vanskelighed leve for 5 Dollars om Ugen. Arbejdernes Hustruer bidrager ikke til Familiens Underhold, men de bestyrer deres Hus med megen Økonomi. Manden bruger ikke „Lommepenge“ og navnlig ingen Klatskillinger til Drik. Danske Arbejdere vænner sig hurtigt af med Brændevin og finder, at det amerikanske Øl er mere velsmagende end det danske. Overhovedet lærer Arbejderne Sparsommelighed i Nordamerika, og da Fødemidlernes Pris er lavere i Forhold til Arbejdslønnen end i noget andet Land, bliver Resultatet større Velstand. Kunsten er blot den at holde Arbejde. Der betales høj Løn uden Hensyn til,

at Tusinder gaar ledige. Har en Mand Beskæftigelse, har han sit gode Udkomme.

Som man ser, er der i disse Linier mere tænkt paa Haandværkerne end paa Mine- og Fabrikarbejderne, om hvis særlige Forhold der har været Tale i tidligere Kapitler. De følgende Bemærkninger gælder danske Arbejdere i Almindelighed. Tallene, der meddeles, er hentede fra Ohio, altsaa fra Centret af det østlige Amerika. Samtlige Tal er forøvrigt gennemsete af Dansk-Amerikanere, der er nøje inde i de herhen hørende Forhold.

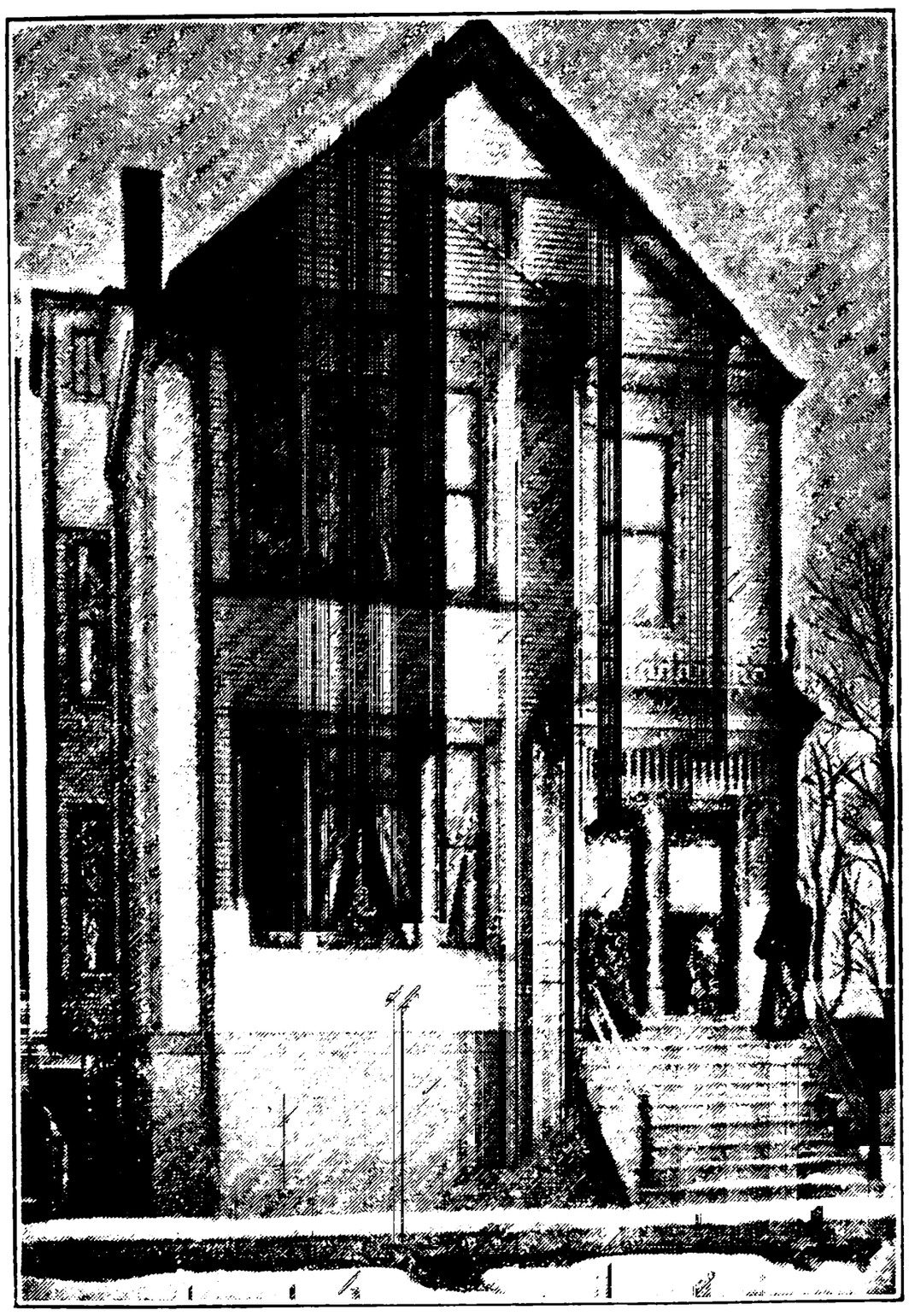

Dansk Arbejders Hjem.

Vi sætter lavt regnet en dansk Arbejders Ugeløn til 12 Dollars. Af disse 12 Dollars gaar de 4 Dollars til Føde, de 3 til Husleje og Klæder. Tilbage er der 5 Dollars, hvoraf Arbejderen, som næsten altid lever langt fra Arbejdsstedet, bruger 1 Dollars til Befordring og Aviser. Af de resterende 4 Dollars kan der altsaa spares 3. Det bliver ca. 150 Dollars om Aaret, og tilstøder der intet særligt Uheld for Familien, saasom Sygdom eller Arbejdsløshed, henlægges disse Penge ufravigeligt til Køb af Grund og Opførelse af et Hus.

Huslejen er nemlig en svær Udgift for Arbejderen. En 3—4 Værelsers Lejlighed koster i de store Byer 9—12 Dollars om Maaneden. Lejligheder med „2 Værelser og Køkken“ kendes ikke. Naar Arbejderen har faaet ca. 500 Dollars samlet, køber han en smal Grund, rejser Laan og bygger sig et Hus som

det, man ser paa Billedet. Huset tilhører en velhavende Arbejder i Chicago og er indrettet som de fleste saadanne Huse. Der er to Lejligheder, af hvilke Ejeren beboer den nederste, som er paa 5 Værelser. Ad den tarvelige men nette Trappe træder man ind i det saakaldte *Frontroom*, hvor der findes Knagerække og Blomsterborde. Herfra er der Adgang til Modtagelsesstuen, det saakaldte *Parlour*, der er monteret med Gulvtæppe, Borde og flere Trægyngestole. I Forbindelse med Parlour'et ligger der et Par rummelige Sovekamre med brede Senge, og bagest i

Amerikansk Gyngestol.

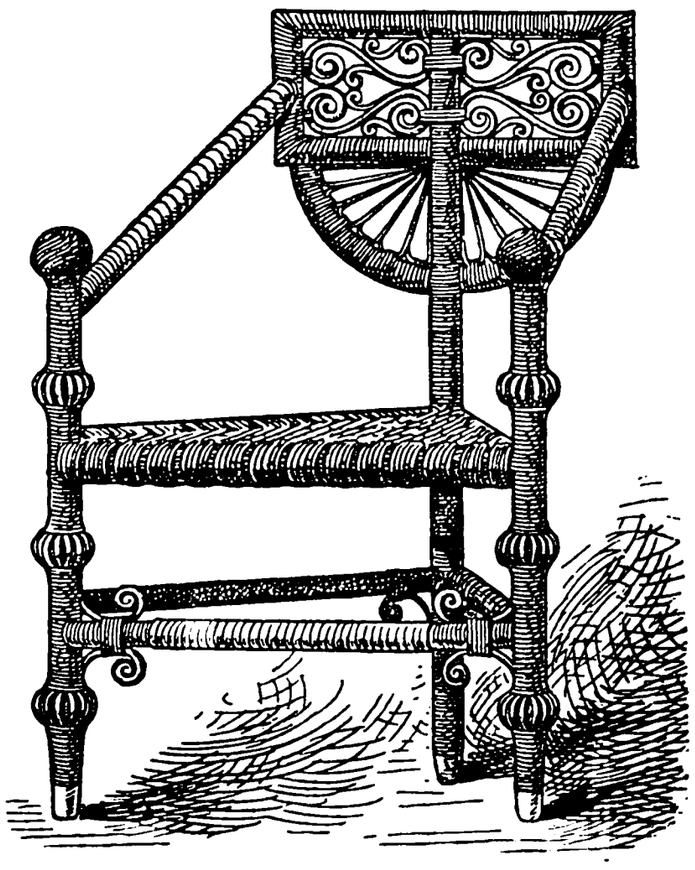

Amerikansk Kurvestol.

Lejligheden Køkkenet, der er stort og luftigt og gør Tjeneste som Familiens Spisestue. I Lejligheden, vi her beskriver, er der tillige Badekammer, og under Trappen, der fører op til første Sal, har Arbejderen et lille Værelse med Skrivepult og Bogreoler. Datteren har Klaver, og hele Interiøret gør et velhavende solidt Indtryk, lige fjærnt fra Armod og forgyldt Elendighed.

Familien, der boer til Leje ovenpaa, ejer selv Kakkelovn og Komfur. Disse uundværlige Genstande hører nemlig ikke med til Lejligheder i Amerika. Kakkelovnen, der altid er af meget smukt Arbejde, med Ilden brændende bag kulørte Glasruder, anbringes midt i en af Stuerne og opvarmer hele Lejligheden. Om Foraaret,

naar Vinduerne tildækkes af de store Flue-Net, sættes Kakkelovnen ned i Kælderen. I Dagligstue-Væggene er der indmuret rummelige Skabe, og saadanne findes derfor ikke i Familiens Bohave. Sengene er forsynede med Fjedermadrasser og uldne Tæpper. Dyner kendes ikke. Mest afvigende fra de evropæiske Huse er Køkkenet, der ligner en almindelig Stue. Potter, Pander og Tallerkener opbevares aldrig paa Rækker, men i usynlige Skabe. Komfuret er stort, egenlig mere en Kogekakkelovn end et Komfur, og forsynet med mange hemmelighedsfulde Indretninger, især forskellige Bagerovne for Brød og Kage. Om Sommeren, naar Varmen indtræder, flyttes hele Kogeindretningen ud i en Bræddehytte, der er bygget bagved Huset. Konen vasker selv, og alt Tøj stryges, Ruller findes ikke i Amerika.

Pudsigt er det, at Arbejderne ofte opfører deres Huse lidt efter lidt og i saa Fald begynder med de vigtigste Afdelinger: Køkkenet og Sovekamret. Naar de faar flere Penge, tilføjes Frontrummet, der jo egenlig er Luksus. Sidst bygges den lille fine Udbygning, man ser paa Billedet til venstre. Den staar som Kronen paa det fuldendte Værk. Da Arbejderen i mange Tilfælde ikke selv ejer Grunden, forekommer det ret hyppigt, at hele Ejendommen trilles over paa en anden Grund. Flytningen besørges af særligt indøvede Folk og foregaar uden Forstyrrelse af Husordenen.

Alle Næringsmidler købes i Smaapartier, hvad der er lige saa billigt i Amerika som at købe *en gros*. Hos den amerikanske Urtekræmmer finder Husmoderen ikke blot Urtekræmmerartikler, men ogsaa Viktualier, Hørkramsager, Frugt, Kartofler og Kager. Da Urtekræmmeren desuden er associeret med en Slagter, staar den enkelte Husholdning sjælden i Forbindelse med mere end én Forretning. Fortovet udenfor en Urtekræmmerbutik er opfyldt af Varer, navnlig af Grønsager og Frugt. Husmoderen sender en Bestillingsseddel til Butikken, og Varerne, der er afvejede i Kasser og Æsker, bringes hjem til hendes Dør. Paafaldende er den Rolle, Konservesartikler spiller i enhver Husholdning. De fleste Supper, t. Eks. Tomat- og Hønsekødssuppe, købes i Daaser, tillaves paa et Øje-

blik og smager udmærket. Paa samme Maade forholder det sig med Kød, Skinke og alle Arter Frugt. I Forhold til Prisen er disse Sager meget elegant emballerede, og overhovedet spiller Emballagen en større Rolle i Amerika end i Evropa. I et Arbejderkøkken modtager man et behageligt Indtryk af de mange elegante og praktiske Papkasser, Blikdaaser, Krukker og Glasfade med Gummilaag, som Husmoderen har modtaget om sine Varer, og som hun ikke nænner at kaste bort. Al Handel finder Sted mod kontant Betaling. Kreditor kan nemlig ikke gøre Eksekution hos Folk, som ejer under 500 Dollars. Denne Lovbestemmelse, der synes saa fortræffelig for Arbejderne, har den uheldige Virkning, at de sjælden faar Kredit.

Da man sædvanlig tror, at det er dyrere at leve i Amerika end i Danmark, skal Priserne her meddeles paa nogle almindelige Næringsmidler. Vi tilføjer, at disse Priser gælder de østlige Stater i Somren 1896.

Rugbrød kendes ikke. Man spiser hvidt Landbrød til samme Pris som Brødet hjemme, men af bedre Kvalitet.

Kaffe koster 1,20 Øre til 1,50 Øre pr. Pund. Smør 1 Kr. til 1,33 Øre pr. Pund. Oksekød til Roomsteak 40 Øre pr. Pund.

De bedre Stykker af Oksen (Kødet skæres paa en anden Maade end hjemme) koster 65—75 Øre pr. Pund.

Flæsk 40—50 Øre pr. Pund. (Ganske ukendt er det Produkt, der i Evropa kaldes „amerikansk Flæsk“.)

Fine smaa Skinker, afskaarne i Skiver, 80 Øre pr. Pund.

Æg, som ikke sælges i Snese, koster ved Juletid 1,40 Øre Dusinet, men faas paa andre Aarstider for 60 Øre Dusinet.

Høns, der spises meget, koster 50 Øre Pundet. Om Søndagen har enhver nogenlunde velstillet Arbejder en stegt Høne paa sit Bord.

Østers, som stuves og steges eller bruges til Suppe og næsten altid købes uden Skal, koster 1 Kr. pr. Pot, hvad der efter evropæiske Forhold er en urimelig billig Pris.

Kul er billigere end i Evropa. Ligesaa Petroleum.

Som man ser, er Priserne i alt væsenligt de samme som i Danmark, det vil sige meget lavere, da Fortjenesten jo er meget større. Det maa dog erindres, at Huslejen er betydelig, og at smaa Husholdninger fordyres derved, at der ikke findes mindre Skillemønt end Centstykket. Naar Arbejderen køber en Konvolut, koster den ham én Cent. Den kan ikke koste mindre, da der ikke findes mindre Mønt. Men denne Mønt er ca. 4 Øre. Og det er endda kun i Østen, man benytter Centstykket. I de vestlige Egne er det mindste Pengestykke Femcenten (ca. 18 Øre), og mange Smaating, som hjemme koster 5 Øre, betales her med denne Mønt. Mandfolkedragter er ikke dyre, naar de købes færdigsyede. Det samme gælder Kvindernes Garderobe. En ulden Søndagskjole sælges i Magasinerne for samme Pris som hjemme, men løber let op til en Snes Dollars paa en Systue. Sko og Støvler er bedre og billigere end i Danmark. Almindeligt gælder, at alt bestilt Arbejde er meget dyrere end i Evropa.

I Amerika bruges ikke mange Penge til Fornøjelser. I Stedet for at tilbringe Søndag Aften paa en Variété søger Arbejderen og hans Familie Adspredelse i et af de mange amerikanske Kirkesamfund. Da disse indbyrdes konkurrerer, tvinges Præsterne til ved Midler, man ikke kender hjemme, at interessere Menighedens Medlemmer. Søndag Aften forvandles Kirkerne til Spisesale. Menighedens Medlemmer møder med deres Mad, som Konerne tilbereder i et stort Køkken, der hører med til Kirkens Udbygninger. Naar det gemytlige Festmaaltid er til Ende, holder Præsten Foredrag, foreviser Taagebilleder eller oplæser Humoresker, navnlig af Mark Twain. Paa denne Maade morer Menighedens Medlemmer sig fortræffeligt for en billig Penge.

Mange danske Arbejdere er Medlemmer af hemmelige Foreninger, der tillige er Syge- og Begravelseskasser, og i Byerne er Arbejderne ogsaa ofte Medlemmer af de danske Foreninger, der med mere eller mindre Held forsøger at overføre det danske Fornøjelsesvæsen paa amerikansk Grund. Men det er i de fleste Tilfælde vanskeligt at trække Arbejderne fra deres Hjem, thi det bedste af,

hvad de lærer i Amerika, er netop Amerikanernes Kærlighed til Hjemmet, og denne Kærlighed er blandet med en sund menneskelig Stolthed over at være Herre i sit eget Hus. Ingen Sultan vilde kunne forevise sit Serail med større Stolthed end den, hvormed en dansk Arbejder foreviser Parlour- og Sittingroom. Og iagttager man ham, naar han en Sommeraften sidder paa sin Trappe, midt i sin Familie, fordybet i sin Avis eller legende med sine Børn, saa har man sét et Billede paa stille Lykke, som man aldrig glemmer, men som man tænker paa, saa tidt man tænker paa de Danske i Amerika.

DANSKE LÆGER

Af Danske i Amerika, der fra Hjemmet medbringer en speciel Faguddannelse, kommer Lægerne i første Række. Foruden at de i en fremmed Verdensdel er Repræsentanter for den danske Videnskab, indtager de i Kraft af deres større Dannelse en særlig Stilling mellem deres Landsmænd. Der er adskillige meget ansete danske Læger i Amerika, og der er tre, som har opnaaet berømte Navne.

Det er ikke nogen let Sag for en lige ankommen Læge at faa Fodfæste i de ny Forhold. Til at begynde med befinder den unge danske Akademiker sig i et Samfund, hvor der kun er en forsvindende Respekt for Lægestanden, og hvor der vel paa Papiret findes den strengeste Codex for Kollegialitet, men i Virkeligheden saa saare lidt af kollegiale Hensyn. Den debuterende Videnskabsmand maa lære Kunsten at blive Forretningsmand og at konkurrere. Og for de fleste danske Læger er det en svær Kunst.

I de østlige Stater, hvor Lægeforholdene nu er lovordnede, findes der i hver Stat et Sundhedskollegium. For dette Kollegiums staaende Komité underkaster den indvandrede Læge sig en Eksamen, der siges at være af nogenlunde samme Omfang som medicinsk Embedseksamen hjemme. Naar Lægen har bestaaet Eksamenen, som selvfølgelig finder Sted paa Landets Sprog, faar han et Borgerskab, der koster 5 Dollars, og han har nu Ret til at praktisere. Den

medicinske Lovgivning er forøvrigt vidt forskellig i de forskellige Stater; navnlig er Forskellen betydelig mellem Øst- og Veststaterne. I Colorado og Nebraska slipper Lægen med at faa sin evropæiske Eksamen godkendt, og i enkelte Stater kan endnu hvem der vil udøve Lægepraksis, men Udviklingen gaar i Retning af skærpede Bestemmelser.

De indfødte Læger uddannes paa Universiteter, der i Østen er fortræffelige, i Vesten slette. Mange af de østlige Læger afslutter deres Studier ved længere Ophold i Evropa. I Byer som New York, Boston og Philadelphia er det en Menneskealder siden, at Amerikanerne havde mere Tiltro til de fremmede end til deres egne Læger. I Omaha derimod kunde man endnu for et Par Aar siden absolvere Lægeeksamen paa seks Maaneder. Strengere Bestemmelser er indførte siden og indføres langsomt overalt i Vestens Stater. Ogsaa her maa i vor Tid de fremmede Læger præstere noget overordentligt for at erhverve sig amerikansk Praksis.

— Har den danske Læge nu faaet Borgerskab, saa begynder en Kamp for Livet, der er saa voldsom, at Lægen i mange Tilfælde giver tabt, ikke mindst fordi han saa ofte føler sig saaret i sin Noblesse. I de østlige Stater er der i vor Tid slette Udsigter for en ung Læge, naar det da ikke lykkes ham ved opsigtvækkende Operationer o. l. at gøre sig gældende som Specialist. I Vesten maa han begynde nedenfra og i et Klientel, hvor hans Konkurrenter alt for ofte er samvittighedsløse Charlataner. Paa Vejen gennem Vesten traf jeg en norsk Læge, der var meget nedbøjet. En af hans Patienter, en lille Dreng, var død for ham, og en amerikansk Læge, der blev tilkaldt i Dødsøjeblikket, indbildte de fortvivlede Forældre, at Døden skyldtes Kollegaens urigtige Behandling. Faderen, der blev rasende, fremsatte Sigtelsen i Bladene, og skønt den norske Læge tilbød at fremstille Forholdet for en kompetent Domstol, forsvandt hans øvrige Klienter næsten øjeblikkelig. Med tungt Hjerte brød han nu op for at søge Lykken i en anden By.

Hvor Gemenheden saa utilsløret træder i Kollegialitetens Sted,

mister Publikum selvfølgelig al Tillid til Lægestanden. Hvert Øjeblik kommer Folk løbende op til Lægerne og forespørger, om den og den Medicin nu ogsaa virkelig er god for den og den Sygdom, og naar Lægen er en samvittighedsløs Forretningsmand, siger han, at Medicinen er aldeles rav ruskende gal og tjener et Par Dollars paa en ny Recept.

Lægen er ikke knyttet til sit Klientel ved andre Baand end de, der knytter Urtekræmmeren til Kunderne. Huslægeforhold kendes ikke. Al Helbredelse er Akkordarbejde, og at en Sygdom „trækker ud“ er ganske utilstedeligt i Amerika. En Patient, der ikke kommer sig paa fjorten Dage, selv om han lider af en Dødssygdom, tilkalder i sin Utaalmodighed en Konkurrent. Der er Læger nok, sædvanlig flere end i Danmark. I en By som Omaha med 110,000 Indbyggere er der t. Eks. 400 Læger, og i Nabobyen Council Bluff, der kun har 10,000 Indbyggere, findes 40 Læger. En stor Del af disse er selvfølgelig Humbugmagere. Men i Vesten er det sædvanlig dem, der har størst Praksis.

Som Følge af den voldsomme Konkurrence er en Læge i Amerika slet betalt. En Konsultation honoreres under almindelige Forhold med 1 Dollar, et Sygebesøg i Byen med $1^1/_2$—2 Dollars. Pengene betales med det samme. Lægerne baade tilkaldes og konsuleres pr. Telefon, og i Vestens Byer ser man altid en forspændt Boggy staaende ved deres Dør. Folk vil ikke vente. Naar man har været ude at spadsere med en dansk Læge, hænder det næsten altid, at han ved Hjemkomsten ærgerligt udbryder: „Saa, der mistede jeg en *case!*“ Det betyder, at der i hans Fraværelse har været ringet paa ham, og at Vedkommende har kaldt en anden Læge. Den Avtoritet, der hjemme ledsager Alderen, kendes ikke i Amerika. De gamle Læger mister tværtimod deres Klientel, og unge Læger foretrækkes, og det skønt de unge Læger, især de indvandrede af dem, befinder sig overfor en Række specielt amerikanske Sygdomme, til hvis grundige Behandling der kræves aarelange Studier og megen Praksis. Disse Sygdomme er navnlig de amerikanske Tyfus'er, pludselige Lammelser og enkelte Arter af Kvinde- og Børnesyg-

domme. Lægen tilkaldes meget hurtigere i Amerika end i Evropa, og navnlig har en amerikansk Dame af den bedre Verden en lille Sygdom hver Dag. Som Kvindelæge anvendes særlig Homøopaten og den saakaldte „Elektriker“, en Specialist, der spiller en betydelig Rolle i den ny Verden.

En meget stor Ubehagelighed for Lægerne er de hyppigt forekommende Processer for *malpractice*. Naar en Mand halter efter et Benbrud, saa ikke blot nægter han at betale Honorar, men han overfalder Lægen i Aviserne og stævner ham for en Skadeserstatning af 50,000 Dollars. Til stort Held for Lægerne er Dommerne sædvanlig uvillige til at idømme alt for høje Erstatninger, men de idelige Sager foranlediger Tidsspilde og Ængstelse for Udfaldet, ikke at tale om, at Lægen skal betale en Advokat, og at Sagen, hvordan den nu end ender, dog i de fleste Tilfælde kaster en Skygge over Lægens Navn.

I alle større Byer findes medicinske Selskaber, der i Vesten næsten udelukkende er besøgt af Kvaksalvere. I saadanne Selskaber findes en Lovbestemmelse om, at hvert Medlem én Gang aarligt skal holde en videnskabelig Forelæsning, og som man let kan tænke, præsteres der en Række Forelæsninger, som mere hører hjemme i Operetten end i Videnskaben. Dette gælder dog i ingen Henseende om Østens medicinske Selskaber. Her optræder grundigt uddannede Mænd, der ogsaa i Evropa vilde blive hørte med Opmærksomhed. Ligeledes findes der i Østen, særlig i New York og Philadelphia, en medicinsk illustreret Literatur, der baade ved Videnskabelighed og sin pragtfulde Udstyrelse forbavser evropæiske Læger. Ogsaa disse bliver forbavsede over de paladsagtige og fortræffeligt ledede Hospitaler, der med Rette er enhver amerikansk Læges Stolthed.

— De tre danske Læger, der har det største Navn i Nordamerika, er Herman Münter, H. J. Garrigues og Chr. Fenger. Vi giver nogle kortfattede Meddelelser om deres ydre Stilling i det amerikanske Lægesamfund.

Herman Münter, der var Kandidat med Laud, fungerede som Skibs-

læge om Bord paa „Franklin“, da han fik Lyst til at forsøge Lykken i den ny Verden. I Aaret 1875 nedsatte han sig som praktiserende Læge i Buffalo, hvor han nu indtager en fremragende Stilling som Professor og Overkirurg ved *General Hospital*. Desuden er han Redaktør af Buffalo *Med. and Surg. Journal* og siden 1888 Prof. i Kirurgi og kirurg. Klinik ved Buffalo Hospital, *The Sisters of Charity* og *Emergency Hospital*. Dr. Münter nyder megen Anseelse i lægevidenskabelige Kredse.

Dr. med. Herman Münter.

Den anden af de tre Læger, vi vil nævne, er Professor og Overlæge ved St. Marks Hospital i New York H. J. Garrigues. Han blev Kandidat i København med Laud og tog i 1872 den medicinske Doktorgrad. Paa samme Tid, han læste Medicin, studerede han Fransk og tog Magisterkonferens. Senere var han et Par Aar Lærer i Fransk ved Officerskolen og skrev den bekendte Garrigues' Grammatik, der har oplevet femte Oplag og endnu bruges i de danske Skoler.

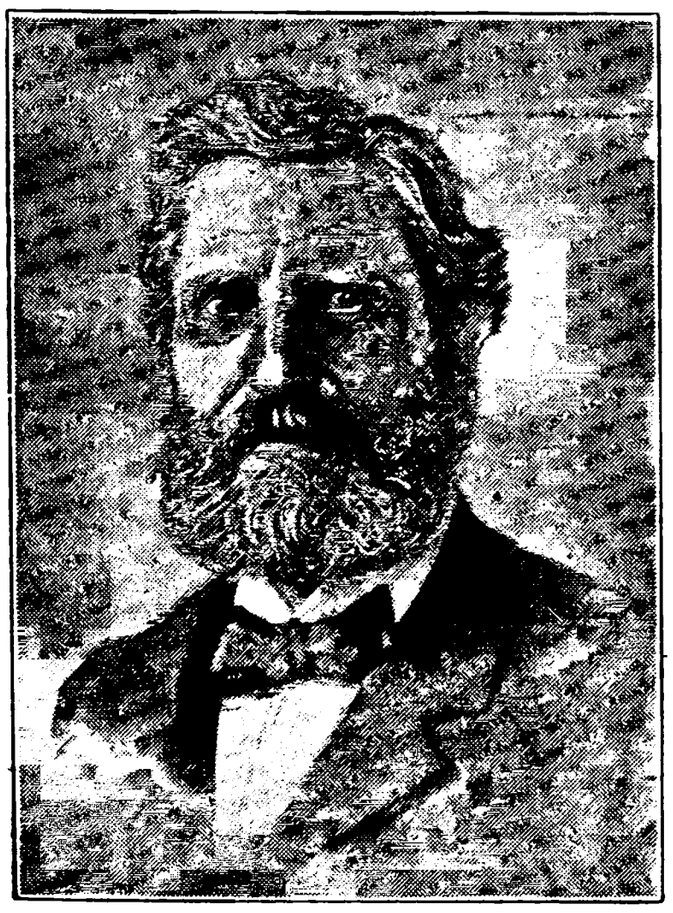

Dr. med. H. J. Garrigues.

Denne Mand, der havde uddannet sig til Gynækolog under Prof. Howitz, nedsatte sig i 1875 som praktiserende Læge i New York og blev i 1881 Overlæge ved

Byens Fødselsstiftelse og Aaret efter Professor i Fødselsvidenskab ved *Past-Graduate-School* og det dertil knyttede Hospital. Han har siden opnaaet endnu en Række høje Stillinger inden for sit særlige Omraade og har samtidig faaet Stunder til at udfolde en forbavsende Forfattervirksomhed. Man træffer Garrigues' Navn i talrige Tidsskrifter og Reviews, og altid under Artikler, der læses med Interesse. Endelig har han i sit specielle Lægefag skrevet en betydelig Række videnskabelige Værker, som danske Kolleger kan finde paa det store kgl. Bibliotek i Kjøbenhavn.

Dr. med. Chr. Fenger.

Den mest bekendte af vore Landsmænd mellem Lægerne i Amerika er dog Christian Fenger, gift med en dansk Farmerdatter og bosiddende i Chicago. Han tog medicinsk Embedseksamen med Laud 1867, gjorde Tjeneste i den fransk-tyske Krig som Læge og blev Dr. med. i 1874. Efter at han derpaa et Par Aar havde virket som Læge i Ægypten, rejste han til Chicago, hvor han ved sin eminente Dygtighed hurtigt opnaaede en fremskudt Stilling, først som Overkirurg ved *Cook County Hospital*, senere som Direktør for *Rush Medical Colleges* Museum og *histolog. Laboratorium*. Siden 1882 er han Professor ved *Chicago Medical College* i Patologi og patologisk Anatomi.

Dr. Fengers Klinik for Underlivs-Operationer er en af de mest søgte Kliniker i Amerika, og ikke blot i Publikum, ogsaa og fornemlig i den amerikanske Lægeverden nyder Chr. Fenger Anseelse som en Kirurg, der er uovertræffelig i Dristighed og Sikkerhed. Hans Indtægter maa i Øjeblikket være svimlende, thi rige Patienter føres til ham fra Unionens fjærneste Egne.

Det er vanskeligt at sige, hvor mange danske Læger, der lever i Amerika. Man træffer dem næsten overalt, hvor der findes Skan-

dinaver, i Østens store Byer, i Nordveststaterne, i Nebraska, i Utah og i Kalifornien. Langt større er Tallet dog paa praktiserende danske Læger, der har faaet deres Uddannelse i Amerika. I Omaha findes ikke mindre end fire, samt en femte, der averterer, at han kan tale Dansk. Adskillige af disse Læger er selvfølgelig ikke meget andet end, hvad vi hjemme kalder kloge Mænd. Saaledes træffer man i Byen Council Bluff, Iowa, en dansk „Doktor“, der paa et stort Skilt over Døren kalder sig „Den barmhjertige Samaritan“. I samme By lever en endnu berømtere dansk Læge, nemlig Dr. Mads, som aflægger Sygebesøg med drabelige blaa Briller hængende paa Spidsen af en fugtig Elefantsnabel. Denne Mand, der oprindelig hed Mads Christensen, var for 20 Aar siden klog Mand i Jylland og blev idømt Fængselsstraf for Kvaksalveri. Med Martyrkronen om sit imponerende røde Hoved drog han fra Fængslet til Amerika, hvor han blev Dyrlæge. Det var først da han i denne Virksomhed havde anrettet frygtelige Ødelæggelser mellem Hestene og Studene i Nebraska, at han tog fat paa Menneskeheden, og Dødeligheden har siden været jævnt stigende i Council Bluff. Af saadanne Læger findes der vel endnu adskillige, men de er dog ved at gaa over i Historien. Mange danske Læger, der har studeret i Amerika, sidder i fortræffelige og agtede Stillinger. Som Eksempler kan nævnes Dr. J. Moth Børglum i Omaha, Dr. J. E. Nielsen, den danske Konsul i Minnesota, og Dr. C. R. Holmes i Cincinnati. Dr. Holmes er gift med en Millionærs Datter og har oprettet et Hospital, hvor han og hans Hustru i Forening udøver megen Barmhjertighed mod Fattige.

— I Forbindelse med Lægerne bør nævnes de danske Apotekere, som nu er bosatte rundt om i Unionens Byer. De er næsten uden Undtagelse af samme Generation, d. v. s. Mænd, der som unge Farmaceuter drog til Amerika i Begyndelsen af Firserne. I New York og Brooklyn, hvor der alene findes over 20 danske Apotekere, tillader Avtoriteterne dem at fungere med deres dansk-farmaceutiske Eksamen. Andre Stater kræver, at de skal underkaste sig en Prøve, som de dog let bestaar, blot de taler Sproget. De

tre mest kendte danske Apotekere i New York og Brooklyn er Høgkendorf, Baagøe og Lorenz Cantor. I Chicago findes ti danske Apotekere, hvoraf de mest kendte er F. Winholdt og H. A. Christensen.

Farmacien i Amerika, som den træder i Forhold til Publikum gennem de utallige *Drugstores*, er et merkantilt Erhverv. Fagets

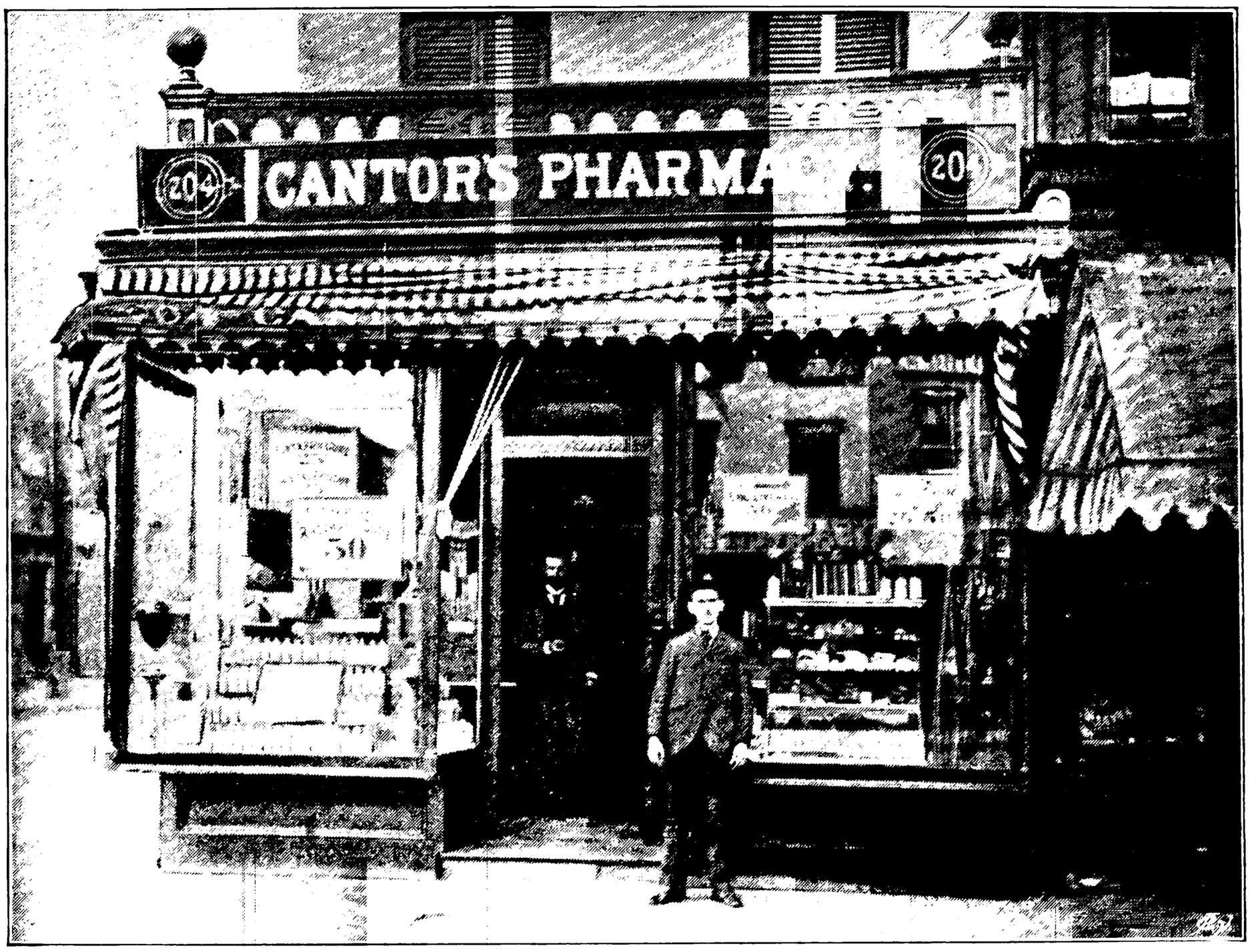

Dansk Apotek.

videnskabelige Side er ganske underordnet den kommercielle. Det typiske amerikanske Apotek frembyder Billedet af en Stuebutik med elegant Spejlglasfaçade og i Vinduerne en stærkt iøjnefaldende Opstilling af store runde slebne Flasker, der indeholder smukt farvede Væsker. Rundt om disse dominerende Vinduesprydelser sér man en Udstilling af Toiletgenstande og Nipssager, der mere henleder Tanken paa en Galanteriforretning end paa et Apotek. Butikken er tvedelt af en bred Mahogni-Disk, hvorpaa der staar et Sodavandsudskænknings-Apparat samt en flad Glaslade med Cigarer.

Af Medicinhandelen faar man kun et flygtigt Indtryk, da den holdes i Lokalets Baggrund. Der er den Ejendommelighed ved Apoteket, at det er et halvt offentligt Sted. Her gaar man ind og ser i Vejviseren, her frankerer man sine Breve og her venter man paa Sporvognen og drikker et Glas Sodavand. Er man i Selskab med en fremragende Borger, der er Kirkeværge og ikke gerne viser sig paa Saloonerne, faar man Vandet blandet med lidt Brandy. Den meget afholdte Blanding sælges under Navn af „Bitters“ og er en fortræffelig Medicin.

Dette Væsen tiltaler dog ikke den danske Farmaceut. Han stoler mere paa sine solide Kundskaber end paa sin Behændighed som Handelsmand, og det er de alvorlige Sider af hans Kald, især Tilberedelsen af Recepterne, hvorpaa han lægger Vægt. Men har de danske Apotekere formedelst deres alvorligere Opfattelse af Kaldet været truede af den amerikanske Konkurrence, saa har de til Gengæld i Tidens Løb af samme Grund vundet den Agtelse, hvorpaa de sætter Pris. Mange af dem har kæmpet haardt for deres farmaceutiske Tilværelse i det ny Land, men gennemgaaende sidder de nu i indbringende Stillinger, ja en halv Snes af dem er rige Mænd. Selskabeligt spiller Apotekerne en fremtrædende Rolle blandt de Danske. Det er Mænd med Dannelse og Optræden, og det er ogsaa Mænd med gode Hjerter. Der udøves megen Barmhjertighed mod fattige og lidende Landsmænd paa de danske Apoteker i Amerika.

DANSKE KOLONIER

Fristaterne med deres Udstrækning og Mangel paa Befolkning maatte længe friste saadanne Mennesker, der af en eller anden Grund følte Trang til at fjærne sig fra det almindelige Samfund. Der var da ogsaa i Tidens Løb nok af Bedragere, Sværmere og Menneskevenner, der vendte deres Blik mod Vestens udstrakte Sletter som det forjættede Land. Snart var det en Religionsstifter eller Fører for en Sekt, der i Spidsen for en Flok Troende drog ud paa Prærien, snart en Filantrop, som havde mødt for mange Hindringer i den gamle Verden, eller det var en social Reformator, som drømte om at skabe et nyt Samfundsliv med Broderskab og Paradis paa Jorden. Af alle disse Samfund — og imellem dem 86 socialistiske og kommunistiske — var der kun ét, Mormonernes, der udviklede sig til et stort endnu bestaaende Samfund. De andre opløstes og udslettedes langsomt i den store Strøm af Indvandrere. Men forinden var der her gjort besynderlige Forsøg, som vil faa en Plads i Menneskehedens Historie, til Advarsel og Belæring.

Det er lidet kendt, selv blandt vore Landsmænd i Amerika, at Danskerne var mellem dem, der forsøgte en socialistisk Koloni paa Prærien. Naar Forsøget saa hurtigt glemtes, er Grunden den, at

Af de ovenfor nævnte Samfund kan endnu enkelte spores, nemlig det ældste af dem, Shaker-Samfundet, der blev stiftet 1787. De øvrige syv heldigste Forsøg er Harmonisternes Samfund (stiftet 1805), Joaristernes (1817), Eben-Ezernes (1844), Bethel-Kommunisternes (1844), Oneida-Perfektionisternes (1848), Ikarernes (1849) og Aurora-Kommunisternes Samfund (1852).

Kolonien var saa totalt mislykket, at den ikke har efterladt sig noget Spor. Den var bygget paa en Løgn og endte i en Farce. Men som det eneste Forsøg, der fra dansk Side er gjort paa at skabe det jordiske Paradis, vi alle sukker efter, fortjener Kolonien en kort Omtale.

Det var ingen ringere end Skaberen af den danske, socialdemokratiske Arbejderbevægelse, Stormesteren Louis Pio, der i Bladet „Socialisten“ for den 20. Februar 1877 fremsatte Ideen til Oprettelsen af en socialistisk Koloni. Efter Indbydelsen, der var formet som et kraftigt Opraab til de danske Arbejdere, skulde Kolonien anlægges i Staten Kansas, som Pio kendte gennem en Emigrant-Agent ved Navn Bjørk, der var Repræsentant for Kansas Pacific-Banens Landkompagni og netop opholdt sig i Kjøbenhavn. Foruden gennem Samtaler med denne Mand, der selvfølgelig fremstillede Forholdene i Rosenfarve, havde Pio sit Kendskab til Landet gennem Robert v. Schlagintweits lige udkomne Bog: „*Die Prærie*“. At han paa et saa løst Grundlag kunde opfordre godtroende Meningsfæller til at forlade Hjemlandet, var ikke blot et Bevis paa hans sangvinske Letsind. Det skyldtes ogsaa hans virkelige Begejstring for Foretagendet, samt — og det var maaske Hovedsagen — Udsigten til en betydelig Sum Penge, som Politiinspektøren, Hertz, havde forpligtet sig til at udbetale ham ved Afrejsen. Hertz havde hos nogle Godsejere samlet 12—14,000 Kr. og troede, at han ved en passende Anvendelse af disse Penge kunde udrydde den danske

Louis Pio.

Socialisme. Tilfældet kom ham foreløbig til Hjælp. Pio, der handlede som en Mand uden Ære, forraadte sine troskyldige Meningsfæller og lovede Avtoriteterne at føre samtlige ledende Socialdemokrater til Amerika.

I en pompøs Opfordring til det danske Proletariat fastsatte Pio Prisen til 400 Kr. for en Mand og 230 Kr. for en Kvinde. Som Vederlag garanterede han Overrejse, Land og fri Kost et halvt Aar, altsammen selvfølgelig Løfter, han ikke kunde holde. Uden i nogen Maade at lade sig forstaa med, at han selv agtede at rejse til Amerika, hvad der var en Aftale mellem ham og Politiet, viede han i flere Maaneder al sin Kraft til nærmere Udvikling af Planen. Den havde forøvrigt hurtigt interesseret Arbejderne og syntes at ville vinde Tilslutning. Adskillige, der havde tænkt at rejse, opgav dog deres Forsæt, da det i Marts 1877 rygtedes, at Pio og Geleff pludseligt havde forladt Danmark. Kolonisternes Selskab, som brød op en Maaned senere, d. 6. April, talte kun en Snes trofaste Meningsfæller af den kjøbenhavnske Arbejderstand, samt et mindre Antal Bønder. Selskabet, der den nævnte Dag afrejste til Glasgow, forstærkedes her med nogle Arbejderfamilier fra Westphalen. Thi Sagen havde ogsaa vakt Interesse blandt Meningsfæller i Tyskland.

A. Wm. Hansen.

Nogle Uger efter ankom Kolonisterne til New York, og under Ledelse af en paa den Tid meget kendt og anset Arbejder, Sekretæren i den danske Afdeling af Internationale A. Wm. Hansen, begav Mænd, Kvinder og Børn sig til Kansas City, hvorfra de efter nogen Telegramudveksling med Pio rejste videre til Byen Salina. Kolonisterne, der blev indlogerede i Landkompagniets Emigranthuse, var i fortræffeligt Humør og havde stor Tillid til Foretagendet og

til Pios Kløgt. Men da Stormesteren nogle Dage efter ankom til Stedet fra Chicago, gik det dog op for dem, at han ikke glimrede ved megen praktisk Indsigt, og samtidigt gik det op for dem — og det var endda det værste — at han ikke ejede de Penge, der var absolut nødvendige til Koloniens foreløbige Anlæg. Heste var paa den Tid meget dyre i Kansas. Plovheste kostede t. Eks. over 200 Dollars Parret. Stillingen blev nu taget under grundig Overvejelse, og efter megen Mukken og Snakken frem og tilbage bestemtes det, at enhver Deltager skulde indskyde 60 Dollars og Pio for sin Part den femdobbelte Sum. Hermed var altsaa den oprindelige Plan om frit Land og fri Kost et halvt Aar osv. røgen i Lyset, og det satte selvfølgeligt ondt Blod. Men som Situationen forelaa, var der ikke andet at stille op end at gaa ud og gøre sig Jorden underdanig, hvad den netop ventede paa. Kolonisterne, der frygtede for at komme alt for langt bort, vilde slaa sig ned i Nærheden af Salina, hvor Prærien var oversaaet med smukke røde Blomster. Men Pio mente, at Egnen var for civiliseret. Han hævdede, at Mormonismen kun havde formaaet at forme sig til et stærkt Samfund ved sin afsondrede Beliggenhed, og opfordrede Kolonisterne til at gaa mod Vest. I Selskab med et Par af Landmændene red han en følgende Dag noget over hundrede Mile ud i Prærien og her — i Nærheden af Præriebyen Hays City, ved Bredderne af Smoky Hill Floden — tog de Udsendte Landet i Besiddelse til den første danske socialdemokratiske Koloni i Nordamerika. Landet optoges under de Forenede Staters Hjemstedslov og kostede ikke andet end Stempler til Papirerne. Ifølge Loven var Skøderne udstedte paa de enkelte Deltagere, men der var den Forstaaelse mellem dem, at Jorderne senere skulde smelte sammen i Koloniens Navn.

I Hays City købte man et Par Heste, tre Vogne, en Plov, Komfur og Spader osv. Desuden Brædder til en Hytte, Flæsk, Mel og andre nødvendige Ting til Livets Ophold. Fælleskassen fik ved Indkøbet en meget slem Lækage, men alligevel var Kolonisterne i godt Humør. Under Afsyngelsen af Pios Honnørmarche kørte de fra Byen og forsvandt ude over Prærien, hvor de til deres Forbavselse ikke

mødte andre levende Væsener end Bøfler, Præriehunde, Antiloper og Klapperslanger. Efter et Par Dages Rejse ankom de til Flodbredden, hvor nogle Brædder stabledes op til Hytter, saaledes at Koloniens Medlemmer den første Nat havde Tag over Overkroppen. Benene ragede ud af Huset, og det bemærkedes, at Pio med et Sejlgarnsbaand bandt Benklæderne sammen forneden, da han frygtede for, at en Klapperslange kunde aflægge ham en Visit paa Skinnebenene. Saadanne Smaating, der røbede Stormesterens ængstelige Ubehjælpsomhed og afslørede ham som den „fine Mand“, gav Anledning til forskellige Skumlerier, og der var saa smaat Kog i Selskabet, førend Kolonisterne endnu var komne til Begyndelsen. Pio fløj omkring med Handsker paa og gav Ordrer. De kjøbenhavnske Arbejdere, der var uvante med Landvæsen, maatte grave Brønde og lægge Kartofler, mens Bønderne gjorde fortvivlede Forsøg paa at faa de gamle Heste til at trække Ploven gennem Præprieskorpen. Tyskerne fra Westphalen derimod nægtede foreløbig at bestille andet end at diskutere Fremtids-Staten. De havde den Opfattelse, at en gennemreflekteret Demokrat bør være sig sine Ideer klart bevidst, naar Ideerne skal føres ud i Livet. Desuden hævdede de, at Danskerne ikke havde Spor af Begreb om den videnskabelige Socialisme, og dette tirrede i høj Grad Danskerne, der samtidig var stærkt optagne af deres egne indbyrdes forskellige Meninger, og ganske særligt deres forskellige Meninger om Pios Hæderlighed. Latterlige Smaating var tilstrækkelige til at bringe Storm i Selskabet. En Morgen havde t. Eks. en af Kolonisterne ved en Fejltagelse drukket af en Andens Kaffekrus, hvad der gav Anledning til en højrøstet Skændescene, under hvilken Krusets Ejermand erklærede, at paa den Maade var han ikke Socialist. Under alt dette blev der voldsomt Vrøvl imellem Konerne, snart om Kaffekedlen, snart om Brødbagningen og snart om Vask og Madlavning. Saa fyrede den ene Kone for stærkt i Ovnen, saa brændte den anden Pandekagerne. Det kom til Klammeri, ja til ligefrem Haandgribeligheder mellem Fruerne, og med knusende Foragt for Lighed, Frihed og Broderskab tog Mændene Parti for deres edderspændte Ægtehalvdele. Naar

Fruentimmerne gik i Seng om Aftenen, slog det Gnister i den lange Bræddehytte, og det eneste levende Væsen, der i saadanne Øjeblikke bevarede en passende Værdighed, var Koloniens gamle Ko.

Til sidst blev Danskerne indbyrdes saa uenige, at de enedes om at kaste Tyskerne ud af Samfundet, og Tyskerne, der udstødte rasende Donnerwetre, rejste straks til den nærmeste By og anlagde Proces. Under alt dette snørede Pio Randslen og stak af. Kontanterne var opbrugte. Kolonisterne spiste Koen og derefter, da det kneb, begge Hestene, der nu for første Gang ydede en reel Tjeneste. Saa endelig valgte man en Deputation, der gik til Byen for at sælge Koloniens Ejendele. Af det indkomne Beløb blev der 36 Dollars til hver af Interessenterne. Da denne Deling lykkelig og vel var foretagen, splittedes Kolonisterne, og den danske socialistiske Koloni i Kansas gik over i Historien.

Det viste sig, at Deltagerne var dygtige Folk. De skabte sig gode Stillinger og lykkelige Hjem i det amerikanske Samfund. Mest kendt og anset blandt dem blev senere A. Wm. Hansen, der var Pios Ven fra Kjøbenhavn og vedblev at være hans trofaste hjælpsomme Ven i Medgang og i Modgangs Dage. A. Wm. Hansen, der viden om blandt Danske i Amerika er kendt under Navnet „Sorte“, er nu bosiddende i Chicago, hvor han har en betroet Stilling i det store Porcellænsfirma Falker & Stern. Hansen skriver ofte i den skandinaviske Presse, og naar han taler i Arbejderforsamlinger, hører man ham med en Respekt, som de danske Arbejdere i Amerika sjælden viste Louis Pio.

— Hen mod Slutningen af sit Liv havde Pio paany fattet Ideen til en dansk Koloni, der dog nu skulde bygges paa det almindelige borgerlige Grundlag. Det var hans Hensigt at trække Emigrantstrømmen fra de nordlige Stater til Syden. Som altid, naar Pio tog fat, kastede han sig over Løsningen af Opgaven med en voldsom Energi. Han skrev Avisartikler og Pieser, oprullede sollyse Billeder af Sydens Herligheder og ilte selv ned til Vestkysten af Florida for at sikre sine Landsmænd Jord. Paa denne Rejse mødte han i en Jernbanevogn den bekendte Petroleumskonge Flagler, der

har bygget de tidligere her i Bogen omtalte Pragthoteller i Nærheden af St. Augustine. Pio gjorde hurtigt Flagler indlysende, hvad det vilde betyde for Florida, dersom det kunde lykkes at skabe et Settlement af dygtige danske Farmere, og Følgen blev at Flagler oprettede et Landkompagni; ansatte Pio som Leder og Agitator og sikrede Nybyggerne det nødvendige Areal. Kort derpaa grundede

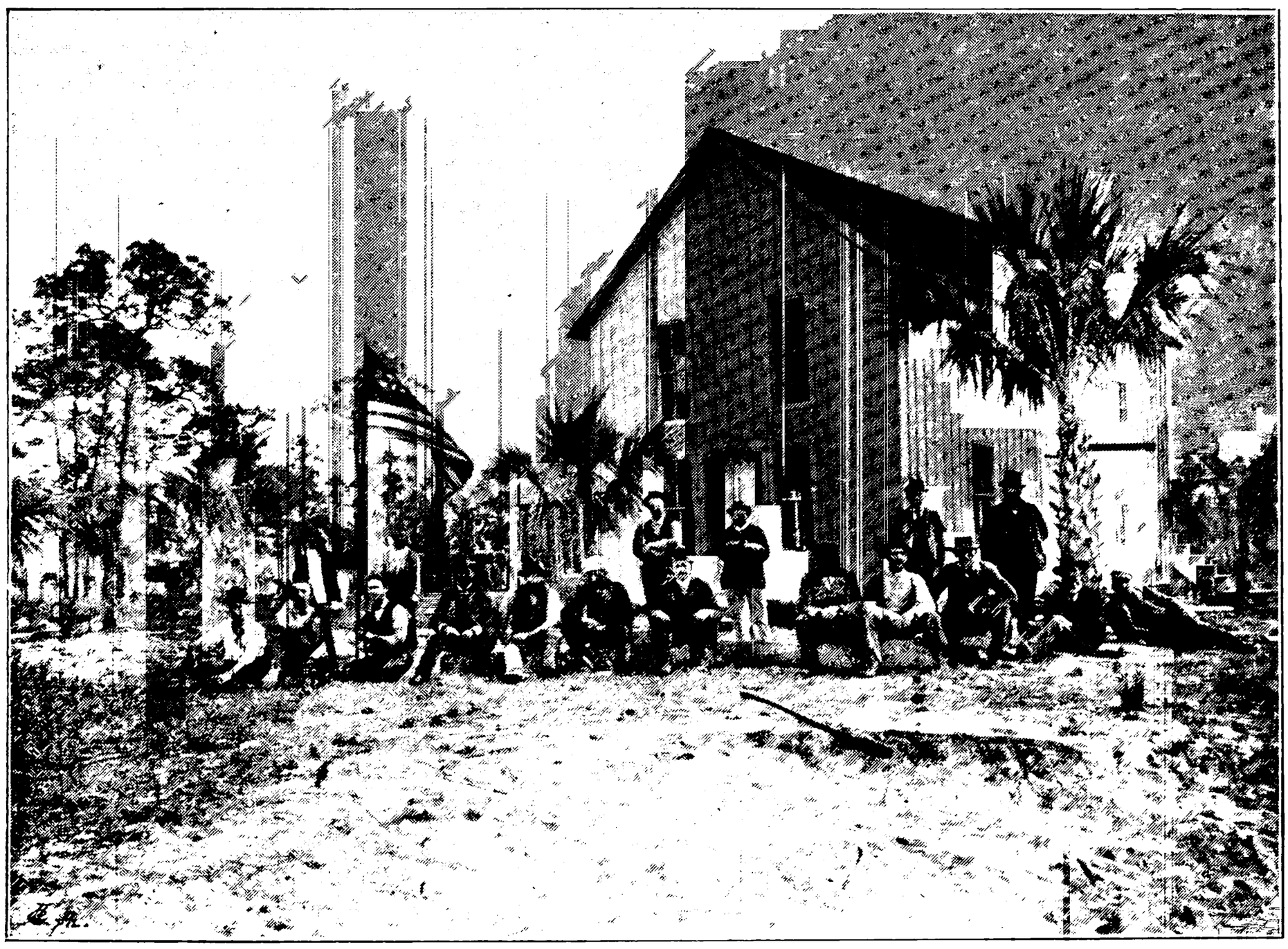

Louis Pio mellem sine Kolonister.

Pio den hurtigt opblomstrende By *The White City*. Paa ovenstaaende Billede ser man ham — den anden Mand fra højre Side, let kendelig paa sin brede Hat — sidde mellem Pionererne. Anlæget af „Den hvide By" var Pios første positive Bedrift i Amerika, og han nærede nu Haabet om at faa Oprejsning for et helt Livs Skuffelser. Rastløs og ivrig, som han var, rejste han ideligt omkring i Amerika for at bevæge flere Danske til at flytte ned til Kolonien. Fra det varme Florida gik han paa en Agitationsrejse op til det kolde St. Paul i Minnesota. Her paadrog han sig en Forkølelse og kom lidende til Chicago, hvor en Tyfus efter et Par Dages Sygeleje

i Slutningen af Juni 1894 gjorde Ende paa et Liv, der til Trods for alle Modsigelser dog havde sat saa dybe Spor.

— Endelig skal her omtales et tredie meget interessant Koloniforsøg, der i Øjeblikket foretages af Grundtvigianerne i Amerika. Den bekendte Wahlstrømmer, Victor Rylander, vakte Grundtvigianernes Interesse for Texas, og paa Foranledning af Pastor F. L. Grundtvig valgte den grundtvigske Kirke en Kommission til Undersøgelse og Forberedelse af Sagen. Man sendte kyndige Mænd til Texas og efter moden Overvejelse besluttedes det i Foraaret 1894 at anlægge en Koloni 30 Mil fra Havet, 75 Mil fra Houston og lige saa langt fra Galveston. Til denne Koloni, som fik Navnet Dannevang, sikrede man sig 25,000 Acres Land, hvoraf der i Øjeblikket er solgt 10,000 Acres til 95 Familier. Grundtvigianerne gaar frem med stor Forsigtighed. De søger ikke Indvandrere, der lige er ankomne fra Hjemlandet, men foretrækker danske Farmere, der er bosiddende i Nebraska og Iowa og altsaa er kendte med Land og Sprog. Saa snart der er et tilstrækkeligt Antal Farmere i Dannevang, er det Meningen at bygge en Kirke og sende Settlementet en grundtvigiansk Præst.

Men baade Pios Koloni i Florida og Grundtvigs Koloni i Texas vil næppe udøve andet end en forbigaaende Tiltrækning paa danske Farmere, der nærer en indgroet Mistænksomhed mod Syden. Den første Tid synes de vel, at alt er rosenrødt i disse Egne, men saa begynder de at længes og at klage over mange Ting, især over Varmen og det daarlige Vand. Hemmeligheden er vist den, at de ikke kan undvære de vekslende Aarstider, Naturens Fornyelse om Vaaren og Vinterens korte, kolde Dage. Det fremmede Land bliver dem dobbelt fremmed i det evige Solskin. Livet forekommer dem saa ensformigt, de bliver syge og klager over, at de ikke taaler Klimaet, hvad Danskerne i Amerika altid klager over, naar de føler Hjemvé. En Kendsgerning er det, at de lykkeligste af vore Landsmænd lever i Nordens koldere Egne.

DEN DANSKE PRESSE

Den danske Presse i Amerika frembyder et besynderligt Billede paa alle saadanne modstridende famlende Bevægelser, der er uundgaaelige i et Folk, som paa Hovedet er sprunget ind i et andet Folks Kultur. Den dansk-amerikanske Presse skrives for Læsere, som ikke blot har skiftet Land og Sprog, men som i de fleste Tilfælde ogsaa har skiftet Haandværk, Stand og Tænkemaade. Der savnes Fundament i dette Publikum, og Fundament savnes i den danske Presse.

Dansk og Amerikansk er paa en besynderlig Maade sammenfiltret i Bladenes Spalter. Ved Siden af en indgaaende Artikel om Kuglen paa Nicolaj Taarn kan man læse et flammende Opraab om at gaa til Valg paa de Forenede Staters Præsident. Og det er maaske Kuglen og ikke Præsidenten, der af mange Læsere omfattes med den største Interesse.

De dansk-amerikanske Blade var oprindeligt Udtog af Nyhedsrubrikkerne i Hjemlandets Presse, og de var svage Ekkoer af Bevægelserne i den skandinaviske Politik. Men i samme Grad som de Indvandrede gik op i det amerikanske Samfund, erstattedes Hjemmets Politik med Amerikas Politik. Bladene omformedes langsomt til en skandinavisk Nyhedspresse og en amerikansk politisk Presse, indtil de ogsaa efterhaanden begyndte at bringe amerikanske Nyheder og ræsonnerende Artikler over almindelige amerikanske Forhold. De

danske Blade i Amerika blev mere og mere Blade med amerikansk Bladstof paa et fremmed Sprog, og endelig er der i vore Dage flere af dem, som vil opgive deres Sprog, men endnu skrives der dog Dansk, Norsk og Svensk i ca. 100 amerikanske Blade.

En Trediedel af Bladene er svenske og henvender sig til en bestemt Læsekreds. Mellem danske og norske Blade derimod findes ingen skarpe Grænser. Et dansk Blad bringer udførlige norske Meddelelser og omvendt, og naar et Blad i Følge Sammensætningen af sin Redaktion ansés for at være norsk, behandles danske Spørgsmaal med en særlig Omhu og Varsomhed, da Bladet ellers let kunde støde danske Læsere. Paa samme Maade forholder et dansk Blad sig overfor de i denne Henseende endnu mere ømfindtlige Nordmænd. Den gensidige Omhu udspringer af Forretningshensyn, men Følgen bliver, at der er et godt Forhold til Stede mellem Danske og Nordmænd i Amerika.

Flertallet af Bladene arbejder under smaa Forhold. Foruden Redaktøren, der selv leder den vigtige Annonceafdeling, bestaar Personalet af et Par Reportere og nogle Typografer. Paa faa Undtagelser nær er alle Bladene Ugeblade. De er af stort Format og indeholder en Mængde brogede Meddelelser, først og fremmest Dødslisterne fra Danmark og dansk Provinsnyt, der er afpasset efter Bladets Læsekreds. Af Nyhederne fra Hjemmet kan man straks se, om Befolkningen paa den paagældende Egn er Jyder, Fynboer eller Sjællændere. Megen Vægt lægges paa Foreningsnyt, Referat af skandinaviske Møder og Meddelelser om de lokale „Prominentes“ store og gode Gerninger. Som Føljeton bringes en af Hjemlandets ny udkomne Romaner; senere sælges den som Bog. Næsten hele den nyere dansk-norske Literatur er optrykt og udgivet af de danske Blade, der herigennem har ydet et stort Bidrag til Oplysningen i den indvandrede Almue. Bøgerne trykkes paa slet Papir, men koster ikke mere end Halvdelen af den danske Bogladepris. De skandinaviske Blades Indhold er forøvrigt mere fortællende, vejledende og belærende end ræsonnerende. En ikke ringe Del af Stoffet hentes fra den amerikanske Presse. Man mærker

det paa Sproget. Mange engelske Ord og Vendinger løber Oversætteren i Pennen.

Stor Udgift er ikke forbunden med at abonnere paa et skandinavisk Blad. Annoncen er Redaktørens Hovedindtægt, og Abonnementet koster sjælden mere end 2 Dollars om Aaret. Det er Redaktionen selv og ikke Postvæsenet, der opkræver Betalingen, og Følgen er, at glemsomme Læsere ofte kommer i Restance. Saa minder Redaktionen dem paa mange Maader, lokker dem og truer dem og appellerer patetisk — men tit forgæves — til deres slumrende Æresfølelse. Det er ikke ualmindeligt, at man i Nekrologer over en eller anden Afdød læser: „Han var en sand Hædersmand. Han betalte Bladet.“ Listen vilde blive lang, om vi skulde opregne blot de mest pudsige Kneb, Vestens Redaktører anvender for at inddrive deres Tilgodehavende. Man fortæller t. Eks., at der er et Blad, som vender op og ned paa de Navne, der findes paa Restancelisten. Naar det hedder: „Mellem Gæsterne hos Major Andrews bemærkede vi vor prominente Landsmand uosipaM tiP“ (Peter Madsen), saa véd det forstaaende Publikum Besked.

De fleste skandinaviske Blade findes i Nordveststaterne. Her opstaar der og forsvinder Blade. Gamle antager nye Navne, og flere Organer samles under samme Redaktion. Den følgende Bladfortegnelse gør da lige saa lidt Fordring paa at være fuldstændig, som Bladenes Abonnentantal gør Fordring paa at være korrekt. Det er vedkommende Blades egne officielle Tal, der meddeles, og de maa derfor rundes af nedefter. Men altfor uoverensstemmende med Virkeligheden kan de ikke være, da Loven i Amerika — af Hensyn til de Averterende — straffer urigtigt opgivet Abonnentantal som Bedrageri.

I Staten Illinois findes følgende dansk-norske Blade: „Amerika“ (8,000 Abonnenter) „Norden“ (gammelt og ansét, Abonnentantal ukendt) „Scandinaven“ (det norske Hovedorgan, udgaar som Dagblad med 6,000 Eksempl. og som Ugeblad med 30,000), „Chicago Posten“ (5,000) og fremdeles: „Folkevennen“, „Sønderjysk Tidende“,

„Den kristelige Talsmand“, „Evangelisten“, „Vægteren“ og „Verdens Gang“, hvoraf flere trykkes i ret store Oplag.

I Staten Iowa:

„Dannevirke“ (3,800), „Kvinden og Hjemmet“ (17,500), „Farmeren“ (5,000), „Decorah Posten“ (35,000) og „Tidende“ (2,400).

I Minnesota:

„Ugebladet“ (8,500), „Folkebladet“ (7,600), „Missionsbladet“ (6,700), „Skand. Farmer-Journal“ (5,000), „Nye Nordmanden“ (6,000), „Illust. Familie-Journal“ (6,500), „Spøgefuglen“ (2,500), „Heimdal“ (5,000), „Nordvesten“ (14,000), „Minnesota Folkeblad“ (2,400), „Rodhuggeren og Samhold“ (5,000), „Minneapolis Tidende“ (16,000) og „Nordstjernen“ (1,500).

I Dakota:

„Dakota“ (6,500), „Nordmanden“ (8000), „Afholdsbasunen“ (4,500), „Syd Dakota Ekko“ (7,100) og „Fremad“ (3,000).

I Wisconsin:

„Reform“ (4,800), „Danskeren“ (4,500) og „Normannen“ (5,200).

Endelig udgaar i Nebraska de to danske Blade „Stjernen“ og „Den danske Pioneer“, hvoraf det sidste har 23,000 Abonnenter. Gennemsnitsalderen for samtlige Blade er syv Aar.

Den her meddelte Fortegnelse omfatter ikke Bladene i Ststaterne, hvor der lever færre Skandinaver end i Vesten. Men ogsaa her og i Byer, hvor man mindst havde ventet det, kan man træffe Aflæggere af den danske Presse. I Boston fandt jeg f. Eks. et lille dansk Blad „Nutiden“, der redigeredes af H. M. Marker og angav at indeholde „personlige Betragtninger, Nyheder, Foreningsberetninger, Lidt af hvert etc.“ Jeg havde ikke forud Indtrykket af, at der levede mange Danske i denne Del af Landet, men i „Nutiden“ læste jeg, at vore Landsmænd dog var i Færd med at danne hele to ny Foreninger. Det hed desangaaende i Bladet:

„Her findes mange forskellige Folk, som vi nødigt vil regnes imellem, og dog besidder nogle af disse en langt større Anseelse end vi. Der stikker f. Eks. en vis Ære i at være Irlænder, og dog vil de fleste af os nødigt være Irlænder. Men Irlænderne har selv

vundet deres Indflydelse. De er paa Færde, hvor der er noget at fiske, og alle Vegne, hvor det gælder om at skubbe andre væk — og det gælder det jo om i Boston — optræder Irlænderne som Organisation. Der er ikke andet at gøre for os end at danne os i det irske Billede“ o. s. v.

I New York lever ikke mange Skandinaver, men desuagtet findes der ikke mindre end fem skandinaviske Blade, nemlig „Nordlyset“, „Nordiske Blade“, „Nordisk Tidende“, „Arbeteren“, og det betydelige svenske Blad „Nordstjernen“. Alle disse Blade har ogsaa Udbredelse uden for New York, f. Eks. i Perth Amboy, den tidligere omtalte danske Koloni.

Sydstaterne er foreløbig uden skandinavisk Presse, men naar Byen „Dannevang“ i Texas vokser til, faar den selvfølgelig sit Blad. I Utah læses Mormon-Organet „Bikuben“, der har skabt et særligt dansk-norsk Sprog, og i Byerne langs med Stillehavskysten har man forskellige skandinaviske Blade, af hvilke her kun skal nævnes „Bien“ og „Pacific Scandinav“, der begge er danske og nyder megen Anseelse. I Tacoma (Staten Washington) udgaar der et dansk Blad, ja helt op i Kanada er den danske Presse repræsenteret, idet der fra Byen Ottawa i Ontario udgives et lille dansk Blad ved Navn „Dannebrog“.

Grænsen er som sagt meget flydende mellem den danske og den norske Presse, men der er dog fire hver paa sin Vis fremragende Blade, der skrives af Danske og for Danske. Disse fire Blade er „Den danske Pioneer“ i Omaha, „Nordvesten“ i St. Paul, „Ugebladet“ i Minneapolis og „Nordlyset“ i New York. Vi slutter denne hurtige Oversigt med et Par Ord om hvert af disse Bladforetagender og deres ledende Mænd.

„Den danske Pioneer“ er det mest udbredte og tillige det ejendommeligste af alle danske Blade i Amerika. Det blev stiftet i Omaha i 1872 af den gamle Pioner, Mark Hansen, der først med Bravur havde deltaget i Krigen 1848—50 og senere med ikke mindre Bravur deltog i den nordamerikanske Borgerkrig, hvor han kæmpede paa Nordstaternes Side og vandt Officers Rang.

Denne Mand, som kastede Sværdet for at gribe Pennen paa Nebraskas Prærie, ragede hurtigt uklar med de danske Præster, der havde stor Indflydelse paa Farmerne og troede, at de kunde bestemme det ny Blads Indhold og Tendens. Mark Hansen erklærede Præsteskabet aaben Krig og førte Krigen med saa voldsomme Vaaben, at de danske Præster rundt om i Settlementerne prækede mod ham og lyste ham og hans Blad i Ban. Mere behøvedes der selvfølgelig ikke for at sikre „Pioneeren“ Udbredelse. Der var gammelt Præstehad i Bønderne, og naar Præsten havde præket og tordnet dem ned i Helvede, holdt de nok af at læse den Præken, Mark Hansen holdt for Præsten, og den havde altid Næb og Klør.

Redaktør Sophus F. Neble.

I Aaret 1887 afstod Mark Hansen „Pioneeren“ til Sophus F. Neble, Bladets nuværende Redaktør, der er født i Stubbekøbing og oplært som Typograf. Under sit Ophold i Amerika havde denne Mand ernæret sig som Skovhugger i Wisconsin og var bleven nøje fortrolig med de indvandrede Arbejderes og Farmeres Forhold. Under Nebles energiske og kyndige Ledelse er Bladet blevet det største danske Farmerblad i Vesten. Det trykkes nu i et Oplag paa 23,000 Eksemplarer. I Bladets Ekspedition beskæftiges 20 Danske, og dets Omsætning var sidste Aar ca. 100,000 Dollars.

Under Sophus Nebles Redaktion har „Pioneeren“ opgivet Vestens djærve Frisprog og har faaet en mere civiliseret Karakter. Samtidig

har Neble og hans to Brødre gjort et stort filantropisk Arbejde mellem Landsmænd. Kniber det for Farmerne paa en Egn, støtter „Pioneeren“ dem ved Indsamling. I Aarene 1891—94 indsamledes over 5,000 Dollars, som ved „Pioneeren“s fornuftige Anvendelse frelste mange Landsmænd fra at lide Sult. Bladet er økonomisk uafhængigt og kan frit udtale sine Meninger. Det er hverken demokratisk eller republikansk, højre eller venstre, men sjælden gaar der nogen Uge hen, uden at „Sophus“ slaar et drabeligt Slag, som vækker Genlyd viden om i skandinaviske Kredse. For Tusinder af indvandrede Landsmænd har dette Blad været den eneste aandelige Føde, og Bladets Udvikling har været deres Udvikling. Den danske Pioneer har da haft en civilisatorisk Opgave som intet andet dansk Blad i Amerika, og det har paa sin Maade løst denne Opgave.

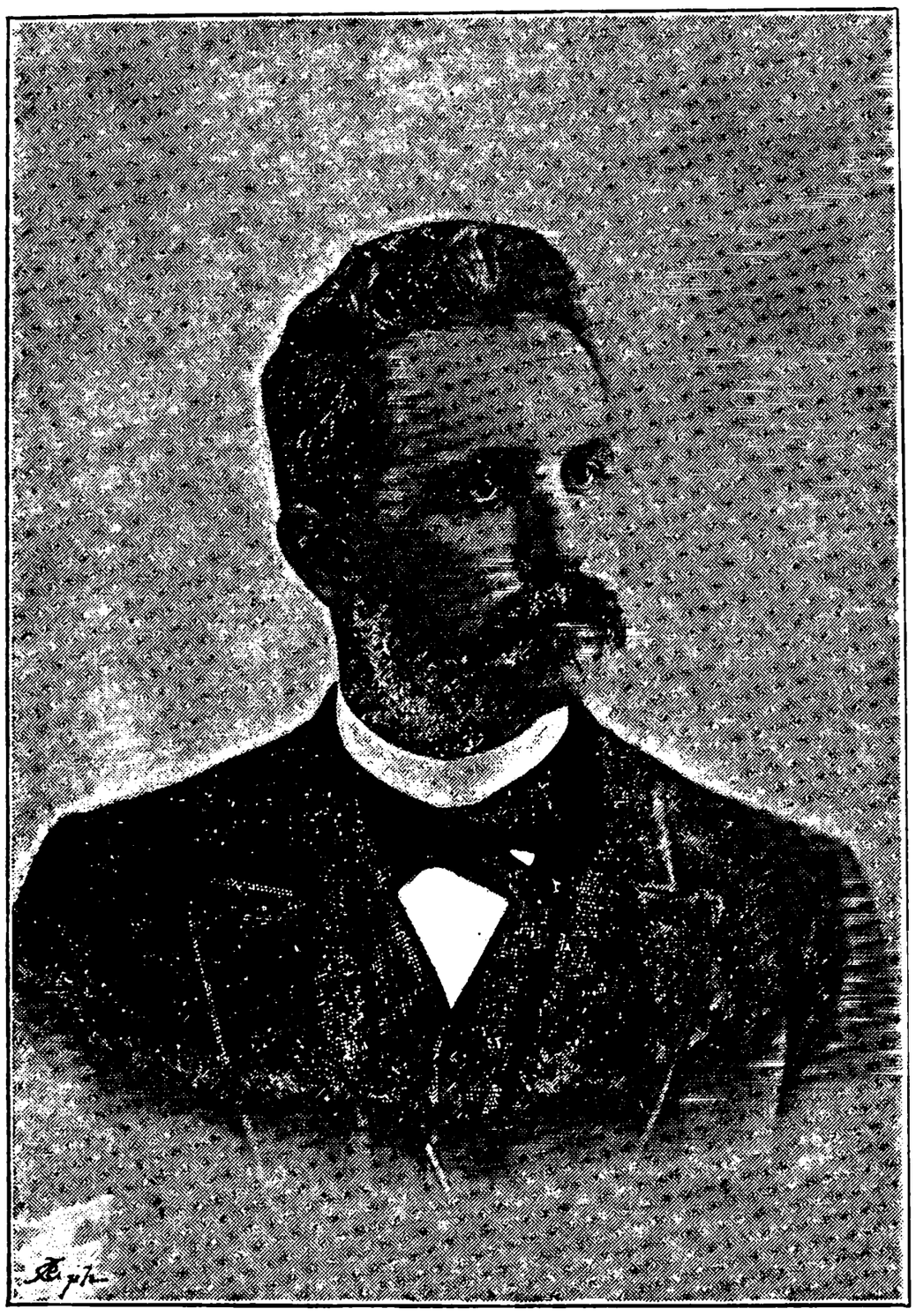

Redaktør Chr. Rasmussen.

Mere stilfærdigt og uden Tendens er Chr. Rasmussens „Ugebladet“ i Minneapolis. Det er et stort og meget læst Nyhedsblad, der saa godt som ikke befatter sig med Politik. I Forbindelse med Bladet — eller Bladene, for Ugebladet har adskillige Aflæggere i andre Byer — driver den energiske Udgiver et større Trykkeri og Forlagsvirksomhed. Rasmussens aabne, vakre Ansigt, som man ser paa Billedet, vækker straks Sympathi for Manden. Han er vistnok den Dansker i Amerika, der personlig kender det største Antal Landsmænd. Hvor han saa end færdes i Foreninger og paa lange Rejser,

har han Venner. Altid i straalende Humør, oplagt til en lille Spøg og parat til at fortælle en Anekdote og til at gøre en Forretning, er han en af de fornøjeligste og hæderligste Repræsentanter for den danske Presse i Amerika.

Redaktør, Oberst S. Listoe.

„Nordvesten“ i St. Paul er ligeledes et stort stilfærdigt Blad, der nyder megen Anseelse. Redaktøren, Oberst S. Listoe, er en af de faa Danske, der med Held har kastet sig ind i den amerikanske Politik. Listoe blev født i Kjøbenhavn 1846, lærte Landvæsen og udvandrede i 1866 til Amerika. Her fandt han hurtig Ansættelse ved Vestens Blade og deltog med Liv og Lyst i den politiske De-

bat. Han var den første Dansker, der valgtes ind i en amerikansk lovgivende Forsamling, idet han i 1875 fik Sæde i Minnesotas Legislatur. Senere beklædte han en Række større Embeder. Til Eksempel har han været Skole-Superintendent i Staten Minnesota (der aarlig udgiver 4 Millioner Dollars til sit Skolevæsen, og hvis Skolefonds løber op til 20 Millioner Dollars), samt Bydommer og Avditør. I Aaret 1870 deltog han i et Tog mod Indianerne og fik Rang af Oberst. Paa Billedet ser man Listoe i Guvernørstabens Uniform. I 1892 udnævntes han til amerikansk Konsul og rejste til Evropa, hvorfra han hjemkaldtes, da Cleveland et Par Aar efter kom til Magten. Oberst Listoes Liv frembyder Billedet af en amerikansk Politikers omskiftende Livsførelse. Siden 1887 har han været Chefredaktør af „Nordvesten“. — „Nordlyset“ i New York er det af de dansk-amerikanske Blade, der aandeligt som geografisk ligger nærmest Moderlandets Presse. Bladets ræsonnerende politiske Artikler og literære Anmeldelser findes ikke bedre i kjøbenhavnske Dagblade, og dog er alt, hvad der skrives i Bladet, ejendommeligt dansk-amerikansk i Form og Indhold. I „Nordlyset“ findes Kærligheden til Fødelandet harmonisk optaget i Ærbødigheden for det mægtige Amerika. Dette Blad har som intet andet dansk Blad i Nord-Amerika forstaaet at faa sit danske Hjerte til at banke i det fremmede Klædesmon.

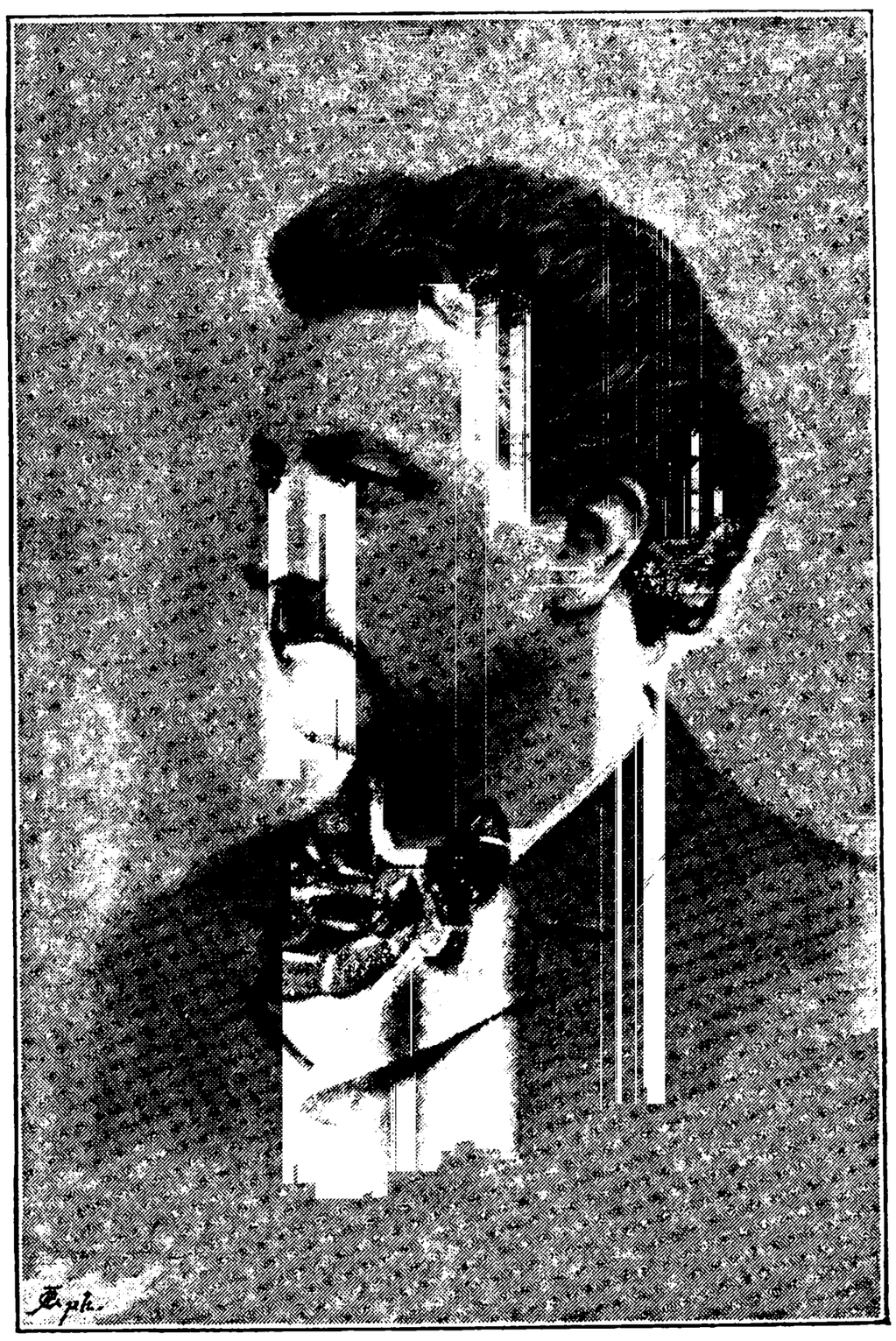

Redaktør John Volk.

John Volk, der redigerer „Nordlyset“, er en af de populæreste Danske i New York. Hans Fader var en i sin Tid bekendt Silkekræmmer paa Østergade, og her fødtes John Volk i Aaret 1843. Den begavede Dreng, der havde Kunstnertilbøjeligheder, maatte meget mod sin Villie blive Farmaceut, men næppe havde han udlært, før han forlod Danmark og rejste til New York. Ved Afskeden skrev han den smukke Sang „Farvel mit Fødeland jeg byder“, og i Amerika faldt det ham ikke ind at fortsætte den farmaceutiske Bane. Hans letbevægelige, spænstige Temperament var som skabt for Journalistens hurtige Liv, og efter megen Forsagelse og haarde Kampe lykkedes det ham at faa en Stilling i den amerikanske Presse. Han var bl. a. i flere Aar Redaktionssekretær ved *The Reform* og opnaaede i denne Stilling en saadan Færdighed i Engelsk, at han siden med stor Fuldkommenhed har omplantet vore bedste Digte og Fødelandssange paa det engelske Sprog. I Aaret 1891 grundede han „Nordlyset“, som han siden har viet al sin Energi og Tid.

Vi burde vel slutte disse Linier med en Prøve paa den dansk-amerikanske Journalistik, og i „Nordlyset“ vælger vi en lille Artikel, der skyldes Magister Clemens Petersen og ikke er andet end en Opfordring til Læserne om at give Møde ved en Dybbøl-Fest. Men her som overalt i „Nordlyset“ — og overhovedet i den dansk-amerikanske Presse — føler man en vis nobel Patriotisme.

Artiklen lyder:

„I Evropa tales der nutildags adskilligt om, at Nationalitet egenlig er en Indskrænkning af Menneske-Naturen, som man maa se at komme bort fra, at Opgaven egentlig er at være Menneske overhovedet, Menneske i Almindelighed, og saa lidt dansk eller norsk eller engelsk eller amerikansk som muligt. Heraf følger, at Fædrelandskærligheden egentlig kun bestaar i en hæderlig Opfyldelse af de Forpligtelser, der paahviler En som Medlem af et vist Samfund og et klogt eller endogsaa opofrende Hensyn til, hvad dette Samfunds Tarv kræver, hvorimod Fædrelandskærligheden, naar den bli-

ver til en Lidenskab eller Begejstring, egentlig kun er en Forskruelse.

Men al denne Tale beror paa en Fejltagelse.

Stor Kunst er for alle Mennesker, siges der, og det er fuldkommen sandt. Men man glemmer at føje til, at al stor Kunst er netop stærkt national. Det af tysk Poesi og Kunst, der har naaet om i Verden og grebet Sindene dybest, er Faust, men af alt, hvad tysk Poesi og Kunst har frembragt, er Faust det stærkest udprægede Tyske. Det af engelsk Poesi og Kunst, der er videst kendt og bedst forstaaet, er Hamlet og Falstaf, men af alt, hvad engelsk Poesi og Kunst har frembragt, er Hamlet og Falstaf det stærkest udprægede Engelske. Stor Kunst beror paa stærk Nationalitet.

Fremdeles siges der: virkelig Videnskab er ens for alle, og det er ganske sandt. Naar et Menneske tænker rigtigt, maa alle andre Mennesker tænke ligesom han. Men alle Mennesker tænker jo ikke paa det samme. Hvad et Menneske tænker paa, afhænger af hans naturlige Evner, hans Opdragelse og de ydre Omstændigheder, hvorunder han lever. Men ingen af disse Betingelser er han selv Herre over. De er mer eller mindre givet ham af det Folk, han er født i; og det er her, Nationaliteten kommer ind i selve Videnskaben. Man maa derfor ikke forundre sig over, at Steenstrup er dansk og Danielsen er norsk; at Araberne er Astronomer og Matematikere, og Japaneserne Gartnere og Botanikere; at det var en Englænder, der først forklarede alt Liv som en lovbunden Udvikling osv. Ogsaa Videnskaben har sin nationale Side.

Endelig siges der: den sande Religion er kun én. Dette siges af et Par Millioner Kristne om Kristendommen, af dobbelt saa mange Muhamedanere om Muhamedanismen og af tredobbelt saa mange Buddhister om Buddhismen. Ingen, der læser Religionens Historie, kan, blot for et Øjeblik, være i Tvivl om, at der er et Racespørgsmaal i al Religion. Desuden behøver man jo blot at trække en Streg over Evropas Kort og lægge Mærke til, at Alt, hvad der ligger Norden for Stregen, er protestantisk, og Alt, hvad der ligger

Syden for den, katolsk, for at forstaa, at selv i Religionen spiller Nationaliteten en Rolle.

Sagen er denne: Nationalitet er en natursat Betingelse for Menneskelivet. Det er lige saa umuligt for et Menneske at være Menneske overhovedet, Menneske i Almindelighed, uden at være Dansker eller Nordmand eller Englænder eller Amerikaner eller noget andet, som det er for et Træ at være Træ overhovedet, Træ i Almindelighed, uden at være Bøg eller Gran eller Eg eller noget andet. Heraf følger, at Fædrelandskærligheden, skønt den som enhver anden Følelse kan blive forskruet, alligevel er den Top-Rod, fra hvilken hele vort Aandsliv udspringer, og det véd Amerikanerne.

De véd af Erfaring, at af en daarlig Dansker eller en daarlig Nordmand eller noget andet daarligt kan der ikke laves en god Amerikaner. De véd af Erfaring, at naar den Fremmede, der lander paa deres Kyster, føler sig stærkt, egenlig talt uopløselig knyttet til det Folk, han gik fra, saa er det muligt for ham at tage fat med stor Besluttethed og ædle Forsætter i det Folk, han er kommet til; og naar de i Morgen læser i deres Aviser, at vi Danske har holdt en Fest til Ære for et dansk Minde, de rigtignok ikke kender, og til Værn for et andet dansk Minde, de knapt vilde forstaa, selv om de kendte det, saa rynker de ikke paa Næsen af os for det. Tværtimod, de nikker betænksomt paa Hovedet og siger til dem selv: *just the stuff we want.*

Derfor — lad os gaa til vor Fest til Ære for Fredericia-Slaget og til Værn for Dybbøl Mølle, frejdigt og trøstigt; vi er ikke paa gale Veje.“

Damperen Thingvalla.

JULESKIBET

Det er et broget Selskab, som nogle Uger før Jul samles om Thingvalla-Damperen, det saakaldte Juleskib, der er i Færd med at gaa til Norden. Bitterligt koldt er det i New York. Blaasorte Hagelskyer hænger over de høje Huse. Sneen fyger gennem Gaderne, og det blæser Kulde. Skibet, som de pelsklædte Farmere stavrer hen imod, vilde ogsaa være ganske tilsneet, dersom ikke Røgen fra de store Skorstene uophørligt væltede ud over den dryppende Takkelage. Der er Bevægelse For og Agter. Skruen grumser op i Vandet, og Kommando-Ordene skærer tværs igennem de Rejsendes forvirrede Snakken. Baade Indenbords og Udenbords er der febrilsk Travlhed med at ordne Ting, som absolut skal ordnes i det sidste Øjeblik, og hen over Travlheden slaar en Duft af Beksemad, Timian og Sul.

I Pakhuset, der endnu ved Broer staar i Forbindelse med Skibet, udfolder sig paa samme Tid et lystigt Rejsebillede. Farmere i lodne Pelse tumler ind fra Trænene, hvor de har siddet og kukkeluret som Fugle i et Bur. Mange af dem kommer fra Wisconsin, Iowa og Nebraska, andre fra Dakota'erne og Wyoming, men der er ogsaa dem, som har rejst fra Idaho og Staterne ved Stillehavet. De har siddet og kørt baade Dag og Nat en hel Uge, og nu synes de, at de omtrent er hjemme, skønt der dog endnu vil gaa en rum Tid, før de hører Juleklokken ringe paa den anden Side af Atlanterhavet.

Fra Pakhuset, hvor Farmerne slæber ind med Rejsesager, og hvor Farmerkonerne staar paa Hovedet i Kufferterne, breder Travlheden sig op til de nærmestliggende Værtshuse. Farmerne kaster endnu en Femcent over Disken, „sætter den op", som det hedder og faar det sidste Glas, før de gaar om Bord. Gamle Venner mødes, nye Bekendtskaber stiftes, og Unge og Gamle finder hinanden i denne ene glade Tanke: Vi skal hjem og holde Jul i Danmark.

Og det er ikke blot i Værtshusene, at der er fuldt af Rejsende. I Barberstuen ved Siden af skummer Sæben i skæggede Ansigter, og Negrene har travlt med at børste de solide Støvler, som Farmerne under Barberingen holder fremstrakte paa en Skammel. Det er først, naar de store Mænd er blevet børstede, pudsede og i alle Henseender forskønnede, at de sætter sig i Bevægelse mod Pakhuset. Her er Forvirringen paa det højeste, thi Damperen forkynder med en voldsom Tuden, at nu gaar Juleskibet fra Amerika —

Kaptajnen, der staar paa Kommandobroen, gør mystiske Tegn med Haanden, og Damperen lystrer disse Tegn. Det ser ud, som om den gerne vilde hjemefter, den skynder sig fra Bolværket og den skal netop til at dampe, da der opstaar en pludselig Forvirring. Skruen gør et vredt Slag bak, et smalt Brædt kastes i Land, og to tilknappede Amerikanere forlader Skibet. Det er et Par Reportere, der har været om Bord for at interviewe Farmerne om Udsigterne for næste Aars Hvedehøst, om Veststaternes Stilling til det forestaaende Præsidentvalg, om Bimetallismen og Guldmøntfoden og

om lignende Spørgsmaal, som det maa antages, at en Farmer kan klare midt i en Hurlumhej, hvor han har ondt nok med at klare sin Bagage. Saa hales det smalle Brædt om Bord, og Damperen letter. Tørklæderne vifter, og Reporterne, der har tjent til Middagen, overlader de Bortdragende til deres Skæbne.

Paa Juleskibet, der langsomt glider ned ad Hudsonfloden og forsvinder ude over Havet, er Passagererne beskæftigede med at indrette sig for Rejsen. Udenfor hagler det, og gennem Haglene ser man Skyerne, der hænger truende og tunge langs med Long Islands øde Kyster. Endnu inden man har tabt det faste Land af Syne, er Skibet forvandlet til et Snebjerg. Passagererne maa forblive i Kahytterne, hvor de med stoisk Ro indretter sig som Eskimoer i deres Huler. December Maaned er maaske den værste af alle Vintermaaneder for en Atlanterhavsrejse. Hagelstorme raser over New Foundlands Banker. Bølgerne brøler hult og mætter deres Raseri mod Skibets Sider, og ingen Fod tør mere betræde Dækket, der ustandseligt overskylles af de skummende Vandbjerge.

Og dog er der ret hyggeligt om Bord paa Juleskibet. En fortrøstningsfuld Helligdagsstemning raader mellem Passagererne, og de daglige Besværligheder glemmes ved Tanken om Glæderne, der vinker i det Fjærne. De fleste af disse Rejsende har i mange og lange Aar længtes efter Fødelandet, de aldrig kunde glemme. I onde og gode Dage tænkte de paa denne Rejse, og disse Tanker var det maaske, der holdt dem oppe, naar de bøjede Hovedet og var ved at bukke under i den haarde Kamp. Solskin og Magsvejr har de sjælden haft i de forløbne Aar, og Uvejret her paa Havet synes dem egenlig naturligt som endnu noget, de bør gennemgaa, før de gensér Danmark.

Men saa naar de i lange Nætter har ligget og hørt paa Stormens Tuden og Maskinens stønnende Lyde, naar de i fem seks Døgn har sejlet gennem Storm og Mørke, saa vaagner de en Morgen og finder, at det er Sommer. Havet ligger blikstille og dampende. Juleskibet sejler i den varme Golfstrøm.

Nu bliver Dækket fejet i en Fart. Der er Foraar i Luften og

Lysblink i Vanddraaberne, som drypper fra de lange Istapper. Alle Rejsende strømmer op paa Skansen. Ordene løsnes paa de stumme Læber. Man hører Latter og Harmonika-Musik, og Aftenen ender med en Dans.

I dette dejlige Vejr sejler Juleskibet en Uge. Det er, som vuggede det gennem en stille solbeskinnet Dal ude mellem Atlanterhavets Bølger, og om Aftenen, naar de Hjemaddragende staar og stirrer ud over de slumrende Vande, er det, som hørte de Juleklokken kime i den lyse Luftning.

Det første danske Fyr.

Det er først, naar Thingvalla paa sin trettende Dagsrejse bøjer Nord om Skotland, at Himlen atter faar et mørkt og dystert Udseende, og at Isen skinnende og blank lægger sig om den stønnende Damper. Men Nordens Stjernehimmel, som de Rejsende nu ikke har set i mange Aar, funkler ned til dem som et lysende Budskab i den mørke Vinternat.

Saa kommer Rejsens sidste Dage, da Længslen og Utaalmodigheden vokser, og da alle Tanker og Ønsker iler forud for det trætte Skib. Der er en forunderlig Uro over de Rejsendes Bevægelser. Ingen føler Lyst til Samtale. Enhver har nok i sine egne Tanker, og Vennerne staar tavse ved hinandens Side paa det vaade Dæk.

Endelig en Aften efter femten Dages Sørejse rygtes det paa Skibet, at man kan se et Fyr, og hurtigt strømmer alt Levende,

Unge og Gamle, Mænd og Kvinder, op paa Skansen. Rygtet er kommet fra Kommandobroen, hvor Kaptajnen staar saa stiv, som han nu har staaet i disse femten Dage. Der hænger Istapper i hans Skæg, Isstjerner i hans Haar, Rimfrost i hans Øjenbryn og lange Striber Snefnug i hans Kappe. Han staar deroppe, ubevægelig som en Snemand, med Øjnene fæstede paa det fjærne Punkt.

Og mod dette Punkt stirrer Hundreder af Øjne, indtil der pludselig høres en Mumlen langs med Rælingen: Dér! Dér! — — Det er et Lysglimt, ganske svagt, omtrent som Gløden af en Tændstik. Det forsvinder og viser sig, det bliver større, det blinker og det vinker, og en sælsom Fortryllelse staar der ud af disse matte Lysstraaler, der er Hjemmets første Julehilsen til de Rejsende.

Og mens Skibet møjsommeligt stønnende arbejder sig videre fremad, tændes Julelysene i Oldingens Sjæl, i Faderens, i Moderens og i Barnets. Det tændes i den Glades Sind og i det bristende Hjerte, og det tændes her paa dette Sted, hvor danske Amerikanere genhilser deres Moder, Danmark, og føler hvilken forunderlig Magt denne Moder udøver over sine Børn.

NORDMÆND

AF

DR. PHIL. P. GROTH

NORDMÆND I AMERIKA

Man skulde have ventet, at den samme Aand, som i Vikingetiden drev Nordmændene til at opsøge nye Lande og grunde Kolonier stadig længere mod Vest, ogsaa vilde have drevet dem til, efterat „Vinland det gode“ var gjenfundet, at udvandre dertil i store Flokke; men medens vi træffer Kolonisationsforsøg paa det nordamerikanske Fastland af mange andre Nationer, saa finder vi kun meget svage Spor af en norsk Indvandring. Svenskerne grundlagde i 1638 en Koloni i Staten Delaware, en Koloni som holdt sig langt ned gjennem Tiderne, med svensk Sprog, svensk Kirke o. s. v., selv efterat den var bleven erobret af Hollænderne; men nu er den gaaet op i det omgivende amerikanske Samfund, som derved er kommet til at optage i sig adskilligt svensk Blod. Saaledes roser den nuværende amerikanske Gesandt i London, Thomas F. Bayard, som er fra Delaware, sig af at have svensk Blod i sine Aarer. Derimod har man intet lignende norsk Foretagende at pege paa.

Hr. R. B. Anderson, den tidligere amerikanske Gesandt i Kjøbenhavn, har i sin interessante Bog „*The first chapter of Norwegian immigration*“ samlet alt hvad der kan vides eller sluttes med Hensyn til Nordmænds Bosættelse i den Del af Amerika, som senere blev De Forenede Stater, medens disse sidste endnu var hollandske og engelske Kolonier. Han anfører et Par Familier, som fører sine

Slægtregistre op til Nordmænd, der bosatte sig i New York, medens denne senere Stat endnu var en hollandsk Koloni og bar Navnet Ny-Amsterdam.

Den vigtigste af disse Familier er den store og ansete „Bergen"-Familie, som fører sin Stamtavle op til „Hans Hansen van Bergen in Noorwegen" eller som han ogsaa kaldtes, „Hans Hansen de Noorman". Denne Hans Hansen kom ifølge den i Bergenfamilien gjængse Tradition fra Bergen til Holland og derfra til Amerika. Naar man bliver lidt kjendt i New York og Omegn, vil man snart indse, at denne vor Landsmand, eller ialfald hans Æt, maa have slaaet sig betydelig op og være blevet indflydelsesrige Medlemmer af Samfundet. Denne Familie har saaledes givet sit Navn til *Bergen county* i Staten New Jersey, til *Bergen Street* i Brooklyn o. s. v., og endnu kan man paa Third Avenue i Brooklyn se det saakaldte *Bergen homestead*, Bergen-Familiens Stamsæde, et nu temmelig uanseligt énetages Hus med store Verandaer, eller rettere Svalegange; dette Hus siges at være den ældste Bygning i Brooklyn.

Der fortælles ogsaa om en Del andre Nordmænd, som har slaaet sig ned i New York i de forrige Aarhundreder; men disse Tilfælde er faa og isolerede, og som Indvandring betragtet spiller de ingen Rolle.

Fra 1820 af begynder Amerikanerne at føre Bog over Indvandrerne. Dog er Nordmænd og Svensker her slaaet sammen til én Gruppe helt ned til 1868, saa at man for Norges Vedkommende har liden Nytte af denne Statistik, som ogsaa ellers øjensynlig er i højeste Grad ufuldstændig. Den norske Udvandringsstatistik begynder i 1836, og medens den amerikanske Indvandringsstatistik for 1836 giver bare 57 norske og svenske Indvandrere tilsammen, ved vi, at i det Aar udvandrede fra Norge alene mindst 200 Mennesker til Amerika. Ifølge den norske Statistik varierede Indvandringen fra Norge i Aarene 1836 til 1842 mellem 200 og 700, steg saa pludselig i 1843 til 1600, og siden den Tid maa man tælle de norske Indvandrere, som aarlig kom til Amerika i Tusinder. Sit højeste Punkt naaede Indvandringen i 1882, da der ankom 29,101

Nordmænd til De Forenede Stater. R. B. Anderson anslaar Totalsummen af norske Indvandrere fra 1820 til 1894 med et rundt Tal til 500,000.

Ifølge Folketællingen i 1890 var der i det Aar i De Forenede Stater 322,665 norskfødte Individer. Disse findes fordelt over alle Unionens Stater, men talrigst er de dog i Minnesota, Illinois, Iowa, Wisconsin og de to Dakota-Stater.

I de større Byer findes Nordmænd, ifølge den samme Optælling, fordelte paa følgende Maade: Chicago 21,835, Minneapolis 12,624, Brooklyn, N. Y., 4,873, St. Paul, Minn., 3,521, La Crosse, Wis., 2,707, Milwaukee, Wisconsin 1,821, Sioux City, Iowa 1,758, Tacoma, Wash., 1,702, New York 1,575, Philadelphia 1,500 o. s. v. nedover. Cincinnati, Ohio kan kun opvise 9 Nordmænd, medens Cleveland i samme Stat har 129.

Som vi ser, er det en ikke ringe Procent af Norges Befolkning, som har forladt sit Fædreland for at søge et nyt Hjem paa den anden Side af Atlanterhavet, og der er neppe en norsk Familie, som ikke er repræsenteret i Amerika ved et eller flere Medlemmer, ligesom der ogsaa neppe er nogen norsk Mand eller Kvinde uden at de har en Søn eller Datter, en Broder eller Søster eller en anden nær Slægtning i det fjerne Vesten.

De fleste Nordmænd, som rejser til Amerika, gjør det i den Hensigt derved at finde et rigere Udkomme eller et lettere Erhverv, end de vilde kunne finde hjemme. Neppe nogen, ialfald kun et forsvindende Mindretal, drager hjemmefra af politiske Grunde, d. v. s. fordi de er misfornøjede med Forholdene, saaledes som de arter sig hjemme, og ønsker at finde en mere tiltalende Regjeringsform eller en større Frihed paa den anden Side af Havet; og, fraset Mormonerne, var det væsentlig kun i den første Indvandrings Tid, at man af religiøse Grunde udvandrede fra Norge til Amerika. Næsten alle Nordmænd, som kommer til Amerika, hører til dem, hvis Arbejdsevne er deres Kapital, meget faa bringer med sig mere end absolut nødvendigt til at klare sig den første Tid, indtil de kan finde Arbejde.

Undertiden kommer der Bønder, som har solgt sin Gaard hjemme og derfor kan medbringe en forholdsvis større Pengesum, sommetider endogsaa flere tusind Dollars. Men det er sjældne Undtagelsestilfælde. Og dog kunde det vel hænde, at netop de som kom der med nogen Kapital, naar de dermed forenede Arbejdsdygtighed og Arbejdslyst, vilde være de, som gjorde det bedst.

DEN FØRSTE NORSKE INDVANDRING

I vore Dage er det let nok at komme til Amerika. Indledningskapitlet i denne Bog skildrer Overrejsen paa første Plads paa et af Nutidens pragtfuldeste og mest hurtiggaaende Dampskibe. Anderledes var det ved Immigrationens Begyndelse, og det kan derfor have sin Interesse som Modstykke til den ovennævnte Skildring af en komfortabel Nutidsrejse at gjenfortælle, hvad vi ved om en af de første Rejser, som foretoges af et større Selskab Norske. Beretningen er laant fra R. B. Andersons „*The first Chapter of Norwegian Immigration.*“

Det første norske Selskab af nogen Betydning, som kom til Amerika, var en Skibsladning paa 42 Mennesker, som kom med Sluppen „Restaurationen“ fra Stavanger i Aaret 1825. Lederen for denne Ekspedition var Lars Larsen, en Stavangermand, som i sin Tid havde været i engelsk Krigsfangenskab og paa den Maade var bleven hjemme i engelsk Sprog og engelske Forhold. Foranledningen til Ekspeditionen var, at en Stavangermand ved Navn Kleng Pedersen, som sammen med en Kammerat havde været i Amerika i et Par Aar, kom hjem og gav en meget rosende Skildring af Landet. Sammen med en Del Andre kjøbte Lars Larsen det lille Fartøj, som de kom over med, lastede det med Jern og sejlede fra Stavanger den 4. Juli 1825. Neppe var de komne ud af Kanalen, før Vanskelighederne begyndte for dem. De kom ind til en liden Havn i England

ved Navn Lisett, hvor de blev liggende en Dag. Her tog de sig for at sælge Brændevin til Stedets Indbyggere, men da de mærkede, at det var en ulovlig Handling, som kunde skaffe dem Justitsen paa Halsen, satte de skyndsomst Sejl for sit fjerne Maal. De maa dog være bleven forslaaede fra sin Kurs, for næste Gang vi hører fra dem, er de ved Funchal paa Madeira. Kort før de kom did, havde de fundet et Oksehoved fuldt af Vin drivende paa Søen. Dette havde de faaet halet ombord, og sandsynligvis maa de have „smagt“ lidt for meget paa Indholdet, for da Sluppen kom ind til Funchal, havde den intet Flag oppe og var tilsyneladende uden Kommando. Tilslut fandt de dog frem et norsk Flag, som de hejste op for at undgaa at blive skudt i Sænk af Fæstningens Kanoner, der allerede var rettede mod denne tilsyneladende Sjørøverskude.

Til Trods for denne truende Modtagelse blev dog Udvandrerne venligt behandlede i Funchal. Den amerikanske Konsul forøgede deres Beholdning af Proviant og gav endogsaa hele Selskabet en større Middag, før de drog afsted. De ankom til Funchal den 28. Juli og forlod Byen igen den 31.

Efter 14 Ugers Sejlads kom de endelig frem til New York, men nu, da de var ved Rejsens Maal og troede alle Vanskeligheder overstaaede, blev Sluppen beslaglagt og Kaptejnen, Lars Olsen fra Stavanger, arresteret, fordi Skibet havde flere Passagerer og var tungere lastet, end det efter amerikansk Lovgivning havde Ret til.

Tilslut slap dog baade Kaptejnen og Skibet fri igjen, og Lars Larsen solgte Sluppen og Ladningen for 400 Dollars og gav sig paa Rejsen indover. De fleste af Indvandrerne var Kvækere, og af Kvækerne i Amerika blev de vel modtagne, og et Par af deres Trosfæller hjalp dem til at faa Land i Kendall, Orleans County, New York, hvor det første norske Settlement i Amerika blev grundlagt. Da det kan have sin Interesse at se, hvad Indtryk disse første norske Indvandrere gjorde paa de „Indfødte“, anføres her følgende Artikel fra *New York Daily Advertiser* for 12. Oktober 1825:

„Et ejendommeligt Syn. Et Fartøj er kommet ind paa Havnen med Emigranter fra Norge. Skibet er meget lidet, idet det kun maaler

360 norske Læster, d. v. s. 45 amerikanske Tons. Det medbragte 45 Passagerer af begge Kjøn, alle bestemte til Ontario County, hvor en Agent, som kom over for en kort Tid siden, har kjøbt en Strækning Land til dem. Ankomsten af et saadant Selskab Fremmede, fra et saa fjernt Land og i et Fartøj tilsyneladende saa lidet beregnet paa at foretage en Rejse over Atlanterhavet, kunde ikke undlade at vække en hel Del Interesse. De har haft en Rejse paa fjorten Uger og er alle ved god Helbred og ved godt Mod. Et Foretagende som dette vidner om Kjækhed hos Føreren og Eventyraand hos Passagererne, som for det meste hører til Familier fra Omegnen af en liden By ved Sydvestpynten af Norge, nær Kap Stavanger (!). De, som kommer fra Bondegaardene, er klædt i grove, hjemmelavede Klæder af et Snit, der er forskjelligt fra det amerikanske, men de som boede i Byer, har Klæder af Sirts og Kaliko og gaar med Sjaler, som vi antager er indførte fra England. Fartøjet er bygget i Lighed med Fiskerbaadene der paa Kysten med én Mast og Topsejl, sluprigget. Det gik gennem den engelske Kanal og saa langt syd som til Madeira, hvor det stoppede 3—4 Dage og derfra direkte til New York, hvor det ankom med en Passager mere end det havde fra Begyndelsen, da en var bleven født undervejs."

Indvandrerne fik, som sagt, Anledning til at skaffe sig Land paa rimelige Vilkaar, og saaledes blev det første norske Settlement i Amerika grundlagt. Da dette Settlement paa en Maade er typisk for alle de følgende, kan det være af Interesse at følge disse Indvandreres Skjæbne noget videre i Detalj. Kendall, eller som det den Gang hed, Murray, ligger i den nordligste Del af Staten New York ved Bredderne af Ontariosjøen. Kolonisterne kjøbte sig her Land til en Pris af 5 Dollars per Acre (en Acre svarer omtrent til 40 Are). Hver voksen Mand kjøbte sig 40 Acres, omtrent 200 Maal Jord. Landet var tæt bevokset med Skov, som maatte ryddes, og der var kun liden Anledning til at finde Husly. Derfor sluttede 24 af dem sig sammen og byggede et Tømmerhus, 12 Fod hver Vej og med en Kvistetage. Her tilbragte de saa Vinteren. Man kan

tænke sig, hvad de har maattet udstaa. De skaffede sig en Del Fortjeneste ved at tærske for sine Naboer, og næste Aar begyndte de at rydde sit Land, og efterhaanden arbejdede de sig op til en forholdsvis Velstand.

En af Kolonisterne, H. Hervig, skriver i 1871 i et Brev til „Fædrelandet og Emigranten“ bl. a.: „Efter at vi havde faaet ryddet Landet, fandt vi, at det var meget god Jord og Avlingen her er saa god som meget faa Steder i Omegnen. Der kommer ingen flere Folk fra Norge hid nu, og Land kan ikke faaes for en lav Pris; det koster 50 til 100 Dollars for en Acre.“

Han tilføjer et Par Bemærkninger, som er af Interesse, fordi de viser en Tilstand der er forskjellig fra den, der raader og har raadet i andre norske Settlementer.

„Hvad Religionen angaar, saa har vi mange Kirker og mange Præster og forskjellige Bekjendelser; og nogle gaar til Kirke, medens andre holder sig hjemme. Vi har ingen Stridigheder med Hensyn til Religionen, men enhver faar Lov til at tro og tænke, hvad han finder bedst. Det ser ikke ud til at være saa blandt Nordmændene ude i Vesten, hvis man kan dømme fra eders Aviser, hvor der stadig er Strid om religiøse Ting, medens der burde være Venskab og Kjærlighed o. s. v.“

Vi faar saaledes et meget tiltalende Billede af denne Koloni, som har arbejdet sig op til Velvære og Tilfredshed med Forholdene, og hvor gjensidig Tolerance raader. Miss Anna Danielson, hvis Moder var en af de oprindelige Settlere i Kendall, har i et Brev til Professor Anderson skildret Koloniens og Kolonisternes Skjæbne. Vi skal her anføre et Par Steder af Brevet, fordi det er et typisk Udtryk for, hvorledes det i det hele taget gaar i den Slags Kolonier:

„Mr. Claus Shulstead var ogsaa en af de gamle Settlere i Kendall; . . . . Mr. Shulstead tjente i Borgerkrigen og døde ifjor Høst (1894); hans Enke Caroline lever fremdeles paa Farmen. Mr. og Mrs. Shulstead var ægte norske og *talte altid til hverandre i sit eget Sprog.*“

. . . . „Der er nogle faa unge Mænd, som er komne i de senere

Aar, de arbejder for forskjellige Farmere men faa af dem bliver her længe. De gaar Vest. De faa Familier, som er igjen her, har bestemt sig til at blive Amerikanere. De ønsker ikke at glemme sine gamle Hjem paa den anden Side af Havet, men de forsøger at bære sig ad som Amerikanerne gjør, og de fleste af dem søger nu til Methodist-Kirken i Kendall. For Øjeblikket lever der i Kendall bare to Ætlinger af dem, som kom med „Sluppen“. De er Andrew J. Stangeland og min Moder, og saa naturligvis deres Børn.“

NORSK-AMERIKANSKE LIVSVILKAAR

FORHOLDENE i den ovenfor omtalte første norske Koloni er typiske for hvorledes det gaar i omtrent alle norske Settlements. En Tid lang holder de sig som norske; Forældrene er „ægte norske“, taler norsk til hverandre, og i Regelen ogsaa til Børnene; disse sidste kan nok i Regelen ogsaa snakke en Slags norsk, hvori de undertiden meddeler sig til Forældrene, men ellers „bestemmer de sig til at blive Amerikanere“, de benytter sig imellem af det engelske Sprog, og i mange Tilfælde, fordi de repræsenterer det stærkeste og mest levedygtige Princip i Samfundet, tvinger de ogsaa Forældrene til at blive amerikaniserede og ligeoverfor dem at benytte et Slags engelsk. Saa tilslut forsvinder de norske Elementer som en Draabe i Havet; muligens ikke før de har til en vis Grad paatrykt det dem omgivende amerikanske Samfund en liden, forsvindende ringe Del af sine Ejendommeligheder; noget bliver der dog igjen fra Nordmændene, ligesom fra de andre Nationer, som hver for sig forsvinder, dog ikke uden at efterlade sig Spor i Samfundet. Denne Folke- og Raceblanding, dette Folk i sin Vorden er en af de interessanteste Foreteelser i Nutiden, og medens endel bigotte Amerikanere ser med Mistillid og Uvilje derpaa, og beklager at Racen saaledes skal skjæmmes ved at opblandes med „Evropas Bærme“, er der andre som, mere fordomsfrie, vistnok kommer Sandheden nærmere, naar de glæder sig ved Tanken paa den rige

og alsidige Folkekarakter, som maa komme ud af denne Raceblanding.

Denne Opgaaen i det amerikanske Samfund og tilsvarende Udvisken af de hjemlige nationale Træk gaar naturligvis hurtigere for sig, naar det norske Element, saaledes som i dette Tilfælde, ikke i nogen synderlig Grad forynges ved fornyet Indvandring; den kan paa den anden Side forhales, naar der vedblivende bliver bragt nyt norsk Blod ind i Kolonien, naar Ætlinger af de første Kolonister indgaar Ægteskab med Nykommere, og saaledes andet og første Led forenes; men den er i ethvert Fald uundgaaelig.

Det er derfor et temmelig ørkesløst Spørgsmaal, om den er af det Gode eller af det Onde; Spørgsmaalet er alene, bør denne Proces paaskyndes eller ikke? Der er ikke Tvivl om, at for den, der vil komme frem og gjøre Karriere i det amerikanske Samfund er det bedste han kan gjøre, at blive amerikaniseret saa hurtig som mulig. Paa den anden Side er det et Spørgsmaal, om ikke de nationale Ejendommeligheder, den nationale Side ved ens Karakter er en saa nødvendig og betydningsfuld Del af Personligheden, at den ikke kan erstattes ved en i en ældre Alder tilegnet fremmed Nationalitetsejendommelighed. Hvad man vinder paa den ene Side, taber man paa den anden, og om man skal sætte Tabet eller Vindingen højst beror paa Livsopfatningen i det hele.

Sit ydre Udtryk faar Amerikaniseringen i Optræden, Sprog og ofte i Forandring af Navn. — Man glemmer tilsyneladende at tale og skrive Norsk; selv om man skriver til en Mand, som man ved er Nordmand, skriver man dog paa engelsk, og skal man tale norsk, saa gjør man allehaande frivillige eller uvilkaarlige Forandringer i sin Udtale af Norsken, saa at det bliver klart for enhver, at man ikke længer kan tale sit Modersmaal rent. At mange imidlertid ikke har lært sig til at tale det engelske Sprog ordentlig, kan kaste over Vedkommende et vist Latterlighedens Skjær, som de imidlertid selv øjensynlig ikke har den fjerneste Forestilling om.

Alle som har set den hjemvendende Amerikaner, ved at den „*independence*“ i Optræden, som karakteriserer den indfødte Ame-

rikaner, lettelig udarter til Uforskammethed og Ubehøvlethed hos den, som, uden at besidde Amerikanerens Selvbeherskelse og aandelige Overlegenhed, søger at efterligne ham i det Ydre.

Mange Indvandrere, som har været i Amerika i en længere Aarrække, søger at amerikanisere sit Navn.

Omkring 1836 begynder, som ovenfor bemærket, Indvandringen at tage Opsving. De Indvandrere, som da kom, drog længere vest,

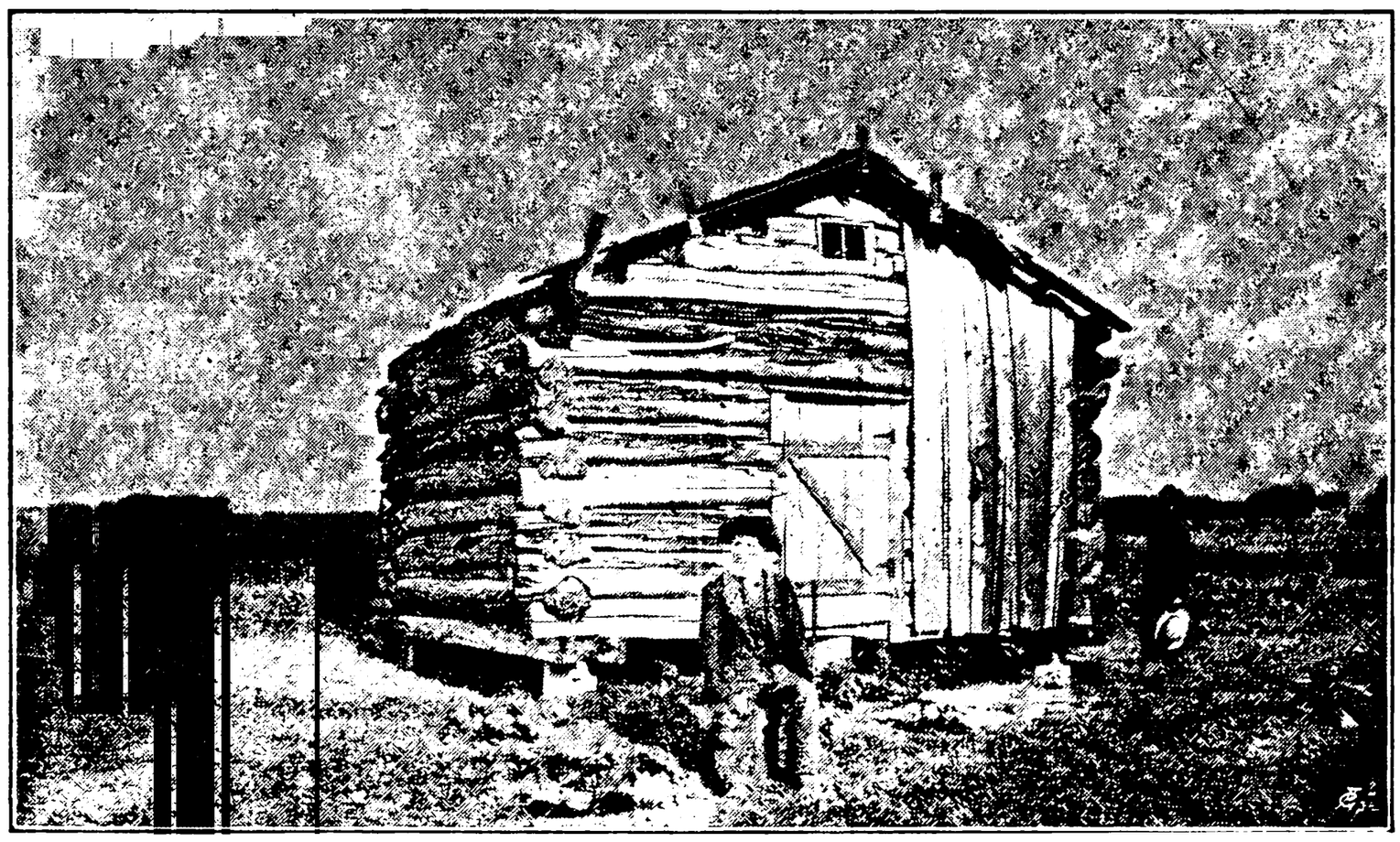

Blokhus bygget i 1859 af Sjur Halvorson Myren.

først til Wisconsin og Illinois og Iowa, senere endnu længere vest til Minnesota og Dakota o. s. v., efterhaanden som Landet blev aabnet for Bebyggelse. Altid har de norske Indvandrere været blandt Pionererne, de har ryddet Landet, lagt Veje, gravet Grøfter og bygget Jernbaner, og den Taknemlighedsgjæld, som det amerikanske Samfund staar i til Norge for de Rydningsmænd, som det har skaffet dette Samfund, lader sig lettere tænke end beregne.

Saaledes var Nordmændene de første hvide Folk, som nedsatte sig fast i Dakota som Farmere; de flyttede Høsten 1859 over Missourifloden ved Vermillion, saa snart Traktaten med Indianerne var afsluttet. Før den Tid havde ingen Hvide holdt til i Dakota undtagen Indianeragenter, garnisonerende Soldater og Pelsværkshandlere fra

St. Paul og St. Louis. De første Nybyggere indvandrede fra Koshkonong i Wisconsin, Winnesheik i Missouri. De to hosstaaende Billeder fra den samme Farm, det ene af en *log-cabin*, bygget i 1859—60 af Sjur Myren, det ældste Blokhus, der nu staar igen, det andet af den samme Families nuværende Vaaningshus i Nærheden af det gamle Blokhus lige ved Vermillion, S. D., viser tydeligere end Ord Forskjellen mellem Livsvilkaarene for de første Pionerer og for dem, som er vokset op i Ly af hines Arbejde. Hans Myron, Sønnen,

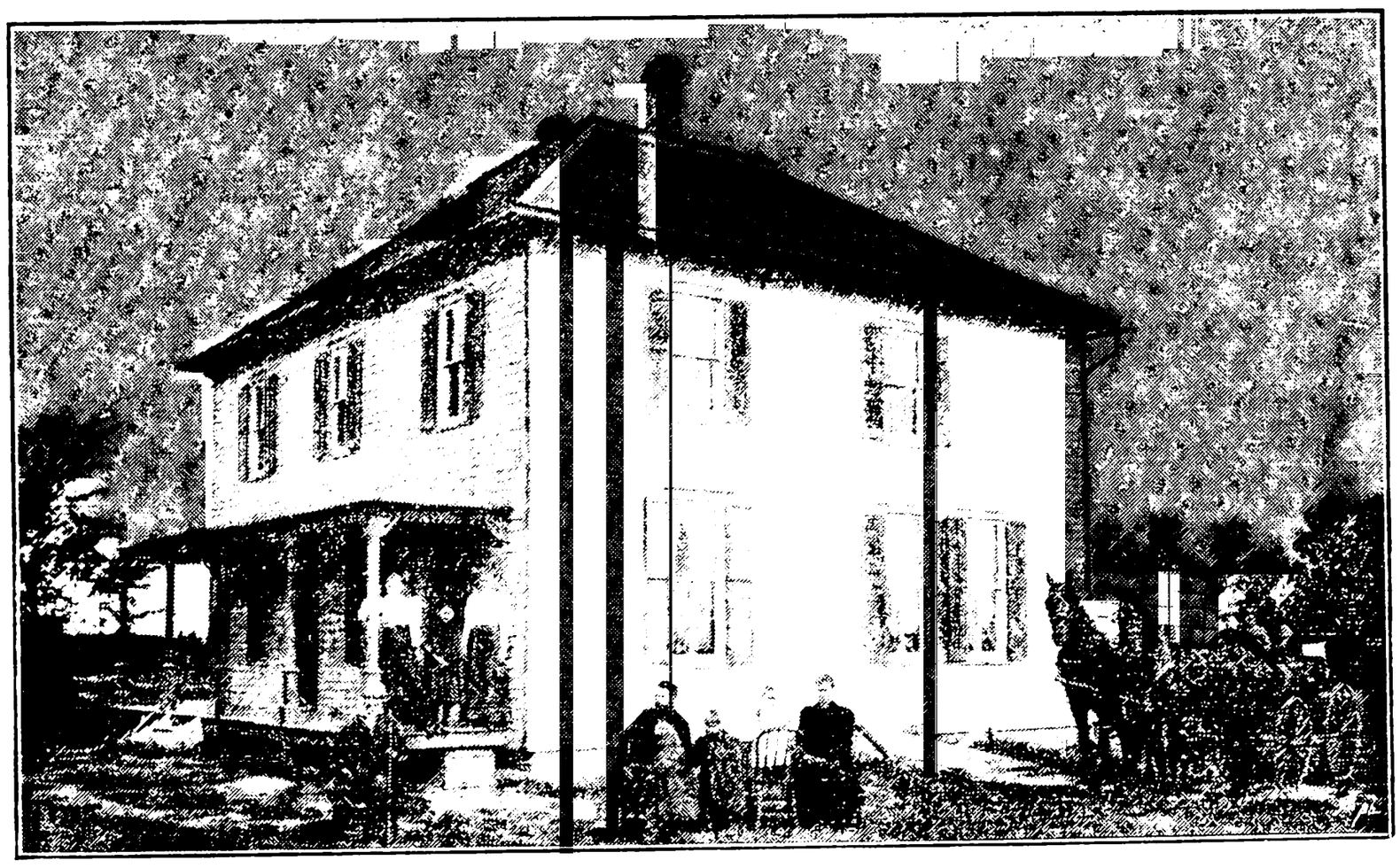

Familien Myrons nuværende Bolig.

som nu driver Farmen og som er en oplyst og dygtig Mand, der fire Gange har været Medlem af Syd Dakotas lovgivende Forsamling, begyndte med i 10-Aars Alderen at drive Kreaturerne for norske Farmere, som fra Nebraska vovede sig over Missourifloden for at slaa sig ned i Dakota.

Saaledes ser vi hos de Nordmænd, der er komne til Amerika og har slaaet sig ned som Farmere — og det er de fleste af dem — en jevn Fremgang i Velstand og en Forbedring af ydre Livsvilkaar og samtidig en stigende Tilfredshed med det Land, som de har valgt til sit andet Hjem. I Begyndelsen er der mest

Knurren over de nye og uvante Forhold, efterhaanden bliver disse tilvante, og man føler sig tilfreds i dem.

For Arbejderbefolkningen i Byerne er der ikke den samme jevne Fremgang. Dog har de meget bedre Løn (omend samtidig ogsaa usikrere Arbejde) og lever bedre og under gunstigere Vilkaar end Arbejderne hjemme, og mange lægger heller ikke saa lidt op.

En ejendommelig Side ved Livet i Amerika er Klubvæsenet. Den rige har sin *Club* eller sine Klubber med pragtfulde Huse og al mulig Komfort, et andet Hjem, beregnet paa at skaffe alt det Velvære, som den rent ydre Tilfredsstillelse af alle mulige Krav eller Ønsker, sammen med et aandsbeslægtet Selskab, kan skaffe; den fattige har sin *lodge*, hvor han møder op en Gang om Ugen eller hver fjortende Dag, hvor han samtidig med at finde den sociale Adspredelse blandt Venner, som nu engang synes at være en nødvendig Livsbetingelse for Folk af den saakaldte angelsaksiske Race, ogsaa har Livsforsikring, Begravelses- og Sygekasse. Af disse Foreninger findes der en hel Del rundt i de forskellige norsk-amerikanske Samfund. Derimod findes der neppe i hele Amerika en eneste norsk Klub med udelukkende sociale Formaal, indrettet efter Mønster af de amerikanske Klubber. Der var i sin Tid i Chicago en, væsentlig af norske bestaaende, Klub af den Slags, *the Scandinavian literary society*, men den er nu gaaet ind.

En betydelig Rolle i Livet inden de norske „Kolonier“ i Amerika har efterhaanden Sangforeningerne kommet til at spille. Saa godt som i hver eneste By, hvor Nordmændene kun er nogenlunde talrig repræsenterede, findes der en eller flere norske Sangforeninger, og da de temmelig ofte lader sig høre, og ogsaa som en Regel synger meget upaaklageligt, er der ingen Tvivl om, at de ikke alene vækker og vedligeholder en poetisk og kunstnerisk Sans hos Medlemmerne, men ogsaa i videre Kredse saar mangt et Poesiens Frøkorn, som kan bære uberegnelige Frugter og være til megen Velsignelse i det haarde Arbejdsliv i Amerika.

For adskillige Aar siden blev der stiftet en skandinavisk Sangerunion — „*United Scandinavian Singers of America*“. Den blev imidlertid opløst i 1893, idet Svenskerne traadte ud og dannede en egen Union, saa at United Scandinavian Singers nu kun indbefatter Nordmænd og Danske, med en enkelt svensk Forening ind iblandt. For et Par Aar siden blev der stiftet en *Northwestern Scandinavian Singers' Association*, indbefattende alle norske Sangforeninger vestenfor Chicago. Disse Sangerforbund holder Møder hvert andet eller hvert tredie Aar og bidrager meget til Fremme af Venskab og god Forstaaelse mellem Medlemmerne af de forskjellige norske „Kolonier“.

NORSKE FORRETNINGSFOLK

De fleste norske Indvandrere til Amerika har været det legemlige Arbejdes Mænd. De har været Jorddyrkere, Tømmerhuggere, Sjøfolk og almindelige Arbejdsfolk hjemme, og de har i Regelen fortsat i den samme Beskjæftigelse i Amerika. Mange af dem, som er komne over og har faaet Land gratis af Regjeringen eller kjøbt det billigt, har, som vi har set, ved et haardt og slidsomt Arbejdsliv, og takket være Jordens Frugtbarhed og gode Aaringer, arbejdet sig op til adskillig Velstand.

Efterhaanden begyndte dog ogsaa Haandværkere og Handelsmænd at udvandre til Amerika. De nedsatte sig i de store Byer, hvor der lidt efter lidt, som nævnt, samlede sig en temmelig talrig norsk Befolkning.

I det egentlige Forretningsliv er Nordmændene ikke synderlig fremtrædende. I det Hele taget kan man vel sige, at de for en stor Del mangler den *push*, som det hedder paa amerikansk, der maa til for at man kan blive en dygtig og heldig Forretningsmand i Amerika. Sammen med de andre skandinaviske Nationer roses Nordmændene gjerne af Amerikanerne for at være *gode Borgere: „They make good citizens“*. Dette er imidlertid ikke nogen ubetinget Kompliment. Det betegner dem nærmest som dem, der er tilfreds med sin Lod i Livet, ikke indlader sig paa nogen halsbrækkende Kappestrid for at arbejde sig op paa den sociale eller økonomiske Stige, men

med Dygtighed og Samvittighedsfuldhed udfører det Arbejde, som de er sat til.

Der er, som det paa en vis Maade maa siges at falde af sig selv, en hel Del Nordmænd, som søger sit Levebrød ved Smaahandel; Folk, som, etablerede i Centrum for den norske Befolkning i de store Byer, tilfredsstiller det *lokale* Behov for Fedevare- og Kolonialvareforretninger, Manufakturvarer, Apotheker, Papirvarer o. s. v. Disse Forretninger kan ofte, alt efter de norske Koloniers Talrighed og Befolkningens Kjøbeevne, skaffe sine Indehavere et godt Levebrød og adskillig Velstand, men der er ellers ikke synderligt at sige om dem. En Undtagelse danner dog, f. Eks. Kolonialvare-Firmaet *Jevne & Co.*, som er et af de største Firmaer i sin Branche i Chicago. Men i Regelen forudsætter disse Forretninger intet videre Initiativ eller fremragende Dygtighed, kun Paapasselighed og en naturlig Vækst i Samfundet.

Paa den anden Side er der Forretningsmænd, som forstaar at arbejde sig op til, om ikke altid fremragende, saa dog ialfald respektable Stillinger inden det amerikanske Samfund, fordi de, ved sine specielle Evner eller Kundskaber, eller ved sine Forbindelser er istand til at udfylde visse Huller eller tilfredsstille visse Savn i Samfundet. Af disse Mænd, der gjør sin Nation Ære, og bærer Vidnesbyrd om, at den er noget mere end et Folk af „gode Borgere“, skal vi nævne en Del.

Den Nordmand, som i *New York* ubetinget har bragt det længst som Forretningsmand er den forhenværende Konsul, Hr. Chr. Børs, der nu lever som Privatmand i Paris. Konsul Børs, der er født i Bergen i 1823, kom til Amerika med to tomme Hænder i 30-Aarsalderen og havde, som de fleste andre Emigranter, adskillige Vanskeligheder at kæmpe med i Begyndelsen. Han forsøgte først sin Lykke i New York og Chicago, men da det ikke gik der, slog han sig efter et Aars Tids Forløb ned i Boston, hvor han først kom ind paa et Jernkontor. Han begyndte derefter paa egen Haand med Import af svensk Jern, en Forretning, hvis Hovedsæde dengang var i Boston, men saa godt som udelukkende paa amerikanske Hæn-

der. I Jernforretningen lagde Hr. Børs den første Grundvold til sin Formue. Nogle Aar efterat han var kommen til Boston, blev det norske og svenske Vicekonsulat der ledigt, og Børs blev udnævnt til Konsul. I Boston indgik Hr. Børs Ægteskab med en amerikansk Dame, Miss Bayard, tilhørende en af Amerikas mest bekjendte Familier, en Kusine af den nuværende amerikanske Gesandt i London, den tidligere Statsminister Thomas F. Bayard. Hun døde imidlertid efter et kort Ægteskab, efterladende ham en Søn, som nu er i Jernbaneforretningen i Amerika.

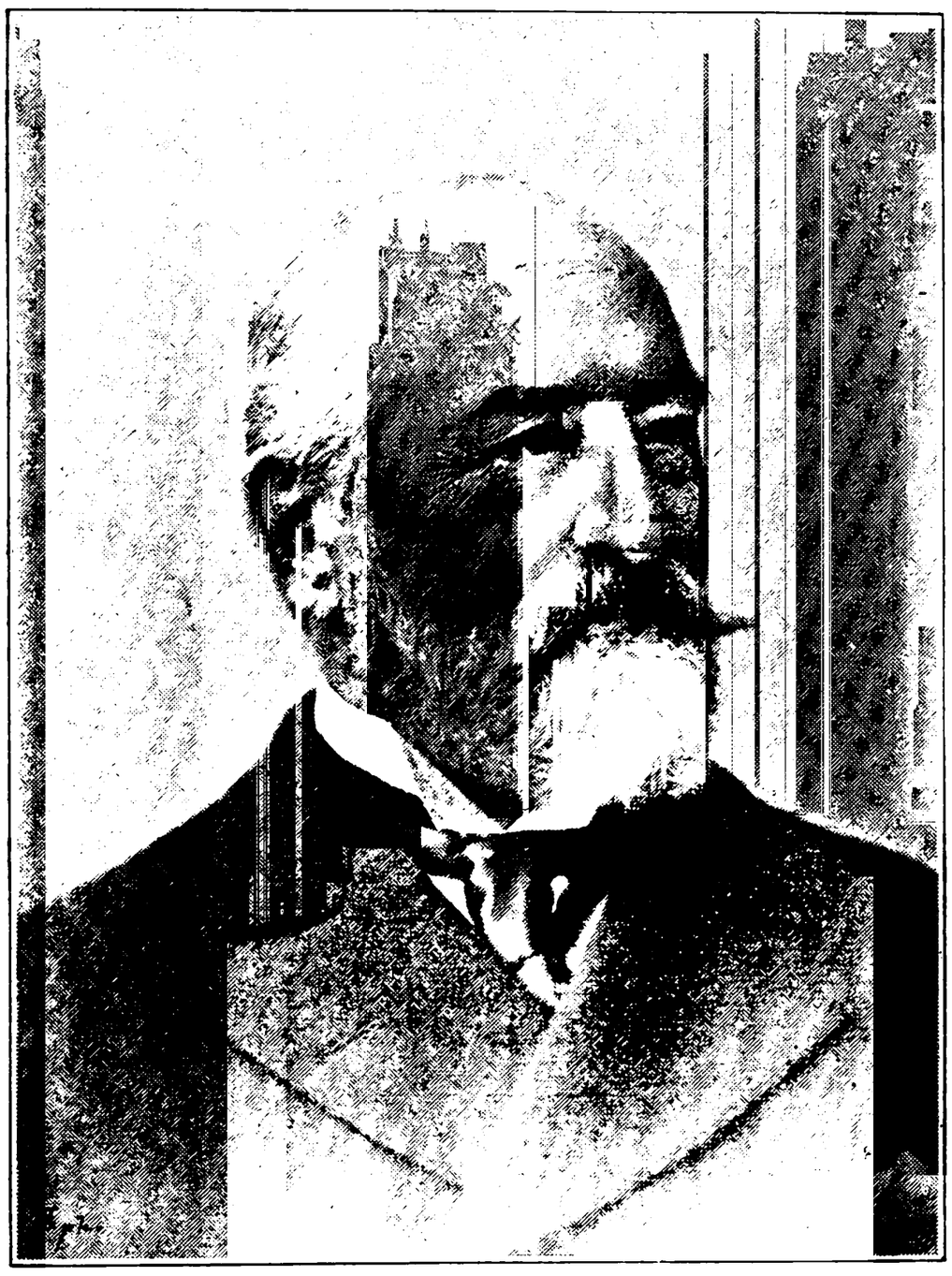

Konsul Chr. Børs.

I Slutningen af Sekstiaarene flyttede Børs til New York som Repræsentant i Amerika for det store Antwerpener-Kornfirma Nottebohm & Co., og han kom derved straks fra Begyndelsen af til at indtage en fremskudt Stilling blandt New Yorks Forretningsmænd. I 1871 blev han norsk og svensk Konsul i New York og indehavde den Stilling, indtil han i 1889 fratraadte for at bosætte sig i Paris. Det vilde blive en lang Historie, hvis man skulde regne op alle de Nordmænd og Svensker, som Børs i sin Stilling som Konsul har taget sig af og hjulpet med Raad og Daad, med Pengehjælp, naar det var nødvendigt, og først og fremmest ved sin formaaende Indflydelse. Mange er ogsaa de, som har nydt Glæden af at blive modtagne i Børs og Frues gjæstfrie Hjem (hans anden Hustru er en norsk Dame, født Collett), og der er neppe nogen af dem, som ikke vil bevare rige og kjære Minder derfra.

Hr. Børs ikke alene arbejdede sig op til en betydelig Velstand,

men han og hans Frue opnaaede ogsaa en social Anerkjendelse, som ingen anden Nordmand og i det Hele taget kun faa Udlændinge — naar de ikke netop er ægte Hertuger, Lorder eller Grever — har faaet af den temmelig exclusive New York Societet. Samtidig var de begge i høj Grad almeninteresserede, og vi vil senere komme tilbage til navnlig Fru Børs' betydningsfulde Virksomhed for Diakonissegjerningen, ligesom Hr. Børs' Interesse for hjemlige filanthropiske, videnskabelige eller kunstneriske Formaal er bekjendt nok.

Michael Eger.

En Brooklyn-Nordmand, som ved Energi og Dygtighed har arbejdet sig op til en fremragende Stilling paa sit Omraade er Hr. Michael Eger, som sammen med Danskeren Niels Poulsen er Indehaver af Poulsen & Egers *Architectural Iron Works*, ogsaa kaldet *Hecla Iron Works*. Eger uddannede sig hjemme som Murer og Tegner; han kom til Amerika i 1869 med Statens Haandværkerstipendium for at uddanne sig videre i Murmesterfaget. Som Stipendiat paalaa det ham at indlevere en Indberetning til Indredepartementet om hvad Bemærkelsesværdigt han saa paa Murerfagets Omraade derover; denne Indberetning kom Hr. Eger imidlertid aldrig til at skrive, for det eneste Arbejde han kunde faa, da han kom over, var at grave og trille Jord ved Anlægget af Brooklyns store *Prospect Park*, som man da netop holdt paa med. Siden kom han ind paa et Tegnekontor, hvor hans nuværende Kompagnon, Hr. Poulsen, var Formand; medens Hr. Eger var paa dette Kontor udførte han bl. a. Detaljtegningerne til det store *Grand Central Depot* i New York, en af Amerikas største Jernbanestationer. Da Poulsen

i 1876 oprettede egen Forretning fulgte Hr. Eger med. Det følgende Aar blev han optaget som Kompagnon, og siden har disse to Herrer arbejdet Forretningen op til en af de største og mest ansete i sit Slags i De Forenede Stater. Forretningen er beliggende i den Del af Brooklyn, som kaldes Williamsburg, den omfatter 37 almindelige Byggetomter (en Byggetomt er 25 × 100 Fod). Den udfører kun ornamentalt Jern- og Metalarbejde, beskjæftiger omkring 500 Mand, flere eller færre eftersom Tiderne er til, og har bl. a. det største Etablissement i Amerika for Elektropletering og Fælding (galvanoplastiske Arbejder). Der kan saaledes paa d'Herr. Poulsen og Egers Værksted galvanoplastisk fremstilles Statuer og andre Figurer paa op til 16 Fods Højde. Den danske Kompagnon, Hr. Poulsens, Kobberslot, der er bygget aldeles ildfast, og som udenpaa er helt dækket af Kobberplader fremstillede ved Fælding, ligger i Nærheden af Fort Hamilton, Brooklyn og er et af de mest iøjnefaldende Punkter ved Indsejlingen til New York. Hr. Eger har flere Gange vist sin Interesse for sin Fødeby Kristiania, bl. a. ved at skjænke til Anlægget paa St. Hanshaugen den Bronceløvinde, som er anbragt der, og nylig gav han til Industrimusæet et stort og særdeles værdifuldt Plancheværk over Chicagoudstillingen.

Det falder saa at sige af sig selv, at i en Sjøby som New York er der en hel Del Nordmænd beskjæftigede ved Mæglerforretninger, Skibshandlerforretninger o. l. Der er imidlertid ikke mange af dem, som har egen Forretning; der er vistnok et Par Skibshandlere, men de har ikke drevet det synderlig videre end til netop at holde det gaaende. I Mæglerfirmaet Benham & Boyesen var den ene af de oprindelige Medlemmer af Firmaet, Hr. Boyesen, norsk; han har nu trukket sig tilbage fra Forretningerne og lever i London, men Forretningen er dog fremdeles paa norske Hænder, idet den nuværende Eneindehaver af Firmaet, Hr. Max Normann, er fra Lillesand. Forretningen hører ikke til New Yorks største Mæglerfirmaer, men er dog ganske betydelig.

En af Grundene til, at der i New York og Brooklyn er forholdsvis faa Nordmænd, som har slaaet sig op til nogen Velstand, er

vistnok den, at der ikke i nogen af disse Byer er nogen norsk Bank, saa at begyndende norske Forretningsmænd, der ikke har gode Forbindelser inden amerikanske Kredse, har meget vanskeligt for at faa Kredit og saaledes komme over de første vanskelige Aar.

I Boston har den norske og svenske Vicekonsul der, Hr. Gjert Lootz, oparbejdet sig en temmelig stor Forretning, som han sammen med en Kompagnon, Mr. Gill, driver under Firma Gill & Lootz; Forretningen omfatter Skibsmægler, Kommissions- og Bankierforretning.

Konsul Gjert Lootz.

Hr. Lootz er født i Bergen i 1837 og gik i 15-Aars-Alderen til Sjøs. Han sejlede med et norsk Skib paa Kina og andre fjerne Steder, tog Styrmandseksamen i 1856 og drog i 1859 til Amerika, hvor han for tilsjøs til 1866. I 1867 aabnede han sin nuværende Forretning i Boston. Hr. Lootz har ogsaa været Konsul for Holland og for Østerrig-Ungarn samt dansk Vicekonsul.

Disse Stillinger har imidlertid Hr. Lootz maattet nedlægge, da hans norske og svenske Konsulatbefatning optager al den Tid han kan afse fra sin private Forretning. Konsul Lootz er baade i sin officielle Stilling som Konsul, og som Privatmand en ualmindelig grei og forekommende Mand at have med at gjøre, og han og hans Hustru, f. Wesenberg, ogsaa fra Bergen, har et særdeles smukt og gjæstfrit Hjem. I Philadelphia har d'Herr. F. Wesenberg og J. N. Wallem under Firma Wesenberg & Co. en større Skibsmægler- og Importforretning. Hovedindehaveren af dette Firma, Hr. F. Wesenberg, er født i Bergen i 1835, gik paa Byens Realskole

F. Wesenberg.

indtil 1849, da han til Trods for alle Overtalelser fra Forældrenes Side, gik tilsjøs; sejlede i mange Aar paa alle Verdens Farvande, for største Delen med eget Skib, og etablerede i 1875 sin nuværende Forretning i Philadelphia; her har han siden den Tid virket og havt Anledning til paa mange Maader at vise, at han fremdeles bevarer sit Fædreland i taknemlig Erindring. Hr. Wallem er norsk og svensk Vicekonsul i Philadelphia.

En norsk-amerikansk Forretningsmand, hvis Navn tør være bekjendt ogsaa i Norge, særlig nu i disse Hjulsportens Dage, er Iver Johnson.

Iver Johnson er født i Nordfjord den 14. Februar 1841, gik i Lære hos en Bøssemager i Bergen, og kom, efterat han var udlært, til Amerika i 1863. Her nedsatte han sig med engang i Worcester, Massachusetts og blev snart bekjendt som en Mester i sit Fag. I 1871 indgik han Kompagniskab med Martin Bye og anlagde en Pistolfabrik; Forretningen voksede hurtig, for disse to norske Bøssemagere leverede udmærket Arbejde; og den voksede endnu hurtigere, efterat Firmaet i 1885 havde begyndt at fabri-

Iver Johnson.

kere Bicycler. Ogsaa her bidrog udmærket Arbejde og Johnsons Opfindertalent til at gjøre den af Fabriken leverede Vare populær blandt Publikum. *The Iver Johnson Bicycle* er bekjendt som et af de bedste Mærker af amerikanske Bicycler, og det var derfor intet Under, at Johnson, der imidlertid havde afkjøbt sin Kompagnon hans Part i Forretningen, i 1890 fandt sit Etablissement i Worcester for lidet for den voksende Forretning og flyttede hele Fabriken til Byen Fitchburg i Massachusetts, hvor han havde kjøbt en stor Strækning Land og opført fem store Fabriksbygninger udstyret efter alle Nutidens Fordringer og med et Gulvareal af over 150,000 Kvadratfod. En Mand, som kommer til en By med et stort Fabriksetablissement færdigt og i fuld Gang kan være vis paa at blive modtagen med aabne Arme. Det var da ogsaa Tilfældet med Iver Johnson i Fitchburg. Han blev valgt ind i Bankbestyrelsen og betroet andre Hverv, som vidnede om medborgerlig Tillid. Imidlertid paadrog han sig ved selv at overtage Tilsynet med Flytningen fra Worcester til Fitchburg en Forkjølelse, der lagde Spiren til den tærende Sygdom, hvoraf han fem Aar senere, den 3. August 1895, skulde dø. Iver Johnson, som selv havde arbejdet sig op fra Arbejderkaar, havde et aabent Øje for Arbejdernes berettigede Fordringer, han var en venlig og imødekommende Arbejdsgiver, og Følgen var, at der aldrig ved hans Fabriker har været nogen Strejke, og at mange af hans Arbejdere har været hos ham i lang Tid, nogle endog saa længe som 26 Aar. Han blev i 1868 gift med en amerikansk Dame, Miss Mary C. Spiers, og efterlod ved sin Død foruden sin Hustru 3 Sønner og 1 Datter. Den ældste Søn, Mr. Frederick Iver Johnson, bestyrer efter Faderens Død Forretningen.

Det er næsten en Selvfølge, at Chicago med sin talrige norske Befolkning, som for en stor Del bestaar af Folk, der i en lang Aarrække har været boende i Byen, maatte have mange, om ikke rige, saa ialfald velstaaende Nordmænd inden sin Midte. De fleste af dem lever imidlertid mest for sin Forretning uden at tage synderlig Del i Livet udenfor. Der er derfor ikke meget at sige om

de fleste af dem. De har slaaet sig ned i Chicago, da Byen var liden, og har siden vokset med Byen.

Paul O. Stensland er en af de mest fremtrædende norske Forretningsmænd i Chicago. Hr. Stensland kom til Chicago kort før den store Brand i 1871. Tidligere havde han tilbragt henimod fem Aar i Ostindien, Persien, Arabien og Abyssinien. Han begyndte en Manufakturforretning kort efter sin Ankomst til Chicago og gik siden over til at handle med faste Ejendomme. En Forfatter i det amerikanske Ugeblad „*The Observer*“, siger om Hr. Stensland: „Hvis man bad mig om at forklare Grunden til Hr. Stenslands velfortjente Held, saa vilde jeg gjøre det ved at sige, at hans højeste Maal i Livet synes at være aldrig at skuffe dem, som sætter sin Lid til ham.“ At han i høj Grad har besiddet sine Medborgeres Tillid, har vist sig deri, at han er bleven udnævnt til Medlem af Chicagos Skolekommission *(Board of Education)*, derefter til Medlem af en Kommission, der blev nedsat for at foreslaa en ny Bylov for Chicago, og var Medlem af Direktionen for den store Verdensudstilling i Chicago. Hr. Stensland kunde vistnok have gjort en betydelig politisk Karriere, om han havde villet befatte sig med Politik. Han har imidlertid aldrig interesseret sig for Politik anderledes og mere end en hvilkensomhelst almeninteresseret Privatmand. Hr. Stensland var en af Grundlæggerne og er Præsident for *Milwaukee Avenue State Bank*, en Institution, der har bidraget meget til at ophjælpe det Distrikt, hvori den er beliggende, et af de vig-

Paul O. Stensland.

tigste Centra for den norske Befolkning i Chicago. Hr. Stensland er desuden interesseret i en hel Del andre Foretagender, og i de fleste af dem har man søgt at gjøre sig hans Evner og Energi nyttig ved at vælge ham ind i Direktionen.

En anden Nordmand, som har spillet og fremdeles spiller en betydelig Rolle inden Chicagos Forretningsliv, hvor han paa en forholdsvis kort Tid har arbejdet sig op til en ledende Stilling, er Hr. O. A. Thorp. Hr. Thorp er født i Eidsberg i Smaalenene i 1856, og han voksede op i tarvelige Kaar og med kun ringe Anledning til at uddanne sig. I 17 Aars Alderen kom han til Kristiania, hvor han fik Plads som Betjent i en Kjøbmandsforretning; tre Aar efter blev han Rejsende for en af Kristianias største en gros Forretninger i Fedevarebranchen, og fire Aar derefter (i 1880) kom han til Amerika, hvor han straks nedsatte sig i Chicago. Det varede ikke mere end tre Maaneder, før han havde sin egen Forretning, som han nu har havt i 16 Aar, og som han har drevet op til et stadig større Omfang. Hans Forretning bestaar væsentlig i Import af norske Varer, særlig Fisk og Sild, og i Eksport af amerikanske Varer, særlig Fedevarer og Korn. Foruden Hovedkontoret i Chicago er der ogsaa et Filialkontor i New York, som bestyres for Hr. Thorp af Hr. Edv. Klinkenberg.

O. A. Thorp.

Der er mange, som kan føre videre frem med Held en Forretning, som de har overtaget allerede i god Gang. Der er heller ikke faa, som har Evnen til at drive op til et større Omfang en Forret-

ning, som de selv har begyndt fra nyt af. Men baade at begynde en Forretning med tomme Hænder, og at lede den ad nye Veje og mod nye Maal, forudsætter Evner, som kun faa er i Besiddelse af. Og det er det, Hr. Thorp har gjort.

Paa de store amerikanske Indsjøer foregaar der en Trafik, som man kun vanskelig kan gjøre sig en Forestilling om, naar man ikke har set den. Der gaar et Antal af Skibe, som kun staar lidet tilbage for det, som sejler i den amerikanske Kystfart; og mange Dampskibe, baade Passager- og Lastskibe, er næsten lige saa store som de største Oceandampskibe. Denne Trafik var imidlertid helt og holdent en Ferskvands-, en Indlandstrafik. Hr. Thorp har gjort Chicago til en Sjøstad. Han var den første, som fragtede et Dampskib lige fra Evropa til Chicago og tilbage fra Chicago til Evropa. Det eneste evropæiske Skib, som før havde været i Chicago, var Skonnerten „Sleipner“, som i 1862 efter Initiativ af den nu afdøde Konsul Svanoe, kom til Chicago med Emigranter og Fiskevarer. To Aar senere kom en Sildejagt, tilhørende T. Svanoe i Bergen og ført af Kaptejn Wesenberg. Det første Dampskib, der gjorde den over 5000 engelske Mile lange Rejse fra Bergen til Chicago, var „Wergeland“, Kaptejn Wiese, som den 12. April 1892 sejlede fra Bergen og to Dage derefter fra Stavanger med en Ladning bestaaende af 3000 Tønder Sild og Tran til en Værdi af 50.000 Dollars. Den største Del af Ladningen maatte losses i Montreal og igjen tages ombord i Kingston, da Kanalerne ikke var beregnet paa et større Dybgaaende end ni Fod. Dampskibet kom til Chicago den 26. Maj og blev her modtaget med store Festligheder. Chicagos store Dagblade indeholdt den følgende Dag lange Beskrivelser af Skibets Ankomst og Modtagelse, og dette første Forsøg paa direkte at forbinde Chicago med evropæiske Havne blev i det Hele taget anset som en betydningsfuld Begivenhed, ikke saa meget paa Grund af selve det enkelte Foretagendes Betydning, som paa Grund af de Muligheder, det aabnede Udsigt til, naar Chicago ved tilstrækkelig dybgaaende Kanaler blev sat i Forbindelse med Atlanterhavet. Hr. Thorp er da ogsaa bleven valgt til Præsident for Illinois-Afdelingen

af „The Deep Water-ways Association“. Bestræbelserne for at uddybe Kanalerne mellem Atlanterhavet og de store Sjøer vil dog vistnok have megen Modstand at overvinde ikke alene fra de store Kystbyer, som derved vilde miste en hel Del af sin Betydning, men ogsaa fra Jernbaneselskaberne, hvis Tab i Trafikindtægter ved en saadan Foranstaltning vilde være uberegneligt.

Hr. Thorp lod det ikke blive med dette ene Forsøg. I 1893 fragtede han Dampskibet „Xania“ for den samme Tur, og i 1894 Dampskibet „Craggs“.

Hr. Thorp er gift med Frøken Ida Johnsen, født i Chicago af norske Forældre, og er Fader til tre Døtre.

En Korrespondent fra Chicago til „Verdens Gang“ i Kristiania udtaler sig i 1893 saaledes om Hr. Thorp:

„Denne Mand har i henved en halv Menneskealder drevet Handel paa Norge og Sverrig, og har herved vundet sig et godt Navn i begge Landes Forretningsverden. Gennem talrige og utrættelige Forsøg paa at bringe vore Eksportartikler ind paa det amerikanske Marked, har han vundet sig det mest indgaaende Kjendskab til, hvilke Produkter man vil kunne gjøre Regning paa at finde Marked for, og det kan visselig trygt siges, at uden Hr. Thorps energiske Anstrengelser havde Norge den Dag i Dag været uden nævneværdig Handel her. Der findes neppe den Eksportvare, han ikke med eller uden Anmodning hjemmefra har forsøgt, tildels med betydelige Tab for ham selv. Men hvad han saaledes har tabt, har han vundet ind for Hjemlandet“.

Hr. Thorp var i 1889 en Tur hjemme i Norge og virkede der ivrig for Istandbringelsen af en direkte norsk-amerikansk Dampskibslinie; den er det imidlertid ikke blevet noget af. Men, som vi har set, var Hr. Thorp Mand for paa egen Haand at faa i Stand den direkte Dampskibsfart, som han selv trængte.

Hr. Halle Steensland i Madison, Wisconsin, er en af de Nordmænd, som har drevet det længst i Forretningslivet i Amerika. Hr. Steensland er født paa Sandeid, nær Stavanger, i 1832; hans Fader var Underofficer, og da Forældrene ikke havde synderlig god

Raad, maatte Sønnen allerede i 12 Aars Alderen ud og sørge for sig selv. Han var først i Tjeneste paa en Bondegaard, og kom siden paa en Fabrik i Stavanger. I 1854 udvandrede han til Amerika, og ankom til Chicago med 10 Dollars i Lommen; det var, hvad han havde igjen af en Gave fra sin sidste Principal. Siden 1855 har han været bosiddende i Madison. I 1859 begyndte han egen Forretning som Kjøbmand og fortsatte dermed til 1871, da han sammen med et Par andre Mænd organiserede „Hekla Fire Insurance Co.“, som begyndte med en Kapital af 25,000 Dollars, men under Hr. Steensland og Fællers dygtige Ledelse gjorde saadan Fremgang, at dets Aktiva i 1880 beløb sig til omtrent en halv Million Dollars. Hr. Steensland opgav i det Aar sin Forbindelse med „Hekla“ Brandforsikringsselskab og organiserede *The Savings, Loan and Trust Company of Madison* med en indbetalt Kapital af 100,000 Dollars.

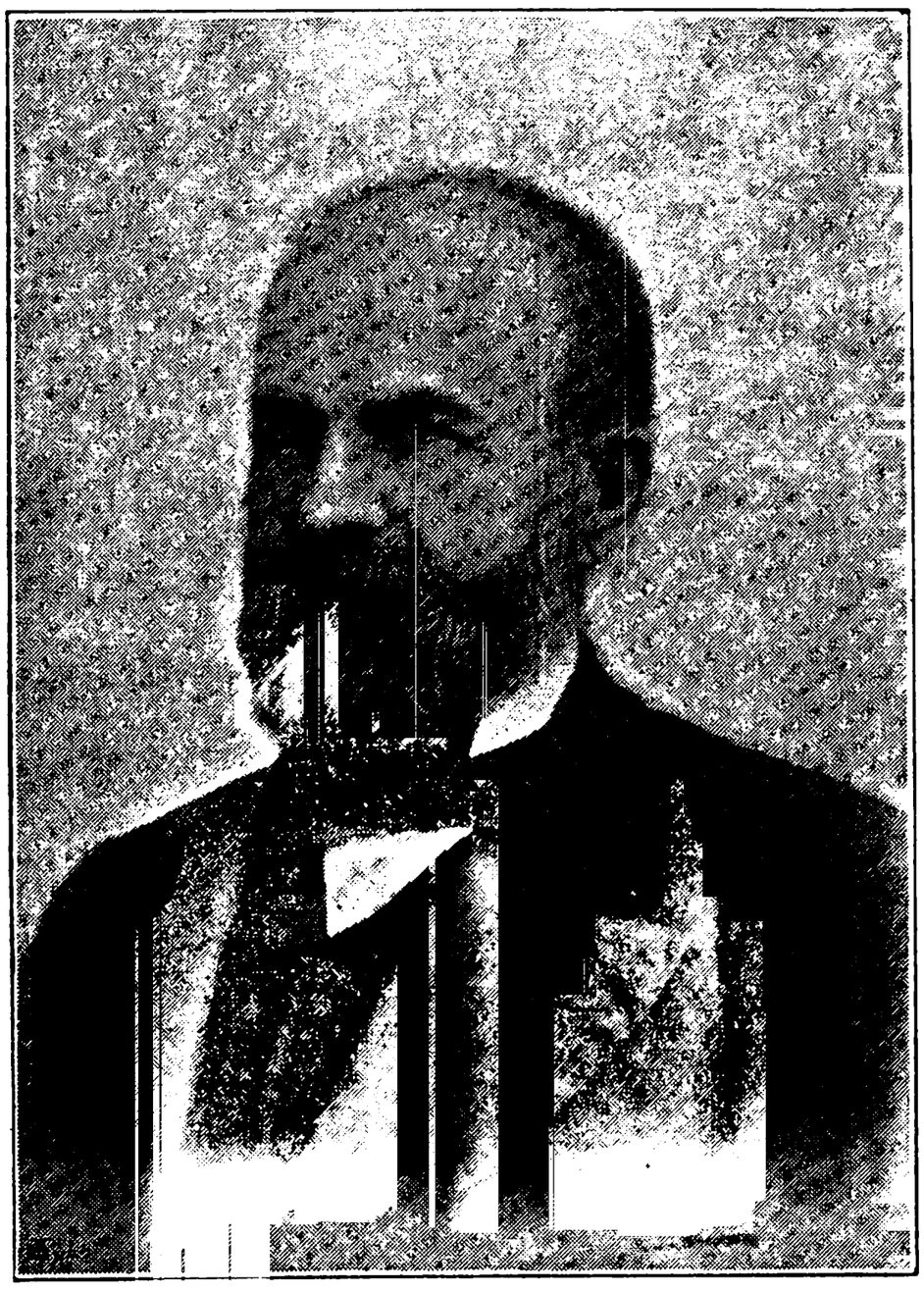

Halle Steensland.

Dette Selskabs Aktiva beløber sig nu til over en halv Million Dollars. Vi kan efter dette skjønne, at Hr. Steensland er en fremragende Forretningsmand med udmærket financiel Indsigt og et ualmindeligt Organisationstalent. Han har siden 1872 været Norges og Sveriges Vice-Konsul i Wisconsin. I 1857 indgik han Ægteskab med Sophia Halvorsdatter; deres Hjem i Madison er et af de smukkeste og kostbareste Huse i Byen; de har seks Børn, fem Sønner og en Datter. Næsten alle Børnene har studeret ved amerikanske Universiteter eller ved Luther College i Decora; saa man kan se, at Hr. Steensland ikke hører til den temmelig talrige Klasse

af *self-made men*, som foragter den akademiske Dannelse og anser den snarere for en Hindring end for et Fortrin for dem, som vil blive dygtige Forretningsmænd. Paa sit Kontor er Hr. Steensland afmaalt og reserveret, men i sit Hjem siges han at være en underholdende og gjæstfri Vært. Hr. Steensland har rejst adskilligt baade i

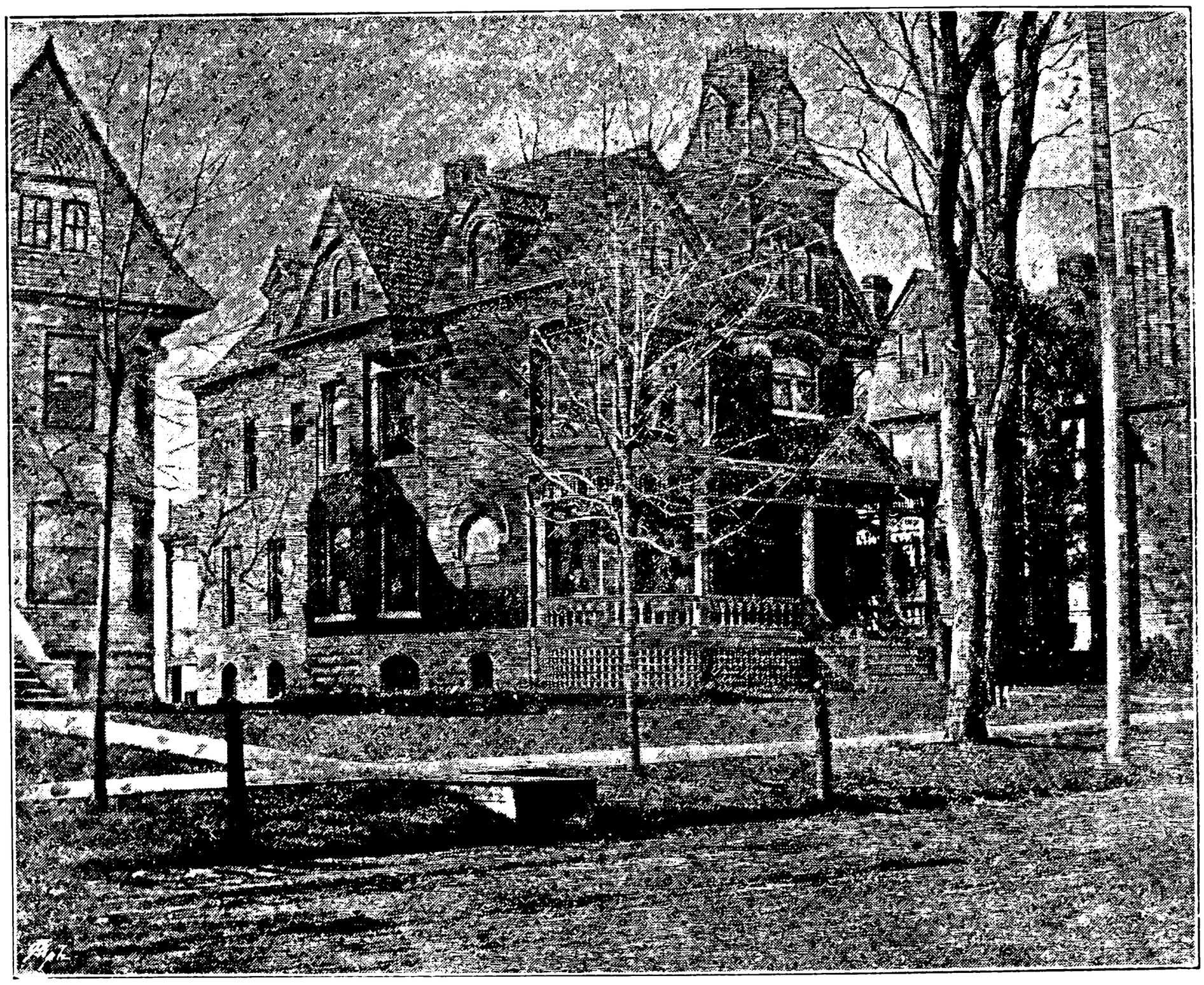

Halle Steenslands Bolig i Madison, Wisconsin.

de forenede Stater, i Evropa og i Orienten. Han har tre Gange været paa Besøg i Norge, sidste Gang i 1895. I 1889 havde han en længere Audiens hos Kong Oskar, som gav ham sit Fotografi. At han ikke har tabt Interessen for sin Fødebygd, viste han, da han for mange Aar siden stiftede et Legat til Understøttelse for saadanne unge Mennesker, som ønskede at uddanne sig videre, end Almueskolen kunde føre dem. Han er Formand for *Board of Trustees* (Forstanderskabet) for den „forenede Kirke“, den vigtigste Stilling, som nogen Lægmand kan indtage i det Samfund. Hr. Steensland, der altid har sluttet

sig til det republikanske Parti, har ikke drevet det synderlig vidt i Politiken. Muligvis har ikke det Intrigespil, som altid til en vis Grad maa til for at komme frem der, ligget for ham.

Det ligger paa en Maade i Sagens Natur, at Minnesota med sin talrige norske Befolkning, som for en stor Del hører til dem, der først slog sig ned i Staten og siden har bygget den op og er vokset op med den, ogsaa maatte have et temmelig betydeligt Antal af forholdsvis fremragende norske Forretningsmænd. Vi skal her nævne en Del af de betydeligste af dem.

A. C. Haugan, Bankier i Minneapolis, er født i 1849 i det trondhjemske. Han voksede op paa Landet, saa han maatte fra Barndommen af vænne sig til haardt Arbejde. Han kom til Amerika i 1866, arbejdede først nogle Maaneder som almindelig Arbejdsmand paa en Farm og kom siden til Minneapolis, hvor han begyndte som Betjent i en Detaljhandel, i hvilken Stilling han forblev i flere Aar. I 1871 begyndte han en Kolonial- og Fedevarehandel paa egen Haand, og ved Flid og Paapasselighed drev han denne Forretning, som han beholdt i 13 Aar, op til et meget betydeligt Omfang. At han ogsaa vandt sine Medborgeres Paaskjønnelse ses af, at han i en længere Aarrække — 1878 til 87 — blev valgt ind i Kommunebestyrelsen. I 1882 blev han af Statslegislaturen valgt ind i den netop da nedsatte Park-Kommission, hvoraf han i 1891 blev valgt til Præsident. Den Slags Stillinger er et langt større Bevis paa medborgerlig Agtelse og Tillid end Valg til Statslegislaturer og lignende. Stillingen som Park-Kommissær er i Reglen ulønnet og man vælger til den Forretningsmænd af anerkjendt Dygtighed og Hæderlighed. Som Park-Kommissær har Hr. Haugan store Fortjenester af Byen Minneapolis Forskjønnelse. Da Scandia-Banken blev stiftet i 1882 blev Haugan dens Kasserer, en Stilling, som han beholdt til 1889, da han stiftede Washington-Banken, hvis Præsident han blev. I 1892 blev han valgt til Kasserer for Byen Minneapolis. Som saadan maatte han stille Kaution for tre Millioner Dollars; dette er den største Kaution, som nogensinde er bleven givet for en Skandinav

i Amerika, med Undtagelse af Nordmanden K. Kortgaard, som har havt samme Stilling.

En anden fremragende norsk Bankier i Minneapolis er Hr. Reinert Sunde, født i Flekkefjord i 1842. Han kom til Amerika i 1868 og har været Præsident for Scandia-Banken siden dens Stiftelse.

Lars O. Thorpe, Bankier i Willmar, Minnesota, er født i Hardanger i 1847 og kom til Amerika i 1864. I det første Aar arbejdede han paa en Farm om Sommeren og gik paa Skole om Vinteren; siden delte han sin Tid i et Par Aar mellem Farmarbejde og Skolelærervirksomhed. Siden 1881 har han været Kasserer for Kandiyohi County Bank; han er desuden Formand for Willmar Seminar.

Oberstlieutnant E. H. Hobe.

E. H. Hobe, Norges og Sveriges Vicekonsul for Minnesota er født paa Gaarden Hobe ved Risør i 1860. Han kom som Gut i Huset til en Onkel i Tvedestrand, hvor han fik en god Skoleuddannelse, og efter endt Skolegang kom han ind i en Skibshandlerforretning i Arendal. I 1879 rejste han til Kjøbenhavn, hvor han gjennemgik Grüners Handelsakademi, var saa i nogen Tid Korrespondent ved en en gros Forretning i Kristiania og kom i 1883 til Amerika, hvor han med en Gang nedsatte sig i St. Paul. Han begyndte som Betjent i en Kjøbmandsforretning med en Løn af 6 Dollars om Ugen, og fra denne ringe Begyndelse har han i en forholdsvis kort Tid arbejdet sig op, indtil han nu sidder i en af de største Forretninger i faste Ejendomme i St. Paul. Han var i

et Par Aar Medarbejder i Bladet „Nordvestens“ Redaktion, og blev i 1887 optaget som Kompagnon af daværende Konsul Sahlgaard og arbejdede sammen med ham indtil kort før Sahlgaards Død, da han kjøbte hans Part i Forretningen, som siden den Tid er bleven betydelig udvidet. Han udnævntes til Konsul i 1893. Konsul Hobe berømmes som en sjælden elskværdig Personlighed, venlig og imødekommende mod alle, og han nyder som Menneske, ikke mindre end som Borger og Forretningsmand alles Agtelse og Tillid. Han indgik i 1887 i Kjøbenhavn Ægteskab med en dansk Dame, Frøken Johanne Adolphine Müller. Minnesotas nuværende Guvernør udnævnte ham i 1894 til Oberstløjtnant ved sin Stab, en Udmærkelse, der er saa meget mere at sætte Pris paa, som den ikke skyldtes politisk Indflydelse, men maa betragtes dels som en Kompliment til Hr. Hobe personlig, dels til de Stater han repræsenterer som Konsul.

Harald Lohrbauer, er født paa Kongsvinger i 1858. Forældrene flyttede siden til Kristiania, hvor Lohrbauer gik paa Skole; han gjennemgik siden Hortens tekniske Skole og derefter Kristiania Handelsgymnasium. Efterat han havde faaet sin første praktiske Uddannelse ved nogen Tids Tjeneste i Faderens Forretning — Kristiania mekaniske Væveri — udvandrede han i 1882 til Amerika, hvor han nedsatte sig i St. Paul. Hr. Lohrbauer er Indehaver af en Landforretning, hvis Formaal hovedsagelig er at kolonisere tidligere uopdyrkede Landstrækninger, og mange hundrede Familier, i Særdeleshed Arbejdere fra overbefolkede Byer, er gennem hans Bestræbelser blevne uafhængige Jordejere og Brugere. Ved ihærdigt Arbejde og stadig Paapasselighed har Hr. Lohrbauer oparbejdet sig en af de største Forretninger i sin Slags i Nordvesten. Han giftede sig i 1882 med Frøken Maren Strøm fra Harstad i Nordland.

Olaf O. Searle, Udvandringsagent og Bankier, er født paa Fredrikshald i 1859. Han for en Tid tilsjøs og udvandrede til Amerika i 1881. Han var beskjæftiget ved Indvandringskontoret ved Chicago, Milwaukee og St. Paul Jernbanen, indtil han i 1883, sammen med A. E. Johnson, under Firma A. E. Johnson & Co. aabnede en Jernbane- og Dampskibsbilletagentur og Landforretning, der vist-

nok er den største Forretning i sin Slags i Amerika. Firmaet har Kontorer i New York, Boston, Chicago, Ishpeming, Michigan, St. Paul, Minneapolis, Duluth og Little Falls, Minnesota, samt i Spokane, Tacoma og Seattle i Staten Washington; dets Omsætning kan paa et enkelt Aar gaa op til henimod 10 Millioner Dollars. Searle er ogsaa Direktør i forskjellige Banker i St. Paul, Minneapolis, Tacoma og Seattle. Han ejer en Mønsterfarm paa 7,500 Maal Jord i Devil's Lake, N. Dak., og et smukt Landsted ved Lake Minnetonka nær Minneapolis. Han indgik i 1887 Ægteskab med Frøken Dagmar Johnsen.

Seaver Elbert Olson (paa norsk sandsynligvis Sivert Albert) er født paa Ringsaker i 1846 og kom i 1858 med sine Forældre til Amerika, hvor de nedsatte sig paa en Farm nær La Crosse, Wis. Hr. Olson begyndte Forretning paa egen Haand i Rushford Minn. i 1867, men hele Varebeholdningen brændte op, før han havde havt Forretningen en Maaned. Han lod sig dog ikke forknytte, men byggede Butiken op igjen og havde en god Handel i 3 Aar; da flyttede han til La Crosse, Wis., hvor han gik i Kompagni med en Mand, i hvis Forretning han før havde været. Han overtog Forretningen for sig selv i 1873, og kom i 1878 til Minneapolis, hvor han gik i Kompagni med N. B. Harwood. Dette Firma gik Fallit i 1880, og Olson maatte nu begynde forfra igjen, uden en Skilling, saa at sige, men, tiltrods for Falliten, med en usvækket Kredit og stor Anseelse som Forretningsmand. Hans Firma S. E. Olson & Co. er nu en af de største Manufakturforretninger i Vesten og sandsynligvis den største Butiksforretning, som ejes af en Skandinav i De Forenede Stater. Firmaet har en aarlig Omsætning af omtrent 1 Million Dollars.

Der er ikke mange Nordmænd, som har slaaet sig paa amerikansk Journalistik, d. v. s. i de paa engelsk skrevne Aviser, og endnu færre er de, som har slaaet sig op og er blevne rige paa den Forretning. Det er dog Tilfældet med Victor F. Lawson (oprindelig Larson) i Chicago. Hr. Lawson er Ejer af de to Aviser *The Chicago Record* og *The Chicago Daily News*. Han er født i

Chicago i 1850 af norske Forældre, og han har, som flere andre Nordmænd, der har slaaet sig op i De Forenede Stater, Vosseblod i sine Aarer. Hr. Lawson blev Ejer af Chicago News i 1876, seks Maaneder efterat det havde begyndt at udkomme. Avisen havde dengang hverken Subskribenter eller Avertissementskunder, men med Mr. M. E. Stone, der var en af dens Grundlæggere, som Redaktør, og Mr. Lawson som Forretningsfører, blev den snart arbejdet op til en betydelig Cirkulation, saameget mere som den solgtes for 1 Cent, medens de andre Aviser kostede 3 og 5 Cent. I 1886 begyndte de at udgive en Morgenudgave, som ogsaa solgtes for 1 Cent, først under Titelen *The Morning News*, siden forandret til *The Record*. I 1888 betalte Mr. Lawson Mr. Stone 350,000 Dollars for hans Part i de to Aviser, og for Tiden er han paa samme Tid Redaktør og Forretningsfører for begge Aviser; hans aarlige Indtægt af dem regnes nu til 500,000 Dollars, og de to Aviser har en samlet Cirkulation af 450,000 Eksemplarer om Dagen. Tvungen af Konkurrencen med Daily News og Record har ogsaa de andre Aviser set sig nødt til at nedsætte sin Pris, saa at Hr. Lawson har været en Banebryder i amerikansk Journalistik. Chicago Daily News var ogsaa en af de første amerikanske Aviser, som gav sine Læsere kortere Fortællinger, først som en Slags Præmieopgaver, hvor det gjaldt at gjætte Slutningen, senere som en almindelig Feuilleton. Siden er saadanne Fortællinger blevne almindelige i amerikansk Journalistik.

Victor F. Lawson.

Paa Stillehavskysten er der vistnok ingen mere fremtrædende norsk Forretningsmand end den norske Konsul i San Francisco, Knud Henry Lund.

Hr. Lund er født den 5. Oktober 1832 paa Moss. Hans Fader, der som ung Mand var indvandret fra Aabenraa, var en af Moss Byes største Kjøbmænd og mest ansete Borgere. Knud var bestemt til Sjøofficer, men Eventyr-

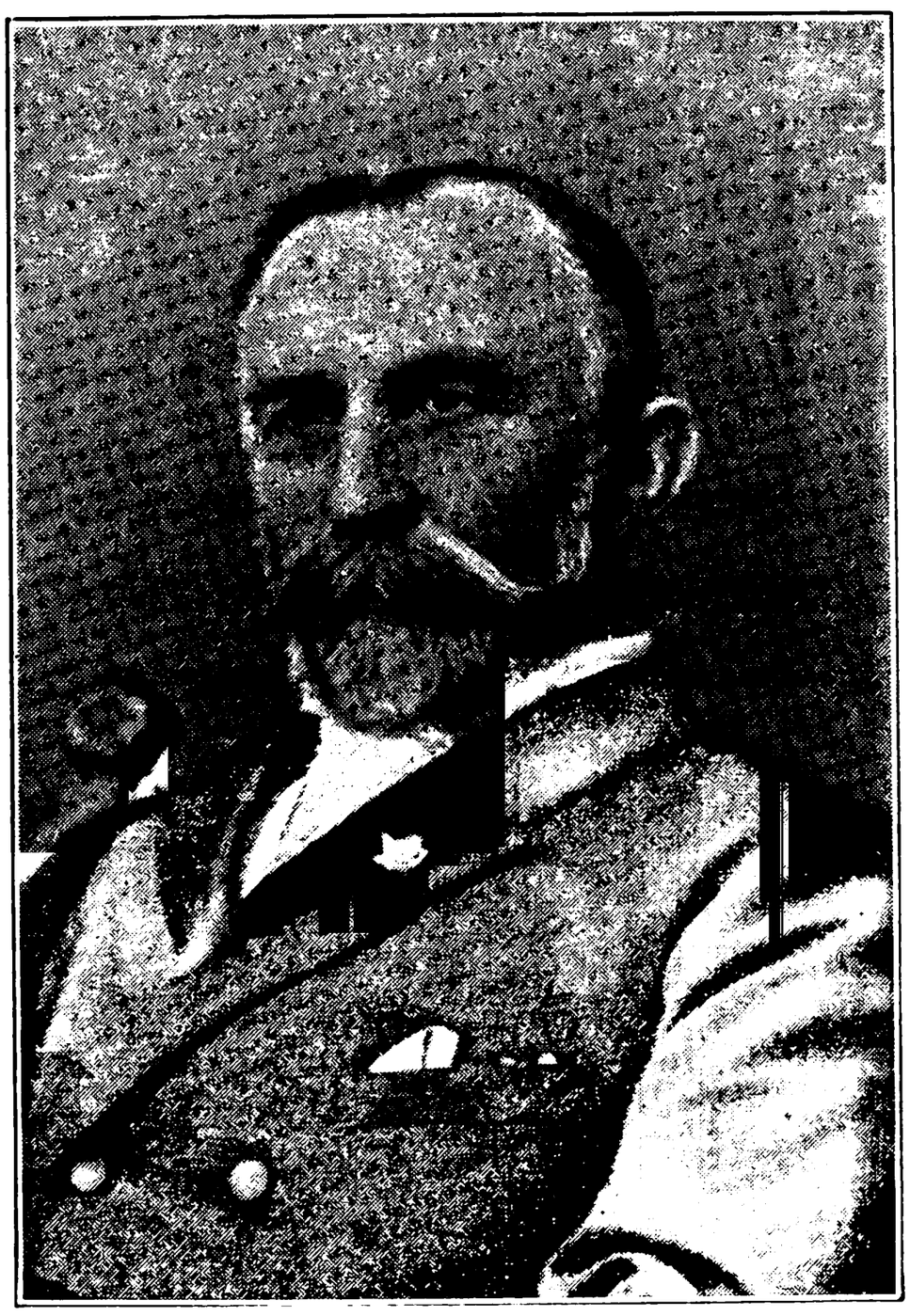

Knud Henry Lund.

lysten tillod ham ikke at bie, saa han gik tilsjøs straks han var bleven konfirmeret, gjorde to Rejser til Ostindien, og kom hjem og tog Styrmandseksamen i Kristiania Vaaren 1850. Kort efter rejste han til New York, hvor han blev smittet af Guldfeberen og drog rundt Kap Horn til Californien. Han forsøgte sig med at grave Guld i Minerne i Californien, men var ikke videre heldig, udrustede sammen med en Del andre Mænd en Brig og drog paa en Ekspedition til Queen Charlotte Øen i British Columbia for at lede efter Guld der; men for ikke at blive dræbt, og kanske spist, af Øens vilde Indianerbefolkning, maatte de vende tilbage uden at have udrettet noget. Hr. Lund var saa i over 12 Aar ansat hos det store engelsk-spanske Handelshus, Cross & Co., de sidste Aar som Hjælpe-Bestyrer. I 1865 gjorde han med sin Hustru over Panama en Tur til Evropa og besøgte da efter næsten 16 Aars Fravær sit Hjem. Fra denne Rejse, der var i høj Grad lønnende for Firmaet, kom Hr. Lund tilbage den følgende Vaar. I September etablerede han i San Francisco en Export-, Import- og Agenturforretning med Udlandet. Han blev

nødt til igjen at rejse udenlands for at stifte Forbindelser, besøgte alle Evropas vigtigste Handelsstæder, ogsaa Pariserudstillingen, og efter flere Maaneders haardt Arbejde kunde han vende tilbage med udmærkede Forbindelser over hele Verden. Han fik paa den Maade en meget stor_ og lønnende Forretning, der stadig udvidede sig. Hr. Lund har rejst meget ikke alene i Amerika og Evropa, men ogsaa i Japan, China, Indien og Ægypten. Han har set Midnatssolen ved Nordkap og set den tropiske Sol gaa ned bag Pyramiderne. Det var hans Plan i 1883 at trække sig tilbage fra aktiv Deltagelse i Forretningerne, men i Avgust Maaned blev han pludselig fra sin lange Udenlandsrejse nødt til at vende tilbage til Californiėn, hvor han fandt, at Forretningen i hans Fravær havde lidt store Tab paa Grund af uheldige Spekulationer. Saa maatte han igjen tage Forretningens Ledelse i sin Haand. I Maj 1884 blev Hr. Lund anmodet om midlertidig at overtage Bestyrelsen af det norske og svenske Konsulat i San Francisco og i April 1885 blev han udnævnt til Konsul for Californien, Oregon, Washington og Alaska. Han har i sin Stilling som Konsul arbejdet for at udvide norsk og svensk Handel og Sjøfart i sit Distrikt, og det har ogsaa lykkedes ham i betydelig Grad. Tidligere var der meget faa norske eller svenske Skibe at se i Distriktet, nu er der en hel Del. Han har fem Vicekonsulater under sig, i Seattle, Portland, San Diego, San Pedro og Port Townsend. I 1892 blev Hr. Lund udnævnt til Ridder af Wasaordenen, en Paaskjønnelse, som han sætter stor Pris paa. I 1894 var han igjen med sin Frue paa en Tur til Evropa, og opholdt sig bl. a. flere Maaneder i Norge og Sverige. Imidlertid bestyrede Sønnen, Henry Lund, der nu er blevet optaget i Firmaet, Forretningerne. Hr. Lund har bl. a. Steder en betydelig Forretning paa Guaymas, Mexico, hvor hans Broder William Lund er etableret og er norsk og svensk Vicekonsul. Skjønt Hr. Lund nu i 46 Aar har været i Californien, er han dog en god Nordmand og hans Fædrelandskjærlighed siges at være lige varm som nogensinde.

DEN NORSK-AMERIKANSKE PRESSE

DET er meget almindeligt, ikke alene blandt Nordmænd, som nylig er komne til Amerika, men ogsaa blandt dem, som har været der i længere Tid, at rive stærkt ned paa den norske Presse i Amerika. Det gjælder imidlertid her som saa ofte ellers: *tout comprendre, c'est tout pardonner.*

Der spørges først: Hvilken Opgave har den norske Presse i Amerika? Svaret vil blive: Dels at holde de til Amerika indvandrede Nordmænd *à jour* med hvad der foregaar i Fædrelandet, dels at holde saadanne norske Indvandrere, som ikke har lært tilstrækkelig engelsk til at kunne følge med Begivenhedernes Gang i den amerikanske Dagspresse, underrettede om, hvad der foregaar rundt om i Verden og navnlig i deres adopterede Fædreland, Amerika.

Spørgsmaalet er da: Opfylder den norske Presse i Amerika paa en tilfredsstillende Maade disse Krav? For retfærdig at kunne besvare det Spørgsmaal, maa vi undersøge de Forhold, hvorunder den virker. Selv i de største amerikanske Byer og der, hvor Nordmænd er talrigst repræsenterede, er der et forholdsvis lidet Publikum for en norsk Avis. De fleste af dem har derfor en meget indskrænket Abonnentkreds og følgelig faa, eller ialfald daarlig betalte Avertissementer. Paa den Maade kommer de fleste norske Aviser i Amerika til at føre en Tilværelse midt imellem tarvelig og bekymringsfuld, for ikke at sige prekær; de, som har sine Sa-

ger nogenlunde paa det tørre, kan vistnok med Lethed tælles paa Fingrene paa den ene Haand.

Det er en Følge af denne den norske Presses uheldige økonomiske Stilling, at Beskjæftigelse ved den betragtes som en Gjennemgangsstilling, som mere eller mindre intelligente og skrivedygtige norske Indvandrere griber til, inden de kan faa noget bedre, men ikke som en fast Livsstilling, hvor man ved Arbejdsomhed og Dygtighed kan drive det til noget. Det er paa den anden Side en nødvendig Følge af den økonomiske Misère, som de fleste norske Aviser i Amerika lider under, at Udgiverne maa indskrænke Udgifterne til det mindst mulige. Papir og Tryk kan ikke bringes ned under et vist Minimum; derimod kan Redaktions- og Reporterudgifterne reduceres næsten til Nul. Dette sker ved Hjælp af en flittig Brug af Saksen. Paa den Maade gaar det for sig, at de norske Aviser i Amerika bliver i Stand til paa en i det hele taget tilfredsstillende Maade at løse den første af dens ovennævnte Opgaver, at holde de til Amerika indvandrede Nordmænd *à jour* med Begivenhederne hjemme. Dog ser man ogsaa her ofte altfor tydelige Tegn paa en manglende Redaktion.

Anderledes forholder det sig derimod med den anden Side af de norske Avisers Opgave: at gjøre Rede for hvad der foregaar rundt om i Verden. De er her i flere Henseender uheldig stillede. For det første udkommer de fleste af dem kun én Gang om Ugen, følgelig vil største Delen af Nyhedsstoffet allerede være gammelt, naar det kommer ind i den norske Avis; for det andet er det kun en ringe Brøkdel af Stoffet, som kan faa Plads; for det tredje kan man her ikke uden videre benytte Saksen. Nyhederne maa først oversættes fra engelsk, og det tager Tid; og Arbejdstid, d. v. s. Folkehjælp, er netop hvad der skorter disse Redaktioner paa. Følgen er, at vi ser de norske Aviser i Amerika kun delvis at løse den anden Del af sin Opgave.

Der er i Amerika, saavidt jeg har kunnet finde, omkring 70 norske Aviser. Det er vanskeligt, at sige med Bestemthed, hvormange der er, da der er en Del, som kalder sig norske, andre norsk-dan-

ske, andre dansk-norske og atter andre danske. Saa det lader sig neppe afgjøre, hvor mange med rette tilfalder Danskerne og hvor mange Nordmændene. Af alle disse Blade er der kun to — *Skandinaven* i Chicago og *Daglig Tidende* i Minneapolis — som udkommer daglig. Af de andre udkommer nogle to Gange ugentlig, men de fleste ugentlig, enkelte ogsaa sjeldnere. Foruden den egentlige Nyhedspresse er der ogsaa en hel Del Blade eller Tidsskrifter, der virker for bestemte Formaal, religiøse, sociale, kulturelle o. s. v. Næsten hver By, hvor der findes en større Ansamling af Nordmænd har sin egen Avis; mange Steder findes der ogsaa to eller flere. De ligger da gjerne i en mere eller mindre bitter Strid med hinanden; i Regelen er Kampen saa meget heftigere, som den gjælder det daglige Brød. Politisk Uenighed spiller sjældnere ind. Hvor det gjælder norsk Politik er næsten alle de i Amerika udkommende norske Blade venstrevenlige. Jeg har kun truffet paa et norsk-amerikansk Blad, der slutter sig til det norske højre, det er *Amerika* i Chicago. I amerikansk Politik derimod er Standpunktet mere forskjelligt; nogle er republikanske, andre demokratiske, atter andre hører til Folkepartiet; i Vesten er der en hel Del norske Blade som holder paa fri Sølvmyntning. Hvor der er to norske Blade i en By, ser man dem derfor gjerne indtage et forskjelligt Standpunkt i amerikansk Politik — saaledes i Chicago *Skandinaven* republikansk, *Norden* demokratisk. Ofte indtager de dog intet Standpunkt i Politiken før henimod Valgene, og det hænder vistnok ikke da saa ganske sjælden, at Spørgsmaalet, om et Blad skal understøtte den republikanske eller den demokratiske Politik, afgjøres under Hensyn til, hvilken Kampagnekomité er bedst forsynet med Penge og mest villig til at give dem ud.

Den første norske Avis i Amerika var *Nordlyset*, som begyndte at udkomme i 1847 i Norway, Racine County, Wisconsin. Dets Redaktør var den fornylig i Californien afdøde Advokat James D. Reymert. Det gik imidlertid smaat med Bladet, der i 1849 blev kjøbt af Knud Langeland og af ham overflyttet til Racine, Wisconsin, hvor dets Navn blev forandret til *Demokraten*. Imidlertid

havde det heller ikke her Lykken med sig og gik efter et halvt Aars Forløb ind igjen.

Siden den Tid er mange norske Aviser blevne oprettede i Amerika og mange er gaaet ind. Af de, som nu bestaar, skal vi her nævne en Del af de vigtigste og samtidig give korte Biografier af deres Udgivere og ledende Mænd.

I Brooklyn, N. Y., er der to norske Aviser, *Nordiske Blade*, som begyndte at udkomme i 1878 og har bestaaet siden den Tid, Udgiver og ansvarlig Redaktør Martin Nilsen, og *Nordisk Tidende* stiftet i 1890 af Emil Nielsen, der fremdeles er Udgiver og ansvarlig Redaktør. Begge Blade udkommer en Gang om Ugen og gjør temmelig udførlig Rede for hvad der sker i Norge; *Nordiske Blade*, der kalder sig norsk-dansk, ogsaa for Begivenhederne i Danmark. Desuden indeholder de en Ugeoversigt over de vigtigste amerikanske Nyheder.

I Chicago spirer de norske Blade frodig. Den ældste norske Avis i Chicago og tillige den mægtigste, en af de faa norske Aviser i Amerika, som ikke stadig ser Falliten i Øjnene er *Skandinaven*. Det begyndte at udkomme i 1866, udgivet af John Anderson og Knud Langeland. Den sidstnævnte var en af sin Tids dygtigste skandinaviske Journalister og bidrog meget til at gjøre det nystiftede Blad populært. Han gik dog snart ud af Redaktionen, og det blev John Anderson, som kom til at faa Arbejdet saavelsom Fortjenesten af og ved at bringe *Skandinaven* frem til den Stilling, som den nu indtager. *Skandinaven* begyndte som en firesiders Ugeavis. Ved den store Brand i Chicago blev hele Trykkeriet ødelagt; det eneste John Anderson reddede var Subskriptionslisten; med den og Typer for 500 Dollars, som han fik paa Borg, begyndte han fra nyt igjen. *Skandinaven* ejes nu af en stor Korporation. „The John Anderson Publishing & Co.“, hvis Præsident er John Anderson. Den udkommer i tre Udgaver, daglig, ugentlig og Søndag. Desuden Husbibliotheket, et 4-Siders Tillæg til *Skandinaven*. Bladet er republikansk i sin amerikanske Politik og redigeres med megen Dygtighed og betydelig Skarphed af Nicolai Grevstad

med fem Medarbejdere. *Skandinaven* har sin egen Bygning, The Skandinaven Building 183, 185 og 187 N. Peoria Street, et 3-Etages Hus med Kjælderetage. I Kjælderetagen er Trykkeriet, der er udstyret med de nyeste og bedste Maskiner og Presser; den øvrige Del af Huset giver Plads for de forskjellige Grene af Forretningen, der ikke er indskrænket til Udgivelsen af *Skandinaven*. I Forbindelse med Avistrykkeriet staar ogsaa et Accidentstrykkeri, der er et af de største i Chicago, desuden en Boghandel, vistnok den største skandinaviske Boghandel i Amerika, og et Forlag hvor aarlig omkring 50 norske Bøger dels forlægges, dels optrykkes.

John Anderson.

John Anderson, Skaberen af denne udstrakte Forretning, blev født i 1836 paa Gaarden En, som ligger en Fjerdingvej fra Vossevangen; han ligner derfor Knute Nelson og forskjellige andre Nordmænd, som har gjort Karriere i Amerika, deri, at han har Vosseblod i sine Aarer. Sammen med sine Forældre og to Brødre drog han i 1845 til Amerika med Skonnert „Olaf Kyrre“, som gjorde Rejsen paa den forholdsvis korte Tid af omtrent 5 Uger. Begge Brødrene døde dog undervejs, og John Anderson selv laa syg i omtrent et halvt Aar efter Ankomsten til Chicago, der dengang var et højst usundt Sted, liggende i en Sump ved Michigansøens Bredder. Samtidig med at han gik paa Skole, maatte han ogsaa hjælpe til med at fortjene det nødvendige til Familiens Underhold, og John slog sig da paa Handelen. Han stod op Klokken fire om Morgenen og gik rundt paa Gaderne og solgte Gjær og Fisk, til den Tid kom,

da han maatte gaa paa Skolen; efter endt Skoletid solgte han Æbler om Aftenen. Senere fik han Plads paa et Trykkeri som Avisbud; her fik han Lov til efter endt Arbejdstid at lære at sætte Typer, og det varede ikke længe, før han fik Plads som Sætter; senere kom han til *Chicago Tribune*, hvor han arbejdede i 14 Aar, indtil han i 1866 sluttede sig sammen med Knud Langeland om at udgive *Skandinaven*.

John Anderson sluttede sig med Liv og Sjæl til det republikanske Parti, hvis store Førere, som Lincoln, Seward og Grant, han personlig kjendte, og paa den Maade forklares den uforanderlig republikanske Holdning, som hans Blad altid har indtaget. Fra en Artikel i Chicagobladet *Norden*, som altsaa ikke kan anses for at være partisk for Anderson, citerer vi følgende:

„John Anderson har set Chicago vokse op for sine Øjne. Han har faaet sin Skjærv af den Velstand, som har været skabt her; men han har kjøbt den med haardt Arbejde. Han begyndte med to Hænder, som ikke alene var tomme, men dertil smaa og veke, og hvad han nu er, skylder han udelukkende sin Foretagsomhed, Omtanke, utrættelige Arbejdslyst og sejge Udholdenhed. Han har spekuleret i faste Ejendomme i en mindre Skala og altid været heldig; men det er i sit Blad, han har lagt sit Livs Gjerning, og han har haft den Glæde at se Arbejdet bære Frugt. Han er nu en velholden Mand og har nylig bygget sig et vakkert Hus paa Cleveland Avenue paa Nordsiden, hvor han har boet i mange Aar. En Egenskab, som ogsaa i væsentlig Grad har bidraget til at krone hans Arbejde med Held, er hans strenge og usvigelige Ordholdenhed. Han er en af dem, om hvem det med Sandhed kan siges, at hans Ord er ligesaa godt som hans „Bond“.

Tiltrods for sin rastløse Energi og Virksomhed er John Anderson dog en tilbageholden Mand. Der er en hel Del af den norske Blyghed over ham. Men hans Medborgere kjender ham og ved, hvad han er værd. Han er nu for tredje Gang *President of The Old Time Printers' Association*, en Forening, som omfatter de fleste af de ledende Mænd i Chicagos Avisverden; for anden Gang

DEN NORSK-DANSKE PRESSEFORENING AF AMERIKA.

1. P. O. Stromme, Redaktør, Amerika. 2. T. Guldbransen, Udgiver, Daglig Tidende. 3. Chr. Brandt, Redaktør, Daglig Tidende. 4. J. L. Hjort, Redaktør, La Crosse Tidende. 5. Chr. Rasmussen, Udgiver, Ugebladet. 6. H. Fauerschaw, Repr. Den danske Amerikaner. 7. B. Hage, Repr. Skandinaven. 8. T. Oftelie, Udgiver, Rodhuggeren. 9. S. Sørenson, Redaktør, Daglig Tidende. 10. A. Kringelbach, Redaktør, Spøgefuglen. 11. H. P. Petterson, Redaktør, Superior Tidende. 12. O. S. Herwin, forhv. Redaktør. 13. Olav Kringen, Redaktør, Nye Nordmanden. 14. H. O. Oppedale, Redaktør, Norden. 15. B. Anundsen, Udgiver, Decorah-Posten. 16. S. Listoe, Redaktør, Nordvesten. 17. John Story, Redaktør, Sioux City Tidende. 18. O. A. Hain, Forretningsfører, Folkebladet. 19. M. S. Rasmussen, Ill. Familie Journal. 20. P. C. Thorson, Forretningsfører, Nordmanden. 21. A. Bromstad, Forretningsfører, Heimdal. 22. Geo. Jensen, Udgiver, National Tidende. 23. G. Bie Ravndal, Redaktør, Syd Dakota Ekko. 24. A. Lindelie, Redaktør, Nordmanden. 25. L. Stavnheim, Redaktør, Dakota. 26. J. K. Grondahl, Redaktør, Nordstjernen. 27. F. Listoe, Nordvesten.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

President of The Norwegian Old Settlers' Association og ligeledes *President of The Leif Erikson Memorial Association.*

Mrs. Laura Anderson, John Andersons Moder, lever endnu. Hun er 82 Aar gammel. Hans Fader døde i Kolerafarsotten i 1849. Selv var han angreben af Kolera baade da og i 1850 og 1852, men klarede sig alle Gange.

Han har været to Gange gift. I sit første Ægteskab havde han to Børn, af hvilke det ene, en Søn, lever. I sit andet Ægteskab har han haft fire Børn, af hvilke tre, en Datter og to Gutter, lever."

Nicolai Grevstad, *Skandinavens* Redaktør, er født i 1851 i Sykelven paa Søndmøre; han blev Student i 1873, og juridisk Kandidat i 1878. Efter i nogen Tid at have været Kopist i Justitsdepartementet, blev han i 1880 Redaktør af *Dagbladet* i Kristiania, men blev fjernet fra den Stilling i 1883, da Splittelsen mellem det norske Venstres to Grupper begyndte at gjøre sig gjældende. Grevstad kom til Amerika i 1883 og har hele Tiden virket som Journalist, først som Medarbejder og senere Redaktør af *Nordvesten* i St. Paul. Medens han var der, samlede og systematiserede han 200 Udtalelser af de mest fremragende amerikanske Journalister afgivne som Svar paa et dem af Hr. Grevstad tilstillet Cirkulære med ni Spørgsmaal angaaende Juryen i Amerika. Dette Hr. Grevstads Arbejde blev trykt som Storthingsdokument Nr. 64, 1887. I første Halvdel af 1887 var Grevstad i Norge, da der dreves Underhandlinger om igjen at gjøre ham til Redaktør af *Dagbladet* eller et nyt Blad, som tænktes oprettet; det blev der dog intet af. I September 1887 overtog han en Stilling ved Minneapolis *Tribune* som Redaktør af en skandinavisk Afdeling; han leverede desuden Bidrag til Bladets engelske Redaktionsside og var fra Januar 1888 til Vaaren 1890 Bladets ledende Forfatter af Redaktionsartikler. Da overtog han Dagbladet *Tiden* i Minneapolis, men kunde ikke beholde det, da han ikke kunde skaffe den nødvendige Kapital, ca. 50,000 Dollars. I 1892 blev han Redaktør af *Skandinaven*. Det er Hr. Grevstads Hensigt at amerikanisere *Skandinaven*; han har begyndt med

Redaktionen, idet der i hvert Ugenummer ialfald er en eller flere Redaktionsartikler paa engelsk. Han vil snart gaa videre, da han anser dette som et nødvendigt Udviklingstrin i den skandinavisk-amerikanske Presse. Hvorvidt Hr. Grevstad har Ret i denne Opfatning, er et andet Spørgsmaal. De Skandinaver, som kan læse engelsk, vil neppe tage sine amerikanske Nyheder fra et skandinavisk Blad, selv om det er skrevet fra engelsk, og de som kun kan læse et af de skandinaviske Sprog og ikke bryr sig om det engelske, vil anse sig brøstholdne ved ikke at faa hele Avisens Læsestof for sig. Desuden vil der altid være en Mistanke om, at en Avis, som udgaar paa to Sprog, ikke vil være saa velskrevet og redigeret paa noget af dem, som de der nøjer sig med ét. Et afskrækkende Eksempel for dem, som tænker paa at indlade sig paa den Slags norsk-engelsk-amerikansk Journalistik er, synes mig, *The North*, et Blad der i 1889 begyndte at udkomme, beregnet paa den anden Generation af Skandinaver. Det var derfor skrevet paa engelsk, men maatte efter nogle Aars Kamp for Tilværelsen gaa ind. Dets Redaktør var Luth Jæger i Minneapolis.

Nicolai Grevstad.

Hr. Grevstad har skrevet en hel Del Artikler i amerikanske Blade i Vesten og Østen, for det meste med det Formaal at berigtige ukorrekte Fremstillinger af Norges statsretslige Forhold. I den Forbindelse kan mærkes, at væsentlig ved *Skandinavens* Virksomhed er der blevet foretaget en Forandring i Formen for Naturaliseringseden i Chicago. Før var det nemlig Skik, at ogsaa Nordmænd

maatte afsværge „*The king of Sweden and Norway*“ Lydighed. En Hr. Andreassen nægtede imidlertid at gjøre det i den Form, han vilde kun afsværge „*The king of Norway and Sweden*“. Retsskriveren holdt imidlertid paa sit og fik Medhold af Konsulen i Chicago, som er en Svensker, men *Skandinaven* som hele Tiden havde staaet bag Hr. Andreassen, satte igjennem, at der blev appelleret til Gesandten i Washington, Grip, som mente, at i dette Tilfælde burde Norge gaa foran Sverige. Saa herefterdags afsværger i Chicago Nordmænd Kongen af Norge og Sverige, Svenskerne Kongen af Sverige og Norge. For udenforstaaende er det vanskeligt at se, at „Sverige“ i dette Tilfælde har noget der at gjøre, enten foran eller bag, medmindre man vil tage hele Titelen, ogsaa „de Goters og Venders“, med. Thi Nordmænd har jo ingen Lydighedspligt mod Kongen af Sverige, ligesaalidt som Svensker mod Kongen af Norge. I New York nøjer man sig med at afsværge „*The king of Norway*“ Lydighed.

En Artikel af Hr. Grevstad i *Atlantic Monthly* for 1891 om de norske Forligelseskommissioner, „Courts of Conciliation“, vakte betydelig Opsigt og ledede til en almindelig Diskussion om det Emne; det blev endogsaa foreslaaet at indføre Forligelseskommissioner efter norsk Mønster i flere vestlige Stater, og de blev virkelig indført i North Dakota, da det Territorium gik over til Stat og vedtog sin ny Grundlov.

Som Medlem af „*The Central Council of the Ethic Federation of Chicago*“ har Hr. Grevstad arbejdet paa at faa Forligstanken anvendt i Tvistemaal mellem Arbejdsgivere og Arbejdere i Modsætning til Voldgift.

Hr. Grevstad hører til dem, som tror at „vort Folk i Amerika bør amerikaniseres fort og grundig, med Bevarelse af dets bedste Træk og Egenheder“. Spørgsmaalet er: hvorledes skal det sidste forenes med det første? En forceret Amerikanisering vil vel snarere lede til et Tab af de bedste nationale Træk end en Amerikanisering, der kommer paa en naturlig Maade. Og den kommer af sig selv, fort nok og uimodstaaelig.

Norden i Chicago er et af de ældste og mest ansete norske Blade i Amerika. Det blev grundlagt Vaaren 1874 af Boghandlerfirmaet S. T. Relling & Co., hvis Indehavere dengang var S. T. Relling og Konsul Peter Svanøe. Bladet vandt sig hurtig en Stilling blandt Nybyggerne i Vesten, og allerede efter et halvt Aars Forløb havde det gjort saa stor Fremgang, at Udgiverne saa sig istand til at udvide dets Format betydelig. En af Aarsagerne til Bladets hurtige Vækst var vistnok Udgivernes ansete Stilling blandt sine Landsmænd, men Hovedaarsagen maa dog søges i Redaktørens Person. Bladets første Redaktør, cand. theol. Halvard Hovde, var en Valdersgut, Theolog fra Kristiania Universitet og en meget begavet Mand, som ikke likte Præstegjerningen og derfor med Glæde modtog Posten som Chefredaktør for *Norden*, da den blev ham tilbudt. Hovde tilhørte, som de fleste norske Theologer paa den Tid, Synoden, og indenfor dette mægtige Kirkesamfund fandt *Norden* sin væsentlige Støtte, og saalænge Hovde stod ved Roret, gik Bladet stadig fremover. Han blev imidlertid ved Sygdom forhindret fra at forestaa Redaktionen længer, og Professor Th. Bothne fra Decorah College, blev antaget som Redaktør i hans Sted; en Tid lang kunde *Norden* fremdeles glæde sig ved fortsat Fremgang, men saa udbrød den saakaldte „Naadevalgsstrid“ inden Synoden, og *Norden* kastede sig med lidenskabelig Voldsomhed ind i Striden. Resultatet blev, at *Norden* mistede en hel Del Abonnenter, og Hovde blev igjen anmodet om at overtage Redaktionen, hvad han modstræbende gjorde. Han døde imidlertid efter to Aars Forløb og blev efterfulgt af Hr. P. O. Strømme, en norsk-amerikansk Theolog, som for Øjeblikket er Redaktør af *Amerika*. Hr. Strømme var *Nordens* Redaktør fra 1888—1892. Imidlertid havde Bladet skiftet Ejer. Fra d'Herr. Relling og Svanøe, var det gaaet over til Relling alene, og fra ham igjen til den ovenfor omtalte Poul O. Stensland. I 1892 overtog Hr. R. S. N. Sartz, juridisk Kandidat fra Kristiania, Redaktionen, og i 1894 kjøbte han sammen med den nuværende Redaktør, Hr. H. O. Oppedale, Bladet. Dette Kompagniskab blev dog ikke af lang Varighed. Hr. Sartz blev efter et halvt

Aars Forløb angreben af en Sygdom, som nødvendiggjorde en Amputation af det ene Ben, og efter gjensidig Overenskomst overtog Hr. Oppedale baade Bladet og Redaktionen. Bladet var oprindelig republikansk, men som saa mange andre republikanske Blade

H. O. Oppedale.

og Mænd, støttede det Cleveland i 1884, og har siden bidraget i væsentlig Mon til Demokratiets Fremgang blandt Nordmænd i Wisconsin, Iowa og Illinois. Bladet har under Hr. Oppedales Ledelse gjort betydelig Fremgang, det har været uafhængigt af Partierne og dets Indflydelse har ikke været tilfals. Under den sidste Valgkampagne var det en meget ivrig Forsvarer af det demokratiske Partis Sølvprogram.

Hr. H. O. Oppedale, *Nordens* nuværende Redaktør, er født i 1861 i Ullensvang i Hardanger, hvor han modtog sin første Undervisning paa Stedets Distriktskole, indtil 14-Aars Alderen; siden fik han Privatundervisning under Ledelse af forskjellige Lærere, dels i Hjemmet, dels i Bergen og i Gausdal, hvor han opholdt sig i den mest bevægede Bjørnsonske Periode. Han kom senere paa Maribogadens Latin- og Realskole, men maatte paa Grund af økonomiske Vanskeligheder afbryde sine Studier. I 1881 bestemte han sig til at søge sin Lykke i Amerika; men Lykken var det i Begyndelsen for ham, som for de fleste Indvandrere, der kommer uden nogen praktisk Uddannelse, smaat bevendt med.

Han arbejdede som Bogagent, Tjenestegut, Grøftegraver, Vedhugger o. s. v. og lærte paa den Maade Livet at kjende fra forskjellige Sider, en Erfaring som er meget nyttig for en Redaktør. I 1885 kom han til Chicago, hvor han fik Ansættelse ved Bladet *Amerika;* i 1889 overtog han Stillingen som Forretningsfører ved den af Professor Fredriksen nyoprettede Avis, *Dagbladet;* men paa Grund af hans fra Ejerens meget forskjellige Anskuelser om, hvorledes Avisen rettelig burde ledes, fratraadte han denne Stilling allerede efter 3 Maaneders Forløb og gjorde en Tur hjem til Norge. Efter Tilbagekomsten var han først igjen en Tid lang beskjæftiget ved *Dagbladet* der imidlertid snart ophørte at udkomme; Hr. Oppedale associerede sig saa med det bekjendte Avertissementsfirma Thomas Brown, og forblev i denne Stilling, indtil han i 1894 sammen med Hr. R. S. N. Sartz overtog Bladet *Norden.* I 1895 var han med at grundlægge den norsk-danske Presseforening i Amerika, hvis anden Vicepræsident han er. Han er forøvrigt Medlem af flere norske Foreninger og deltager paa en fremtrædende Maade i den norske Koloni i Chicagos Forenings- og Selskabsliv. Hr. Oppedale er en ivrig Demokrat og ledede i den sidste Præsidentkampagne den skandinaviske Del af Nationalkomitéens Arbejde.

Det tredje større norske Blad i Chicago er *Amerika,* der for Tiden redigeres af Hr. P. O. Strømme, tidligere i flere Aar Redaktør af *Norden. Amerika* har, uden at tilhøre eller drives af

noget bestemt Kirkesamfund, et udpræget kirkeligt Tilsnit, og det er, saa vidt jeg har kunnet se, det eneste af de i Amerika udkommende norske Blade, som forfægter det norske Højrepartis Sag.

Det eneste norske Dagblad i Amerika, foruden *Skandinaven* i Chicago er *Daglig Tidende* i Minneapolis, der som Dagblad skriver sig fra 1887 og udgives af „*T. Guldbrandsen Publishing Company*“, der ogsaa udgiver en Ugeudgave af samme Blad, kaldet *Minneapolis Tidende*. Gjennem forskjellige Mellemled har imidlertid Bladet en Historie, der rækker helt tilbage til 1851, og Bladets Levnedsløb danner derfor et meget betydeligt Led i den norsk-amerikanske Journalistiks Historie. I Aaret 1851 begyndte der i Nærheden af Madison, Wisconsin, at udkomme et Blad ved Navn *Emigranten*, det blev i 1868 slaaet sammen med det i La Crosse, Wis., udkommende Blad *Fædrelandet*, oprettet i 1866 af Fredrik Fleischer. Efter Foreningen kaldtes Bladet *Fædrelandet og Emigranten* og blev indtil 1878 udgivet af den nævnte Fredrik Fleischer, efter hans Død overtoges Redaktionen af F. A. Husher, der i 1886 flyttede med Bladet til Minneapolis. I 1890 blev det kjøbt af T. Guldbrandsen Publishing Co., som allerede en Tid i Forvejen ogsaa havde kjøbt Ugebladet *Budstikken*, der oprettedes i Minneapolis i 1873. En kort Tid fortsatte de nye Ejere Udgivelsen af disse

P. O. Strømme.

Blade under de gamle Navne, men siden den første Januar 1895 er de slaaede sammen under Navn af *Minneapolis Tidende*.

Hovedredaktørerne af disse Blade har været: af *Emigranten* Konsul K. F. Fleischer og Charles F. Solberg; *Fædrelandet* (senere *Fædrelandet og Emigranten*) Johan Schrøder, Fredrik Fleischer, F. A. Husher, *Budstikken* Paul Hjelm Hansen, Jón Bjarnason (nu Formand for den islandsk-lutherske Synode), Luth Jæger, Jørgen Jensen, R. S. N. Sartz og S. Sørensen, som nu redigerer baade *Daglig Tidende* og *Tidende*. Dette sidste Blad gjør Fordring paa at have en større Abonnentkreds end noget andet Ugeblad i Minnesota, og er saaledes sandsynligvis et af de faa norske Blade i Amerika, som har sit paa det tørre. Bladets nuværende Redaktør, Sigvart Sørensen, er født i 1849 i Kristiania, hvor han gjennemgik Latinskolen, og med fortrinlig „Kjærlighed“, som der staar i hans Afgangsattest, lagde sig efter de døde Sprog. Da Forældrene i 1866 paa Grund af trange Kaar besluttede at udvandre til Amerika, fulgte han med, og var sammen med dem i et Par Aar i Chicago. I 1868 fik han Ansættelse paa Kontoret hos det norsk-amerikanske Bankierfirma Fleischer & Jurgens i Madison, Wisconsin, og var hos dette Firma og dets Efterfølger i over seks Aar i forskjellige Bestillinger; i 1870 flyttede han til La Crosse, Wisc., hvor Firmaet havde en Filial. I 1873 paabegyndte han sammen med Luth Jæger Udgivelsen af et literært

S. Sørensen.

Tidsskrift *Norsk Maanedsskrift* men det gik ikke. I 1875 blev Sørensen engageret af den nu afdøde Frederik Fleischer, som netop af Præsident Grant var bleven udnævnt til „Register“ for de forenede Staters Landkontor i La Crosse, og han bestyrede dette Kontor i otte Aar under Fleischer og hans Eftermand, F. A. Husher. Under sit Ophold i La Crosse deltog han en Del i det politiske Liv og han blev i sin Tid som Demokraternes Kandidat valgt til *City Assessor* (d. v. s. Taxeringsmand for Grundejendommenes Skatteværdi) og blev seks Gange gjenvalgt til det samme Embede. I 1889 flyttede han til Chicago og var 1890 Redaktør af *Norden,* indtil han i 1891 overtog Redaktionen af *Daglig Tidende* og *Budstikken* i Minneapolis. Sørensen blev i 1873 gift med Hanna Husher, og de har to Børn, en Søn og en Datter, begge voksne.

Et forholdsvis ungt Blad er *Heimdal* i St. Paul, der begyndte at udkomme i 1891. Redaktør og Ejer er Hr. Chr. Brandt, der er født i 1853 i Vestre Slidre, gik igjennem Krigsskolen i Kristiania, blev udnævnt til Sekondtløjtnant i 1874 og kom til Amerika i 1876. Her har han arbejdet ved forskjellige Aviser som Redaktør.

Det norsk-amerikanske Blad, der har den største Udbredelse er *Decorah-Posten.* Dette Blad, hvis Udgiver og Ejer den hele Tid har været Hr. B. Anundsen, begyndte at udkomme i 1874. Begyndelsen var liden nok, et fire-Siders Blad med 5 Spalter paa hver Side, trykt i tusind Eksemplarer en Gang ugentlig, Abonnementsprisen 50 Cent pr. Aar. Det var fra først af beregnet paa at være et „Nyheds- og Avertissementsblad for Decorah og Omegn“. Det gik smaat i Begyndelsen, og det varede flere Aar, før Bladet betalte sig; først i 1884 begyndte det at lysne. I 1885 begyndte *Ved Arnen,* at gaa som Følgeblad til *Decorah-Posten,* et 16-Siders Blad hver Uge. *Decorah-Posten* selv udkommer nu to Gange om Ugen med fire Sider, i stort 7-Spaltet Format. Den gjør Fordring paa at have 35,000 Abonnenter og at have større Udbredelse end noget andet skandinavisk Blad ikke alene i Amerika, men ogsaa i Skandinavien.

Bladets Ejer, Brynhild Anundsen, er født i Skien den 29. De-

cember 1844. Som 15 Aars Gut kom han i Bogtrykkerlære i *Correspondentens* Trykkeri sammesteds. Han for tilsjøs et Par Aar, kom i 1864 til Amerika og fik samme Høst Ansættelse i *Fædrelandets* Trykkeri i La Crosse. I 1866 begyndte han at udgive et Tidsskrift for Norske i Amerika *Ved Arnen*, som imidlertid kun havde ringe Succes, men dog vedblev at udkomme til 1870. Imidlertid var Udgiveren flyttet til Decorah, hvor han samtidig besørgede Trykningen af den lutherske Synodes Organ *Kirkelig Maanedstidende*. I Januar begyndte han Udgivelsen af et nyt Tidsskrift *For Hjemmet*, samt endelig i 1874 *Decorah-Posten*. I *Familielæsning* for 1896, en liden Bog, som medfølger *Decorah-Posten*, har Hr. Anundsen givet en Skildring af sine Oplevelser i de første Trængselsaar, medens han arbejdede med *Ved Arnen* samt *Decorah-Posten* i Begyndelsen. En Høst maatte han f. Eks. gaa ud i tre Uger og arbejde ved et Vejanlæg, og trille mange tunge Læs af vaad Myrjord for at tjene 27 Dollars, som han trængte til at kjøbe „nye Typer og andre Sager til et nyt Udstyr“. Hans Hustru hjalp ham med at sætte Typer og „valse op“, d. v. s. sværte Typerne i Pressen med en Haandvalse, og indimellem strikkede hun Barnetøj for paa den Maade at „hjælpe til Levemaaden“. Hr. Anundsen har nu arbejdet sig op til Velstand, og han har sin egen Energi og Dygtighed og sin Hustrus trofaste Hjælp at takke for, hvad han nu er.

B. Anundsen.

Han er samtidig en Mand med alsidige Interesser, et godt Humør

og rundhaandet, saa han er Decorahs mest populære Mand, og sin Interesse for sin Fødeby, Skien, har han nylig lagt for Dagen ved at skjænke til Byens Musæum en Samling amerikanske Kuriosa, istandbragt ved flere Aars Samlerflid.

I Syd-Dakota er der to norske Aviser, *Syd-Dakota Ekko*, republikansk, som begyndte at udkomme i 1889, og *Fremad*, populistisk, begyndte at udkomme i 1895, begge Ugeblade og begge i Sioux Falls.

G. Bie Ravndal.

Redaktøren af *Syd-Dakota Ekko*, Hr. G. Bie Ravndal, blev født i Sogndal i Dalerne i 1865. Han tog Artium og anden Eksamen ved Kristiania Universitet. Efterat han var kommen til Amerika anvendte han et Par Aar paa Tømmerhugst og lignende Beskjæftigelser, i Block Hills. Han har boet i Dakota i 12 Aar, deraf været Bladredaktør i otte. Han har ogsaa, foruden at skrive om Politik, været saavidt aktiv interesseret deri, at han har været Medlem af Statens lovgivende Forsamling. Han er en meget ivrig Sanger, og har gjort meget for Mandssangen i Vesten, navnlig har han mere end nogen anden bidraget til Stiftelsen af det store nordvestlige Sangerforbund. Han har syslet meget med „Præriens Saga“, et Bidrag til de forskjellige norske Settlementers Historie, og det er et meget fortjenstfuldt Arbejde han saaledes har gjort ved i Tide at samle og bearbejde Dakotas Indvandringskrønike, før den er bleven glemt.

I Nord-Dakota er der fire norske Blade, *Nordmanden*, *Dakota*,

Vesterheimen og *Afholdsbasunen*, og i de vestligste Stater, Washington, Oregon og California er der ogsaa norske Aviser.

De norske og danske Pressemænd stiftede for et Par Aar siden den „norsk-danske Presseforening af Amerika“, som har Møder en Gang om Aaret. Præsident er Hr. B. Anundsen, *Decorah-Postens* Udgiver.

POLITIKERE

For at kunne forstaa den Stilling, som Nordmændene indtager i det amerikanske Samfunds Politik, saavel i den kommunale som i Statspolitiken og den nationale Politik, er det nødvendigt først at gjøre sig det klart, hvorledes de indvandrede Borgere i det hele taget er stillet i politisk Henseende.

I Amerika bliver enhver Mand, Korporation eller Nationalitet i politisk Henseende vurderet efter den „Indflydelse“, som han eller den raader over, d. v. s. efter det Antal Stemmer, som han eller den kan antages at kunne paavirke i den ene eller den anden Retning, kan „kommandere“ over eller „kontrollere“, som det hedder paa det amerikanske politiske Jargon. Hvor derfor en enkelt Stand eller en enkelt fremmed Nationalitet er særdeles talrig repræsenteret i en By eller i en Stat, saaledes at der er en Sandsynlighed for, at deres Stemmer kan komme til at afgjøre et Valg, der ser vi, at de politiske „Ledere“, de som afgjør, hvem der skal opstilles som Kandidater, eller som efter Valget bestemmer, hvem den valgte højere Embedsmand skal udnævne til sine Hjælpere, gjør hvad de kan for at vinde dem for sin Kandidat og sit Parti; og det er derfor en meget almindelig Ytring, at den og den Nationalitet, den og den By eller Stat eller hvad det nu kan være, kan „gjøre Fordring paa“ at besætte en af Posterne i Præsidentens Kabinet, at Tyskerne kan gjøre Fordring paa at have f. Eks. tre

Repræsentanter fra New York City i Statens Assembly, Irlænderne gjøre Fordring paa saa mange Pladser o. s. v.

Naar vi derfor ser, at Nordmændene f. Eks. faar Lov til at besætte en saadan Stilling som „Sheriffens“ (Byfogdens) Embede i Chicago, saa kan man skjønne, at de maa spille en temmelig betydelig Rolle i Byens politiske Liv. Og end mere, naar vi ser, at en Nordmand vælges ikke alene til Guvernør i Staten Minnesota, men ogsaa til at repræsentere Staten i Forbundssenatet, saa kan vi deraf slutte, at Nordmændene maa have meget at sige i Minnesota. Og medens der vistnok er Rimelighed for, at Nordmændene i Minnesota uden en Leder som Knute Nelson ikke vilde være komne saa langt frem i politisk Henseende, og ikke vilde have faaet Anledning til at besætte saadanne fremragende Stillinger med en af sine, hvis de ikke netop i ham havde havt Manden til at fylde Stillingen, saa kan man paa den anden Side med Tryghed sige, at en i Norge født Mand, selv om han aldrig saa meget havde havt Knute Nelsons politiske Begavelse, i Staten eller i Byen New York aldrig vilde have kunnet drive det synderlig vidt, fordi han var Nordmand, og en hvilkensomhelst politisk betydningsfuld Stilling, som en Nordmand i New York vilde kunne erhverve, vilde være tiltrods for, ikke fordi han var Nordmand. Vi ser derfor, at Nordmændene i de østlige Stater tager en forholdsvis ringe Del i det politiske Liv. En hel Del lader sig vistnok naturalisere som amerikanske Borgere, mange derimod ikke. Det højeste en politisk Forening af Nordmænd i New York eller Brooklyn vilde kunne „gjøre Fordring paa“ efter det Stemmetal, de raader over, vilde være at skaffe en eller et Par af sine Medlemmer Poster som „Bud“ eller Kontorister paa offentlige Kontorer, og det vil let indses, at saadanne Poster ikke er tilstrækkelig lukrative til at bevæge nogen større eller mindre politisk Ærgjerrighed blandt Nordmændene i New York til at organisere sine Landsmænd i politiske Klubber. Hvis vi derfor vil se vore Landsmænd tage en virksom og tildels fremtrædende Del i det amerikanske politiske Liv, maa vi gaa til de store kornproducerende Stater i Nordvesten,

og navnlig da til Minnesota, hvor vore Landsmænd er, ikke alene en Kraft, men ogsaa en Magt i Samfundet.

Naar Talen er om norskfødte Politikere i Amerika, maa Knute Nelson nævnes i første Række. Knute Nelson, hvis Billede alt er bragt i denne Bog (Pag. 65, II. Del), er født paa Voss den 2den Februar 1843. Da han var tre Aar gammel mistede han sin Fader, og tre Aar efter kom han med sin Moder til Amerika; hans Moder nedsatte sig først i Chicago, og her blev den seks Aar gamle Gut angreben af Kolera, som dengang rasede der i Byen; Knute Nelson var imidlertid ikke bestemt til at dø af Kolera, han kom sig igjen, og efter et Aars Ophold i Chicago flyttede Moderen til Wisconsin, hvor Sønnen først fik en almindelig Skoleuddannelse og siden kom ind paa Albion Academy. Vaaren 1861, i en Alder af 18 Aar, stillede han sig til Tjeneste ved 4de Wisconsin-Regiment og forblev under Fanerne som Menig og Underofficer til Udgangen af Juli 1864. Da vendte han tilbage til Akademiet og gjenoptog sine Studier, som han fortsatte, indtil han tog Afgangseksamen i 1865. Under Krigen deltog han i Stormen paa New Orleans, Belejringen af Vicksburg, Slagene ved Baton Rouge og Camp Bisland, samt Belejringen af Port Hudson. Her blev han saaret og tagen til Fange, men igjen udleveret, da Byen overgav sig den 9de Juli 1863. Høsten 1865 begyndte han at studere Jura paa et Sagførerkontor i Madison, Wis., og i 1867 fik han Sagførerbevilling. Allerede medens han var i Wisconsin, begyndte han at gjøre sig gjældende som Politiker, idet han var Medlem af Wisconsins lovgivende Forsamling i 1868 og 1869. I 1871 flyttede han til Alexandria, Minnesota, hvor han siden den Tid har boet. Fra 1872 til 74 var han Statsadvokat for Douglas County, Minnesota, og fra 1875 til 78 Medlem af Minnesotas Senat. I 1880 var han Valgmand for Garfield og Arthur. Høsten 1882 blev han valgt til at repræsentere Minnesotas femte Distrikt paa Kongressen i Washington, og genvalgt i 1884 og 1886. Første Gang havde han en Plu-

ralitet af 4,500, ved første Gjenvalg var Pluraliteten 12,500 Stemmer, og da han anden Gang blev gjenvalgt, var Valget saa godt som enstemmigt. Skjønt ivrig Republikaner var han dog i Kongressen en Modstander af den Ultrabeskyttelse, som har været dette Partis ledende politiske Princip i en lang Aarrække, ja han drev endogsaa sin Modstand mod dette Princip saa vidt, at han i Kongressen baade talte og stemte for det af Demokraten Mills fremsatte Forslag til Toldtarif. Man kan skjønne hvor indflydelsesrig og mægtig Knute Nelsons Stilling i Minnesotas Politik er, naar han efter et saadant Bevis paa Uafhængighed af Partiparolen ikke alene ikke blev udelukket fra fremtidig Deltagelse i det politiske Liv, men endogsaa i 1892 blev opstillet som Kandidat og valgt til Forbundssenator for Minnesota. Knute Nelson er Pioneren blandt Nordmænd i den amerikanske Politik. Han var den første Nordmand i de forenede Staters Kongres, den første norskfødte Guvernør af en amerikansk Stat, og endelig den første og hidindtil den eneste Nordmand i de forenede Staters Senat. Han har i 11 Aar været et indflydelsesrigt Medlem af Bestyrelsen, *The Board of Regents*, for Minnesotas Statsuniversitet.

Knute Nelsons Modstykke paa Demokraternes Side er Adolph Bierman, Statsrevisoren i Minnesota. Bierman er født i Kristiania i 1842 og kom til Amerika i 19-aars Alderen. Han stillede sig med engang til Tjeneste i Nordstaternes Armé og tjente hele Borgerkrigen til Ende, deltog med Ære i Træfningerne i Perrysville, Kentcky og Murfreesboro, Tenn. Efter Krigens Slutning slog han sig ned i Rochester, Minnesota, og har levet der siden. Han var først i seks Aar Bogholder i en af Byens største Forretninger, blev saa i 1874 Amtsrevisor, *county auditor*, en Stilling som han beholdt til 1880. Han er af Demokraterne bleven opstillet som Kandidat til en hel Del forskjellige Embeder, Statssekretær, Kongresmand og Guvernør, men da Staten er saa overvejende republikansk, er han ikke bleven valgt. Præsident Cleve-

land udnævnte ham i 1885 til *Collector of internal revenue* (d. v. s. Opkræver af Brændevins- og Maltafgifter og de øvrige indenlandske Skatter, som de forenede Stater paalægger, i Modsætning til Tolden, som hører under en anden Embedsmand) for Minnesota, og i 1890 blev han valgt, paa Demokraternes Liste, til Statsrevisor for Minnesota.

Der er i Minnesota en hel Del andre Nordmænd, som har spillet en mere eller mindre betydelig Rolle i Politiken; de, som er komne længst, er Haldor E. Boen, født i Søndre Aurdal i 1851, kom til Amerika i 1867, valgt til de forenede Staters Kongres af „Folkepartiet“, første Gang i 1892, samt Kittel Halvorsen, født i 1846 i Hjartdal i Telemarken, kom til Amerika allerede i 2-aars Alderen, valgtes til Kongressen i 1890 af „farmers' alliance“. Desuden har Frederik P. Brown (Bruun), født i Kobbervik i 1838, været Statssekretær, valgt første Gang i 1890, gjenvalgt i 1892, og Charles Kittelson, født i 1838 i Sigdal, Bankier i Minneapolis, været Statskasserer fra 1880 til 1887. Siden 1890 har han været Præsident for Columbia National Bank i Minneapolis.

I Nord- og Syd-Dakota er der ogsaa mange Nordmænd, som har spillet en betydelig Rolle i Politiken. M. N. Johnson i Petersborough, N. Dakota, har været Medlem af de forenede Staters Kongres, og ved sidste Guvernørvalg i S. Dakota havde tre Partier opstillet en Nordmand som sin Kandidat; saa det kunde ikke undgaas, at der da maatte vælges en Nordmand til Guvernør. Valgt blev Andrew E. Lee, Demokraternes Kandidat, som saaledes har Æren af at være den anden Nordmand, der vælges til Guvernør af en af Nordamerikas Stater.

Andrew E. Lee er født i Nærheden af Bergen i 1847. Fire Aar gammel fulgte han med Forældrene til Amerika, hvor de slog sig ned i Christiania, Wisconsin. Efter at være bleven konfirmeret gik han et Aars Tid paa et Handelsakademi og arbejdede derefter i nogle Aar som Betjent i større Handelsforretninger. I 1869 besluttede han sig til at forsøge sin Lykke paa egen Haand og nedsatte sig i den nyanlagte By Vermillion i Syd Dakota, hvor han

etablerede Firmaet Lee & Prentiss, for hvilket han fremdeles efter 27 Aars Forløb staar i Spidsen, og som han har oparbejdet til et af Syd Dakotas største og mest ansete Forretningshuse. Hr. Lee er to Gange af sine Medborgere bleven valgt til Mayor i Vermillion, et tilstrækkeligt Bevis paa den medborgerlige Anseelse han nyder blandt sine Bysbørn, medens den Omstændighed, at han saagodtsom uden Opposition blev udset til sit Partis Bannerfører i den nysudkjæmpede heftige Kamp mellem Guld- og Sølvmændene, noksom viser, at hans Anseelse er den samme over hele Staten.

Andrew E. Lee.

Republikanernes slagne Guvernørkandidat, A. O. Ringsrud er født i Gausdal i 1854. 13 Aar gammel kom han med sine Forældre til Dakota, og maatte straks tage ud at tjene hos Fremmede, blandt Indianere og Kanadiere, som han ikke kunde forstaa og som ikke forstod hans Tale, og han maatte her udføre en voksen Mands Gjerning. Siden kom han hjem til sine Forældre paa Farmen, derpaa fik han Plads som Betjent i en Manufakturforretning, hvor han senere blev Kompagnon og tilslut Eneindehaver, og hans Forretning er nu en af Statens største og solideste og omfatter foruden Manufakturvarer ogsaa Svin og Kvæg. Han har indehavt forskjellige offentlige Stillinger, f. Eks. County-Kasserer, Medlem af Statens grundlovgivende Forsamling, Statssekretær og var nu endelig Republikanernes Kandidat for Guvernørværdigheden.

I Wisconsin har Nordmændene tiltrods for sin Talrighed ikke spillet saadan en Rolle som i Minnesota. Niels P. Haugen har

været Medlem af Kongressen og indehavt forskjellige Statsembeder. Hans Warner har været Statssekretær. Sewall A. Peterson er for Øjeblikket Statskasserer, desuden har John A. Johnson, Fabrikejer, fra Madison været Statssenator, Atley Peterson, Jernbanekommissær, for ikke at tale om en Del mindre betydelige eller lokale Stillinger, som har været indehavte af Nordmænd.

I Iowa har Nordmændene hidindtil ingen politisk Rolle spillet, og det tiltrods for at de er talrigt repræsenterede i Staten, og at det største Lærdomssæde blandt Nordmændene i Amerika er beliggende der.

A. O. Ringsrud.

Heller ikke i Illinois har de spillet nogen saadan Rolle, som man kunde vente efter deres Talrighed og Dygtighed, Det eneste Embede af Betydning, som har været beklædt af en Nordmand, er Byfogedembedet i Cook County (d. e. Byen Chicago), som indehavdes af C. R. Matson i 1886 og følgende Aar; han fik saaledes den tvivlsomme Fornøjelse at besørge Anarkisternes Hængning. Dog blev han ved sin Forbindelse med denne Affære en over hele Amerika bekjendt Mand, og hans Billede og hans Navn saas i sin Tid i alle Amerikas Aviser.

Om saaledes Nordmændene ikke kan siges at spille nogen særdeles fremtrædende Rolle i amerikansk Potitik, saa er de dog betydelig længere fremme i den Henseende end baade Danskerne og Svenskerne. Dette Forhold er dog temmelig let at forklare: Dan-

skerne er, naar undtages Nebraska og en Del mere isolerede Settlementer i andre Stater, som i Racine, Wisconsin, ikke tilstrækkelig talrig repræsenterede til at kunne gjøre nogen politisk Indflydelse gjældende; og Svenskerne er vistnok nu talrigere repræsenterede end Nordmændene, men deres Indvandring er af en forholdsvis nyere Datum. For 20 til 30 Aar siden kom der betydelig flere Nordmænd end Svensker, og det er de, som kom dengang, som nu har politisk Indflydelse. Om 10—15 Aar vil vi vistnok se, at Svenskerne har overfløjet Nordmændene betydelig i Retning af at gjøre sig gjældende i amerikansk Politik.

NORSKE KIRKESAMFUND

I den første Tid af den norske Indvandrings Historie var, som man kunde vente sig, Indvandrerne saa optagne af Kampen for Tilværelsen, at de havde liden Tid tilovers for aandelige Interesser. Det første Vidnesbyrd om, at saadanne begynder at vaagne for de Ting, som ligger udenfor det rent materielle, er Menighedsdannelsen inden de norske Settlements. Den første som begyndte at præke for Nordmændene i Amerika, var Elling Eielsen, en Lægprædikant og Tilhænger af Hans Nilsen Hauge, som kom til Amerika i 1839, og straks begyndte en meget energisk Lægmandsvirksomhed blandt sine Landsmænd i Amerika. Han byggede et Bedehus ved Fox River, Ill., og blev i 1843 ordineret som Præst af en tysk-luthersk Præst i Nærheden af Chicago.

I 1844 kom Pastor J. W. C. Dietrichson, der var ordineret til Præst i den norske Statskirke, til Koshkonong i Wisconsin og indførte i sin Menighed en med den norske Statskirke stemmende kirkelig Ordning. Mellem Dietrichson og Eielsen udviklede der sig snart et spændt Forhold, som det var at vente, da de repræsenterede hinanden modsatte Principper i den norske Kirke, Lægmandsvirksomheden og det højkirkelige Embedsprincip. Dietrichson tilbød at „bekræfte“ Eielsens Ordination, hvad imidlertid Eielsen afviste som en Uforskammethed. Eielsen beskyldte Dietrichson for Rationalisme, og Dietrichson igjen Eielsen for Fanatisme. De rej-

ste begge meget omkring og stiftede Menigheder paa forskjellige Steder, og i disse Mænds Virksomhed maa man søge Begyndelsen til to Kirkedannelser, Hauges Synode og den norsk-lutherske Synode.

Elling Eielsen og hans Venner stiftede i 1846 paa Jefferson Prairie, Wis., et Samfund, som de gav Navn af „Den evangelisk-lutherske Kirke i Amerika“, hvilket Navn i 1865 forandredes til „Hauges norsk evangelisk-lutherske Synode i Amerika“.

Hauges Synode indbefatter nu omtrent 200 Menigheder med omkring 70 Lærere og Præster; den har omtrent 30,000 Medlemmer og den har Ejendom, Kirker o. s. v, til et Beløb af omtrent 500,000 Dollars. Karakteristisk for Synodens Virksomhed er fremdeles dens Interesse for Lægmandsvirksomheden, Bønnemøder paa Hverdage og stor Simpelhed i Gudtjenestens ydre Former, samt en kraftig Optræden mod alle Slags Svagheder og Laster.

Til Dietrichson sluttede sig en Dansk, C. L. Clausen, som havde studeret Theologi i Danmark og blev ordineret til Præst af en tysk-luthersk Præst i Milwaukee i 1843. Han begyndte sin Virksomhed i 1843. Efter Dietrichson kom H. A. Stub og A. C. Preus fra Norge.

I 1849 søgte man at faa istand en Sammenslutning af de norske og danske Menigheder, og der blev i 1851 virkelig, paa et Kirkemøde i Rock Prairie, dannet et Samfund. Imidlertid viste det sig, at den paa dette Kirkemøde vedtagne Grundlov indeholdt Grundtvigianske Lærdomme, idet dens 2den Paragraf sagde: „at Kirkens Lære er den, som er aabenbaret i Guds hellige Ord i vor Daabspagt, samt i det gamle og ny Testamentes kanoniske Skrifter“. Da der ingen Forandring kunde foretages i den engang vedtagne Grundlov, besluttede man det næste Aar, at det ifjor stiftede Samfund skulde opløses, og man dannede et nyt Samfund i hvis Grundlov Ordene: „i vor Daabspagt samt“ blev strøgne. Den foreløbige Forfatning blev endelig vedtaget paa et Kirkemøde i Februar 1853, og fra det Aar daterer sig den norske Synode i Amerika. Da Synoden stiftedes, var der 38 Menigheder, som sluttede

sig til den, nemlig 31 i Wisconsin, 3 i Illinois og 4 i Iowa. Disse 38 Menigheder betjentes af 6 Præster; der valgtes et Kirkeraad, bestaaende af 3 Præster og 3 Lægmænd, og Pastor A. C. Preus blev valgt til Formand.

Synodens Præster drev, foruden at betjene sine egne Menigheder, ogsaa adskillig Missionsvirksomhed i de Egne af Landet, hvor der endnu ingen norske Præster og Menigheder var, og paa den Maade udvidedes efterhaanden Synodens Omraade. Paa samme Tid kom der aarlig en eller flere Præster ind fra Norge, ligesom ogsaa Præsternes Tal forøgedes ved Tilslutning af mange Mænd, som følte sig kaldede til at være Præster og uddannede sig for Embedet i Amerika ved de Læreanstalter, som Synoden efterhaanden oprettede. Paa den Maade er Synoden vokset, saa at den nu omfatter omkring 600 Menigheder med circa 100,000 Medlemmer, omkring 220 Præster, og faste Ejendomme, der er anslaaede til en Værdi af 1,500,000. Synoden er delt i fire Distrikter: østlige Distrikt, Iowa, Minnesota og Pacific-Distrikt. Den driver en udstrakt Missionsvirksomhed, idet den underholder saavel en Indremission med Emigrantmission, som en Hedningemission, Jødemission og Sjømandsmission.

Blandt mere fremragende Mænd, som har arbejdet inden den norske Synode, maa i første Række nævnes Pastor A. C. Preus, der var Synodens første Formand, men efter et forholdsvis kort Ophold i Amerika vendte tilbage til Norge og døde for en Del Aar siden som Sognepræst i Holt, samt hans Broder H. A. Preus, der i en lang Aarrække, fra 1862 til sin Død i 1893, indehavde den samme Stilling som Formand for den norske Synode.

Pastor H. A. Preus var født i Kristianssand i 1825, blev theologisk Kandidat i 1848 og udvandrede i 1851 til Amerika, hvor han havde modtaget et Kald fra Spring Prairie og andre Menigheder i Wisconsin.

Som Leder af den norske Synode i Amerika syntes Preus en Levendegjørelse af Principet: *suaviter in modo, fortiter in re.* Ingen kunde mere ubøjelig end han fastholde, hvad han ansaa for den

H. A. Preus.

rette lutherske Opfatning under de mange Stridigheder, som har splittet den norsk-lutherske Kirke i Amerika, men paa samme Tid var han, i sin Ledelse af Diskussionen, den urbane Mand, som ogsaa vandt sine Modstanderes Agtelse eller endog Hengivenhed, selv om de ikke lod sig overbevise om Rigtigheden af hans Meninger.

Synodens nuværende Formand, Hr. Pastor V. Koren, er født i Bergen i 1826 og kom til Amerika i 1853, efterat han Aaret i Forvejen havde taget theologisk Embedseksamen ved Kristiania Universitet. Han modtog en Kaldelse til Præst for en Menighed i Nærheden af Decorah, Ia., hvor han siden den Tid stadig har haft sin Virksomhed. Da Koren kom til Amerika, var han den eneste norske Præst vestenfor Mississippi, saa han havde et meget vidtstrakt Arbejdsfelt. Under Lærestridighederne inden Synoden saavelsom med de øvrige Fraktioner af den norsk-lutherske Kirke i

V. Koren.

Amerika har Koren været en af dem, som mest ivrig har kastet sig ind i Diskussionen, og følgelig har Størsteparten af Modstandernes Angreb været rettede mod ham, saa Koren paa en Maade er kommen til at staa som Bannerfører for den norske Synode. Før han, ved den tidligere Formands Død, blev valgt til Synodens Formand, var han i mange Aar Formand for Synodens Iowa-Distrikt.

Jacob Aall Ottesen er født paa Fedt den 1. Juni 1825 og blev theologisk Kandidat i 1849. Efter i et Par Aar at have været Lærer ved Nissens Latinskole og Heltbergs Artiumskursus i Kristiania modtog han i 1852 en Kaldelse fra en Menighed i Manitowoc, Wisconsin. I New York blev han af Ole Bull anmodet om at komme til den af ham netop anlagte Koloni, i Oleana, i Potter County Pennsylvania, og præke for Kolonisterne der. Ottesen var der i nogen Tid, før han rejste til Manitowoc. Hans Arbejdsfelt i Wisconsin bestod af tre organiserede Menigheder og 10 Missionsstationer, som strakte sig fra Green Bay til Milwaukee, en Afstand af omtr. 90 eng. Mil. Den som nu rejser i Amerika med dets bekvemme Befordring paa et vidt forgrenet og udstrakt Jernbanenet, kan vanskelig gjøre sig en Forestilling om de Lidelser og Savn, som en Virksomhed lig Ottesens i de Dage medførte; altid paa Rejse, ofte paa ubanede Veje, i Regelen tilhest, i glødende Sommerhede, eller i Vinterens Kulde, førte han et Liv, som vilde have fuldstændig nedbrudt en svagere Konstitution end Ottesens. Han

J. A. Ottesen.

paadrog sig dog i denne sin Virksomhed en kronisk Rheumatisme, som endnu giver ham en Mindelse om Ungdommens Strabadser.

Ottesen blev ved Synodens Stiftelse valgt til dens Sekretær, og han har ogsaa udført adskillige andre Tillidshverv for Synoden. I 1860 flyttede han til Koshkonong, Dane County, Wisc., og i 1892 til Decorah, Ia., hvor han nu lever som Pastor Emeritus. Han var sammen med H. A. Preus i en Aarrække Redaktør for Evangelisk-luthersk Maanedstidende, indtil Redaktionen blev overført til Fakultetet ved Decorah College.

Pastor Abraham Jacobsen.

Pastor Abraham Jacobsen var den første norsk-lutherske Præst i Dakota. Han var ikke fast ansat men missionerede og ryddede Marken for sine Efterfølgere. Han bor nu i Nordness, Ia. Den norske Synode, som Pastor Jacobsen tilhører, har i det Hele taget Æren af at have gaaet i Spidsen med kirkeligt Rydningsarbejde i Dakota.

Synoden har nu Præster og Menigheder over hele Amerika, fra Massachusetts i Øst til Californien og Washington i Vest, fra North Dakota i Nord til Texas i Syd. Og dog er den ikke alene om at forkynde Evangeliet paa norsk til lutherske Menigheder i Amerika. Der er, foruden den tidligere omtalte Hauges Synode, flere norske Kirkesamfund i de amerikanske Stater. Det største af disse er den saakaldte forenede Kirke, der er fremkommen ved en Sammenslutning af tre oprindelig forskjellige Samfund, som efter længere Forhandlinger den 13. Juni 1890 blev enige om at slutte sig sammen til ét Samfund, nemlig de saakaldte Antimissourier, Kon-

ferentsen og Augustanasynoden. Oprindelig var det ogsaa Meningen, at Hauges Synode skulde slutte sig til dette nye Samfund, men det blev der ikke noget af. Det vilde være for vidtløftigt her at gaa ind paa disse forskjellige Kirkesamfunds Historie i Detalj. Antimissourierne bestod af et Samfund af Menigheder og Præster som i 1884 udtraadte fra den norske Synode paa Grund af en Uenighed om Naadevalget, idet den udtraadte Minoritet, omtrent en Tredjedel af Synodens Menigheder og Præster, mente at Majoriteten hyldede en uluthersk Prædestinationslære.

Konferentsen var en Fortsættelse af et Samfund, som fra først af bestod af norske og svenske Menigheder, dannet i 1861 under Navn af den „skandinavisk lutherske Augustanasynode“. I 1870 skiltes Nordmændene og Svenskerne, og de førstnævnte dannede, sammen med en Del danske Menigheder, den norsk-danske Augustana Synode, senere reorganiseret under Navn af den norsk-danske evangelisk-lutherske Konferents; imidlertid var dog ikke alle Menigheder og Præster i Augustanasynoden fornøjede med denne Reorganisation, og en Del blev derfor staaende i den norske Augustanasynode.

Det som skiller den norske Synode fra alle de andre Samfund, saaledes at de altsaa har kunnet slutte sig sammen til et større Samfund i Modsætning til Synoden, er dels og væsentlig en Forskjel i Læren, især med Hensyn til Prædestinationen og gode Gjerningers Betydning, dels en helt igjennem forskjellig Aandsretning, der navnlig gjør sig gjældende med Hensyn til det præstelige Embedes Forhold ligeoverfor Menighederne og med Hensyn til Præsteuddannelsen. Synoden repræsenterer det højkirkelige Princip, Embedet som det primære og suveræne, de andre Samfund i mere eller mindre Grad det lavkirkelige, med Menighederne som det væsentlige ligeoverfor det kirkelige Embede. Imidlertid kunde det nydannede Samfund ikke længe blive staaende uden indre Stridigheder. Den ydre Foranledning til Strid var en Uenighed om Besiddelsen af Konferentsens Præsteskole, Augsburg Seminar ved Minneapolis, idet det nydannede Samfunds Embedsmænd vilde, at

det i Overensstemmelse med Foreningsvilkaarene skulde overdrages til dem, medens de gamle Tillidsmænd ikke vilde overdrage Ejendommen til det nye Samfund. Saaledes dannede der sig inden den forenede Kirke to Partier, Majoriteten og Minoriteten, det sidstnævnte Parti ogsaa kaldet „Augsburgs Venner“; Majoriteten har fra 1ste Januar 1897 udstødt en Del af de Menigheder, som hører til Minoriteten, og det er Meningen fra Sommeren 1897 at søge at faa disse Menigheder organiseret til et nyt Samfund. Der vil da igjen være fire norsk-lutherske Samfund i Amerika. En af de væsentlige Forskjelligheder mellem Majoriteten og Minoriteten er, at den første holder det samlede Indbegreb af Menigheder, Kirken, for det principielle, medens Minoriteten holder paa de enkelte Menigheders Suverænitet og Selvbestemmelsesret. Minoriteten vil ogsaa have det kirkelige Embede saa lidet som muligt hævet op over Menighederne, vil ikke have nogen egen Præstestand, Præsten skal mere føle sig som ét med Menigheden, medens Majoriteten i dette Punkt nærmer sig mere til Synodens højkirkelige Anskuelser.

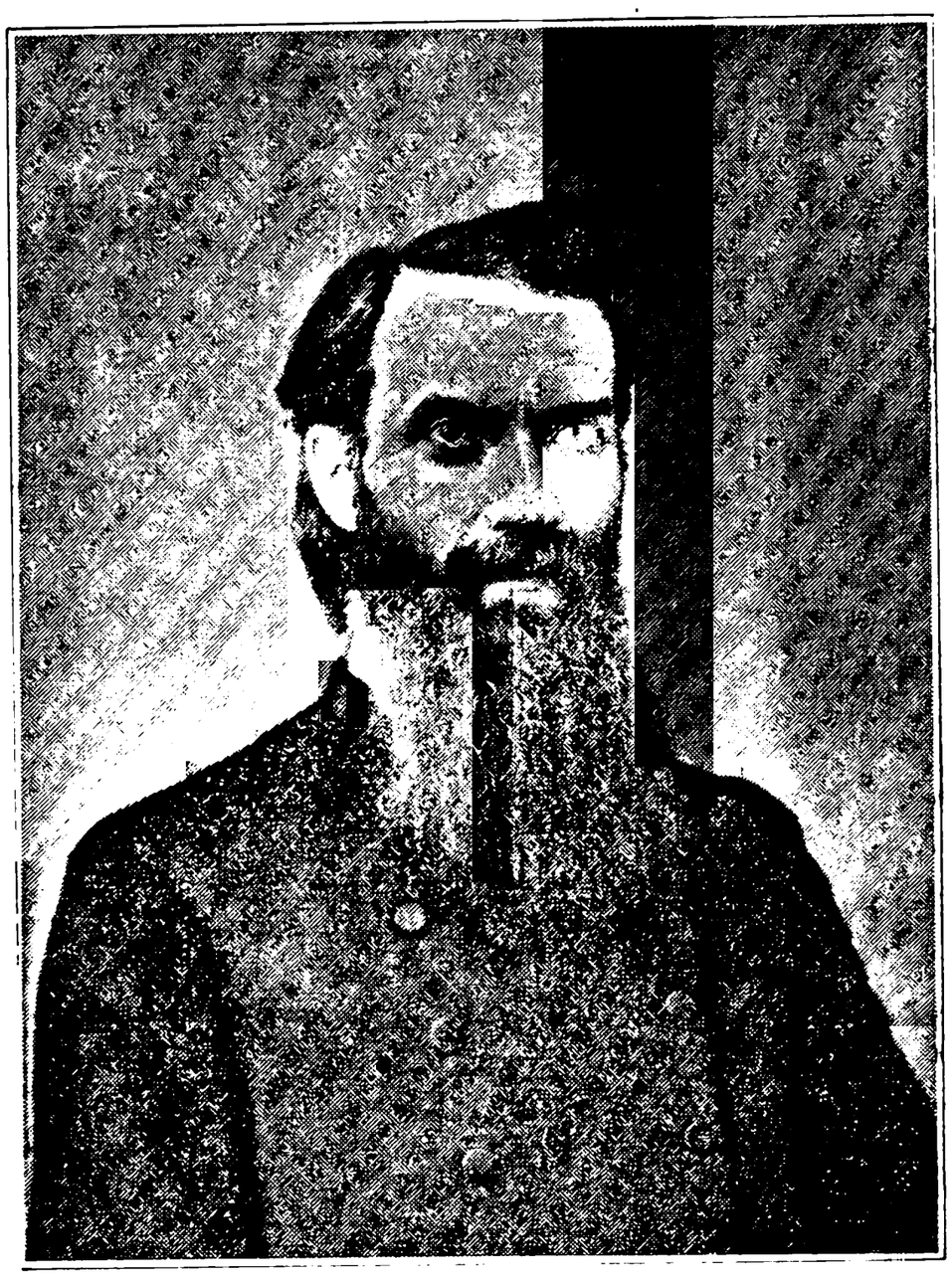

G. Høyme.

Den forenede Kirkes Formand er Pastor Gjermund Høyme, født i Valders i 1848. Han kom til Amerika med sine Forældre i 1851; Familien nedsatte sig i Port Washington, Wis., og flyttede senere til Iowa. Høyme studerede ved Wisconsins Statsuniversitet i Madison og Augsburgs Seminarium i Minneapolis, og blev Præst i „Konferentsen“ i 1874. I 1890 blev han valgt til Formand i den forenede Kirke.

Alle disse Kirkesamfund underholder Læreanstalter, væsentlig med det Formaal at uddanne Præster inden de respektive Samfund, men ved Siden deraf ogsaa beregnede paa at give unge Mænd en videregaaende Almendannelse, en *college education*.

Foruden de her nævnte lutherske Kirkesamfund findes der ogsaa blandt Nordmænd i Amerika Menigheder af Methodister, Baptister og andre Kirkesamfund, ikke at tale om at en hel Del Nordmænd tilhører Mormonernes Samfund.

Kristofer Janson, som nu er bosat i Kristiania, forestod i en længere Aarrække Unitariemenigheder i Minneapolis, St. Paul, Brown County og Underwood i Minnesota samt i Hudson i Wisconsin, og hans vækkende Virksomhed baade som Prædikant og som Udgiver af Maanedskriftet „Saamanden“, saavelsom hans noble Personlighed bidrog meget til at sprede religiøs Fordragelighed og Tolerance i vide Kredse.

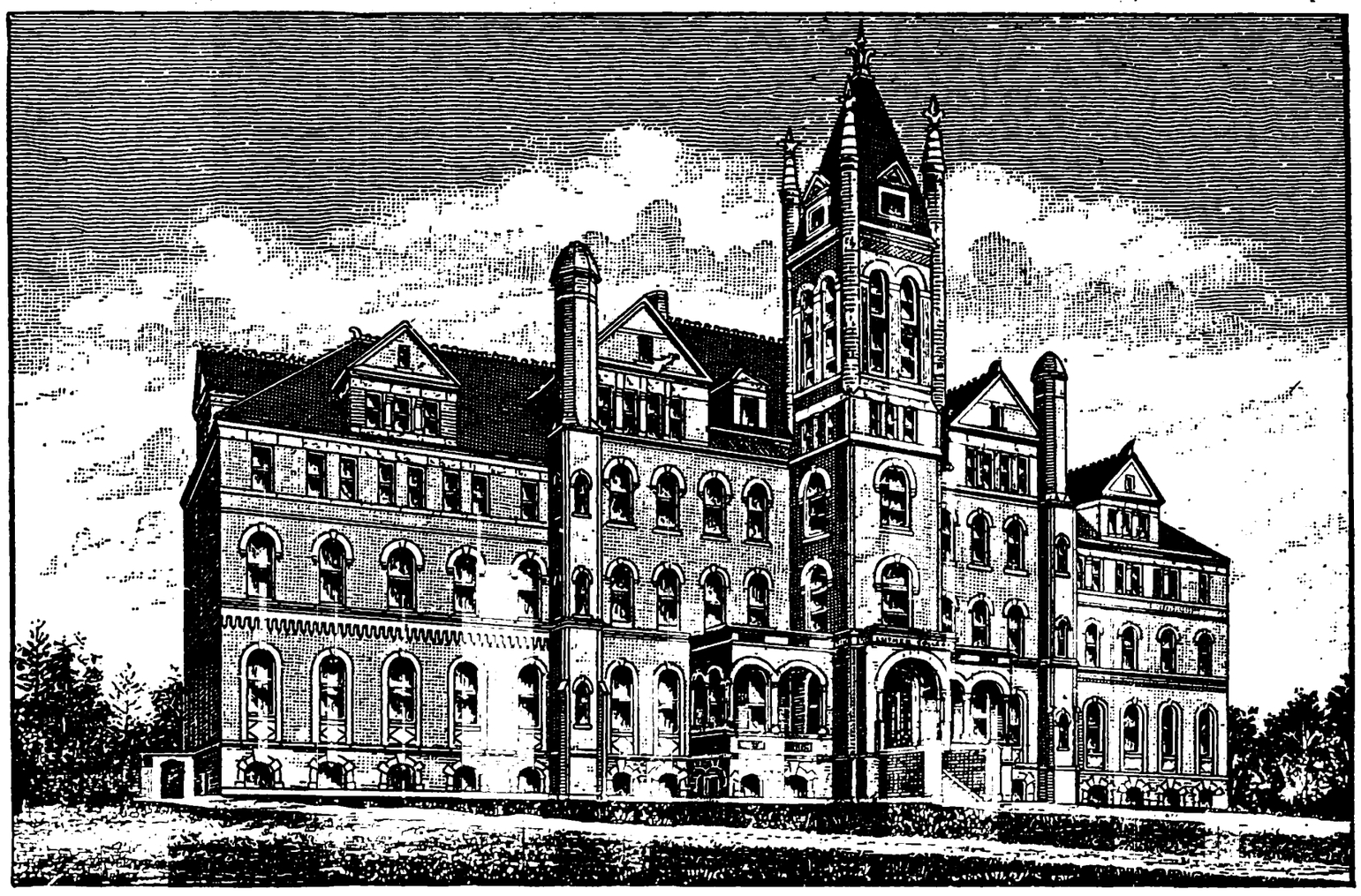

Luther College.

NORSKE UNDERVISNINGSANSTALTER

Den ældste og mest bekjendte af de norske Læreanstalter i Amerika er den norske Synodes Skole Luther College i Decorah.

Det er et ganske ejendommeligt Træf, at i det samme Aar i hvilket den lovgivende Myndighed hjemme ganske afskaffer alt Studium af de klassiske Sprog i Skolen, udsender Luther College, den norske Latinskoles Aflægger i Amerika, en Katalog, hvori det, blandt andet heder:

„Alle Tiders Erfaring har godtgjort, at Studiet af de gamle eller saakaldte klassiske Sprog er det bedste Grundlag for højere Dannelse og især en nødvendig Betingelse for Sprogdygtighed.“

Luther College blev stiftet for at uddanne Præster for den norske Kirke i Amerika, „og det var Meningen, at disse skulde faa en saadan fuldstændig Uddannelse, som man i Norge fik ved først at gjennemgaa en ordentlig Latinskole og derefter at studere ved Universitetet“. Det var derfor oprindelig Tanken, at Skolen i Decorah skulde være baade et College og et theologisk Seminar; denne

Tanke blev imidlertid opgiven. Planen er nu, at Skolen skal give en grundig forberedende Uddannelse til dem, som senere vil studere Theologi. Skolen blev altsaa kun Halvparten af hvad den oprindelig var paatænkt at skulle blive; den blev en Latinskole, og det har den uforandret vedblevet at være ned igjennem Tiderne. Den samme Mand, som grundlagde Skolen i 1861, Hr. Laurits Larsen, er fremdeles dens Leder. Det kan ikke nægtes, at Skolens Virksomhed herved faar et velgjørende Præg af Kontinuerlighed og Stabilitet, omend ogsaa af en vis Ensidighed.

Skolen i Decorah er dog ikke en ret og slet Omplantning paa amerikansk Grund af vore gamle norske Latinskoler. En Del af sine Ejendommeligheder har den laant fra det tyske Gymnasium, andre fra det amerikanske College. Saaledes fører Decorah College adskillig videre i Studiet af klassiske Sprog end nogen norsk Latinskole selv efter det gamle System gjorde. Fra de amerikanske Skoler har det laant sin Inddeling i en College-Afdeling og en forberedende Afdeling, fra de tyske Klassernes Navne, der begynder med *Septima* og slutter med *Prima*. Fra *Septima* til *Quinta* er forberedende Klasser, fra *Quarta* til *Prima* er det egentlige College. Har man taget Afgangseksamen fra Prima faar man Graden bachelor of arts, baccalaureus artium. Skoleaaret inddeles i en Høsttermin paa 12 Uger, en Vintertermin paa 16 Uger og en Vaartermin paa 13 Uger. Undervisningen gives dels paa Norsk og dels paa Engelsk. Saaledes i Latin for det meste paa Norsk, i Græsk helt igjennem paa Engelsk. Begge disse Sprog behandles som Modersmaal, saa der gives Stilopgaver i begge, og det forlanges at man skal med Færdighed kunne udtrykke sig mundtlig og skriftlig paa begge Sprog. I de fire øverste Klasser, det egentlige College, læses der tilsammen 19 Timer Latin, 19 Timer Græsk, foruden 4 Timer græsk Testamente, 12 Timer Engelsk, 12 Timer Norsk, 10 Timer Tysk, 4 Timer Hebraisk, 11 Timer Historie; Fransk har 2 Timer, Mathematik (Stereometri og Trigonometri, samt Kemi) 8, Gymnastik 2 (kun i anden Termin).

Som man ser, er det en meget ensidig sproglig-historisk Ud-

dannelse, hvor Mathemathik og Naturkundskaber kun er repræsenterede ved fire Timer i hver af de to nederste Klasser. Men det ejendommelige er, at medens det norske Demokrati hjemme har afskaffet Studiet af det klassiske Sprog som en Dødvægt, som en Bortkasten af Tid, Arbejde og Evne paa et Formaal, der intet Udbytte bringer enten for den enkelte eller Samfundet, underholder det væsentlig fra norske Bønder rekruterede norsk-amerikanske Demokrati i den norsk-lutherske Synode ved frivillige Bidrag en Skole, hvor de samme klassiske Sprog sættes i Højsædet som fornødne for enhver højere Dannelse.

Skolens Bygning, der var opført i 1865, nedbrændte den 19. Maj 1889. Bygningen havde med Tilbehør kostet omtrent 100,000 Dollars; deraf var kun 10,000 Dollars dækket af Assurance; imidlertid gik man straks tilværks med at indsamle Penge til en ny Bygning, og allerede den 14. Oktober 1890 kunde det nye Hus, indrettet efter alle Nutidens Fordringer, indvies. Den nye Bygning har kostet noget over 50,000 Dollars.

I Modsætning til norske Latinskoler er Luther College en Kostskole, hvor der ikke alene gives Undervisning, men hvor Gutterne ogsaa bor paa selve Skolen. Undervisningen betales med 20 Dollars aarlig i den forberedende Afdeling og er fri i College-Afdelingen. For Kost og Logi betales 72 Dollars aarlig. Desuden betales til Lægehonorar, Bibliothek, Gymnastiklokale og Lampeolje tilsammen $12^1/_2$ Dollars aarlig, saa den samlede Udgift kommer op i omkring 400 Kroner aarlig. Man kan altsaa studere meget billig ved Luther College, og der kan maaske komme den Tid, da norske Forældre, som ønsker at give sine Sønner en klassisk Dannelse, vil sende dem til Decorah for at lade dem studere der.

Som Undervisningsanstalt nyder Luther College i Decorah stor Anseelse, ikke alene blandt Nordmænd og andre Skandinaver i Amerika, men ogsaa blandt Amerikanerne. Som et Vidnesbyrd om denne Anseelse kan det nævnes, at Johns Hopkins University i Baltimore, Maryland, et af de mest ansete Universiteter i Amerika, og den første helt videnskabelige Anstalt i de forenede Stater, tager et

Afgangsvidnesbyrd fra Decorah College som et tilstrækkeligt Modenhedsbevis uden at forlange nogen Optagelsesprøve. Skolens Elevantal var i forrige Skoleaar to hundrede, og siden dens Begyndelse har omtrent 300 unge Mænd efter fuldstændig at have gjennemgaaet Skolen underkastet sig dens Afgangseksamen og modtaget Graden Baccalaureus Artium. Af disse 300 er omtrent Halvparten blevne Præster, noget over 50 Lærere, tildels Bestyrere af højere Skoler, en hel Del Læger, Sagførere o. s. v. Blandt mere bekjendte Navne kan nævnes Professor R. B. Anderson, Prof. H. G. Stub, Konsul Reque o. fl.

Medens Skolens Bestyrer har været den samme hele Tiden, har der naturligvis været adskillig Veksling inden Lærerpersonalet, dels foraarsaget ved Skolens sukcessive Udvidelse, dels ved Lærernes Død eller Fratræden. Enkelte Lærere er komne ud fra Norge for at undervise som Specialister i bestemte Fag; blandt dem kan nævnes Professor Seippel ved Kristiania Universitet, som i et Aars Tid var Lærer i Decorah. I den senere Tid har de fleste af de nyansatte Lærere været forhenværende Elever af Skolen, som ved et videregaaende Studium ved amerikanske Universiteter har uddannet sig for Lærergjerningen. Saaledes ser vi, at det norsk-amerikanske Samfund efterhaanden hører op at være et Nybyggersamfund og træder ind i Kultursamfundenes Række, idet det bliver istand til, uden Tilførsel udenfra, at skaffe de nødvendige Midler og Mænd for at bibringe den opvoksende Slægt den højeste Dannelse.

Skolens Bestyrer, Professor Laurits Larsen, er født i Kristianssand den 10. August 1833. Efter at have taget theologisk Embedseksamen ved Kristiania Universitet i 1855, virkede han et Par Aars Tid hjemme og kom i 1857 til Amerika som Præst ved en norsk Menighed nær Rush River, Wisc. I 1859 blev han af Synoden ansat som norsk Professor ved den tyske Missourisynodes Præsteskole i St. Louis. Da saa Synoden i 1861 besluttede at oprette sin egen Præsteskole i Decorah, blev Prof. Larsen valgt til Bestyrer af den nyoprettede Skole, et Hverv som han nu i 35 Aar har

udført med Dygtighed, Nidkjærhed og Karakterfasthed. Som Bestyrer af Decorah College i denne lange Række af Aar har Professor Larsen udøvet en stor Indflydelse paa det norsk-amerikanske Samfund, og det skyldes for en væsentlig Del ham, at vor Nationalitet i den lille Universitetsby, med den yndige Beliggenhed ved Iowa River, har haft en Forpost, som har bidraget mægtig til at holde den oppe i dens Kamp for Tilværelsen. Mange af de unge Mænd, der er udgaaede fra Decorah College, især i de første Aar af dets Bestaaen, taler og skriver endnu ligesaa godt norsk som nogen Nordmand, der er født og opdragen i Norge og uddannet ved norske Skoler og det norske Universitet.

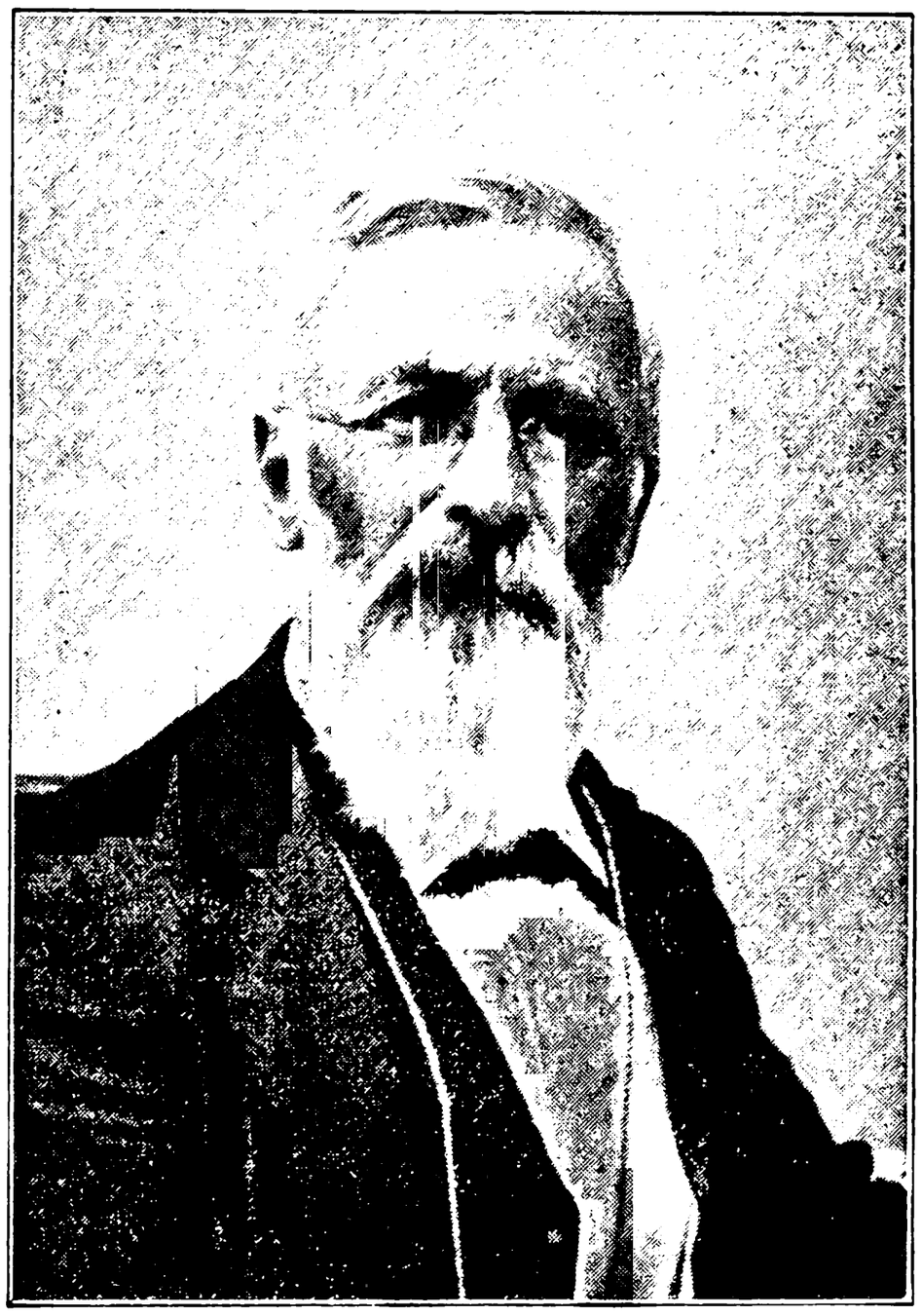

Professor L. Larsen.

Blandt det nuværende Lærerpersonale ved Decorah College kan mærkes Læreren i Latin Hr. J. E. Granrud, der er Doctor i Philosophi fra Cornell University, New York, samt Læreren i Græsk, Hr. Gisle Bothne, der tillige er Bestyrer for den forberedende Afdeling af Skolen.

Hr. G. Bothne er født paa Frederikshald i 1860 og gik i 9 Aar paa sin Fødebys Latinskole. I 16-Aars Alderen kom han med sin Fader, Th. J. Bothne, der havde faaet Ansættelse som Professor ved Decorah College, til Amerika. Hr. Bothne tog Afgangseksamen fra Decorah College i 1878 og studerede derefter i flere Aar ved Johns Hopkins University i Baltimore, Maryland. Gisle Bothne var en af de første Nordmænd, der fuldendte sin Uddannelse ved dette Universitet, siden har mange fulgt Eksemplet. Det maa siges at

være meget heldigt for det videnskabelige Liv i det norsk-amerikanske Samfund, at der er kommet en saavidt nøje Forbindelse i Stand mellem Decorah College og Johns Hopkins Universitet, da dette Universitet paa samme Tid er en af de mest progressive og mest videnskabelige Læreanstalter i Amerika, den første som begyndte at drive Undervisningen efter de evropæiske, specielt de tyske Universiteters Mønster. De fra Luther College kommende Studenter roses ogsaa meget af Professorerne ved Johns Hopkins for Flid og en grundig Fordannelse. Siden 1884 har Hr. Bothne været knyttet til Decorah College, hvor han underviser de højere Klasser i Græsk og Norsk. Han har været et mangeaarigt Medlem af *The Modern Language Association of America* og er gift med Kathrine E. Brandt, en Datter af Pastor N. Brandt som i en længere Aarrække var Præst i Decorah og Professor ved Luther College.

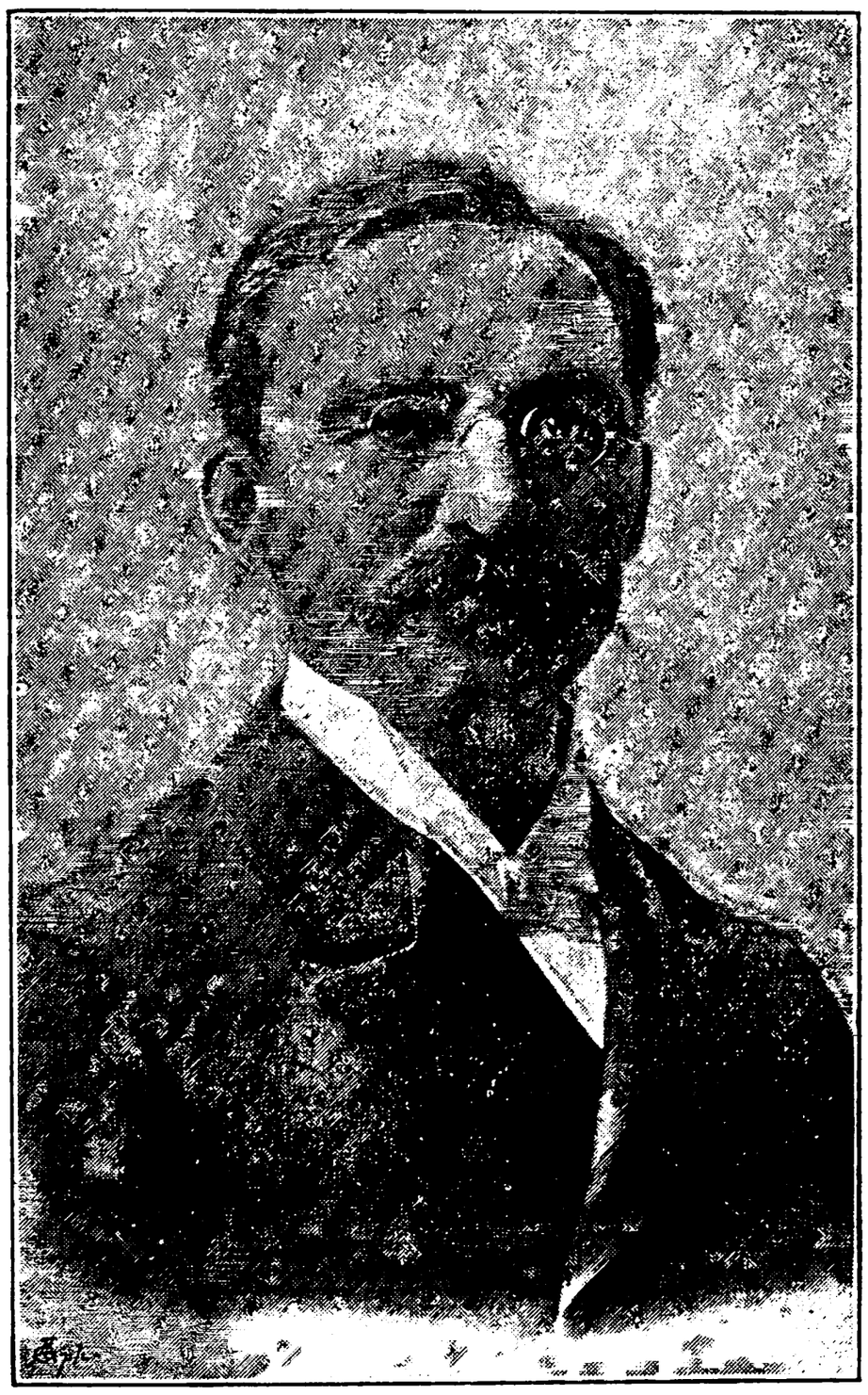

Professor Gisle Bothne.

Hr. Bothnes Fader, Th. Bothne, opgav i 1882 sin Stilling ved Decorah College for at overtage Redaktionen af „Norden“ og har siden den Tid levet i Chicago som Journalist. For Øjeblikket er han beskjæftiget ved Redaktionen af „Skandinaven“.

Foruden Luther College i Decorah har Synoden ogsaa en Præsteskole i Robbinsdale, Minnesota, i Nærheden af Minneapolis. Denne Præsteskole, Luther Seminar, som oprindelig holdtes i Madison, Wisconsin, men i 1888 flyttedes til det Sted, hvor den nu er, bestaar af to Afdelinger, en praktisk, oprettet i 1876, beregnet paa

unge Mænd, som ikke har nogen fuldstændig Gymnasialdannelse og som paa Grund af Alder eller andre Omstændigheder ikke kan tilegne sig den, men dog har Evne og Vilje til at virke som Præster; Undervisningen gives her væsentlig paa norsk; og en theoretisk Afdeling, som har til Opgave at give unge Mænd, der har erholdt en videnskabelig Fordannelse, navnlig i de gamle Sprog, den nødvendige theologiske Uddannelse for at de kan virke som Præster i den norsk-lutherske Kirke. Denne theoretiske Afdeling er paa en Maade en Fortsættelse af den i 1859 oprettede norske Professorpost ved det tyske theologiske Seminar i St. Louis, som nu blev ophævet.

John Ylvisaker.

Lutheran Normal School i Sioux Falls, South Dakota, er beregnet paa at uddanne dygtige Lærere og Lærerinder saavel for den almindelige amerikanske Public School, som for den norske Religionsskole. Præsteskolens Bestyrer er Prof. S. B. Frich, Lærerskolens Professor A. Mikkelsen.

Blandt Professorerne ved Præsteskolen i Robbinsdale kan mærkes Professor John Ylvisaker, født i Sogndal i 1845; han gjennemgik Stordøens Seminarium og virkede i nogle Aar som Lærer i Folkeskolen, medens han samtidig studerede gammelnorsk, tysk og engelsk under private Lærere. Han udvandrede til Amerika i 1871 og gjennemgik først Luther College i Decorah, derpaa Concordia Seminary i St. Louis. I 1877 blev han kaldet til Præst for Synodens Menighed i Zumbrota, Minn., og i 1879 til Professor i Theologi ved Præsteskolen i Madison, som siden overflyttedes til Rob-

binsdale. For yderligere at forberede sig til sin Lærergjerning gjorde han i 1881 og 82 en Rejse til Evropa, hvor han studerede Theologi ved Universiteterne i Kristiania, Kjøbenhavn og Leipzig. Ylvisaker er Viceformand for Seminariet og Fakultetets Sekretær.

Blandt dem, som har virket som Lærere ved Præsteskolen i Robbinsdale, maa i første Række nævnes Professor Hans Gerhard Stub. Hr. Stub er født den 23de Februar 1849 i Muskego, Wisconsin, hvor Faderen H. A. Stub var Præst for en Del norske Menigheder. Hans Fader, der kom til Amerika i 1848, var den anden i Rækken af de norske Præster, som kom til Amerika med Uddannelse fra Kristiania Universitet. Fra 1861—65 gik Hr. Stub paa Bergens Latinskole, da hans Fader paa Grund af nedbrudt Helbred havde seet sig nødsaget til at rejse tilbage til Norge, men i 1865 kom hele Familjen tilbage til Amerika, og Hr. Stub studerede nu i 2 Aar ved Luther College, og derefter ved den store tyske Latinskole i Fort Wayne, Ind. Fra 1869—72 studerede han Theologi ved det tyske theologiske Seminar i St. Louis, Missouri, og tog Embedseksamenen med Udmærkelse. Derefter var han Præst i Minneapolis og Omegn til 1878, gjorde i Mellemtiden en Rejse til Norge, hvor han stiftede Bekjendtskab med norske Theologer, som Professorerne Bugge og Myhre, et Bekjendtskab, som gik over til et Venskabsforhold og holdt sig ned igjennem Aarene. Hr. Stub havde i disse Aar et meget haardt Arbejde i de tyndt beboede og lidet udviklede Egne, hvor hans Virksomhed laa. Der er nu 8

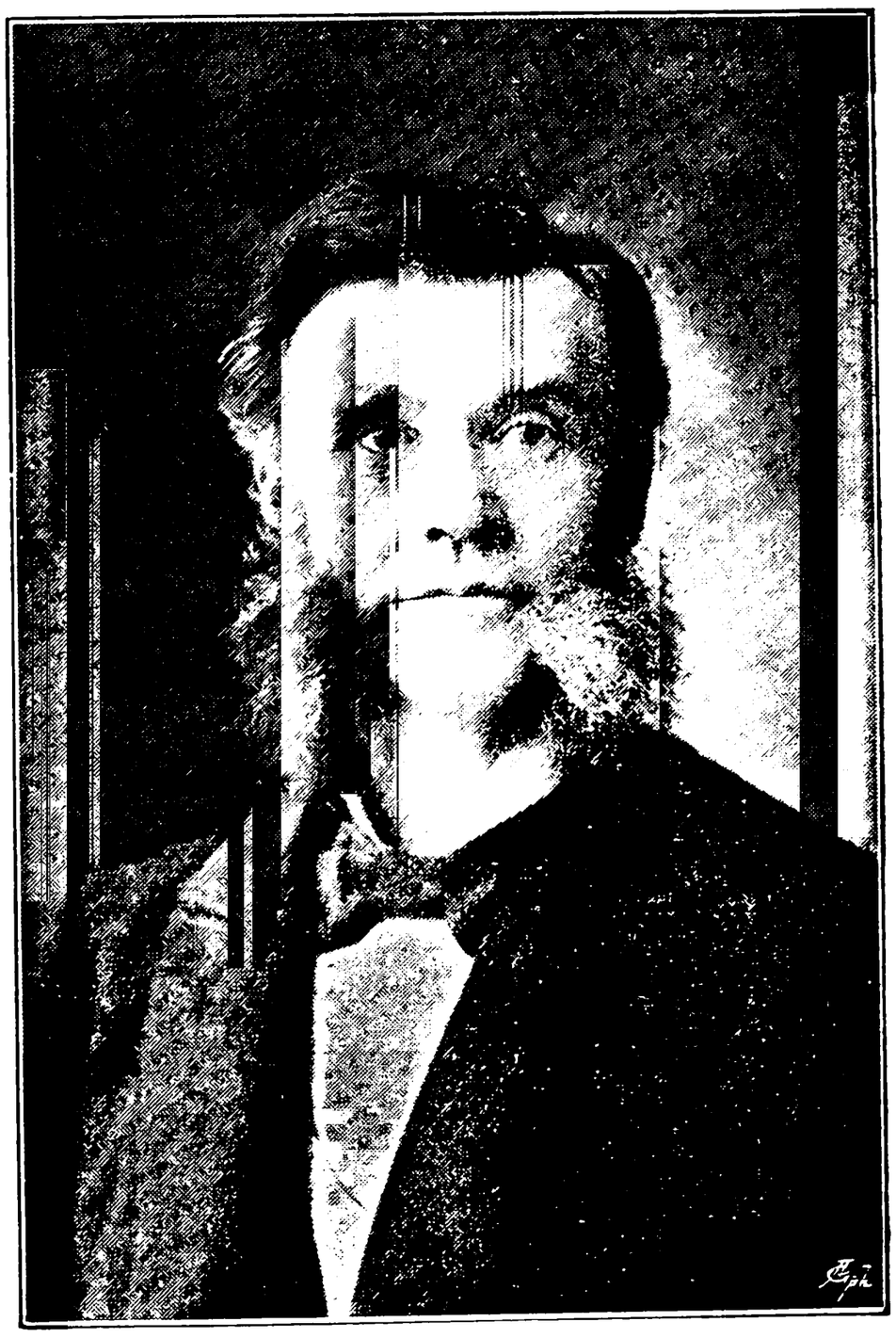

Professor H. G. Stub.

Præster, hvor han dengang var alene om Arbejdet. Han stiftede blandt andet en Menighed langt oppe i Skovene, hvor der ikke fandtes Heste og han maatte kjøre 18—20 Mil med Okser i Vinterkulden. I 1878 blev det norske theologiske Seminar flyttet til Madison, Wis., og Hr. Stub blev kaldet til Professor. Han arbejdede her saa energisk, at han i 1881 paa Grund af Overanstrængelse maatte gjøre en Tur til Europa, og med den Arbejdskraft han havde, kastede han sig over Studiet af babylonisk-assyrisk, fornemmelig under Professor Friedrich Delitzsch i Leipzig; han holdt paa Tilbagerejsen fra Leipzig en Række Foredrag i Drammen og Kristiania om „Hemmelige Selskaber“, senere udkommet i Bogform; desuden i Drammen Foredrag om „Udgravningerne og det gamle Testamente“. Fra 1879—88 var Hr. Stub Bestyrer af det theologiske Seminar. Daarlig Helbred nødte ham imidlertid til at frasige sig Bestyrerposten, medens han vedblev at arbejde som Professor. Synoden besluttede ved denne Tid at overflytte Seminaret til Robbinsdale i Nærheden af Minneapolis og Arbejdet ved Overflyttelsen faldt for en væsentlig Del paa Professor Stubs Skuldre; han maatte derfor i 1890 tage sig en længere Ferie paa Grund af Overanstrængelse, men overtog snart igjen Arbejdet med fuld Kraft baade ved Seminariet og rundt omkring i Bygderne paa Missionsrejse, lige til Stillehavskysten, saa hans Helbred igjen led under det rastløse Arbejde og han mistede sin Stemmes Brug. En Tur til Europa i 1890 restituerede dog hans Helbred; før Afrejsen blev der overrakt Professor Stub og Frue et prægtigt Stueur samt 300 Dollars som et Vidnesbyrd om Elevers og andres Paaskjønnelse. Fra 1894—96 virkede Hr. Stub igjen som Professor og Eneredaktør af Synodens Organ „Evangelisk-luthersk Kirketidende“, og i 1896 fik han Kald fra Decorah første norske evangelisk-lutherske Menighed som dens Præst, et Kald som han modtog væsentlig for derved at faa Anledning til at virke paa al den Ungdom, som søger hen til Decorah for at studere, ikke alene ved Luther College, men ogsaa ved to andre, lavere Skoler, som findes der i Byen, og som for en stor Del søges af norske. Hr. Stub har ved Siden af sin

Virksomhed som Lærer og Præst udfoldet en betydelig Virksomhed som theologisk Forfatter; foruden talrige Avisartikler kan nævnes følgende Skrifter: Eksegetiske og dogmehistoriske Bidrag til Konkordieformelens Læretypus, et meget lærd Værk, der vidner om en skarp filologisk Begavelse og klar Tænkning; det udkom i Kristiania 1882. Hemmelige Selskaber. Om Naadevalget. To Taler ved Lutherfesten i 1883. Tale ved Gustaf Adolf Festen. En Række af Prædikener i Synodens Postille. Det var et stort Tab for Seminariet, da Hr. Stub flyttede fra det, og Studenternes Ønske om at beholde Hr. Stub fik sit Udtryk i en meget indtrængende Anmodning til ham om at blive staaende. Naar han ikke desto mindre valgte den nye Stilling, var det, fordi han troede i den at kunne udøve en endnu større Indflydelse end i den forrige. Hr. Stub anses som den lærdeste Theolog og den mest fremragende Dogmatiker inden den norsk-lutherske Kirke derover, og hans Anseelse er ikke indskrænket til Nordmændene og det Kirkesamfund, som han tilhører; han har ogsaa fundet Paaskjønnelse inden amerikanske videnskabelige og pædagogiske Kredse som en begavet Videnskabsmand og en dygtig Pædagog og Præst. Hr. Stub er gift for anden Gang. Hans første Hustru var Didrikke Aall Ottesen, Datter af ovenfor omtalte Pastor Jacob Aall Ottesen; hun døde allerede 1879 efter 3 Aars Ægteskab. Hans nuværende Hustru er Valborg Hovind, en af de første norske Sangerinder i Amerika. Hr. Stub stiftede hendes Bekjendtskab i Leipzig 1882.

Foruden disse tre Opdragelsesanstalter, som tilhører Synoden, er der ogsaa forskjellige andre, som slutter sig til den uden at ejes af den:

Luther Academy i Albert Lea, Minn. *Bruflat Academy*, Portland, N. D. *Park Region Luther College* i Fergus Falls, Minn. *Pacific Lutheran University* i Parkland, Wash. *Lutheran Ladies' Seminary* i Red Wing, Minn. Med Undtagelse af det sidstnævnte er alle de ovennævnte Opdragelsesanstalter beregnede paa Elever af begge Kjøn, de giver Undervisning baade paa Norsk og Engelsk, og det er et Vidnesbyrd baade om vore Landsmænd i Vestens

Sands for Oplysning og deres Talrighed og økonomisk gode Stilling, naar et enkelt Kirkesamfund er istand til at opretholde saa mange højere Skoler. Ved alle disse Skoler og desuden ved en hel Del af Vestens Statsuniversiteter virker Mænd, som har faaet sin Uddannelse ved Luther College i Decorah.

Den norsk-danske evangelisk-lutherske Konferents oprettede i 1869 en Præsteskole, som under Navn af Augsburg Seminarium har holdt sig lige til nu. Dette var den første norske Præsteskole i Amerika, idet det af Synoden underholdte Luther College kun tjente som forberedende Afdeling for Præsteskolen. Sin Udvikling og Vækst skylder Augsburg Seminar de to Professorer Georg Sverdrup og Sven Oftedal, af hvilke den første er Seminariets Formand, den anden Formand for dets Forvaltningsraad.

Seminariet er inddelt i tre Afdelinger, Forberedelsesafdelingen med et to-Aars Kursus, Kollegeafdelingen med et fire-Aars klassisk Kursus, hvor Græsk indtager den ledende Stilling, idet man begynder Studiet af Græsk et Aar før Studiet af Latin. Skjønt Grunden til, at Græsken saaledes gives Fortrinnet for Latinen, ikke kan søges i Hensynet til den græske Literaturs høje Værd, men deri at Græsk er det nye Testamentes Sprog, saa er der dog paa den anden Side noget symbolsk, et Vidnesbyrd om en gjennemgaaende friere Aandsretning i den Kjendsgjerning at Græsken, et Sprog som giver den individuelle Frihed et saa forholdsvis vidt Spillerum, sættes i Højsædet i Modsætning til den i faste og ufravigelige Regler lovbundne Latin.

De Elever, som har gjennemgaaet Kollege-Afdelingen og ønsker at uddanne sig til Præster, maa derpaa gjennemgaa et treaarigt theologisk Kursus. Ophold og Studium ved Augsburg Seminar er overmaade billigt, idet de, for et Skoleaar paa 30 Uger, er beregnede at skulle komme paa 95 Dollars, og paa den theologiske Afdeling bliver det endog endnu mindre. Augsburg Seminar var i det sidste Skoleaar besøgt af 165 Elever, og Besøget ved Augsburg saavelsom Interessen for Seminariet har i den senere Tid, tiltrods for Splittelsen inden Kirken, gaaet rask fremad. Lærer-

korpset bestaar, foruden af de to ovennævnte Herrer, af fem Professorer og én Musiklærer.

Seminariets første Bestyrer var Professor Wenaas, og ved hans Fratræden i 1876 blev Professor Sverdrup valgt til hans Eftermand. Seminariet virkede dengang under meget vanskelige Forhold; der var en stor Gjæld, som i 1877 var vokset til 16,000 Dollars, og desuden havde Professorerne et Aars Lønning tilgode. Man maatte faa samlet ind de 16,000 Dollars eller nedlægge Skolen. Skjønt hele Nordvesten, hvor Konferentsen havde sine fleste Menigheder, var herjet af Græshopper, saa at der var megen Nød og Fattigdom inden Menighederne, blev der dog paa et Aar indsamlet 18,000 Dollars, indkomne ved Bidrag fra 30,000 Mennesker i Beløb, som varierede mellem 100 Dollars og 5 Cent, og Seminariet var frelst. I Aarenes Løb har man indkjøbt saa godt som hele det Kvartal, hvorpaa Seminariet staar. Fra 1880 blev der under adskillig Opposition paabegyndt Indsamling af et Fond med det Formaal at gjøre Skolens Drift og Bestaaen uafhængig af vekslende Tider og forbigaaende Brydninger. Frugten af dette lange og udholdende Arbejde har været, at Augsburg Seminarium ved Sammenslutningen af de forskjellige Kirkesamfund i 1890, foruden Trykkeri og Boghandel med Blade, havde en Grundejendom værd 85,000 Dollars og et Fond paa over 50,000 Dollars.

Professor Sven Oftedal.

Formanden for Augsburgs Forvaltningsraad, Professor Sven Oftedal, er født i Stavanger i 1844, blev Student 1862, theologisk Kandidat

1871, og kom til Amerika i 1873 som Professor ved Augsburg Seminar. Professor Oftedal er en lærd Theolog og en dygtig Sprogmand, og han har, siden han overtog Professoratet ved Augsburg Seminarium, virket med Interesse og Nidkjærhed for Seminariets Bestaaen og Trivsel. Han var en af dem, som var mest virksomme i Retning af at organisere de Kommitteer, der i 1877 fik indsamlet de nødvendige Penge til at afbetale Seminariets Gjæld; og paa sin Interesse for Seminariets Bestaaen har han tilligemed Professor Sverdrup igjen nylig givet et Bevis, idet de ifjor Høst da Seminariet var i Forlegenhed paa Grund af Splittelsen inden Kirken, selv foreslog sine Gager reducerede fra resp. 1500 og 1650 Dollars til 1200, et Eksempel, som senere blev fulgt af flere andre af Seminariets Lærere, og Offeret blev med Taknemlighed modtaget af Augsburgs Korporation.

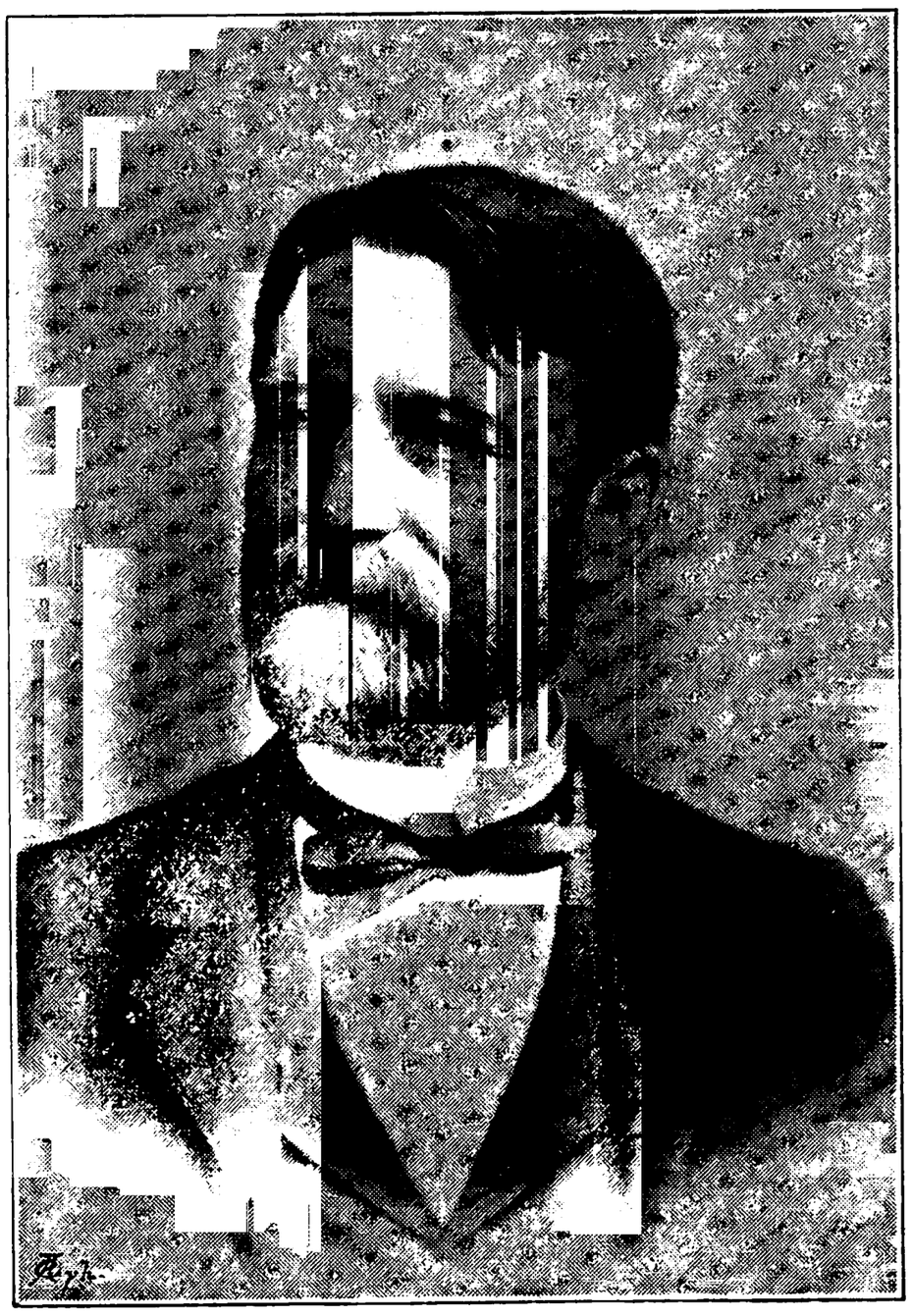

Professor Georg Sverdrup.

Professor Georg Sverdrup er født d. 16. Decbr. 1848 paa Balestrand, hvor hans Fader var Præst. Han blev Student 1865 og theologisk Kandidat 1871. Sverdrup havde allerede under sin Studietid lagt sig efter orientalske Sprog, og han fortsatte disse Studier, efterat han havde taget Eksamen, under et længere Ophold i Paris. Han kom til Amerika som Professor ved Augsburg Seminar i 1874 og der har hans Virksomhedsfeldt siden været. Hans Fag ved Seminariet er gammeltestamentlig Exegese og Dogmatik, desuden er han Formand for Seminariet og for Øjeblikket Formand for Samfundet „Augsburgs Ven-

ner". Professor Sverdrup har taget en meget ivrig Del i de Stridigheder og Bevægelser, som har gjort sig gjældende i det norske Kirkeliv derover, og han staar, ligesom Professor Oftedal, afgjort paa Frikirkens Grund. Medens vi i Synoden finder en hel Del Navne, der viser Slægtskab med Repræsentanter for den højkirkelige Retning inden Statskirken, ser vi Navnet Sverdrup knyttet til den frikirkelige Bevægelse. Professor Sverdrup har ogsaa været en af de ledende Mænd ved Oprettelsen af Diakonissestiftelsen i Minneapolis, og han er dens Formand.

Da de tre Kirkesamfund i 1890 sluttede sig sammen til den Forenede Kirke, blev det bestemt, at Kirken skulde underholde og bestyre en Præsteskole, og at denne skulde være Augsburgs Seminar. Der blev derfor af Antimissourierne og af Augustanasynoden ansat tre theologiske Professorer, som en Tid lang virkede ved Augsburgs theologiske Seminar sammen med Oftedal og Sverdrup. Imidlertid var Augsburgs Forvaltningsraad uvilligt til at overdrage Ejendomsretten til Seminariet og dets Fond til den forenede Kirke, og Følgen blev, at Kirken i 1893 besluttede at flytte sin Præsteskole fra Augsburg til en anden Bygning i Minneapolis. Denne den forenede Kirkes Præsteskole begyndte sin Virksomhed i September 1893 med den theologiske Afdeling og i Oktober samme Aar med de forberedende Afdelinger. Den har tre theologiske Professorer, d'Herrer M. O. Bøckman, Bestyrer, E. G. Lund og F. A. Schmidt, desuden fem Professorer foruden Skrive- og Sanglærer i de forberedende Afdelinger, og Elevantallet var i 1895 i alle Afdelinger 115.

Der er foruden de nævnte Præsteskoler en hel Del Undervisningsanstalter, som staar i Forbindelse med den forenede Kirke. Først og fremmest *St. Olaf College* i Northfield Minn. Skolen begyndte sin Virksomhed i 1875 med Pastor Th. N. Mohn som Bestyrer, en Stilling han fremdeles indehar. Fra først af dreves Skolen som et Akademi med et treaarigt Kursus. I 1886 blev den ved Antimissouriernes Hjælp sat istand til at oprette en College-Afdeling.

Skolen har nu to Kursus. Det engelske Kursus, som er beregnet paa i en treaarig Undervisning at give en praktisk Almendannelse, der samtidig sætter Eleverne istand til at underkaste sig den lavere Lærereksamen, og det klassiske Kursus, som bestaar af en forberedende Afdeling paa 3—4 Aar og et fireaarigt College-Kursus, og har til Hensigt at forberede Disciplene for Fagstudier. Skolen optager saavel Piger som Gutter, og har, foruden Bestyreren, ni Lærere, deraf 5 Lærerinder.

Normalskolen (d. v. s. Lærerseminariet), i Madison, Minnesota, begyndte sin Virksomhed i 1892; dens Formaal er at uddanne Lærere i Norsk og Engelsk, for den engelske Folkeskole saavelsom for den norske Menighedsskole.

Augustana College i Canton S. D., har været i Virksomhed paa nævnte Sted siden 1884. Det var oprindelig knyttet til den norsk-danske Augustanasynode, men ved Kirkeforeningen i 1890 kom det til at staa i Forbindelse med den forenede Kirke. College-Kursuset blev i 1894 midlertidig nedlagt, saa at Skolen nu har et forberedende Kursus, et „normal“ Kursus til Uddannelse af Skolelærere og et „parochial“ Kursus til Uddannelse af Menighedslærere. Skolens Bestyrer er A. G. Tuve.

Andre Læreanstalter er *St. Ansgar Seminary and Institute*, i St. Ansgar, Iowa, med J. O. Sethre som Bestyrer, *Mt. Horeb Academy*, i Mt. Horeb, Wisconsin, med A. G. Bjørneby som Bestyrer, *Concordia College* i Moorhead, Minnesota, H. H. Aaker, Bestyrer, *Scandinavia Academy* i Scandinavia Wisconsin, L. M. Larsen, Bestyrer, *Jewell Lutheran College* i Jewell, Iowa, *Bethania* Højskole i Poulsbo, Washington.

De fleste af disse sidstnævnte Skoler er oprettede i Løbet af det sidste Ti-Aar. De taler tydeligt nok om det norsk-amerikanske Kirkefolks Sands for Oplysning, samtidig som de vidner om dets Interesse for, at de Unge skal kunne blive opdragne under Indflydelse af den samme Aand, som raader inden Menighederne. Og de viser tillige, paa samme Maade som de med Synoden forbundne Skoler,

at de norske Indvandrere, som har slaaet sig ned paa Vestens Prærier og bygget Landet der, har arbejdet sig selv op til en uafhængig økonomisk Stilling, der sætter dem i Stand til at opretholde saa mange og tildels storartede Læreanstalter og højere Skoler, ikke alene ved at lade sine Sønner og Døtre studere ved dem, men ogsaa tildels ved direkte Pengebidrag.

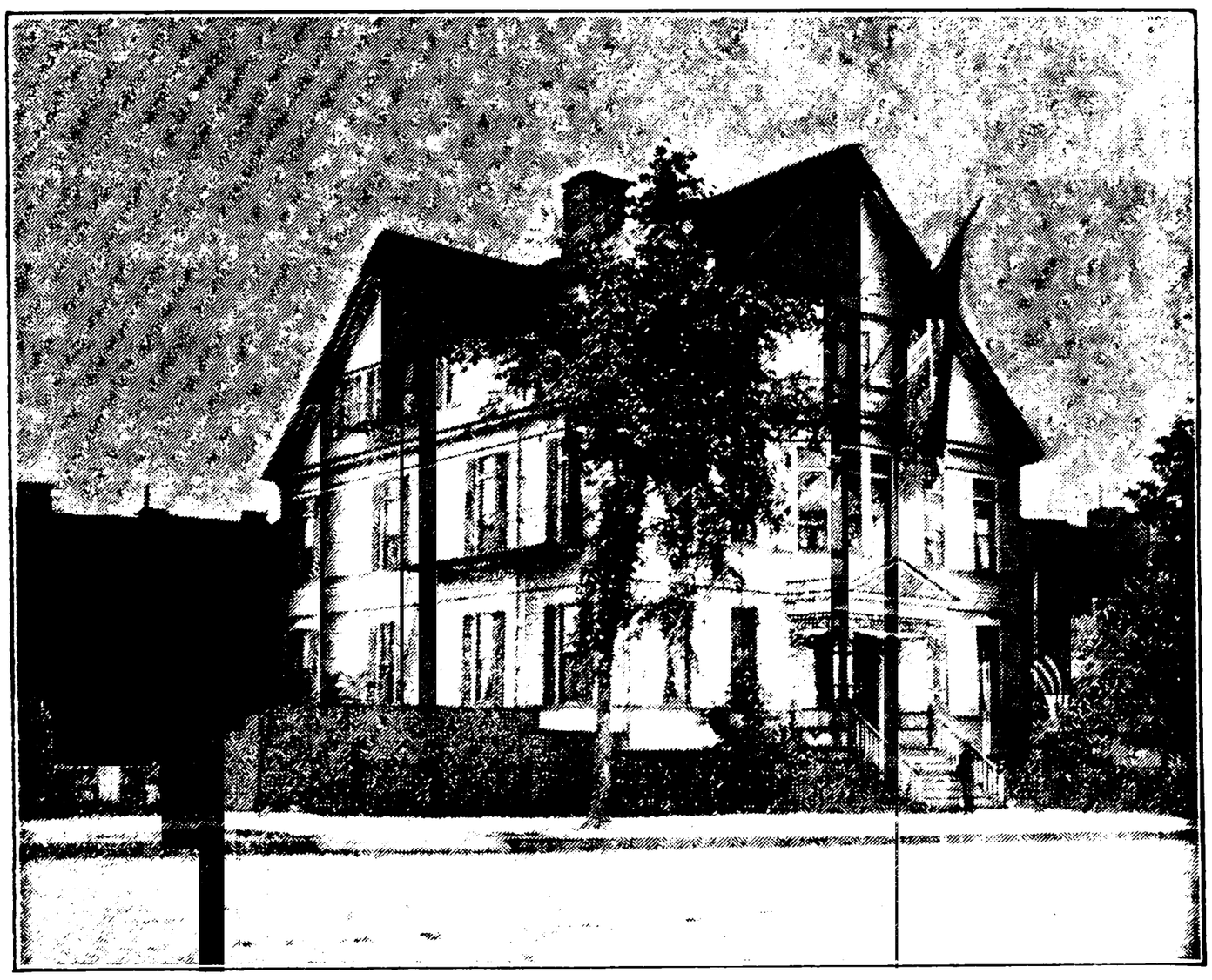

Det norske Diakonissehjem i Brooklyn.

HOSPITALER OG STIFTELSER

Det *norske Diakonissehjem i Brooklyn*, eller, som det engelske Navn lyder: „The Norwegian Lutheran Deaconesses' Home and Hospital" er ikke alene det første i sit Slags blandt Nordmænd i Amerika, men ogsaa i det Hele taget et af de første Forsøg paa at overføre til Amerika den protestantiske Diakonisseinstitution, som allerede længe har været i Trivsel og Vækst i Europa. Omtrent samtidig med det norske Diakonissehjem i Brooklyn blev der nemlig stiftet et tysk-luthersk Diakonissehjem i Philadelphia, og først fem Aar efter Oprettelsen af disse to Diakonissehjem begyndte den episkopale Kirke i Amerika at benytte Diakonisseinstitutionen i sine Menigheder. Dette norske Diakonissehjem i Brooklyn fortjener derfor en noget udførligere Omtale.

Stødet til Oprettelsen af Diakonissehjemmet blev givet af Fru Konsul Børs. Denne varmhjertede Dame var med Sorg Vidne til al den Nød og Forkommenhed, som herskede blandt norske Indvandrere i New York og Brooklyn, og efter Konference med den

daværende norske Sjømandspræst, A. Mortensen, og Pastor C. S. Everson, Præst ved den paa den Tid eneste norsk-lutherske Menighed i New York og Brooklyn, blev det besluttet at indkalde en Diakonisse hjemmefra for saaledes at søge at faa organiseret Arbejdet til Lindring af Landsmænds legemlige og aandelige Nød.

Det traf sig da saa heldigt, at Kaldet blev modtaget af en Kvinde, som i enhver Henseende var som skabt til at optage Arbejdet og føre det frem. Søster Elisabeth Fedde kom over fra Norge, og den 13. Juni 1883 blev den norske Diakonissegjerning i Amerika begyndt i en liden Lejlighed paa 3 Værelser, som Fru Børs havde lejet og møbleret for Søster Elisabeth nær den norske Sjømandskirke i William Street i Brooklyn. Det Arbejde, som Søster Elisabeth fra først af kunde paatage sig, var mest Besøg i fattige Hjem og paa Hospitaler; derimod kunde der naturligvis under saadanne smaa Forhold ikke godt være Tale om nogen egentlig Hospitalsvirksomhed. Imidlertid blev der dog ogsaa en Anledning for Søster Elisabeth til at begynde paa denne den vigtigste Side af Diakonissegjerningen, idet hun den 13de September 1883 flyttede ud af sit Soveværelse for at give Plads for en Syg. Saaledes begyndte det „Norske Hospital“ i Brooklyn sin Virksomhed.

Fru Konsul Børs.

I 1885 lejede Diakonisseforeningen, eller som dens engelske Navn dengang var „The Norwegian Relief Society“, som imidlertid var

bleven stiftet, et mindre Hus, der paa engang kunde tjene som Diakonissehjem og Hospital, i 4de Avenue Brooklyn, nær 9de Gade, og her blev da Virksomheden efterhaanden udvidet. Den største Vanskelighed var at finde unge Kvinder, som var villige og egnede til at blive Diakonisser. De unge Kvinder, som udvandrede til Amerika, kom jo med det Formaal at tjene og lægge sig Penge op, og det var derfor ikke at vente, at mange af dem vilde være villige til at paatage sig en Diakonisses selvopofrende og lidet lønnende Gjerning. Man søgte ogsaa at faa et Par udlærte Diakonisser fra Norge, men ingen kunde undværes der. Et Par unge Kvinder blev dog i denne Tid optaget som Søstre, og en af dem, Søster Mathilde Madland, er endnu ved Diakonissehjemmet som dets Bestyrerinde.

Søster Elizabeth.

Foreningen blev inkorporeret under det ovennævnte Navn under Staten New Yorks Love i 1886 og fik saaledes en fast Eksistens. Imidlertid fandt der forskjellige Rivninger Sted, dels inden Bestyrelsen, dels mellem enkelte af Bestyrelsens Medlemmer og Søster Elizabeth, saa at hun, der var overanstrengt og legemlig nedbrudt, opgav sin Stilling og rejste til Minneapolis, hvor hun organiserede en ny Diakonissegjerning, hvorom mere senere. Vaaren 1888 kom der to Søstre over fra Norge, Søster Dorthea og Søster Karen, og den første af disse kom nu, som Søster *superior*, til at lede Hjemmet. (Disse to Søstre var, i Parenthes bemærket, Passagerer

ombord paa „Danmark“, da det forliste midt ude paa Atlanterhavet, og alle Passagererne blev bragt ombord paa „Missouri“.) Kort efter Søster Dortheas Ankomst blev Grundstenen nedlagt til Hospitalets nuværende Bygning paa Hjørnet af 4de Avenue og 46de Gade, Brooklyn, en stor Træbygning, hvor der er Rum for 60 Patienter, desuden Operationsstue, Forsamlingsværelse for Søstrene, og Bestyrerindens Kontor o. s. v. Imidlertid led Diakonissegjerningen kort efter et uerstatteligt Tab, idet Konsul Børs og Frue tidlig paa Sommeren 1889 forlod Amerika og bosatte sig i Paris; thi selv om Fru Børs vedblev at interessere sig for og give sit Bidrag til Hjemmet, og selv om ogsaa gjennem hende Hjemmets og Hospitalets økonomiske Eksistens var bleven sikret ved Løftet om et meget stort aarligt Bidrag fra en anonym amerikansk Ven af Norge, saa mistede man dog Fru Børs' personlige Arbejde og Ledelse af Gjerningen. Der var ingen, som med Velvilje og paa samme Tid med Autoritet kunde give Søster Dorthea Raad og Vejledning; da derfor Søster Dortheas Permission fra Diakonissehjemmet i Kristiania efter to Aars Fravær udløb, anmodede Bestyrelsen Søster Elizabeth om at komme tilbage og lede Gjerningen igjen. Foreningen blev nu paany inkorporeret, denne Gang for 100 Aar, under Navn af „*The Norwegian Lutheran Deaconesses' Home and Hospital*“. Siden den Tid har Fremgangen været storartet. Jeg hidsætter en Del Tal fra Hjemmets sidste Aarsberetning (for 1895), der vil belyse Forholdet. Indtægterne fra 1. Novbr. 1894 til 30. Novbr. 1895 var 18,172 Dollars 18 Cents, deraf indkommet som Gaver 4408 Dollars. Man maa imidlertid erindre, at af dette Beløb er 3840 Dollars givne af den ovennævnte amerikanske Velynder af Hospitalet, som i en længere Række af Aar har givet aarlig Renterne af 100,000 Dollars; 100 Dollars er givne af Konsul Børs og Frue, som nu er i Paris, saa man maa med Skam bekjende, at hvad den norske Koloni i Brooklyn og New York bidrager til denne Institution, som gjør den og det norske Navn Ære i Samfundet, er forsvindende lidet. Med Hensyn til Hospitalets Virksomhed kan bemærkes, at det i Aarets Løb havde

20,578 Sygedage, deraf 18,409 gratis; 74 Patienter betalte fuldt ud for sig, 41 delvis og 1563 havde gratis Behandling. En Søster er stadig optagen af Fattigplejen. I Aarets Løb havde hun besøgt 1744 fattige; desuden var der i Aarets Løb givet fri Medicin i 226 Tilfælde, Husleje betalt i 32, Mad uddelt til 2481 Personer og 1108 Beklædningsstykker uddelt. Medens Fattigplejen saa godt som udelukkende kommer de Norske tilgode, maa Hospitalet ogsaa

Det norske Diakonissehjems Ambulance.

optage Folk af andre Nationaliteter til fri Behandling, naar de bor eller har været udsat for et Ulykkestilfælde inden det Distrikt, som hører til Hospitalet. Det er nemlig en Betingelse for, at Hospitalet af Byen Brooklyn faar et aarligt Bidrag paa 4000 Dollars, desuden i forrige Aar omtrent 2000 Dollars af Byens Indtægt af Udskjænkningsskatten og 1200 Dollars som Ambulancebidrag.

Den 2den September 1895 var en Mærkedag i Hospitalets Historie; den Dag — det var en Fridag, *labor day* — var der nemlig et stort Jernbanesammenstød ved Parkville, en af Brooklyns Forstæder, og næsten alle de Tilskadekomne, 38 i Tallet, blev bragt til det norske Hospital. Skjønt Hospitalet var paa det nærmeste

fuldt paa Forhaand, blev der dog skaffet Plads til dem alle, der blev improviseret Senge og Sygestuer, og alle blev saa omhyggelig behandlede, at ikke en af dem, som blev bragt til det norske Hospital, døde. Hospitalet har tre Læger paa den medicinske, fire paa den kirurgiske Afdeling, desuden 5 Kandidater som bor og gjør Vagttjeneste paa Hospitalet. Overlæge paa den medicinske Afdeling er Dr. H. C. Turner, og paa den kirurgiske Dr. H. B. Delatour. Bestyrelsens Formand er C. Ullenæss, Bestyrer af det skandinaviske Sjømandshjem i Brooklyn. Søster Elizabeth fratraadte som Bestyrerinde i 1896 for at slaa sig ned i Norge, og i hendes Sted valgtes, som ovennævnt, Søster Mathilde Madland. I det forløbne Aar — 1896 — er der blevet betalt 6000 Dollars paa Hospitalets Gjæld, saa det nu ejer sit Hus og Grund aldeles ubehæftet, og man haaber snart at kunne skride til Bygning af en ny og større Hospitalsbygning af Murværk.

Diakonissehjemmet i Minneapolis blev stiftet Høsten 1888 og har siden 1889 været holdt i Gang af en inkorporeret Forening. Det bestyredes i den første Tid af Søster Elizabeth Fedde, som imidlertid paa Grund af voksende Uenighed med Direktionen i Opfatningen af forskjellige Sager vedkommende Gjerningen, opgav sin Stilling i Januar 1891 og rejste tilbage til Brooklyn. I Maj 1891 kom Diakonisse Ingeborg Sponland fra Norge til Minneapolis. Hun blev kaldt til Forstanderinde, og siden den Tid har Væksten været uafbrudt og Tilgangen paa Diakonisser jevn, saa at der nu er 36 Søstre ved Hjemmet, deraf 13 virkende ved forskjellige Stationer — Børnehjemmet i Beloit, Ia.; St. Lukas Hospital i Grand Forks, N. Dak.; Menighedshospitalet i Hillsboro, N. Dak.; det norske Hospital i Sioux Falls, S. Dak. For Søstrenes Uddannelse sørges der ved et Elevkursus og et Diakonissekursus.

Vaaren 1891 kjøbtes Hus og Grund i Minneapolis for 5,500 Dollars og Huset repareredes og udvidedes i Sommerens Løb med en Bekostning af 3,500 Dollars. I 1892 byggedes et Hus fornemmelig bestemt for Nervefeberpatienter; med alt Inventar kostede dette Hus 1,800 Dollars; i 1893 blev nærmeste Hus lejet for at tjene

som Soverum for Søstrene. Nu er igjen Rummet for trangt og en Udvidelse i høj Grad paakrævet.

I Diakonissehjemmets Hospital blev der i Aaret 1895 plejet 184 Patienter med tilsammen 4,801 Sygedage, deraf 792 Fripleje; udenfor Hjemmet har Søstrene udført 511 Døgns Sygepleje, deraf 132 Fripleje. Regnskabet, fra 4de Sept. 1894 til 3die Sept. 1895, udviser en Indtægt af 7,431 Dollars 13 cents, med en Udgift 7,151 22.

Medens disse to Diakonissehjem, uden at slutte sig til noget bestemt norsk-luthersk Kirkesamfund, dog er kirkelige Institutioner, forsaavidt som ingen kan blive Medlem af deres Bestyrelse uden at bekjende sig til den lutherske Lære og tilhøre en luthersk Menighed, har det norsk-lutherske Tabitha-Hospital i Chicago revet sig løs fra denne Forbindelse med Kirken. Dette Hospital blev aabnet for Patienter i Begyndelsen af 1895, dets nuværende

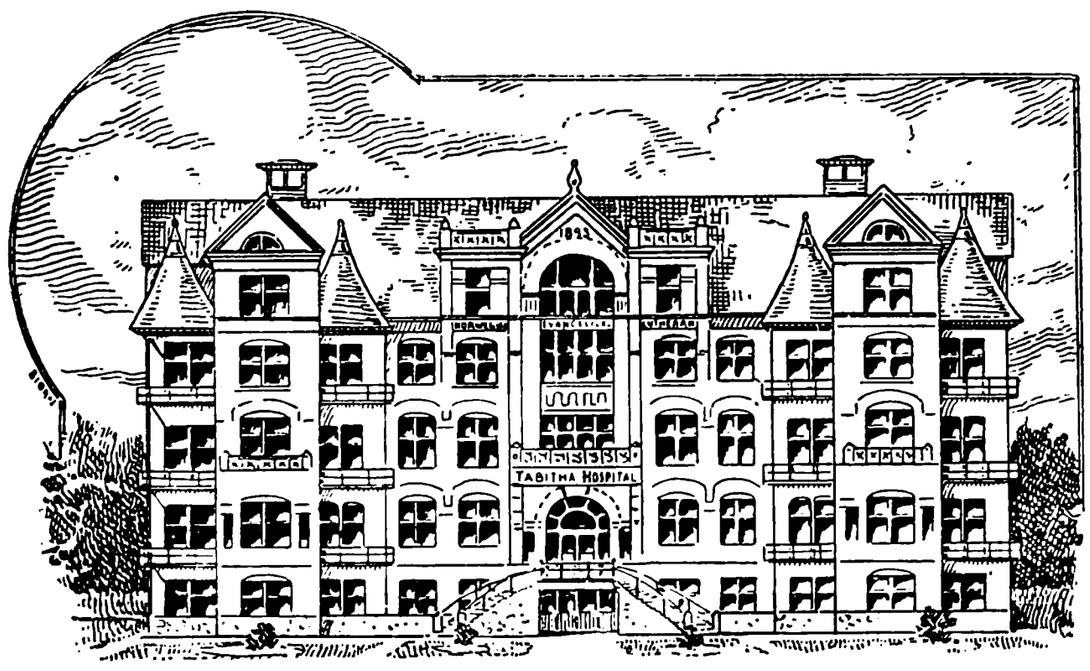

Det norske Tabitha-Hospital i Chicago.

Bygning, som er Midtpartiet af den Bygning, som ses paa Billedet her, er blevet opført med en Bekostning af 30,000 Dollars og kan optage 50 Syge; men det er Meningen, naar hele Hospitalet bliver færdigt, at der skal være Plads til 150 Syge. Sygestuerne er paa dette Hospital smaa og indrettede med tre til seks Senge i hver, i Modsætning til de fleste Hospitaler i Amerika, hvor den almindelige Forplejning faas paa store Sale med et saa at sige ubegrændset Antal Senge. Hospitalet ligger lige ved den smukke Humboldt Park, Værelserne ere lyse og venlige, vel ventilerede og oplyses ved elektrisk Lys.

Det var fra først af Meningen, at Hospitalet tillige skulde være et Diakonissehjem; da det skulde aabnes, udbrød der imidlertid en Konflikt mellem de lægevidenskabelige og de kirkelige Elementer i Tabithaforeningen om hvad der burde have Fortrinet, den medi-

cinske Side af Gjerningen eller den kirkelige; Lægerne vandt og Diakonisserne trak sig tilbage. Sygeplejen ved Hospitalet udføres derfor nu af læge Sygeplejersker, og der er forbundet med Hospitalet en Skole for Sygeplejersker. Hospitalet bestyres af et Forvaltningsraad paa 15 Medlemmer, hvoraf O. N. Torrison er Præsident, og det har en Lægestab paa 18 faste Læger og Specialister, deraf to kvindelige Læger, Marie Olsen og Ingeborg Rasmussen; alle Lægerne er, efter Navnene at dømme, norske, og det er ogsaa værdt at lægge Mærke til, at Bygningen er rejst saa godt som udelukkende ved Bidrag indkomne fra Nordmænd i Chicago; hvilket viser, at der maa findes megen Velstand blandt dem. Der er ogsaa i Chicago dannet en norsk „Alderdomshjemsforening", som har oprettet et Alderdomshjem i Norwood Park, Chicago, for gamle og værdige Trængende og for saadanne andre Gamle, som vil og kan betale for et godt kristeligt Hjem. Foreningen blev stiftet i Marts 1896. Desuden har der ogsaa nylig dannet sig en Diakonisseforening med den Opgave, at fremme den luthersk-kirkelige Diakonissevirksomhed for derigjennem at øve Barmhjertighed mod Syge og Nødlidende. Foreningen skal derfor oprette og drive et Diakonissehjem og i Forbindelse dermed saa mange andre Barmhjertighedsanstalter, som den Tid efter anden ser sig istand til.

Barnehjemmet i Lake Park, Minn.

En Institution, som fortjener speciel Omtale er Barnehjemmet i *Lake Park*, Minnesota. Hr. Lorents Pedersen og Hustru er dette Hjems Ejere og økonomiske Bestyrere. Disse Folk, som selv er barnløse, har i længere Tid følt Trang til at ofre sin Ejendom i Barmhjertighedens Tjeneste; paa den forenede Kirkes Aarsmøde i 1894 tilbød de derfor dette Samfund sin Farm, 200 Acres dyrket Land

med tilhørende Huse, om Samfundet vilde oprette og drive et Barnehjem der. Imidlertid saa Samfundet sig ikke dengang istand til at modtage Tilbudet. Pedersen begyndte da, paa egen Haand og for egen Regning, i Sommeren 1895 at bygge et stort og bekvemt Hus til Barnehjem, og i Oktober samme Aar var det færdigt, saa han kunde begynde at optage trængende Børn i Hjemmet. Til at bistaa sig ved Optagelsen valgte han en Komité af Præster, og Hjemmets Opdragerinde er for Tiden Frøken Anna Skovdahl. I Marts Maaned 1896 var der 10 Børn paa Hjemmet i Alderen fra 3 til 10 Aar, og der indløber stadig Anmodning om Optagelse.

Alle disse Barmhjertighedsanstalter og en hel Del andre, som det her vilde være for vidtløftigt at nævne, er yngre end Diakonissehjemmet i Brooklyn og skylder, vistnok ialfald for en stor Del, det derved givne Eksempel sin Tilblivelse. Det saaledes udsaaede Frø har da spiret og havt en kraftig Vækst, og det hele norske Samfund i Amerika er blevet omspændt af et Net af Barmhjertighedsanstalter, som bærer Vidnesbyrd om, at de norske Amerikanere ogsaa har Tanke for andet end at arbejde for sit Udkomme og lægge Penge op.

LÆGER, SAGFØRERE OG INGENIØRER

Den første norske Læge i Amerika var Dr. Th. A. Schytte, der i 1843 fulgte som Læge med et Emigrantskib til Amerika, hvor han opholdt sig til Vinteren 1847—48, da han vendte tilbage til Norge. Han døde i 1849 som Distriktslæge i Østfinmarken, 37 Aar gammel.

Efter ham kom examinatus medicinae Brandt og derpaa cand. med. Hansteen, som deltog i Borgerkrigen, fik Pension af de forenede Stater og døde som Distriktslæge i Romsdalen. Efter dem har mange norske Læger udvandret til Amerika; en hel Del er dragne tilbage til Norge igjen, og en Del er døde i Amerika. For Tiden findes der i Amerika 42 norske Læger, der har Eksamen fra Kristiania Universitet, og desuden en hel Del yngre Nordmænd som har studeret ved amerikanske Lægeskoler. Tidligere var det meget let for udenlandske Læger at komme til at praktisere i Amerika. I mange Stater var det tilstrækkeligt, at man havde et Diplom fra et medicinsk Fakultet. Hvor god vedkommende Skole var, eller hvor store Fordringer den stillede, kom ikke nogen ved, naar den blot uddelte Doktordiplomer. Mange saakaldte Lægeskoler levede simpelthen ikke af andet end af at sælge Diplomer. Der var derfor i Begyndelsen af den norske Indvandring en stor Trang til Læger med ordentlig Uddannelse. Men efterhaanden er Fordringerne ved de amerikanske Universiteter stegne, saa at de

Læger, som nu uddannes ved de fleste af dem, fuldt ud staar paa den moderne Lægevidenskabs Højde, og samtidig er der i de fleste Stater lagt udenfra kommende Læger Hindringer i Vejen for at praktisere, som for Øjeblikket gjør det næsten umuligt for fremmede Læger at flytte ind.

En af de ældste norske Læger bosatte i Amerika er Dr. Knut Ørn Høegh i Minneapolis, født i 1844 i Kaafjord, Tromsø Stift. Høegh gjennemgik Trondhjems Latinskole og tog medicinsk Embedseksamen i 1869. Kort efter udvandrede han til Amerika, hvor han nedsatte sig i La Crosse, Wis. Han fik snart en saa stor Praksis, at han i 1871 fandt det fornødent at bygge et privat Hospital til at tage imod de mange Patienter, som fra fjernt og nær kom for at søge hans Bistand. Dr. Høegh har gjort flere Studierejser, siden han nedsatte sig i Amerika, bl. a. i 1887 en længere Rejse til England og Tyskland for specielt at studere Kirurgi. Dr. Høegh er Medlem af en hel Del lærde Selskaber og var, medens han var bosat i La Crosse, Medlem af Staten Wisconsins Sundhedskommission.

En af de mest bekjendte norske Læger i Amerika er Dr. med. E. Boeckmann i St. Paul, født d. 25. Marts 1849 paa Østre Toten. Hr. Boeckmann blev medicinsk Kandidat i 1874, og efterat han havde afsluttet sine Embedsstudier, lagde han sig specielt efter Øjensygdomme, som han studerede ved flere udenlandske Universiteter. Han kom til Amerika første Gang i 1882 og tog fast Ophold i St. Paul i 1886. Hr. Boeckmann har rejst over Atlanterhavet over 20 Gange. I 1892 var han ombord paa Normannia, da dette Skib kom til New York med Kolera blandt Passagererne, og han maatte med de andre Passagerer ligge i Karantæne i over tre Uger. Om Opholdet ombord paa Normannia og paa Karantænestationen i denne Tid, har Frk. Bjerknes leveret en meget livlig Skildring i „Kolerafangerne paa Normannia“. Siden Dr. Boeckmann nedsatte sig i Amerika, har han ikke alene praktiseret som Specialist i Øjensygdomme, men ogsaa i Lægevidenskabens andre Brancher, og overalt har han vundet et anset Navn.

I Chicago er der adskillige norske Læger med Eksamen fra Kristiania Universitet. Af dem nævnes som de mere bekjendte: Dr. Karl Sandberg, Dr. B. Meyer, Dr. A. Daae.

Dr. Karl F. M. Sandberg, Søn af Direktør ved Gaustad Sindssygeasyl, Ole Rømer Sandberg, er født paa Gaustad Asyl den 15. September 1855. Han tog medicinsk Embedseksamen med Laudabilis i December 1881, og var derefter, fra 1. Januar 1882, Assistentlæge ved Gaustad Asyl, men opgav i Maj s. A. denne Stilling for sammen med Dr. med. Edv. Boeckmann at rejse til Chicago, hvor de agtede at nedsætte sig som Øjenlæger. Da Dr. Boeckmann imidlertid snart igjen forlod Chicago, lagde Dr. Sandberg sig efter almindelig Praksis, og det lykkedes ham snart at oparbejde sig en betydelig Søgning. Nogle Aar senere begyndte han, specielt paavirket af Lawson Taits' Skrifter, at interessere sig for Kvindesygdomme og Underlivskirurgi. For specielt at uddanne sig i disse Brancher foretog han derfor i Løbet af Aarene 1886 og 1887 en Rejse gjennem Europa, hvorunder han opholdt sig i længere Tid i Birmingham og Berlin, men ogsaa besøgte Edinburgh, London, Paris, Wien og Halle, samt Kristiania og Bergen. Han har siden sin Tilbagekomst til Chicago praktiseret som Gynækolog og som saadan været ansat ved *Cook County Hospital,* senere ogsaa i samme Egenskab ved *The National Temperance Hospital* og det *Norske Tabithahospital i Chicago.* Han har ogsaa siden 1896 været Professor i Gynækologi ved *Jenner Medical College* samt Medlem af Sundhedskommissionens obstetristiske Afdeling.

Dr. Sandberg har altid været et ivrigt Medlem af det skandinaviske medicinske Selskab i Chicago og arbejdet for Samhold mellem de skandinaviske Læger. Det skyldtes ogsaa ham mere end nogen anden, at der i 1893 under Verdensudstillingen i Chicago afholdtes en vellykket og velbesøgt Kongres af skandinaviske Læger fra alle Kanter af Amerika, hvori ogsaa enkelte Læger fra Moderlandene deltog. Han har ogsaa varmt interesseret sig for det nylig oprettede norske Hospital i Chicago, for hvis Lægestab han i de to første Aar har været Præsident.

Medens en stor Del af de norske Læger, som kommer til Amerika, synes at lægge Videnskaben paa Hylden, forsaavidt som det kommer an paa selvstændig, videnskabelig Produktion, har Dr. Sandberg udfoldet en betydelig og værdifuld medicinsk literær Virksomhed. De fleste Afhandlinger fra hans Pen er fremkomne som Foredrag holdte i Scandinavian Medical Society og Chicago Gynæcological Society. Blandt dem kan nævnes: *Manual Treatment of the pregnant uterus, Symphyseotomy, When does an ovarian cyst call for interference, The pathology of unintentional abortion, Management of labor by external examination only, Extrauterine pregnancy,* „Bækkenbetændelse hos Kvinden".

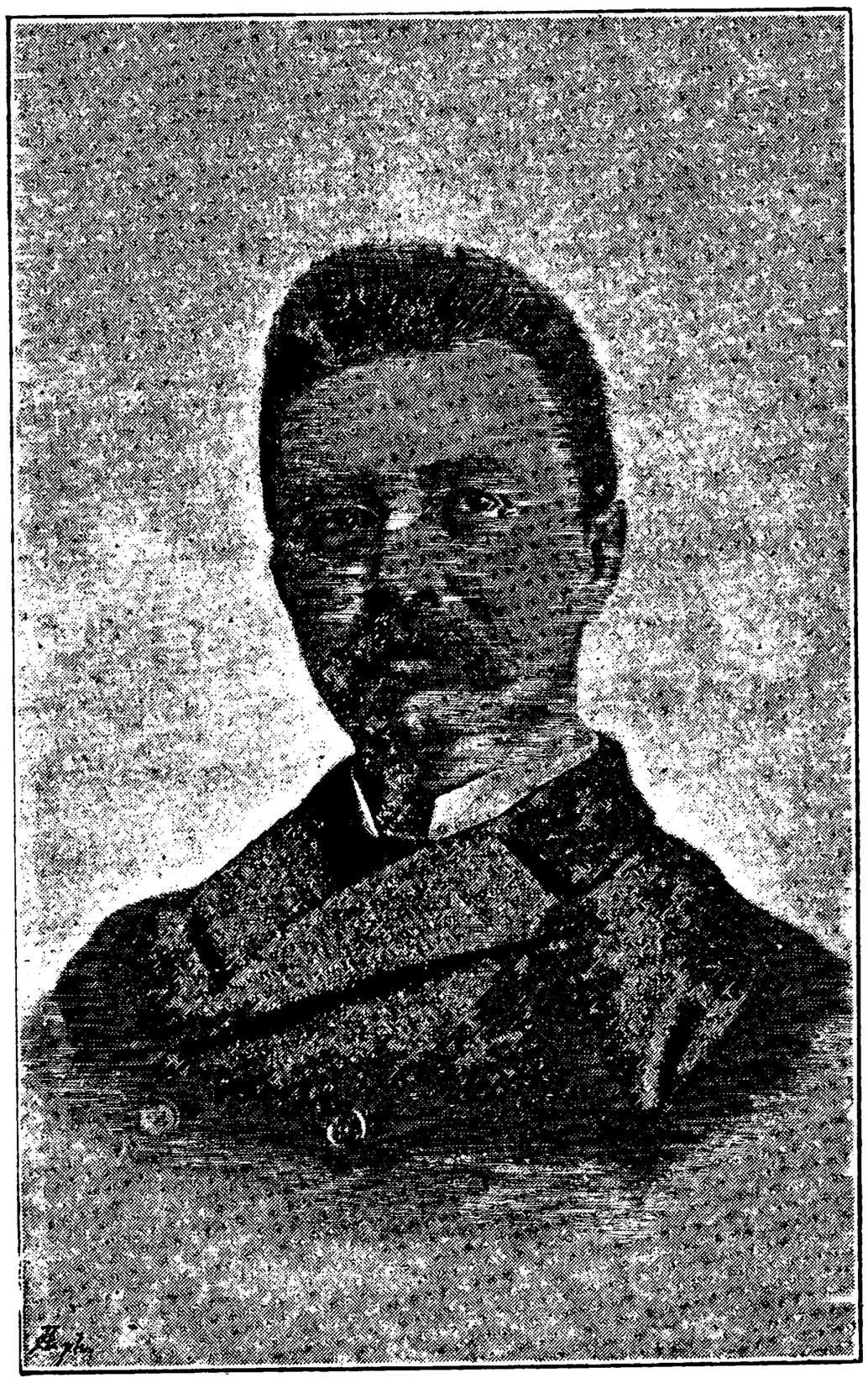

Anders Daae.

Dr. Sandberg indgik i 1885 Ægteskab med Inga Gurine Stensland, Datter af den tidligere omhandlede Bankier P. O. Stensland. Ægteskabet er barnløst.

Dr. Anders Daae er født i Fjeld i 1852, blev Student fra Skiens Skole i 1869, medicinsk Kandidat i 1878 og udvandrede i 1880, efterat have fungeret i et Aar som Assistentlæge ved Gaustad Sindssygeasyl, til Amerika, hvor han nedsatte sig i Chicago. Her oparbejdede han sig snart en udstrakt Praksis og vandt Navn som en af Chicagos dygtigste norske Læger. I 1884 og 1885 tilbragte han et Aar paa en Studierejse til Kristiania, Berlin og Wien, og han har ogsaa senere flere Gange besøgt sit Fædreland. Hans Vid

og Lune, der allerede i Studenterdagene gjorde ham til et af Medicinerforeningens og Studentersamfundets mest populære Medlemmer, har ogsaa givet ham en ledende Stilling inden den norske Koloni i Chicago, og han har, foruden i Fagpressen, ofte leveret Bidrag til de norske Blade i Chicago. Han er Æresmedlem af den skandinaviske Sangerunion i Amerika, Medlem af forskjellige medicinske Selskaber, og medens *The Scandinavian literary Society* i Chicago bestod, var han en af dette Samfunds „Støtter".

H. Bryn.

H. Volckmar.

Medens naturligvis de norske Læger er talrigst repræsenterede i de af Nordmænd talrigst beboede Stater, Minnesota, Wisconsin, Illinois, Iowa og Dakotastaterne, findes der dog norske Læger baade ved Atlanterhavets og Stillehavets Kyster. I Brooklyn, N. Y., er Doktorerne H. Bryn og H. Volckmar bosatte; i Seattle, Washington, Dr. Th. Thoresen.

Dr. G. C. Paoli er den ældste norskfødte Læge i Amerika, og en af de første som nedsatte sig der, idet han kom til Amerika i 1846. Han er født i Trondhjem i 1815.

Han studerede i Kristiania og Stockholm, og nedsatte sig efter sin Ankomst til Amerika først i Ohio senere i Chicago, hvor han har været Stadsfysikus og indtaget mange andre vigtige Stillinger. Han har to Gange været Præsident for *Chicago Medical Society*, er Æresmedlem af det Skandinaviske medicinske Selskab og desuden Medlem af en hel Del andre lærde Selskaber og indtager en fremragende Stilling i Chicago Frimurerkredse. Han har skrevet en hel Del Afhandlinger i medicinske Tidsskrifter og anses for at være en særdeles dygtig Læge.

G. C. Paoli.

Foruden de ved Kristiania og andre evropæiske Universiteter udeksaminerede Læger findes der en hel Del, tildels norskfødte, tildels fødte af norske Forældre i Amerika, som har uddannet sig ved amerikanske Universiteter. Deres Antal bliver stadig større, medens Antallet af Læger med norsk Embedseksamen har vanskeligt ved at forøges paa Grund af de stadig større Vanskeligheder, der, som omtalt, lægges i Vejen for Læger med udenlandsk Eksamen.

Blandt Læger, som har amerikansk Eksamen kan nævnes to Sønner af Kristofer Janson, som praktiserer i Seattle, Wash., og Astoria, Oreg.

Som ovenfor nævnt ved Omtalen af det norske Hospital i Chicago, er der ogsaa norskfødte kvindelige Læger i Amerika; foruden

de to nævnte i Chicago er der en i Brooklyn, N. Y., Frk. Helene Lassen.

Det var at vente, at et saa proceselskende Folk som det norske vilde tage med sig sin Forkjærlighed for Retstrætter ogsaa til det nye Hjem. Imidlertid lægger dog de store Bekostninger ved at føre Processer et vist Baand paa Trættelysten derover. Ikke destomindre er der en hel Del Nordmænd, som har valgt Sagførerstillingen som Levevej. De maa naturligvis allesammen underkaste sig Eksamen i Amerika, saa man har ingen Nytte af at være juridisk Kandidat eller Sagfører hjemmefra. Tidligere var det i de fleste Stater tilstrækkeligt at have gjort Tjeneste paa et Sagførerkontor i to eller tre Aar. Nu maa man for det meste ogsaa studere ved et juridisk Fakultet to til tre Aar og derefter underkaste sig en Eksamen, før man bliver *admitted to the bar*.

I New York har man to norskfødte Sagførere; den ene af dem, August Reymert, har praktiseret i mange Aar og har adskillig Praksis ogsaa udenfor norske Kredse. Han kan ogsaa føre Sager for de forenede Staters Højesteret, hvortil der fordres en særskilt Bevilling.

I Chicago findes der en hel Del norske Sagførere. Blandt dem kan nævnes den føromtalte forhenværende Sheriff Matson samt Hr. J. K. Boyesen.

Hr. J. K. Boyesen, en Broder af den bekjendte Forfatter Hjalmar Hjorth Boyesen, er født paa Kongsberg den 5. Januar 1854, og kom til Amerika sammen med sin Broder i 1869. Han studerede først i tre Aar ved Urban Universitet i Ohio, hvor hans Broder var Lærer, derefter ved Chicago Universitets juridiske Fakultet, hvor han tog Eksamen 1874; han fik Sagførerbevilling og oparbejdede sig i Løbet af et Par Aars Tid en betydelig Praksis blandt Norske i Chicago, og blev efterhaanden en af Chicagos mest ansete Advokater. Han blev i 1887 udnævnt til *Master-in-chancery* ved Retten i Chicago, og havde som saadan at undersøge og aflægge Rapport om de faktiske Forhold i alle Sager, som af Dommeren

blev henvist til ham. Han opgav denne Stilling i 1893 og traadte ind som Medlem i et af Chicagos største Sagførerfirmaer „Dexter, Herrick & Allen“, som efter den Tid er „Herrick, Allen & Boyesen“; dette Firma har sine fleste Klienter blandt Jernbanekompagnier og andre store Korporationer. Efter den norske Regjerings Anmodning dannede Hr. Boyesen i 1893 en Komité for at repræsentere Norge under Chicagoudstillingen ved Siden af den officielle Kommissær, Hr. Chr. Ravn. I Politiken er Hr. Boyesen Demokrat, men han vilde ikke have noget med Bryan og Frisølvmændene at gjøre. Under Clevelands Kandidatur rejste han rundt og „stumpede“ Illinois, Wisconsin, Michigan og Indiana til Fordel for Cleveland, idet han undertiden talte paa Norsk, men for det meste paa Engelsk. Hr. Boyesen har flere Gange været i Norge, interesserer sig for norsk Kunst, og ved festlige Anledninger, som 17. Maj og lignende, er han gjerne en af Festtalerne. Han har to Sønner, den ene 12, den anden 9 Aar gammel.

J. W. Arctander.

En Broder af J. K. Boyesen, Hr. Alf. E. Boyesen, er Sagfører i St. Paul. Han er født i Christiania i 1857 og kom til Amerika i 13-aars Alderen. Ogsaa han studerede først ved Urban Universitet i Ohio, fik Sagførerbevilling i Minneapolis i 1880; han praktiserede som Sagfører i Fargo, N. D., i syv Aar og flyttede til St. Paul i 1887. I 1890 gik han i Kompagniskab med M. D. Munn og N. M. Thygeson, et Firma som har en meget stor Praksis.

J. W. Arctander, en bekjendt Sagfører i Minneapolis, er født i 1849 i Stockholm, hvor hans Fader midlertidig opholdt sig. Han gik paa Skiens Latinskole, tog Artium, var en Tid Journalist og kom til Amerika i 1870. Han studerede Jura i Minneapolis og praktiserede som Sagfører i Willmar, Minn., fra 1876 til 1885. Siden den Tid har han været i Minneapolis, hvor han er i Kompagni med sin yngre Broder, Ludvig Arctander, der er født i Skien i 1863. J. W. Arctander er særlig bekjendt son Forsvarer i kriminelle Sager, ogsaa som Sagsøger i Skadeserstatningsager. Han udgav i 1876 en „Praktisk Haandbog i Minnesotas Love“, paa Norsk, og har ogsaa oversat Ibsens Bygmester Solness paa Engelsk. Han har i den sidste Tid været særlig virksom for at faa rejst en Statue for Ole Bull i Minneapolis. Hans Broder, Ludvig Arctander, kom til Amerika i 18-aars Alderen, og har praktiseret som Sagfører siden 1885.

A. Ueland, Sagfører i Minneapolis, født 1853 paa Heskestad, Stavanger Amt, er en Søn af Gabriel Ueland. Han kom til Amerika i 1871, arbejdede som simpel Arbejdsmand om Sommeren og gik paa Skole om Vinteren. Efter at have tilbragt tre Aar paa denne Maade begyndte han at studere Jura paa et Sagførerkontor og fik Sagførerbevilling i 1877. I 1881 blev han valgt til Skifteretsdommer. Nogle Aar derefter gik han i Kompagniskab med en svensk Sagfører, A. Holt. Firmaet har en meget stor Praksis.

Af norske Ingeniører findes der en hel Del i Amerika. De fleste af dem har ogsaa været heldige, forsaavidt som de saagodtsom allesammen sidder i gode Stillinger og har et godt Levebrød, men det ligger i Sagens Natur, at der er faa af dem, som har arbejdet sig op til nogen særlig fremtrædende Stilling, idet de for at komme i selvstændig Stilling trænger store Kapitaler, hvad jo de færreste har, naar de kommer over, eller har Anledning til at samle sig, medens de er derovre.

En af de norske Ingeniører, som er komne længst frem i Ame-

rika, er vistnok Gunvald Aus (ɔ: Aas) født i Haugesund i 1861. Han gjennemgik Haugesunds Borgerskole og tog i 1879 Afgangseksamen fra Bergens tekniske Skole. Fra 1879 til 1882 studerede han ved den tekniske Højskole i München. Efter Hjemkomsten til Norge fik han straks Plads i det norske Vejvæsens Tjeneste, men bestemte sig snart til at forsøge Lykken i Amerika og kom Vaaren 1883 til New York. Her og i de omliggende Byer havde han i en Række af Aar mere eller mindre gode Stillinger og havde ogsaa en Tid egen Forretning i New York, beregnet paa at udføre Tegninger for Patentkontorer. Vaaren 1887 fik han Post ved Phoenix Bridge Company, dengang den største Broforretning i Amerika, og formodentlig i hele Verden. Han blev, før Aaret var omme, forfremmet til en temmelig ansvarsfuld Post som Chef for en Afdeling af Forretningens store *Construction departement*, med fuldt Ansvar for hvad han udførte. Efter

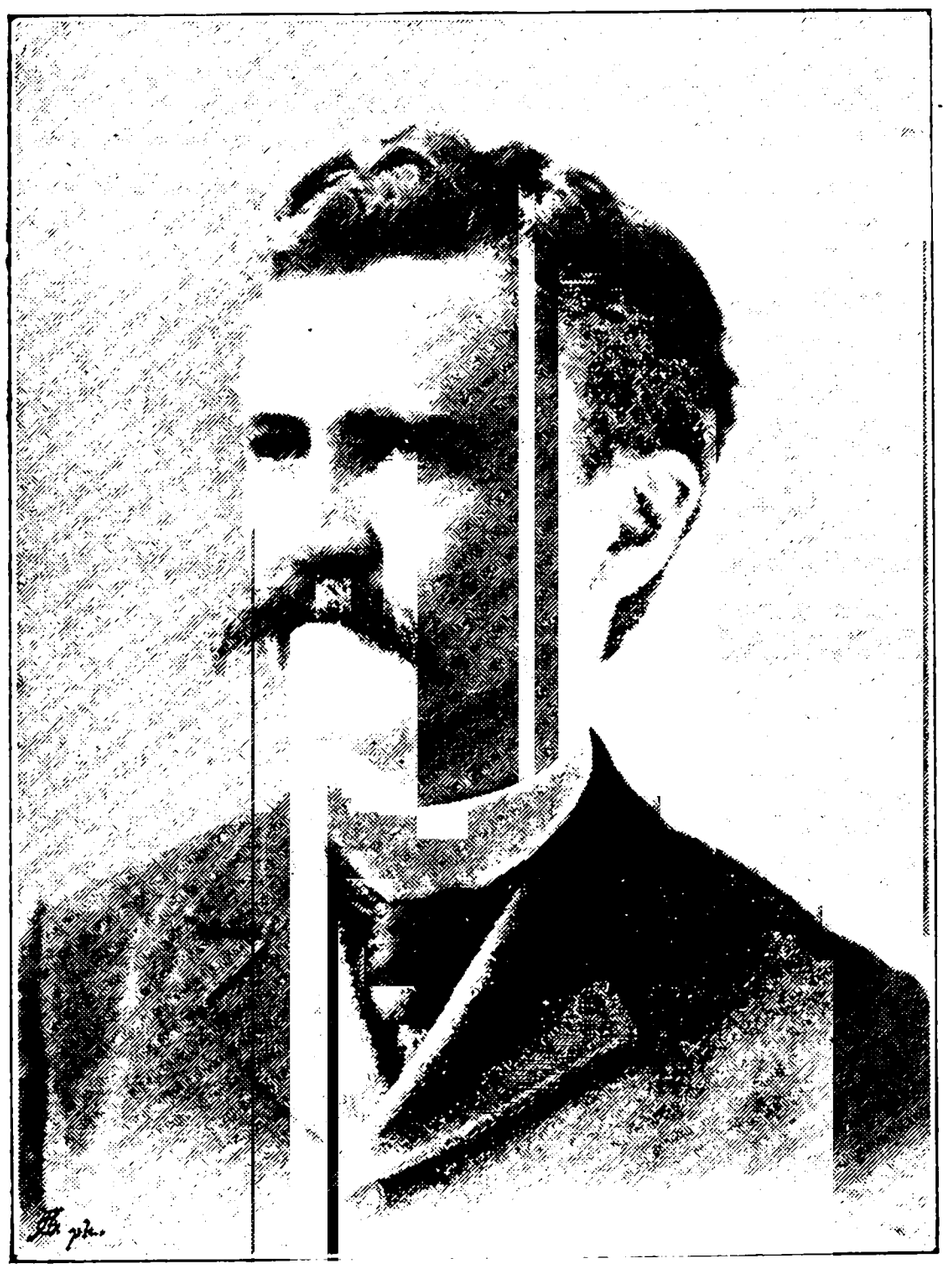

G. Aas.

to Aars Forløb blev han forflyttet til Forretningens Beregningskontor som første Assistent og udførte her Beregningerne for flere af Amerikas største Broer. Siden blev han igjen flyttet tilbage til Konstruktionsdepartementet som en af dets Chefer og udførte her i Løbet af to Aar en Mængde større og mindre Broer. I det hele udførte han i de $7^1/_2$ Aar han var ved Phoenix Bridge Co. over hundrede Broer, en Højbane i Brooklyn, N. Y., flere Jernbanestationer o. s. v.

I August 1894 blev han udnævnt til *Engineer of Steel and Iron Construction* ved de Forenede Staters Finansdepartement i

Washington, en Stilling, som paa Grund af de Kvalifikationer, den fordrer, er meget højt aflønnet og samtidig „udenfor Politik“, d. v. s. ikke en af dem som gives ud som politisk Belønning til Partifæller. Hr. Aas har her fuld Kontrol over, og alt Ansvar for alle Fundationer og alle Jernarbejder i de store Bygninger, som udføres under Finansdepartementets Kontrol, og er i alle Konstruktionsspørgsmaal Overarkitektens ansvarlige og ingeniørkyndige Raadgiver. Mange af disse Bygninger er meget store. *The Appraisers' Warehouse* i New York er saaledes 10 Etager højt, med 50,000 Kvadratfod Gulvareal i hver Etage og indeholder over 20 Millioner Pund Staal, formodentlig mere end nogen anden Bygning i Verden. Denne Bygning, der er bestemt til at benyttes som Oplagssted for Prøver af importerede Varer, indtil deres Værdi er fastsat, er nu under Opførelse. Vaaren 1890 blev Hr. Aas gift med stud. med. Elisabeth Lange, eneste Datter af forhenværende Statsraad Jacob Otto Lange. I 1895 blev han valgt til Medlem af *The American Society of Civil Engineers*, hvor ingen optages, før han i mindst 5 Aar har havt Post som Overingeniør.

En Nordmand, der har havt adskilligt at gjøre med de i Begyndelsen af denne Bog omtalte „Skyskrabere“, er Sverre Dahm. Hr. Dahm er født i 1858 i Guldalen nær Trondhjem, tilbragte sine Gutteaar paa Kongsberg og studerede Ingeniørvidenskaben ved Polytechnicum i München fra 1874 til 1878. Han arbejdede ved de norske Statsbaner fra 1878 til 1882 og kom til Amerika Vaaren 1883. Fra 1884 til 85 trodsede han Sumpfeberen og alle de andre Farer, som truer en Nordbo paa Panamatangen, og arbejdede ved Kanalanlæget som Assistent hos Kontraktøren Pedro G. Sosa. Efter et Aars Ophold ved Panama kom han tilbage til New York, arbejdede ved forskjellige Jernbaner paa Long Island og i Brooklyn, altid i betroede Stillinger, og blev i 1890 Chef for Albert H. Wolfs Kontor i Chicago. I denne Stilling udførte Hr. Dahm Detailberegninger og Konstruktioner, samt ledede Opsættelsen af Jernarbejdet i flere af de største Bygninger i Vesten, saasom Western Bank Note Building og McVickers Theater i

Chicago, Pabst Building i Milwaukee o. fl. Den sidstnævnte Bygning er den største af den Slags Bygninger vestenfor Chicago. I 1893—94 var han paa et længere Besøg i Norge, og han har siden 1894 været ansat ved Jackson Architectural Iron Works, et af de fire største Jernkonstruktionsfirmaer i New York. Hr. Dahm har i denne sin Stilling forestaaet Opførelsen af flere af de største Bygninger, som i den sidste Tid er blevne byggede i New York, f. Eks. *Bowling Green Building*, en 18 Etagers Marmorkolos, der i Kubikindhold antages at være den største Bygning i New York, en Bygning, som ingen, der kommer til New York ad Sjøvejen kan undgaa at se eller undlade at ønske langt bort, fordi den med sine svære, hvide Masser aldeles ødelægger det Parti, hvor den staar, et Parti som tidligere med de to store røde Murstensbygninger, Washington Building og Produce Exchange med sit høje Taarn, ikke kunde andet end imponere enhver, som første Gang, idet han kom sejlende op over Floden, saa det ligge skinnende i Solen, som det i Regelen gjør. Men at andre Folk er Vandaler, kan jo ikke Hr. Dahm gjøre for.

Herman G. Schanche.

Hr. Herman G. Schanche, første Kemiker ved Gray's Ferry Chemical Works i Philadelphia, er født i Bergen 1860, og studerede, efter at have gjennemgaaet den nyoprettede tekniske Skole i Bergen, i fem Aar ved det kongelige Polytechnicum i München, deraf fire ved den kemiske Afdeling. Efter aflagt Statseksamen kom han tilbage til Bergen Sommeren 1883, men da Udsigterne hjemme var smaa, drog han allerede samme Høst til Amerika, og tre Dage efter Ankomsten til Philadelphia havde han Plads ved

den samme Fabrik, som han nu bestyrer, en af de største Fabrikker i de Forenede Stater. Paa den Tid kunde kemiske Fabrikker i Amerika endnu arbejde under en overmaade overfladisk kemisk Ledelse paa Grund af den begrændsede Konkurrence. Eftersom imidlertid Konkurrencen steg og det blev nødvendigt at faa det højest mulige Udbytte ud af Materialet, aabnede der sig et rigt Arbejdsfelt for en Kemiker. Fra Laboratoriet blev derfor Hr. Schanche snart overflyttet til Fabrikken, hvor han som Driftskemiker tilegnede sig en Indsigt i Detaljen i Forretningens forskjellige Grene, der blev ham højst værdifuld i hans senere Stilling som første Kemiker. Ved Superintendentens Død i 1892 overtog Schanche Bestyrerposten af denne store Fabrik.

En anden norsk Kemiker, der inden sit Fag indtager en ledende Stilling i Amerika, er Hr. Dr. phil. Viggo Drewsen, tidligere Lærer i Kemi ved Trondhjems tekniske Skole. Sammen med sin Broder, Aage Drewsen, exploiterer han et Patent for Tilvirkningen af Træmasse, og gjennem dem bliver Navnet Drewsen, der i Generationer har været knyttet til Tysklands, Danmarks og Norges Papirfabrikation, ogsaa sat i Forbindelse med Amerikas Papirindustri.

Ingeniør Chr. Holth i Chicago er født i Kristiania i 1856 og dimitteredes fra Trondhjems tekniske Skole i 1878. Han kom til Amerika i 1880. Det var netop paa den Tid, da der taltes mest om de gyldne Tider i Dakota, saa Hr. Holth drog ud for at forsøge sin Lykke som Farmer. Han blev imidlertid ikke rig som Gaardbruger, derfor vendte han tilbage til Chicago i 1887 og gjenoptog sit gamle Fag. Efter en Tid lang at have være beskjæftiget ved private Firmaer, fik han Ansættelse ved Regjeringens Ingeniørdepartement i Chicago, en Stilling som han fremdeles med megen Dygtighed beklæder.

Karl L. Lehmann i Chicago er en af de mest fremragende norske Ingeniører i Amerika. Efter at have lært, hvad der var Anledning til at lære i Bergen, rejste han til den tekniske Højskole i Zürich, og da han var bleven udeksamineret derfra, besøgte han

de fleste af Europas Lande og kom til Amerika i 1882. Under Bygningen af Verdensudstillingen i Chicago udførte han en Mængde store og vanskelige Arbejder; blandt andet konstruerde han det bekjendte Lehmanns Kjæmpetaarn, som dog ikke kunde fuldføres paa Grund af Forsinkelse af Materialierne. Siden den Tid har han væsentlig beskjæftiget sig med Bygningskonstruktioner og er paa det Omraade anset som en første Rangs Autoritet.

FORFATTERE, VIDENSKABSMÆND OG KUNSTNERE

DER er ikke synderlig mange Nordmænd, som har optraadt i amerikansk Literatur, og endnu færre er de, som i den har erhvervet et Navn. Det kan jo ikke godt være anderledes, da allerede Sproget her lægger store Vanskeligheder i Vejen. Er der nogen Virksomhed, hvor det gjælder at beherske Sproget som en Indfødt, at kjende dets fineste Nuancer og forstaa at benytte dem, saa er det Literaturen, og det kan derfor ikke forundre os, at den eneste Nordmand, som har indtaget en forholdsvis fremragende Plads i amerikansk Literatur, havde lagt sig saa meget efter Engelsk, at han til en vis Grad havde glemt sit Modersmaal.

Professor Hjalmar Hjorth Boyesen var født paa Frederiksværn den 23de September 1848. Han blev Student i 1867 og kom til Amerika i 1868. Han kom først ind paa et Trykkeri i Chicago, begyndte at lære at sætte Typer, og samtidig redigerede han Bladet „Fremad“. Derpaa fik han en Stilling som Lærer ved Urban Universitet i Ohio og kom efter nogle Aars Forløb som Professor i Tysk til Cornell University i Ithaca, New York. Medens han var der, gjorde han en længere Rejse til Tyskland og studerede under Zarncke i Leipzig, og Frugten af dette Leipzigophold var Goethe und Schiller, hans første literaturhistoriske Arbejde, der udkom i 1878. Allerede tidligere havde dog Boyesen publiceret skjønliterære

Arbejder, blandt hvilke kan mærkes: Gunnar (1874), A Norseman's Pilgrimage (1875). Han fortsatte ogsaa senere med den skjønliterære Produktion ved Siden af den literære og kritiske, der efterhaanden optog mere og mere af hans Tid. I 1880 blev han Professor i Tysk ved Columbia College, nu Columbia University, i New York, og forblev i denne Stilling til sin Død 1895. Professor Boyesen udfoldede en rastløs Virksomhed. Ved Siden af sit Undervisningsarbejde paa Universitetet vedblev han at sende ud snart en Novelle, snart et kritisk Essay, ikke at tale om de utallige Artikler i Tidsskrifter, der foreligger fra hans Haand. Blandt hans senere Skrifter kan nævnes: *Falconberg* (1878), *A Daughter of the Philistines* (1883), *Queen Titania* (1887), *Boyhood in Norway* (1892), *Story of Norway* (1886 og 91), *Essays on German Literature* (1892), *Essays on Ibsen's Works* (1894), *Essays on Scandinavian Literature* (1895).

Hjalmar Hjorth Boyesen.

Mange af Boyesens Bøger henter sine Emner fra Norge, og det samme er Tilfældet med en stor Del af hans Tidsskriftartikler, saa forsaavidt kan man se, at hans Hjerte endnu hang ved Fædrelandet; men ellers var det hans Stræben, der ogsaa væsentlig lykkedes for ham, at blive en saa fuldblods Amerikaner, som muligt. Boyesens Fortællinger havde et stort Publikum baade i Amerika og Tyskland, hvor de fleste af dem udkom i Oversættelse. Et Par af dem er ogsaa oversat paa Norsk uden dog at have slaaet videre an i Norge. Boyesens væsentligste Betydning var at være en Formidler mellem europæisk Tænkesæt og det

amerikanske Publikum. Han omsatte det moderne Europas Tanker i en Form, hvori de kunde finde Forstaaelse hos og blive optagne af den dannede amerikanske Almenhed, og forsaavidt har hans Indflydelse ikke været ringe.

Samtidig med Boyesen traadte en anden Norsk-Amerikaner frem for Offentligheden som Forfatter, dog ikke paa det skjønliterære men paa det populært videnskabelige Omraade, Rasmus B. Anderson.

Rasmus B. Anderson er født i Albion, Dane County, Wisconsin, i 1846. Hans Fader var Bjørn Anderson, som kom til Amerika i 1836. Fra 1862 til 65 studerede Anderson ved Luther College i Decorah, og han hørte sammen med ovenomtalte Professor H. G. Stub til det første Kuld af Elever, der blev udeksamineret fra Skolen. I 1866 blev han Lærer i Græsk og nyere Sprog ved Albion Academy, og i 1869 Docent i Sprog ved Wisconsins Statsuniversitet i Madison og siden Professor i skandinaviske Sprog sammesteds. Fra 1885 til 1889 var han de forenede Staters Minister i Kjøbenhavn og kom paa den Maade i Forbindelse med Danmarks og i det Hele taget Nordens literære og politiske Kredse.

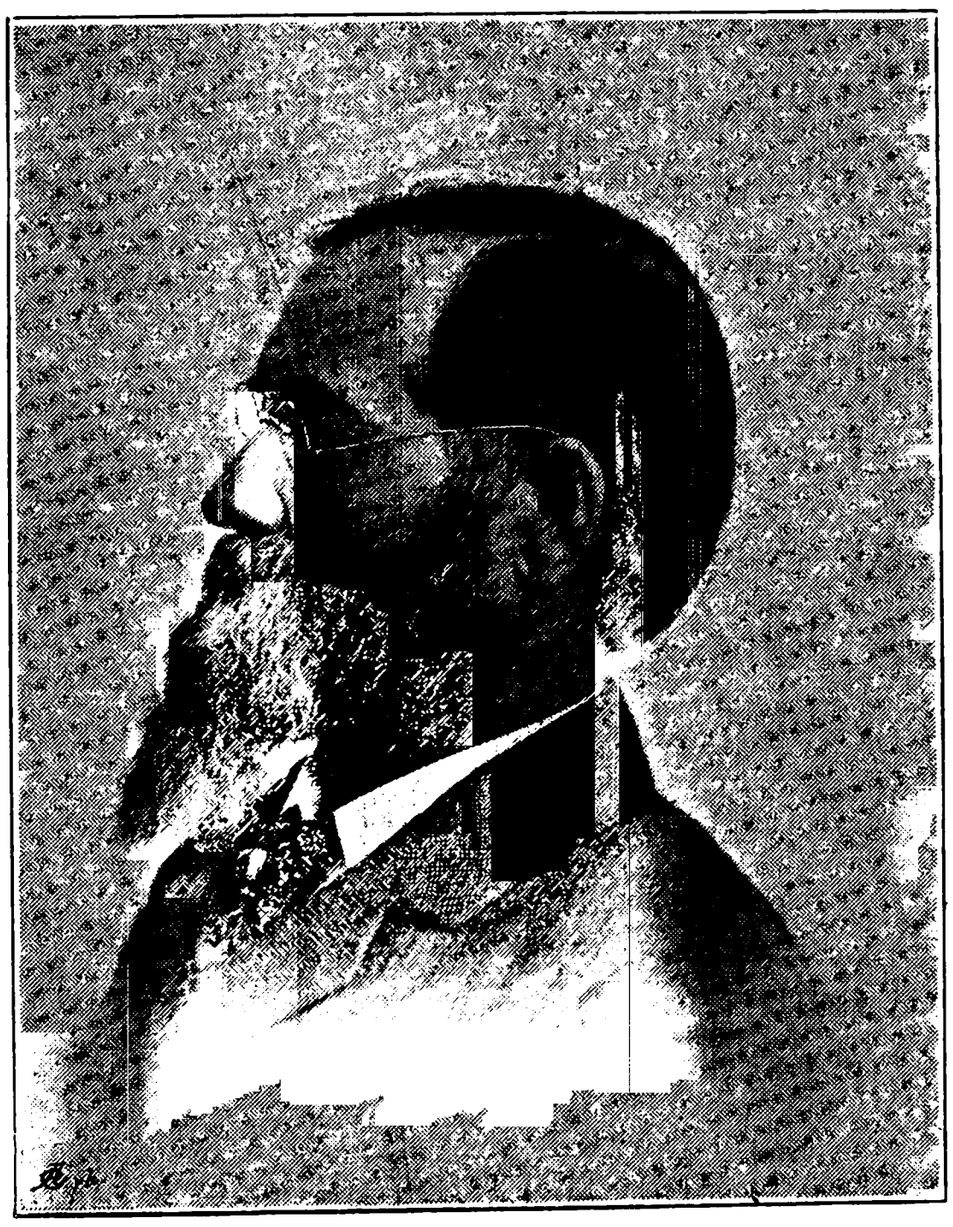

R. B. Anderson.

Det skyldes mere R. B. Andersons Virksomhed end noget andet, at Erkjendelsen af den før-kolumbiske norsk-islandske Opdagelse af Amerika nu er trængt igjennem i Amerika, saa at hver Skolegut nu har hørt om Leif Eriksson og Vinland. Andersons første Bog paa Engelsk var *America not discovered by Columbus*, der udkom i 1874, og det samme Emne har vedblevet at beskjæftige

ham, saa at han lige til denne Tid har behandlet det i Bøger, Foredrag og Avisartikler. For nogle Aar siden havde han en meget livlig Polemik med Professor Gustav Storm om Vinlands Beliggenhed, idet Anderson forsvarede den gamle Anskuelse, at Leif Eriksson og hans Fæller er komne i Land et eller andet Sted i New England, mod Professor Storms Antagelse, at Vinland maa søges i Nova Scotia. Anderson viste sig her som en meget stridbar Debatant, og Striden er endnu uafgjort, forsaavidt som begge Parter tilskriver sig Sejren. Skandinaviske Lærde har sluttet sig til Storms Mening, medens amerikanske Lærde har havt vanskeligt for at overbevise sig om, at Storm har paavist en tilstrækkelig Forekomst af vildtvoksende Druer i Nova Scotia til at det Land skulde kunne kaldes Vinland.

Foruden Vinland og den før-kolumbiske Opdagelse af Amerika har Andersons væsentlige Studier ligget inden nordisk Mythologi, og hans Værk *Norse Mythology*, der udkom i 1875 (5te Udgave i 1890), har vundet megen Anseelse og er oversat paa en hel Del forskjellige Sprog. Hans nyeste værdifulde Kildeværk, er *The first chapter of Norwegian immigration*, der udkom i 1895. Ved Siden af denne selvstændige populærvidenskabelige Produktion har Anderson udfoldet en meget betydelig Virksomhed som Oversætter. Han har oversat den yngre Edda fra Oldnorsk til Engelsk, ligesaa Sagaerne om Thorstein Vikingsson og Fridthjof den Froekne, gjennemset og skrevet Anmærkninger til Samuel Laings Oversættelse af Snorres Heimskringla, revideret Oversættelsen af Bjørnsons Fortællinger, oversat Winkel-Horns Skandinaviske Literaturhistorie, Brandes' Essays over udenlandske Forfattere, V. Rydbergs Germaniske Mythologi, Lumholtz Blandt Menneskeædere, o. s. v.

Ved Siden af at være Videnskabsmand og Forfatter er Anderson ogsaa, som vi har set, Politiker, og det var som saadan han blev udnævnt til den vigtige Post som Amerikas Gesandt i Kjøbenhavn. Han har tidligere været Demokrat, men gik for et Par Aar siden over til Republikanerne. Som Forretningsmand har han i en længere Aarrække været Vicepræsident for en af Madisons største Banker,

og for et Par Aar siden stiftede han og valgtes til Præsident for *The Natural Premiun Mutual Life Insurance Company of Wisconsin.*

Medens R. B. Andersons Virksomhed og Begavelse har været af en temmelig alsidig Natur, har Leonhard Stejneger viet sit Liv udelukkende til Videnskabens Tjeneste. Stejneger er født i Bergen i 1851, tog Examen Artium i 1870 og Examen Philosophicum i 1871, og studerede saa et Par Aar Medicin. Men, da han aldrig havde havt til Hensigt at blive Læge, slog han om og forlod i 1875 Universitetet som candidatus juris. I flere Aar arbejdede han saa i sin Faders Forretning, men da Kjøbmandslivet ikke passede ham, drog han i Høsten 1881 til Amerika, hvor han straks sluttede sig til den berømte Smithsonian Institution i Washington. Allerede i Gutteaarene havde Stejneger vist stor Interesse for Zoologien og med flere Jævnaldrende og Ligesindede stiftet „De bergenske Naturvenners Selskab“, ligesom han ogsaa, allerede medens han var hjemme, skrev og offentliggjorde forskjellige Afhandlinger og Bøger om zoologiske, specielt ornithologiske Emner. I Washington fik han Lejlighed til udelt at hengive sig til sit Studium af Naturhistorien, og Vaaren 1882 sendte Smithsonian Institution ham ud paa en Ekspedition til Kamandorski-Øerne og Kamtschatka for at samle og studere. Særlig var det Opgaven at studere de værdifulde Pelssælers Historie og at samle Levninger af den i forrige Aarhundrede totalt udryddede nordiske Sjøko, hvis sidste Levested

Leonhard Stejneger.

var Beringsøen. Øen blev under et 18-Maaneders Ophold fuldstændig udforsket og kartlagt. Kort efter Tilbagekomsten til Washington blev Stejneger fast ansat ved de forenede Staters Nationalmusæum som assist. Kurator ved Fugleafdelingen. Resultaterne af Bearbejdelsen af denne Rejse er nedlagt i en Række *Contributions to the Natural History of the Commander Islands*, trykt i *Proceedings of the U. S. National Museum*, og i en større Bog under Titlen *Results of Ornithological Explorations in the Commander Islands and in Kamtschatka* (Washington 1885, 382 Sider + 9 Plancher), ogsaa offentliggjort af Nationalmusæet. Samtidig skrev han om Aftenerne og Nætterne sit Hovedværk, nemlig Størstedelen af 4de Bind (Fuglene) af *Standard Natural History*, et Arbejde, som skaffede ham Ros og Anerkjendelse af fremragende Videnskabsmænd, ikke alene i Amerika, men ogsaa i Tyskland og især i England. Endnu saa sent som 1896, altsaa 11 Aar efter Udgivelsen, roses Værket højt af de engelske Ornithologers Nestor, Prof. Alfred Newton. I de følgende Aar beskjæftigede Stejneger sig hovedsagelig med Studiet af Japans og Hawaiis Fugle, hvorom talrige Afhandlinger i Nationalmusæets „proceedings“ bærer Vidnesbyrd, indtil han i 1889 blev udnævnt til Kurator ved Reptilieafdelingen; Følgen heraf var, at hans Arbejder de følgende Aar væsentlig kun omfattede Reptilierne og Batrachierne; i 1894 udgav han en større populær Afhandling om Nordamerikas Giftslanger (i Musæets Aarsrapport for 1893, 150 Sider + 19 Plancher).

Efter den Diskussion af Spørgsmaalet om Pelssælernes fremtidige Skjæbne, som opstod efter Parisertribunalets Voldgiftskjendelse mellem England og de forenede Stater, var der en meget følelig Mangel paa tilforladelige og uomtvistelige Oplysninger, som kun kan gives af vederhæftige Videnskabsmænd og Naturforskere. I 1895 valgtes derfor F. W. True og Stejneger til at besøge Pribyloføerne for at skaffe saadanne Oplysninger, og Stejneger skulde tillige besøge de russiske Sæløer, Komandorski-Øerne, i samme Anledning. Han tilbragte hele Sommeren og Høsten 1895 i disse Egne; hans Rapport foreligger i Form af en Monografi

(*The Russian Fur-Seal Islands*, Washington 1896, 148 Sider med 66 Plancher, hvoraf 11 Originalkarter og Planer). Sommeren 1896 havde han bestemt sig til at tilbringe i Europa, dels for at besøge Norge, dels for at studere i de vigtigste europæiske Musæer, og han havde allerede kjøbt Billet, da han i en egenhændig Skrivelse fra Præsident Cleveland fik Ordre til igjen at besøge Sæløerne i Beringshavet. England og Canada havde allerede udnævnt Kommissioner i lignende Øjemed, saa det blev nødvendigt ogsaa at sende en amerikansk Kommission derop. Med et Dampskib, som stilledes til Stejnegers udelukkende Forføjning for den største Del af Turen, undersøgte han igjen de russiske Sæløer, foruden de tidligere nævnte ogsaa Robbin Island i det okkotske Hav og adskillige af de kurilske Øer mellem Kamtschatka og Japan. Hjemrejsen lagdes over Japan med et tre Ugers Ophold i Tokio, hvor Hr. Stejneger holdt Foredrag over Sæløerne og var Gjenstand for megen Opmærksomhed fra Regjeringens og Videnskabsmænds Side; efter et 3 Ugers Ophold paa Sandwichsøerne kom han tilbage til Washington ved Juletiden 1896 og er nu beskjæftiget med Bearbejdelsen af det indsamlede Materiale.

Foruden disse tre Rejser til Behringshavet har Hr. Stejneger gjort forskjellige videnskabelige Rejser i de forenede Stater, han har skrevet omtrent 200 Afhandlinger og Opsæt, for det meste paa Engelsk, og er Medlem af flere amerikanske Videnskabsselskaber, ligesaa af Videnskabsselskabet i Kristiania, og Bergens Musæum har hædret sig selv og ham ved at vælge ham til livsvarigt Medlem. I 1886 kaldtes han til Professor i Zoologi ved Indiana Statsuniversitet, men afslog Anmodningen. Han har i mange Aar været Medlem af Nationalmusæets Redaktionskomité og er Redaktør af *Nomenclator Zoologicus*. Et stort Antal Dyrearter og Klasser er opkaldt efter ham; saaledes en Slægt af Dybhavsfiske, *Steinegeria*, som danner Typen af en egen Familje *(Steinegeriidae)*.

Ellers kan ikke Norge rose sig af, at have sendt mange Videnskabsmænd til Amerika. Der er nok adskillige Nordmænd, som er ansatte ved forskjellige Statsuniversiteter i Amerika, saaledes ved

Wisconsins Universitet ikke mindre end fire, men de er ikke synderlig produktive i videnskabelig Henseende, og heller ikke i norsk-amerikanske Blade hører man synderlig til dem. De fleste af dem er uddannede ved amerikanske Universiteter. Det bliver i det Hele taget mere og mere almindeligt blandt de unge Nordmænd af anden Generation at gaa igjennem et Kursus ved et amerikansk Universitet og paa den Maade fuldende sin Uddannelse.

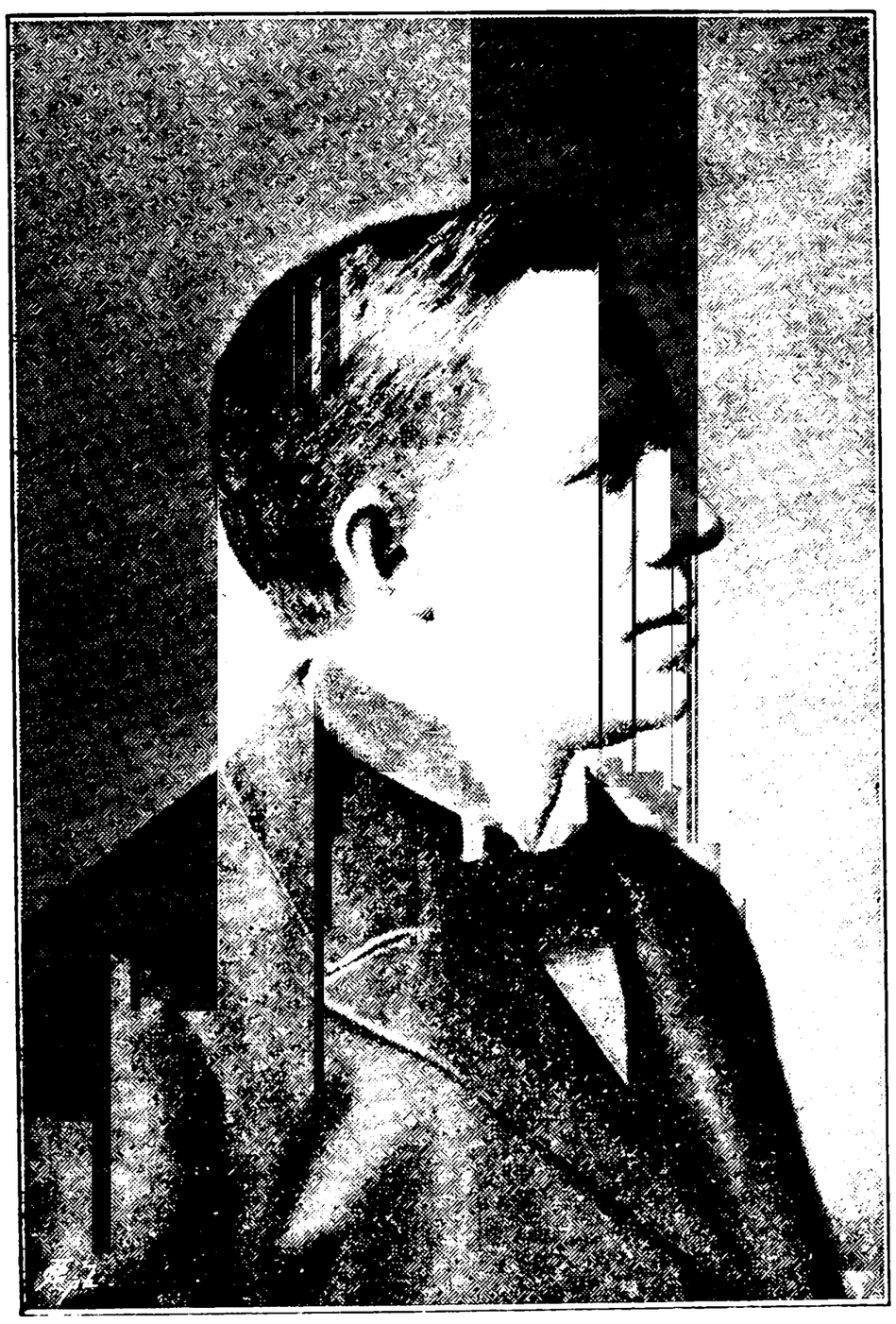

Professor O. J. Breda.

En af dem, som har spillet en fremtrædende Rolle blandt norske Universitetslærere i Amerika, er Dr. Edv. Olson, som var den første Præsident ved Statsuniversitetet i Vermillion, S. Dak. Han blev desværre altfor tidligt revet bort fra en stor Virkekreds, idet han omkom ved Branden i Tribunebygningen i Minneapolis.

O. J. Breda, Professor i skandinaviske Sprog ved Minnesotas Statsuniversitet, er født paa Horten 1853; han dimitteredes fra Gjertsens Skole i 1870, og efterat han havde taget anden Eksamen i 1871, var han en Tid lang Lærer ved en Folkehøjskole i Smaalenene. Det var hans Agt at studere Filologi, men i Februar 1877 rejste han til Amerika og studerede Theologi ved det tyske Concordia Seminar i St. Louis, hvorfra han blev udeksamineret i 1875 og straks efter modtog han Kald som Præst ved en norsk Menighed i St. Paul. I 1877 blev han ansat som Professor i Norsk og Latin ved Luther College i Decorah og tilbragte, for at forberede sig til denne Stilling, to Aar ved Kristiania Universitet, hvor han hørte

sproglige Forelæsninger. Han virkede som Lærer ved Luther College fra 1879—82, tog saa Afsked og rejste til Norge for at blive der, tilbragte to Aar ved Universitetet og blev i 1884 ansat som Klasselærer ved Skiens Latinskole, en Post, som han imidlertid ikke kom til at tiltræde, da den nyoprettede Post i skandinavisk Sprog og Literatur ved Minnesotas Universitet blev ham tilbudt. Her har han siden virket som Lærer i nævnte Fag, samt har desuden hele Tiden assisteret i Latin, et Par Aar i Tysk og har et Aar været *military instructor*. Saa man kan se, at en Professor i „Skandinavisk“ i Amerika maa være alsidig uddannet. Minnesotas Statsuniversitet har nu over 2,500 Studerende og er saaledes et af de største i Amerika. Hr. Breda har her efterhaanden oparbejdet Studiet af nordiske Sprog, saa der nu er adskillig Interesse derfor blandt Studenterne. Fra Begyndelsen af var Forelæsningerne i skandinaviske Sprog omtrent ligesaa talrigt besøgt, som Forelæsningerne i Ægyptologi ved Kristiania Universitet. Det store Ry, som norsk Literatur, navnlig Ibsen, har vundet i de senere Aar, har naturligvis mægtig bidraget til hos den akademiske Ungdom at vække Sandsen for Studiet af skandinavisk Sprog og Literatur.

Hr. Breda har, som vi kan se af ovenstaaende lille biografiske Skitse, ikke nøjet sig med at blive staaende ved den engang vundne Kundskab, men han har sørget for stadig at forny den ved Studieophold i de skandinaviske Lande, sidst i 1892—93 ved Universiteterne i Kjøbenhavn og Upsala, og at han i det Hele taget har sørget for at holde Forbindelsen med Fædrelandet vedlige, kan ses deraf, at han har gjort 21 Rejser over Atlanterhavet. Han har ogsaa optraadt adskillige Gange blandt sine Landsmænd som Taler ved festlige Anledninger, ligeledes i den norsk-amerikanske Presse ved forskjellige Anledninger.

Af de egentlig store norske Kunstnere er det, fraset en Foredragsrejse som Bjørnson gjorde i 1880—81, nok kun Ole Bull, som har optraadt i Amerika. Men han fik ogsaa et andet Hjem der,

og hans anden Hustru var en Amerikanerinde. Af nulevende norske Knnstnere, som har bosat sig i Amerika, er Sangerinderne de mest fremtrædende og talrigst repræsenterede. Saaledes har man alene i Boston ikke mindre end tre norske Sangerinder, Søstrene Aagot og Sigrid Lunde og Mme Kathinka Paulsen White. Af disse synes Frk. Aagot Lunde at have vundet størst Yndest hos Bostons Publikum. Frøken Aagot Lunde kom til Boston i 1891 efter et fem Aars Studieophold i Dresden, hvor hun var en af den bekjendte Sanglærerinde Frk. Auguste Götzes mest lovende Elever. Hendes Søster, Frk. Sigrid Lunde, var allerede i Amerika før hende, og begge har de, naar de har optraadt offentlig, ved sin dygtige Sangkunst og smukke Fremtræden vundet Publikums udelte Paaskjønnelse. Frk. Aagot Lunde gav en Koncert i Boston den 15de Januar 1897, og alle Bostons største Dagblade er enige om at prise hendes prægtige Alt-Stemme, smukke Fremtræden og store Fremskridt siden hun sidst lod sig høre.

Frøken Sigrid Lunde.

Fru Valborg Hovind Stub, føromtalte Professor H. G. Stubs Frue, er født i Soggendal, men kom allerede 1½ Aar gammel til Kristianssund, hvor hendes Fader en Tid lang var konstitueret Toldkasserer, senere Overtoldbetjent. Sin musikalske Uddannelse fik hun dels i Kristiania hos Fru Ida Basilier-Magelssen, dels ved et fleraarigt Studieophold i Leipzig og Weimar. Hun optraadte i

Frk. Aagot Lunde.

1882 paa en Række Koncerter i forskjellige Byer i Tyskland og gjorde overalt stor Lykke, ligesom der ogsaa blev vist hende den mest smigrende Opmærksomhed fra Liszts Side. Saavel hendes Stemme, en varm Mezzo-Sopran, som hendes musikalske Intelligens rostes i høj Grad, og syntes at spaa hende en glimrende Kunstnerfremtid. Imidlertid blev hun i 1883 forlovet og i 1884 gift med Professor Stub og hendes Kunstnerkarriere paa en vis Maade afbrudt, omendskjønt hun dog ogsaa efter sin Ankomst til Amerika og sit Giftermaal ikke alene har givet Undervisning i Sang, men ogsaa har optraadt paa Koncerter, altid med meget Bifald, og ved længere Studieophold i Udlandet fortsat sin musikalske Uddannelse. I 1894 optraadte hun paa en Koncert i Kristiania sammen med Fru Nissen og Martin Knutzen og gjorde stor Lykke.

Fru Valborg Stub.

Det som især gjør Fru Hovind Stub værdig til Landsmænds Beundring og Taknemlighed, er hendes Udgave af skandinaviske Sange, *Songs from the North*, i to Bind, hvoraf det første, der udkom i 1894, allerede har oplevet tre Oplag, medens Fremkomsten af det andet, der er færdigt til Udgivelse, er bleven forsinket ved Udgiverindens Sygdom i det sidste halve Aar. Det udkomne første Bind indeholder 57 norske, danske og svenske Sange, Musik og Tekst, med en smagfuld og let syngelig engelsk Oversættelse besørget af Mrs. Aubertin Woodward Moore, Portræter og Biografier af de i Samlingen repræsenterede Komponister, samt en Indledning

af Udgiverinden om skandinavisk Musik. Dette Værk har bidraget betydelig og vil vistnok bidrage endnu mere ikke alene til at vedligeholde Interessen for skandinavisk Musik hos de indvandrede Skandinaver og deres Efterkommere, men ogsaa til at vække Sandsen for skandinavisk Musik hos de egentlige Amerikanere. Fru Stub har ved Udgivelsen af dette Værk gjort sig meget fortjent af sine Landsmænd og af norsk-amerikansk Kulturliv.

Foruden de her omtalte Kunstnerinder er der ogsaa adskillige andre norske Sangerinder, der er bosat i Amerika, dels som Sanglærerinder, dels ansatte i Kirkekor; der er ogsaa flere Pianistinder, som har været eller er beskjæftigede som Musiklærerinder.

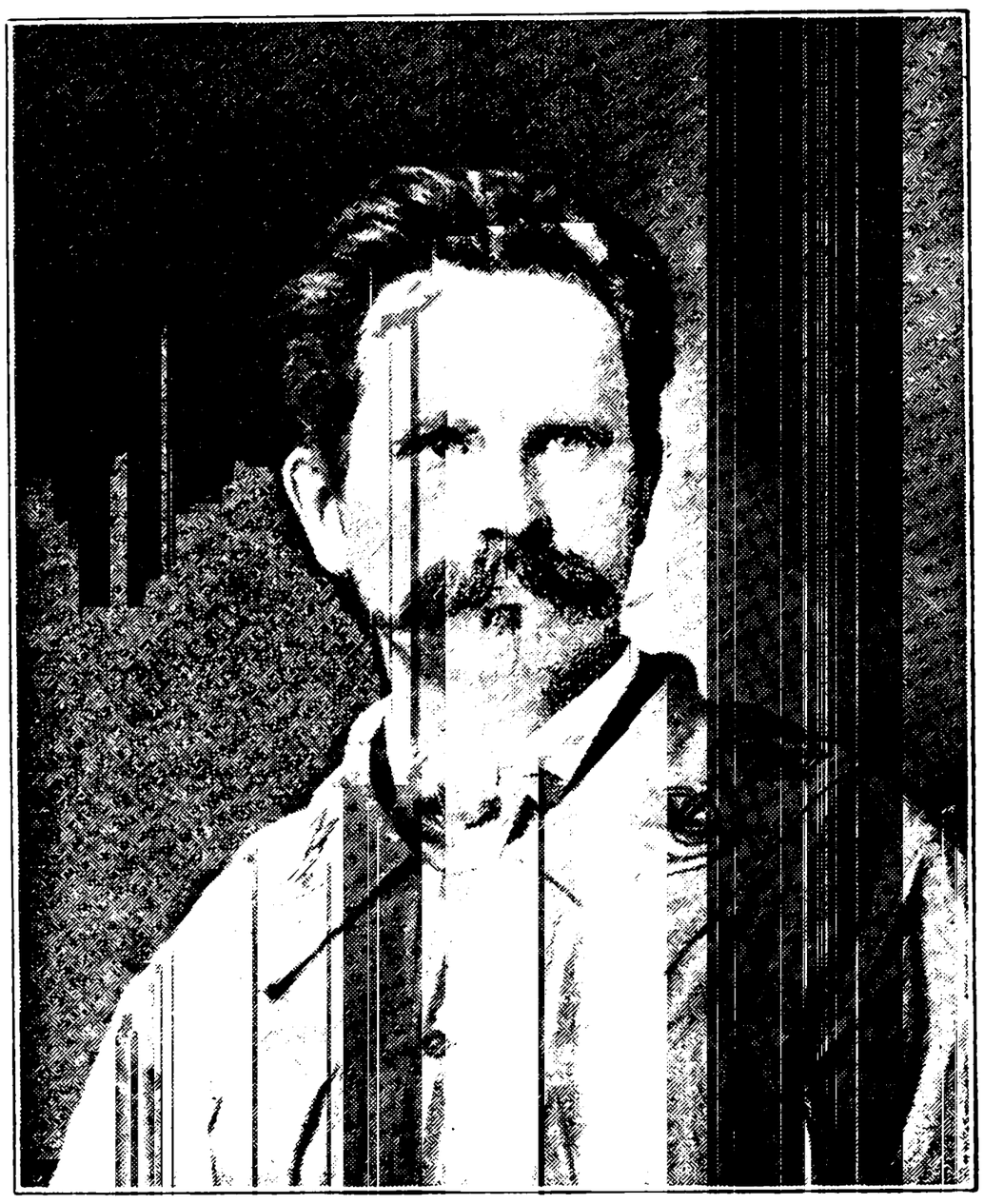

Jacob Fjelde.

Af bildende Kunstnere indtager den for kort Tid siden afdøde Billedhugger Jacob Fjelde første Plads. Jacob Fjelde var født i Aalesund den 10. April 1859; han lærte Billedskjærerkunsten af sin Fader, studerede under Bergslien i Kristiania og senere ved Kunstakademiet i Kjøbenhavn; derpaa tilbragte han to Aar i Rom for at studere de gamle Mestere. Fjelde havde allerede, før han kom til Amerika i 1887, frembragt adskillige Kunstværker af blivende Værdi; ogsaa i de forenede Stater, hvor han den meste Tid har boet i Minneapolis, har han produceret Statuer, der sikrer ham en ærefuld Plads i dette Lands Kunsthistorie, saasom den „læsende Kvinde“ i Minneapolis' offentlige Bibliothek, Gettysburg Monumentet, Leif Erikson o. fl. Han har desuden gjort Portrætbuster af flere af de mest fremtrædende Skandinaver og Ameri-

kanere i Vesten; men han havde ikke destomindre en haard Kamp at bestaa for at vinde Udkommet til sin Familie og sig selv, og der er ikke Tvivl om, at denne Kamp for Næringen har bidraget meget til at lægge ham i en for tidlig Grav, netop som han havde faaet fuldendt Modellen til sit Hovedværk, Ole Bulls Statue, som skal afsløres i Minneapolis den 17. Mai d. A., rejst ved Bidrag fra Nordmænd rundt om i Amerika.

Af Malere er Alex Grinager i Minneapolis, født i 1865 i Albert Lea, Minnesota, og Ludvig Bøckmann i St. Paul blandt de mest bekjendte.

Ole Bulls Statue i Minneapolis.

Herbjørn N. Gausta i Minneapolis er født i 1854 i Thelemarken. Han kom til Amerika i 1867, besøgte i tre Aar Luther College i Decorah og studerede derefter i syv Aar Malerkunsten i Kristiania og München. Han kom tilbage til Amerika i 1882, boede i Chicago, Madison, La Crosse og Decorah, indtil han i 1887 igjen drog udenlands, denne Gang til Italien, Tyskland og Norge. Siden 1889 har han boet i Minneapolis, hvor han har malet en hel Del Portræter, bl. a. af Guvernør Rusk og Frue; den sidste er, som bekjendt, Norsk. Han har ogsaa malet Altertavlerne i en hel Del Kirker i Vesten. Da Tribune Bygningen i Minneapolis brændte, mistede han sin værdifulde Malerisamling.

En norsk Arkitekt, hvis Navn kjendes af en hvilken som helst amerikansk Arkitekt, som blot nogenlunde har fulgt med sin Tid, og i vide Kredse i Europa, er Arne Dehli i New York. Dehli er født paa Gaarden af samme Navn i Brøttum paa Hedemarken i 1857, tog Middelskoleeksamen paa Lillehammer, Realartium i 1876

(hørte til det første Kuld af Realartianere), studerede et Aar ved Polytechnicum i Dresden og tre Aar (1877—80) ved Polytechnicum i Stuttgart, hovedsagelig under nu afdøde Oberbaurath von Leins. Sommeren 1878 foretog han en Studierejse til Italien og 1879 til Byerne ved Rhinen. Arbejdede fra 1880 til 82 ved Arkitekt Adolf Schirmers Kontor i Kristiania, men kom snart til det Resultat, at Norge var overbefolket med Arkitekter for ialfald en Menneskealder. Han kom til New York i 1882 og fik straks Ansættelse. I 1885 kom han paa Arkitekt C. H. Robertsons Kontor, hvor han i Aarene 1885 til 1889 ledede Udførelsen af en hel Række betydelige Bygninger. I Høsten 1889 foretog han en Studierejse til Italien, drog sammen med en Kammerat paa Velociped gjennem Frankrig, Schweiz og Italien. Vinteren blev tilbragt hovedsagelig i Venedig og Ravenna, og Frugten af Dehlis Studier forelaa allerede den følgende Vaar trykt i den første Mappe af 50 Plancher *Selections of Byzantine Ornaments* og den anden Mappe paa 50 Plancher var samtidig i Forlæggerens Hænder. Hvert Blad var omhyggelig opmaalt og tegnet efter Originalerne, og dette er vistnok det eneste fuldstændige og nøjagtige Værk over denne Stil. En Forlægger i Leipzig har siden taget sig den Frihed at optrykke Værket, og skjønt han har Forfatterens Navn paa Titelbladet, fik denne først gjennem en Anmeldelse i *American Journal of Archeology* Underretning om det for ham vistnok smigrende, men dog ikke indbringende Tyveri. Fra Venedig drog Dehli til Florens,

Arne Dehli.

Rom, Neapel og Palermo, hvor han tilbragte Sommeren. Frugten af dette Ophold var et Værk i fire Dele, som udkom et Par Aar efter under Titlen *Norman Monuments of Palermo and Environs*, forlagt samtidig i Boston, London og Leipzig. Det skal være første Gang europæiske Forlæggere har været interesseret i en amerikansk Bog af denne Slags. Hr. Dehli fortsatte sine Studier af Byzantinske Monumenter, denne Gang paa den sorentinske Halvø, men Udgivelsen af den paatænkte tredie Mappe *Byzantine Ornaments* blev forhindret ved et Ulykkestilfælde, der gjorde hans højre Haand ubrugelig i flere Maaneder. Efter Tilbagekomsten til Amerika aabnede Hr. Dehli sit eget Kontor, optog den følgende Sommer sin Rejsefælle, Mr. Chamberlin, som Kompagnon, senere endvidere en engelsk Arkitekt Mr. Howard, saa Firmaet nu er Dehli, Chamberlin & Howard. Dette Firma har i New York, Brooklyn, Jersey City og andre omliggende Byer, tildels endog i mere fjernt liggende Stater udført en Række betydelige Bygninger, Kirker, Skoler, Kontorlokaler, Fabriksbygninger og pragtfulde Privathuse. Blandt de sidste kan mærkes Bankpræsident Youngs Hus i Jersey City, helt gjennemført med den yderste Elegance; Møblementet, Tapeterne (af Uld- eller Silkebrokade), ja selv Gulvtæpperne udført efter Arkitektens Tegninger. Det er ejendommeligt, at Dehli, tiltrods for sin byzantinske Forfattervirksomhed, endnu aldrig har opført en romansk Bygning i sit eget Navn. Tvertimod var han en af de første, som arbejdede i Rococo, og paa to Smaature, som han gjorde til Evropa i 1891 og 93, optog Rococo-Monumenterne hans meste Opmærksomhed, og i det hele taget de franske „Genres“ fra det 17. og 18. Aarhundrede. Han betragter en *Stil* som et Stemningsudtryk og siger altid, at han bruger alle Stile, idet han i hvert enkelt Tilfælde vælger den, som svarer til den Stemning, han vil give Udtryk.

En anden norsk Arkitekt, som havde arbejdet sig op til en fremragende Stilling i Amerika, men som desværre blev bortreven ved en for tidlig Død var Joachim B. Mathisen, født i Trondhjem 1857. Han studerede i Hannover under Oberbaurath von Haase

og traadte ved Hjemkomsten ind i Domkirkens Tjeneste. Han blev imidlertid uenig med sin Chef, Arkitekt Christie, om forskjellige Stilspørgsmaal, og da tilslut Christie gik af med Sejren i Storthinget, hvor Sagen var bleven indbragt, besluttede han at søge sin Lykke i de forenede Stater. Han fik snart Tilbud om en Stilling paa Arkitekt R. H. Robertsons Kontor i New York, og blev her oprigtig paaskjønnet og beundret af sine Medarbejdere saavelsom af sin Chef. Han ledede Udførelsen af forskjellige betydelige Bygninger, men da han var stærkt plaget af en kronisk Bronkit, og New Yorks Klima er overmaade ugunstigt for den Slags Affektioner, modtog han et Tilbud om en Post i San Francisco, hvor han bl. a. havde Ledelsen af Opførelsen af *The Crocker Building*, den første og største „*sky-scraper*“ paa Stillehavskysten. I 1891 aabnede han sit eget Kontor under Firma J. B. Mathisen & Geo. H. Howard, og har siden opført et betydeligt Antal af San Franciscos Privathuse, deriblandt enkelte for Millionærfamilierne fra Guldtiden. I 1895 blev han af San Franciscos Skolekommission uden Konkurrence valgt til Arkitekt for den nye *High School* og to andre Skolebygninger. Mathisen havde ved sin Død flere andre større Foretagender under Forberedelse, og han var da en af San Franciscos ledende Arkitekter; hans Død syntes dobbelt sørgelig, fordi den kom paa et Tidspunkt, da hans Talent netop syntes at skulle bære sin skjønneste Frugt.

Carl F. Struck er født i Kristiania i 1842; hans Fader var en Tysker, Moderen Norsk. Han studerede Arkitektur i Kristiania og Kjøbenhavn og kom til Amerika i 1865. Siden 1881 har han boet i Minneapolis, hvor han har erhvervet sig et Navn som en af Nordvestens mest fremragende Arkitekter. Normanna Hall i Minneapolis er et af hans mere bekjendte Bygværker; desuden har han bygget en hel Del Privathuse i forskjellige Dele af de forenede Stater.

DE FORENEDE STATERS FORFATNING

Vi, de Forenede Staters Folk, bestemme og grundlægge — for at skabe en mere fuldkommen Forening, hævde Retfærdigheden, sikre den indre Ro, sørge for det fælles Forsvar og sikre os selv og vore Efterkommere Fredens Velsignelse — denne Forfatning for Amerikas Forenede Stater.

FØRSTE AFSNIT.

§ 1. Al lovgivende Magt, som her tilstaas, skal overdrages til en Kongres for de Forenede Stater, som skal bestaa af et Senat og et Repræsentanthus.

§ 2. Repræsentanternes Hus skal dannes af Medlemmer, der vælges hvert andet Aar af Folket i de enkelte Stater, og Vælgerne i hver Stat skulle have de Egenskaber, der kræves af Vælgere til den talrigste Gren af Statens Lovgivningsmagt.

Ingen kan være Repræsentant, med mindre han har naaet en Alder af fem og tyve Aar, i syv Aar har været Borger i de Forenede Stater, og paa den Tid, da han vælges, er Beboer i den Stat, i hvilken han vælges.

Repræsentanterne og de direkte Skatter skulle fordeles imellem de enkelte Stater, som blive optagne i denne Union, i Forhold til deres Folketal, der skal beregnes saaledes, at man til hele Antallet af fri Personer, indbefattet dem, der ere bundne til en tjenende Stilling i et vist Antal Aar, og med Udelukkelse af de ikke beskattede Indianere, føjer tre Femtedele af alle de øvrige Personer. Folketællingen skal finde Sted inden tre Aar efter, at de Forenede Staters Kongres første

Gang er traadt sammen, og derefter hver Gang inden Udløbet af ti Aar paa den Maade, som ved Lov bestemmes af Kongressen. Repræsentanternes Antal maa ikke være mere end én for hver tredive Tusend; men hver Stat skal have mindst én Repræsentant, og indtil den omtalte Folketælling har fundet Sted, skal Staten New Hampshire være berettiget til at vælge tre, Massachusetts otte, Rhode Island og Providence Plantations én, Connecticut fem, New York seks, New Jersey fire, Pensylvania otte, Delaware én, Maryland seks, Virginia ti, North Carolina fem, South Carolina fem og Georgia tre.

Naar der er ledige Pladser i en Stats Repræsentation, skal denne Stats udøvende Myndighed udskrive Valg for at udfylde disse ledige Pladser.

Repræsentanternes Hus skal vælge sin Formand og sine andre Embedsmænd og er den eneste Ihændehaver af den politiske Anklagemyndighed.

§ 3. De Forenede Staters Senat skal dannes af to Senatorer fra hver Stat, der vælges af dennes lovgivende Magt for seks Aar, og hver Senator skal have én Stemme.

Straks efter at Senatorerne er traadt sammen efter det første Valg, skal de deles saa ligeligt som muligt i tre Klasser. De Senatorer, der høre til første Klasse, skulle afgaa efter to Aars Forløb, de, der høre til anden Klasse, efter fire Aar, og de, der høre til tredje Klasse, efter seks Aar, saa at der vælges en Tredjedel hvert andet Aar; dersom der bliver ledige Pladser ved Nedlæggelse af Mandat eller paa anden Maade, medens en Stats lovgivende Myndighed ikke er samlet, skal denne Stats udøvende Myndighed foretage midlertidige Udnævnelser, indtil den lovgivende Magt næste Gang træder sammen, hvorpaa denne skal udfylde de ledige Pladser.

Ingen Person kan blive Senator, inden han har fyldt det tredivte Aar og i ni Aar været Borger i de Forenede Stater, og han maa, naar han bliver valgt, være Indbygger i den Stat, i hvilken han vælges.

De Forenede Staters Vicepræsident er Formand i Senatet, men har ikke Stemmeret, undtagen naar Stemmerne staar lige.

Senatet vælger sine andre Embedsmænd og desuden en Formand *pro tempore*, der fungerer under Vicepræsidentens Fraværelse, eller naar denne beklæder Embedet som de Forenede Staters Præsident.

Senatet alene har Dommermyndigheden i alle politiske Anklager. Naar Senatorerne ere samlede i denne Anledning, skal de aflægge Ed eller afgive en Forsikring. Naar Præsidenten for de Forenede Stater er

stillet for Retten, skal den højeste Rets Præsident føre Forsædet, og ingen kan blive dømt skyldig, med mindre at to Tredjedele af de tilstedeværende Medlemmer ere enige om at dømme ham skyldig.

En Dom, der afsiges i politiske Forbrydelser, kan ikke gaa videre end at fradømme den anklagede hans Embede og erklære ham for uskikket til at være Ihændehaver af noget Hædershverv, Tillidshverv eller lønnet Embede i de Forenede Stater; men den Part, der er dømt skyldig, skal ikke desto mindre være underkastet Anklage, Proces, Dom og Straf i Overensstemmelse med Loven.

§ 4. Tiden, Stedet og Maaden for at afholde Valget af Senatorer og Repræsentanter skal i hver enkelt Stat foreskrives af dens Lovgivningsmagt; men Kongressen kan til enhver Tid træffe eller forandre saadanne Bestemmelser undtagen dem, der vedrører Stederne for Senatvalg.

Kongressen skal samles mindst én Gang om Aaret, og dette Møde skal finde Sted den første Mandag i December, med mindre Kongressen ved Lov bestemmer en anden Dag.

§ 5. Hvert Hus skal være Dommer over sine egne Medlemmers Valg, Valgbreve og Valgbarhed, og et Flertal i hvert Hus skal danne et beslutningsdygtigt Antal; men et mindre Antal kan udsætte Møderne fra Dag til Dag og kan bemyndiges til at tvinge fraværende Medlemmer til at møde paa den Maade og under den Straf, som hvert Hus for sig bestemmer.

Hvert Hus kan bestemme Reglerne for sin Forretningsgang, straffe sine Medlemmer for usømmelig Adfærd og med to Tredjedeles Samtykke udvise et Medlem.

Hvert Hus skal holde Protokol over sine Handlinger og fra Tid til anden offentliggøre samme med Undtagelse af de Partier, som i Følge dets Mening bør holdes hemmelige. Alle Afstemninger af Medlemmerne i begge Huse, skal, naar en Femtedel af de tilstedeværende forlanger det, indføres i Protokollen.

Naar Kongressen er samlet, maa intet af Husene uden det andets Samtykke udsætte sine Møder længere end tre Dage eller henlægge dem til noget andet Sted end det, hvor de to Huse skulle have deres Sæde.

§ 6. Senatorerne og Repræsentanterne skulle have et Vederlag for deres Arbejde; dette skal fastsættes ved Lov og udbetales af de Forenede Staters Finanskasse. De skulle i alle Tilfælde, undtagen Højforræderi, Forbrydelse og Fredsbrud, være fritagne for Fængsling, naar

de møde under deres respektive Hus's Samling og paa Vejen til og fra det, og de kunne ikke paa noget andet Sted drages til Ansvar for nogen Tale eller Debat i noget af Husene.

Ingen Senator eller Repræsentant maa i den Tid, for hvilken han er valgt, ansættes i noget borgerligt Embede under de Forenede Staters Myndighed, som er blevet oprettet, eller hvis Indtægter ere blevne forøgede i denne Tid, og ingen, der er ansat i et Embede i de Forenede Stater, maa være Medlem af noget af Husene, saa længe han beklæder sit Embede.

§ 7. Alle Lovforslag, der gaa ud paa at tilvejebringe Statsindtægter, skulle først forelægges Repræsentanternes Hus; men Senatet kan foreslaa og medvirke ved Ændringer som ved andre Love.

Hvert Lovforslag, som er vedtaget af Repræsentanternes Hus og af Senatet, skal, førend det bliver til Lov, forelægges de Forenede Staters Præsident; hvis han bifalder det, skal han underskrive det, hvis ikke, skal han sende det tilbage med sine Indvendinger til det Hus, i hvilket det først er blevet forelagt, og dette skal da indføre Indvendingerne i deres Helhed i sin Protokol og skride til en fornyet Overvejelse af det. Hvis to Tredjedele af Huset efter denne fornyede Overvejelse blive enige om at vedtage Lovforslaget, skal dette tilligemed Indvendingerne sendes til det andet Hus, der ligeledes skal overveje det paa ny, og dersom det da billiges af to Tredjedele af dette Hus, skal det blive til Lov. Men i alle saadanne Tilfælde skal der i begge Huse stemmes med Navneopraab, og Navnene paa de Medlemmer, der stemme for og imod Lovforslaget, skulle indføres i vedkommende Hus's Protokol. Dersom et Lovforslag ikke sendes tilbage af Præsidenten inden ti Dages Forløb (Søndag ikke medregnet), efter at det er blevet forelagt ham, skal det være Lov paa samme Maade, som om han havde undertegnet det, med mindre Kongressen ved Udsættelse af sine Møder forhindrer Tilbagesendelsen, i hvilket Tilfælde det ikke skal være Lov.

Enhver Anordning, Beslutning eller Afstemning, hvortil Senatets og Repræsentanthusets Samvirken udkræves (undtagen det, der vedrører et Spørgsmaal om Udsættelse af Møder), skal forelægges de Forenede Staters Præsident og, før den træder i Kraft, bifaldes af ham eller, hvis den ikke bifaldes af ham, atter vedtages af to Tredjedele af Senatet og Repræsentanthuset i Overensstemmelse med de Regler og Begrænsninger, der ere foreskrevne med Hensyn til et Lovforslag.

§ 8. Kongressen skal have Myndighed til:

at paalægge og opkræve Skatter, Afgifter, Indførselstold og Forbrugsskatter for at betale de Forenede Staters Gæld og sørge for deres fælles Forsvar og almindelige Velfærd; men alle Afgifter, al Indførselstold og alle Forbrugsskatter skulle være de samme overalt i de Forenede Stater;

at laane Penge paa de Forenede Staters Kredit;

at ordne Handelen med udenlandske Nationer, mellem de forskellige Stater indbyrdes og med Indianerstammerne;

at give en ensartet Regel for Opnaaelse at Indfødsret og ensartede Love vedrørende Konkursvæsen overalt i de Forenede Stater;

at slaa Mønt og at bestemme denne og udenlandsk Mønts Værdi og at fastslaa Reglerne for Maal og Vægt;

at fastsætte Straf for Forfalskning af de Forenede Staters Gældsforskrivninger og af den Mønt, de have i Omløb;

at oprette Posthuse og Postruter;

at fremme Videnskabens og de nyttige Kunsters Fremgang ved i begrænsede Tidsrum at sikre Forfattere og Opfindere udelukkende Ret over deres Skrifter og Opfindelser;

at oprette Domstole, der staa under den højeste Ret;

at fastslaa Begrebet om og straffe Sørøverier og Forbrydelser, der ere begaaede paa Havet, og Krænkelser af Folkeretten;

at erklære Krig, udstede Kaperbreve og give Regler for Priseretten til Lands og til Søs;

at udskrive og underholde Hære; men ingen Pengebevilling i det Øjemed maa gives for et længere Tidsrum end to Aar;

at tilvejebringe og vedligeholde en Flaade;

at give Regler om Styrelsen og Ordningen af Hæren og Flaaden;

at give Regler for Indkaldelsen af Væbningen for at udføre Unionens Love, undertrykke Oprør og tilbagevise fjendtlige Angreb;

at sørge for Væbningens Organisation, Udrustning og Uddannelse og for Styrelsen af den Del af Væbningen, der kan blive anvendt i de Forenede Staters Tjeneste, dog saaledes, at Udnævnelsen af Officerer og Myndigheder til at uddanne Væbningen i Overensstemmelse med de af Kongressen foreskrevne Regler forbeholdes de enkelte Stater;

at udøve helt og udelt Lovgivningsmagt i alle Sager over et Distrikt — dog ikke større end ti Mil i Kvadrat — som ved Overdragelse af enkelte Stater og Kongressens Samtykke maatte blive Sæde for de Forenede Staters Styrelse, og at øve den samme Myndighed over alle de Steder, der med Samtykke af Lovgivningsmagten i den

Stat, i hvilken de ligge, købes, for der at oprette Forter, Magasiner, Arsenaler, Skibsværfter og andre nødvendige Bygninger; og

at give alle de Love, der ere nødvendige og egnede til at udøve de forud nævnte Myndigheder og enhver anden Myndighed, der ved denne Forfatning er overdraget de Forenede Staters Styrelse eller nogen af dens Afdelinger eller Embedsmænd.

§ 9. Indvandring eller Indførsel af saadanne Personer, som nogen af de nu bestaaende Stater anser det for rigtigt at tillade, maa ikke forhindres af Kongressen før Aaret atten hundrede og otte, men paa en saadan Indførsel kan der lægges en Skat eller Afgift, som ikke overskrider ti Dollars for hver Person.

Retten til at kræve en *habeas corpus* Skrivelse maa ikke ophæves, medmindre den offentlige Sikkerhed kræver det i Tilfælde af Oprør eller fjendtligt Indfald.

Der maa ikke vedtages nogen Straffedom, ej heller maa der vedtages en Straffelov med tilbagevirkende Kraft.

Der maa ikke lægges nogen Skat paa hvert Hoved eller paalægges nogen anden direkte Skat, uden at den fordeles i Forhold til den Optælling eller Folketælling, som tidligere er paabudt i denne Forfatning.

Der maa ikke lægges nogen Skat eller Udgift paa Varer, som udføres fra nogen Stat.

Der maa ikke ved nogen Bestemmelse om Handel eller Statsindtægt gives én Stats Havne nogen Begunstigelse frem for en andens, ej heller maa det paalægges Skibe, der skal til eller fra den ene Stat, at løbe ind, klarere eller betale Afgifter i en anden Stat.

Ingen Penge maa udbetales af Statskassen uden i Henhold til Bevillinger, der ere givne ved Lov, og en regelmæssig Beretning og Regnskab over Indtægter og Udgifter af alle offentlige Midler skal offentliggjøres fra Tid til anden.

Ingen Adelstitel maa tilstaas af de Forenede Stater, og ingen, der har et lønnet Embede eller en Tillidspost under dem, maa uden Kongressens Samtykke modtage nogen Gave, Formuefordel, noget Embede eller nogen Titel af nogen som helst Art fra en Konge, Fyrste eller fremmed Stat.

§ 10. Ingen Stat maa afslutte nogen Kontrakt, noget Forbund eller nogen Statsforbindelse, udstede Kaperbreve, slaa Mønt, udstede Kreditbeviser, gjøre noget andet end Guld og Sølv til lovligt Betalingsmiddel, vedtage nogen Straffedom, nogen Straffelov med tilbagevirkende

Kraft eller nogen Lov, der svækker Gyldigheden af indgaaede Overenskomster, eller tilstaa nogen Adelstitel.

Ingen Stat maa uden Kongressens Samtykke paalægge Told eller Udgift paa Indførsel eller Udførsel, undtagen hvad der kan være absolut nødvendigt til Udøvelsen af dens Tilsynslove, og Nettoindtægten af alle Skatter og Afgifter, der af en Stat lægges paa Indførsel eller Udførsel, skal komme de Forenede Staters Finanskasse til Gode; alle saadanne Love skulle være underkastede Kongressens Gjennemsyn og Kontrol.

Ingen Stat maa uden Kongressens Samtykke paalægge Tonsafgift paa Skibsladninger, holde Tropper eller Krigsskibe i Fredstid, indgaa nogen Overenskomst eller Aftale med en anden Stat eller med en fremmed Magt eller indlade sig i Krig, medmindre den virkelig bliver angrebet eller er i saa overhængende Fare, at der ingen Opsættelse kan finde Sted.

ANDET AFSNIT.

§ 1. Den udøvende Magt overdrages til en Præsident for Amerikas Forenede Stater. Han skal beklæde sit Embede i et Tidsrum af fire Aar og sammen med Vicepræsidenten, der vælges for samme Tidsrum, vælges paa følgende Maade:

Hver Stat skal paa den Maade, som dens Lovgivning bestemmer, udnævne et Antal Valgmænd, der svarer til hele det Antal af Senatorer og Repræsentanter, som Staten er berettiget til at have paa Kongressen; men ingen Senator eller Repræsentant og ingen, som beklæder en Tillidspost eller et lønnet Embede under de Forenede Stater, maa udnævnes til Valgmand.

Valgmændene skulle møde i deres respektive Stater og ved Stemmeseddel stemme paa to Personer, af hvilke i det mindste den ene ikke maa bo i samme Stat som de selv. Og de skulle affatte en Liste over alle de Personer, paa hvilke der er stemt, og over Antallet af de Stemmer, der ere faldne paa hver enkelt; denne Liste skulle de underskrive og stadfæste og sende forseglet til de Forenede Staters Regeringssæde, adresseret til Senatets Formand. Senatets Formand skal i Senatets og Repræsentanthusets Nærværelse aabne alle Listerne, og saa skulle Stemmerne tælles. Den Person, der har det største Antal Stemmer, skal være Præsident, hvis dette Antal udgjør over Halvdelen af det hele Antal af de udnævnte Valgmænd, og

dersom der er flere end én, som have et saadant Flertal, og de have det samme Antal Stemmer, da skal Repræsentanternes Hus strax ved Stemmesedler vælge én af dem til Præsident; men hvis ingen har Flertal, da skal det samme Hus paa samme Maade vælge Præsidenten imellem de fem, der staa øverst paa Listen. Men ved Præsidentvalget skal der stemmes efter Stater, saaledes at hver Stats Repræsentation har én Stemme; det beslutningsdygtige Antal, der kræves i dette Øjemed, skal bestaa af ét eller flere Medlemmer fra to Tredjedele af Staterne, og over Halvdelen af alle Staterne skal kræves til dette Valg. I ethvert Tilfælde skal, efter at Præsidenten er valgt, den Person, der har det største Antal af Valgmændenes Stemmer, være Vicepræsident. Men dersom der skulde være to eller flere tilbage, som have lige mange Stemmer, saa skal Senatet ved Stemmesedler vælge Vicepræsidenten blandt dem.

Kongressen kan bestemme Tiden for Valgmændenes Valg og den Dag, paa hvilken disse skulle afgive deres Stemmer; denne Dag skal være den samme i alle de Forenede Stater.

Ingen, der ikke er Borger i Følge sin Fødsel eller er Borger i de Forenede Stater paa den Tid, da denne Forfatning antages, skal være valgbar til Præsidentembedet; heller ikke skal nogen være valgbar til dette Embede, naar han ikke har opnaaet en Alder af fem og tredive Aar og har været bosat i de Forenede Stater i fjorten Aar.

I det Tilfælde, at Præsidenten afsættes fra sit Embede, eller at han dør, fratræder Embedet eller bliver uskikket til at udøve dets Myndighed og Pligter, skal hans Embede gaa over til Vicepræsidenten, og Kongressen kan ved Lov træffe Bestemmelser for det Tilfælde, at baade Præsidenten og Vicepræsidenten afsættes, dør, nedlægger Embedet eller bliver uskikket til dets Førelse, ved at fastsætte, hvilken Embedsmand der da skal udøve Præsidentens Virksomhed, og denne Embedsmand skal i Overensstemmelse dermed udøve denne Virksomhed, indtil Præsidentens Uskikkethed er holdt op, eller der er valgt en Præsident.

Præsidenten skal til bestemte Tider modtage en Godtgjørelse for sin Virksomhed, der hverken maa forøges eller formindskes i det Tidsrum, for hvilket han er valgt, og han maa i dette Tidsrum ikke modtage nogen anden Formuefordel af de Forenede Stater eller nogen enkelt af dem.

Førend Præsidenten tiltræder sit Embede, skal han aflægge følgende Ed eller Forsikring:

„Jeg sværger (eller forsikrer) højtideligt, at jeg trofast vil varetage Embedet som de Forenede Staters Præsident og, saa godt som jeg formaar, vil bevare, beskytte og forsvare de Forenede Staters Forfatning".

§ 2. Præsidenten skal være den øverstbefalende over de Forenede Staters Hær og Flaade og over de enkelte Staters Væbning, naar den er indkaldt til aktiv Tjeneste under de Forenede Stater; af den øverste Embedsmand i enhver Forvaltningsafdeling kan han kræve en skriftlig Erklæring angaaende enhver Sag, der vedrører hans Embedspligter, og han har Ret til at udsætte Fuldbyrdelsen af en Straf og til at benaade for Forbrydelser imod de Forenede Stater, undtagen lige over for den politiske Anklagemyndighed.

Han skal have Myndighed til efter og med Senatets Raad og Samtykke at afslutte Traktater, forudsat at to Tredjedele af de tilstedeværende Senatorer give deres Samtykke dertil, og ved og med Senatets Raad og Samtykke udnævne Gesandter, andre offentlige Afsendinge og Konsuler, Højesteretsdommere og alle andre Embedsmænd i de Forenede Stater, om hvis Udnævnelse der ikke her i Forfatningen er truffet anden Bestemmelse, og hvis Embeder ere oprettede ved Lov; men Kongressen kan ved Lov overdrage Udnævnelsen af de underordnede Embedsmænd, som den finder for godt, til Præsidenten alene, til Domstolene eller til Cheferne for de enkelte Forvaltningsafdelinger.

Præsidenten skal have Myndighed til at besætte alle de Embeder, der blive ledige, medens Senatet ikke er samlet, ved at meddele Konstitutioner, der udløbe ved Slutningen af den næste Samling.

§ 3. Han skal fra Tid til anden give Kongressen Underretning om Unionens Tilstand og til dens Overvejelse anbefale de Forholdsregler, som han kan anse for nødvendige og gavnlige; han kan ved extraordinære Lejligheder sammenkalde begge Husene eller det ene eller det andet af dem, og i Tilfælde af, at de ere uenige om Tiden for deres Udsættelse, kan han udsætte deres Møder i den Tid, som han anser for passende. Han skal modtage Gesandter og andre offentlige Afsendinge. Han skal sørge for at Lovene blive samvittighedsfuldt udførte og skal udstede Bestallinger til alle de Forenede Staters Embedsmænd.

§ 4. Præsidenten, Vicepræsidenten og alle Embedsmænd i de Forenede Stater skulle fjærnes fra deres Embeder, naar de af politiske Myndigheder anklages og dømmes for Forræderi, Bestikkelse eller andre grove Forbrydelser og Forseelser.

TREDJE AFSNIT.

§ 1. De Forenede Staters dømmende Myndighed overdrages til én højeste Ret og til de lavere Retter, som Kongressen fra Tid til anden bestemmer og opretter. Dommerne, baade i den højeste og i de lavere Retter, skulle beklæde deres Embeder, saa længe deres Adfærd er dadelfri, og skulle til bestemte Tider modtage en Godtgjørelse for deres Virksomhed, der ikke maa formindskes, medens de beklæde deres Embede.

§ 2. Den dømmende Myndighed skal udstrække sig til alle Sager efter den strænge Ret og Billighedsretten, som opstaa i Henhold til denne Forfatning, de Forenede Staters Love og Traktater, der ere sluttede eller ville blive sluttede under deres Myndighed, — til alle de Sager, der angaa Gesandter eller andre offentlige Afsendinge og Konsuler, — til alle Sager, der vedrøre Admiralitets- og Søret, — til Stridigheder, i hvilke de Forenede Stater ere Part, — imellem Borgere af forskjellige Stater, — imellem Borgere af samme Stat, der gjøre Fordring paa Jordegodser i Henhold til Adkomster, udstedte af forskjellige Stater, og imellem en Stat eller dens Borgere og fremmede Stater, Borgere eller Undersaatter.

I alle Sager, der vedrøre Gesandter, andre offentlige Afsendinge og Konsuler, og de, i hvilke en Stat er Part, skal den højeste Ret dømme i første Instans. I alle de andre før omtalte Sager skal den højeste Ret dømme som Paaankeret baade med Hensyn til Rets- og Bevisspørgsmaal, med de Undtagelser og under de Anordninger, som Kongressen giver.

Proceduren i alle Forbrydelser, undtagen i Tilfælde af politisk Anklage, skal ske for Nævninger, og en saadan Procedure skal holdes i den Stat, hvor de paagjældende Forbrydelser ere blevne begaaede; men hvis de ikke ere begaaede paa nogen Stats Omraade, skal Proceduren finde Sted paa det eller de Steder, som Kongressen ved Lov bestemmer.

§ 3. Til Forræderi imod de Forenede Stater skal kun regnes at begynde Krig imod dem og at slutte sig til deres Fjender ved at yde dem Hjælp og Understøttelse. Ingen maa kjendes skyldig i Forræderi undtagen efter Vidnesbyrd af to Vidner om den samme aabenbare Handling eller efter Tilstaaelse i offentlig Ret.

Kongressen skal have Myndighed til at bestemme Straffen for Forræderi; men ingen Domfældelse for Forræderi maa bevirke Arverettigheders Fortabelse eller Formuefortabelse uden for den domfældte Persons Livstid.

FJERDE AFSNIT.

§ 1. Fuld Tillid og Troværdighed skal i enhver Stat skjænkes enhver anden Stats offentlige Dokumenter, Protokoller og Retsforhandlinger. Og Kongressen kan ved almindelige Love foreskrive, paa hvilken Maade saadanne Dokumenter, Protokoller og Retsforhandlinger skulle bekræftes, og hvilken Virkning de skulle have.

§ 2. Borgerne i enhver Stat skulle i enhver anden Stat ogsaa være berettigede til at nyde alle de Forrettigheder og Friheder, som tilkomme dennes egne Borgere.

Naar en Person, der i en Stat beskyldes for Forræderi eller andre grove Forbrydelser, undflyer Retfærdigheden og findes i en anden Stat, skal han paa Begjæring af den udøvende Myndighed i den Stat, fra hvilken han er flygtet, udleveres for at bringes til den Stat, der har Domsmagt over Forbrydelsen.

Ingen, der er forpligtet til Tjeneste eller Arbejde i en Stat i Henhold til dens Love, og som flygter til en anden, maa som Følge af nogen i denne sidste gjældende Lov eller Bestemmelse fritages for en saadan Tjeneste eller et saadant Arbejde; men vedkommende skal udleveres efter Forlangende af den Part, hvem en saadan Tjeneste eller et saadant Arbejde skyldes.

§ 3. Nye Stater kunne af Kongressen optages i denne Union; men ingen ny Stat maa dannes eller oprettes indenfor en anden Stats Omraade; ej heller maa nogen Stat dannes ved Forening af to eller flere Stater eller Dele af Stater uden Samtykke baade af de vedkommende Staters Lovgivningsmyndigheder og af Kongressen.

Kongressen skal have Myndighed til at raade over og give alle nødvendige Regler og Bestemmelser om det Landomraade eller anden Ejendom, der tilhører de Forenede Stater; og intet i denne Forfatning maa fortolkes til Skade for noget Krav, der tilkommer de Forenede Stater eller nogen enkelt Stat.

§ 4. De Forenede Stater skulle garantere enhver Stat i denne Union en republikansk Regeringsform og skulle beskytte enhver af dem imod fjendtlig Invasion og, efter Henvendelse af Lovgivningsmagten eller — naar Lovgivningsmagten ikke kan samles — af den udøvende Magt, mod indre Vold.

FEMTE AFSNIT.

Kongressen skal, naar som helst to Tredjedele af begge Huse anse det for nødvendigt, foreslaa Ændringer til denne Forfatning, eller den skal, naar det forlanges af Lovgivningsmagten for to Tredjedele af de enkelte Stater, sammenkalde en overordentlig Forsamling, for at denne kan indbringe Ændringsforslag, og disse skulle i ethvert af disse Tilfælde gjælde med Hensyn til hele deres Indhold og Øjemed som en Del af denne Forfatning, naar de ere stadfæstede af Lovgivningsmagterne for tre Fjerdedele af de enkelte Stater eller af overordentlige Forsamlinger i tre Fjerdedele af disse, eftersom den ene eller den anden Stadfæstelsesmaade foreslaas af Kongressen. Dog maa ingen Ændring, der gjøres før Aaret atten hundrede og otte, paa nogen Maade berøre det første og fjerde Stykke i det første Afsnits niende Paragraf, og ingen Stat maa uden dens eget Samtykke berøves sin lige Stemmeret til Senatet.

SJETTE AFSNIT.

Al Gjæld, der er stiftet, og alle Forpligtelser, der ere indgaaede, førend denne Forfatnings Antagelse, skulle være lige saa gyldige overfor de Forenede Stater under denne Forfatning som under Konfoderationen.

Denne Forfatning og de Love for de Forenede Stater, der gives i Henhold til den, og alle Traktater, der ere eller ville blive indgaaede under de Forenede Staters Myndighed, skulle være Landets øverste Lov, og Dommerne i enhver Stat skulle være bundne derved, til Trods for alt, hvad der i nogen Stats Forfatning eller Love maatte stride derimod.

De før omtalte Senatorer og Repræsentanter, Medlemmerne af de enkelte Staters Lovgivningsmagter og alle forvaltende og dømmende Embedsmænd, baade de Forenede Staters og de enkelte Staters, skulle ved Ed eller Forsikring forpligtes til at opretholde denne Forfatning; men ingen Religionsbekjendelse maa nogen Sinde kræves som Betingelse for at beklæde noget Embede eller noget offentligt Tillidshverv under de Forenede Stater.

SYVENDE AFSNIT.

Stadfæstelse fra overordentlige Forsamlinger i ni Stater skal være tilstrækkelig til at give denne Forfatning Gyldighed for de Stater, der saaledes stadfæste den.

Givet i en overordentlig Forsamling med de tilstedeværende Staters enstemmige Samtykke den syttende Dag i September i Herrens Aar sytten hundrede og syv og firs og i Amerikas Forenede Staters Uafhængigheds tolvte Aar. Til *Vidnesbyrd* herom have vi underskrevet vore Navne.

G. Washington,
Formand og Medlem for Virginia.

(De andre Medlemmers Navne.)

NORDAMERIKAS KORT.

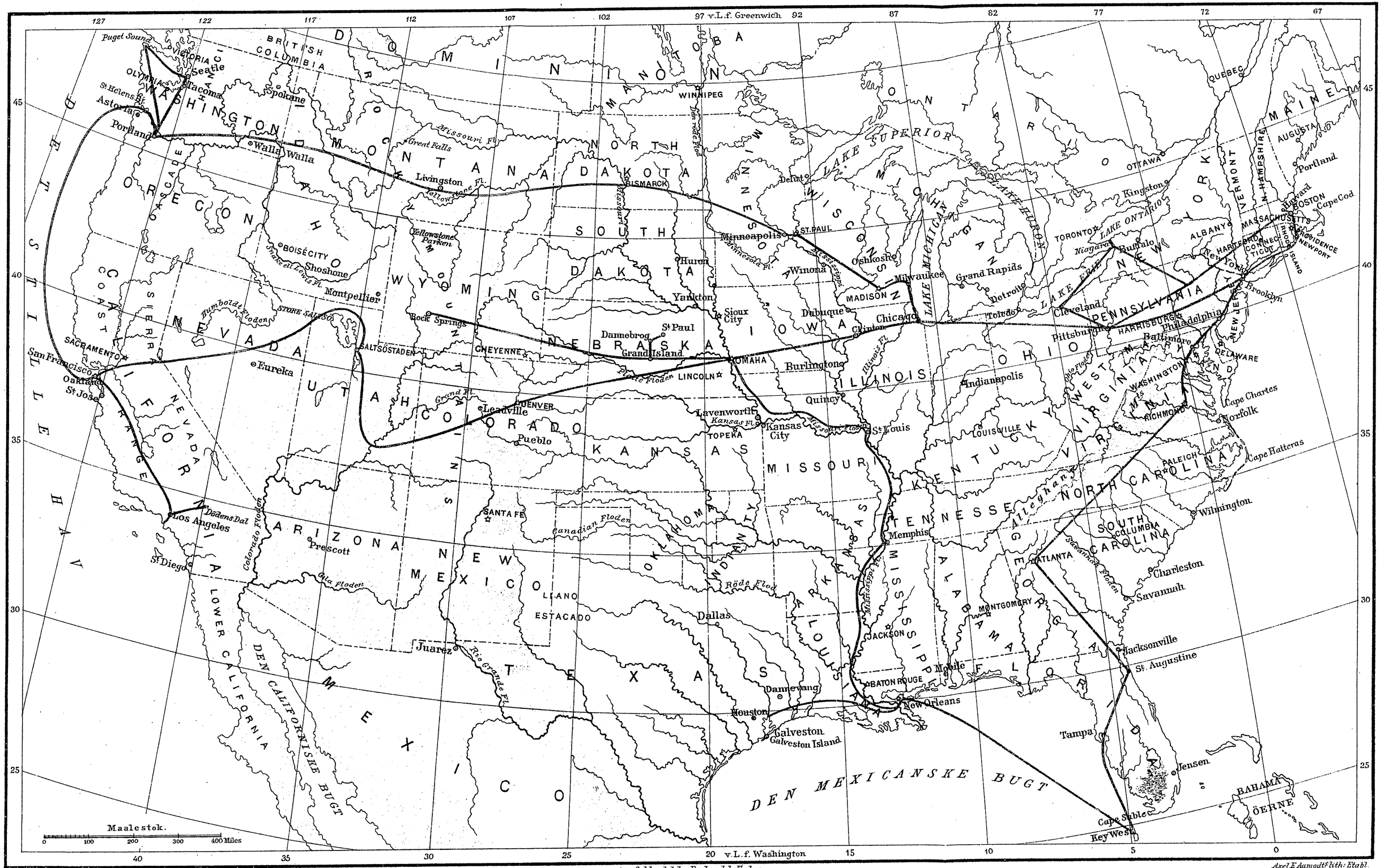

Henrik Cavling: „Fra Amerika."

Gyldendalske Boghandels Forlag.

Axel E. Aamodts lith. Etabl.

Den røde Linie angiver Forfatterens Rejserute og de Egne, der omtales i nærværende Bog.

AMERIKAS PRÆSIDENTER

1789—1793	*George Washington.*
1793—1797	Genvalgt.
1797—1801	*John Adams.*
1801—1805	*Thomas Jefferson.*
1805—1809	Genvalgt.
1809—1813	*James Madison.*
1813—1817	Genvalgt.
1817—1821	*James Monroe.*
1821—1825	Genvalgt.
1825—1829	*John Quincy Adams.*
1829—1833	*Andrew Jackson.*
1833—1837	Genvalgt.
1837—1841	*Martin van Buren.*
1841—1845	*William Henry Harrison* (død 1841).
	John Tyler.
1845—1849	*James Knox Polk.*
1849—1853	*Zachary Tailor* (død 1850).
	Millard Fillmore.
1853—1857	*Franklin Pierce.*
1857—1861	*James Buchanan.*
1861—1865	*Abraham Lincoln.*
1865—1869	Genvalgt (død 1865).
	Andrew Johnson.
1869—1873	*Ulysses S. Grant.*
1873—1877	Genvalgt.
1877—1881	*Rutherford Birchard Hayes.*
1881—1885	*James Abram Garfield* (død 1881).
	Chester A. Arthur.
1885—1889	*(Stephen) Grover Cleveland.*
1889—1893	*Benjamin Harrison.*
1893—1897	*Grover Cleveland.*
1897—	*William MacKinley.*

RETTELSER

ANDEN DEL

S. 54, L. 10 f. n. Miss Amalie Rivers, tilføj: senere Mrs. Amalie Rivers Chanler, nu Fyrstinde Traubetzkoy.
S. 66, L. 6 f. n. John Lund, læs John Lind.
S. 81, L. 4 f. o. New York By, læs New York Stat.
S. 81, L. 6 f. o. Byens, læs Statens.
S. 81, L. 7 f. o. Kommunale, læs Stats-
S. 133, L. 8 f. n. Auskin, læs Austin.
S. 134, L. 13 f. o. Deaborn, læs Dearborn.
S. 160, L. 15 f. n. Roomsteak, læs Rumpsteak.
S. 184, L. 8 f. o. „Arbeteren“, læs „Arbetaren“.
S. 184, L. 9 f. o. „Nordstjernen“, læs „Nordstjernan“.

EFTERSKRIFT

NOGLE Tal og statistiske Oplysninger i dette Værk ere tagne fra *Kings Handbook of the United States*. Forskellige Anekdoter i Kapitlet Wall Street er laante fra *Henry Clews Twenty-Eight Years in Wall Street*, og i Fremstillingen af de indre politiske Forhold, samt i Kapitlet „Mellem Negre“ har Forfatteren støttet sig til *James Bryces* fortræffelige Værk *The American Commonwealth*.

En særlig Tak skylder jeg den højt ansete norske Dr. phil. *P. Groth* i New York, som paatog sig det vanskelige Arbejde at skrive Afsnittet *Nordmænd*.

FORFATTEREN.

Det kgl. Bibl. Bogb.